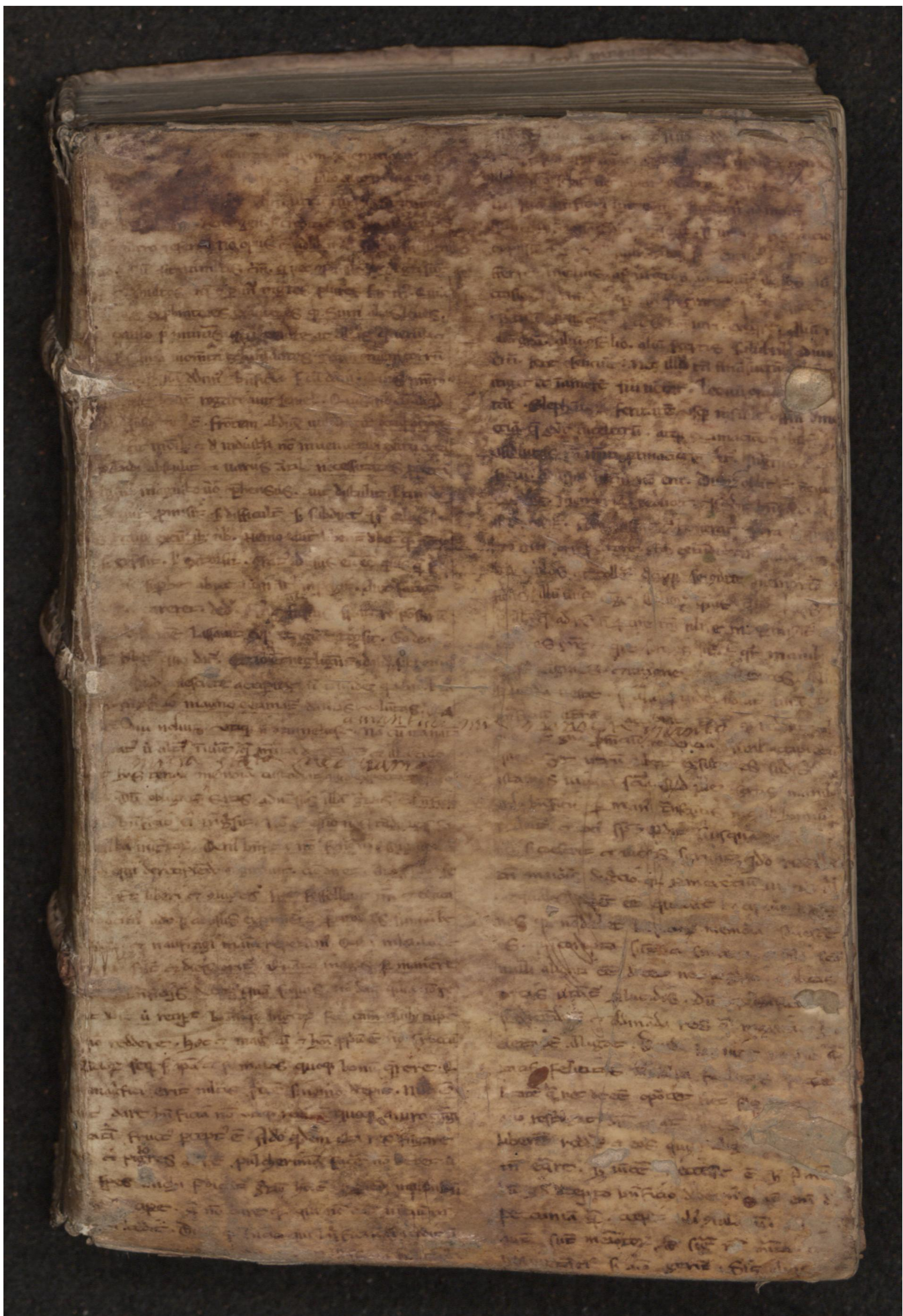
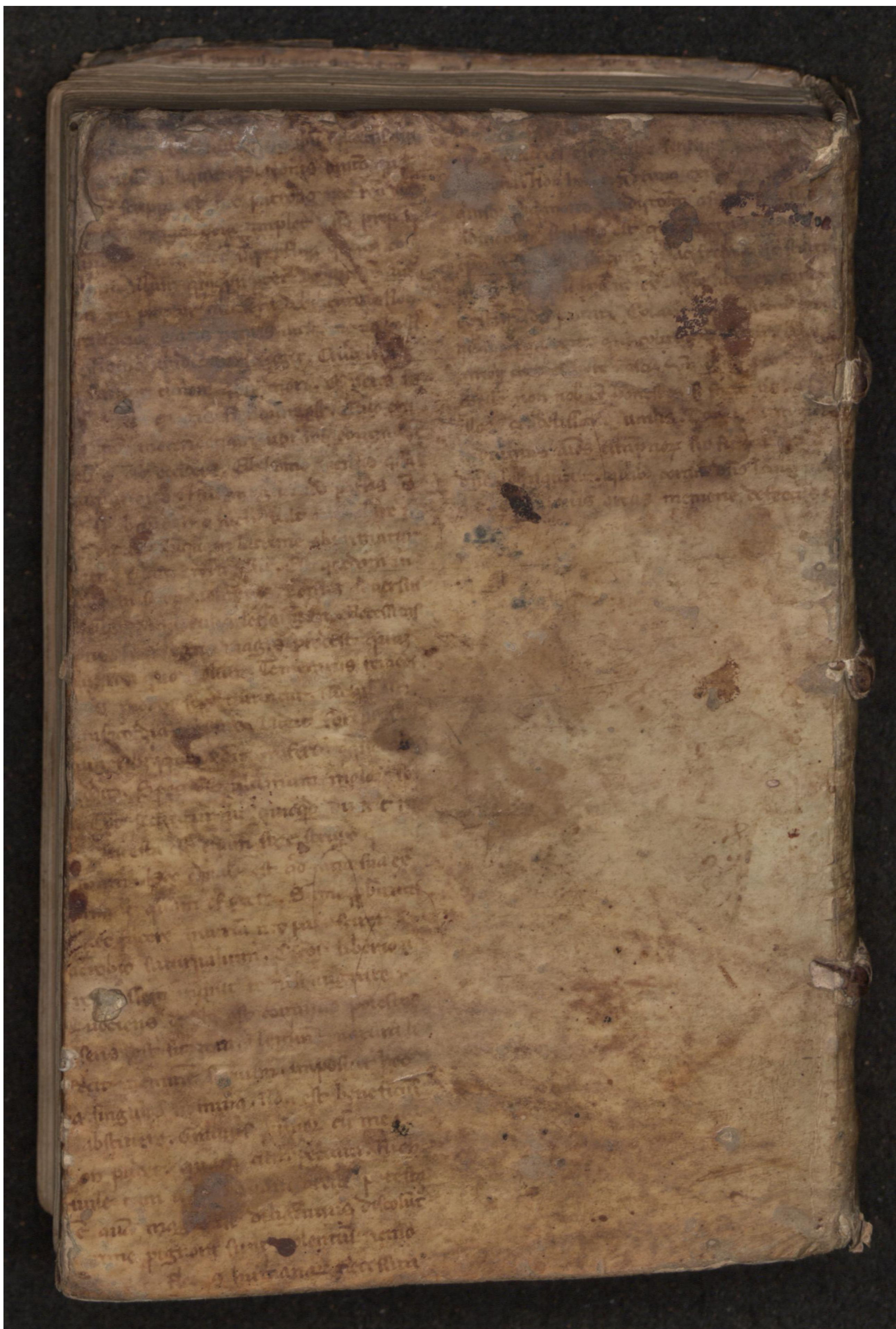

Incipit tabula materierum
que in hoc libro cõtinentur

Expliciūt. §.3. partis et p pñs tractat⁹ iste de ꝯfessore. Incipiunt excōicatiōes sedi aplice reservate: tā a iure q̄ p pcessū: sive p extravagātes breviter recollecte p ordinem: deinde sequuntur excōicatōnes reservate epis uniuscuiusq3 dyocesis. .c.26.

Incipit tabl'a sup interrogatorio.
Interrogatoriū qđ est secūdus liber h⁹ opis i ordie distiguit in tres ptes pricipales: quaꝝ pria ē de interrogatōib⁹ fiēdis a ꝯfessore secūdū ordine3 decē preceptorū decalogi: ꝛ h3. C.24. .c.31.

Explicit tabula ſup prima pte interrogatorii. Incipit tabula ſecũde partis interrogatorii: que ẽ de ſeptẽ viciis capitalib⁹.

Explicit tabula secūde partis interrogatorii.

Incipit tabula tertie partis interrogatorii que ē de statibus: q̄ cōtinet. C.17.

Incipit summula ꝯfessionis vti
lissima: in qua agitur quō se ha
bere debeat ꝯfessor erga penitē
tem in confessionibus audiēdis
quam edidit reuerēdissimus vir
ac in christo pater dominus fra
ter Antoninus archiepūs florē
tinus ordis fratrū predicatoꝝ.

[D]efecerūt scrutan
tes scrutinio. ps.
63. Scrutinium
quidē est cōfessio:
in quo et penitēs
scrutatur cōscien
tiam suā et cōfessor cū eo. Scru
tans ergo ē ꝯfessor qui in hoc po
test tripliciter deficere. Quia vł
ꝑ maliciā: absoluēdo quē scit nō
posse. vel ꝑ ignorantiam: nesciē
do discernere inter lepram et le
pram: et quē possit vel nō possit
absoluere: vel ꝑ infirmitatē ꝯcu
piscētie inde sumēdo occasiones
malorū ex auditu dū incaute se
habet. Uñ Aug. de pe. di. 6. c.
.i. Caueat spūalis iudex vt sicut
nō cōmisit crimē iusticie: ita nō
careat munere sciētie. Ex quibꝰ
verbis innuitur ꝙ confessor siue
sacerdos debet habere illa tria
ex auctoritate Augu. preallega
ta. Primo potestatē in foro con
scientie. vt. s. sit iudex spūalis.
Secūdo ꝯseruare puritatē vite
sue: ne cōmittat crimē nequicie
Tertio habere sufficientē sciē
tie claritatē: vt nō careat mune
re scientie.
Capitulū primū de potestate
seu auctoritate cōfessoris: et quis
possit vł nō possit audire ꝯfessiōes

[N]otandū primo ē ꝙ nō sacer
dos et si possit audire cōfes
siones in casu mortis: non tñ ab
soluere pōt. alr̄s si absoluit vt sa
cerdos iudicatiue secundū quos
dā incurrit irregularitatē: sicut
si celebraret. Hoc tñ est dubiū.
q2 non ē in iure expressum: sicut
de celebrante. vñ nō videtur ir
regularis. extra de sen. excō. c.
is qui. li. 6. Ibi enim dicitur ꝙ
nō incurrit quis irregularitatē
ꝓpter aliquod delictū qđ nō est
in iure expressū: ⁊ ꝯfessus tali nō
sacerdoti tenet iterū cōfiteri. ra
tio ē. q2 solis sacerdotibus dictū
ē. quoꝝ remiseritis peccata ꝛc.
Jo. 20. nec tñ a quolibet sacerdo
te pōt quis absolui: sed a proprio
aut altero de licētia eius. Uñ di
citur de pe. ⁊ re. in. c. omnis. ꝙ
quilibet in anno semel ꝯfiteatur
omnia peccata sua proprio sacer
doti. ⁊ de pe. di. 6. c. placuit. ra
tio ē. q2 nō pōt quis soluere vł li
gare eū qui sibi ꝯfitetur nisi ha
beat iurisdictionē sup eum. Si
autem sit ꝓprius prelatus ⁊ non
sacerdos sicut curatus et episco
pus non sacerdos pōt absoluere
ꝑ alium cōmittēdo hoc alteri.
¶ Sed nota ꝙ proprius sacerdos
aliter intelligitur cū dicitur ꝙ
quilibꝫ dꝫ cōfiteri ꝓprio sacerdo
ti: ⁊ aliter cū dicitur ꝙ de licen
tia proprii sacerdotis potest alte
ri cōfiteri. Nā primo casu dicit
proprius sacerdos quicūqꝫ habet
potestatē absoluendi ordinariā:
vel delegatam siue sit cōis: siue
singularis. quia acto2 sequitur
forū rei. sed est in electione eius
quem forū de multis sequat: ni
si sit actio realis in qua sequitur
forū rei de qua agitur. Et q2 in

foro penitētie idē est actor et re
us: inde ē ꝙ idē seipsū pōt accu
sare corā quocūqꝫ ꝯfessore de oī
bus qui illū possit absoluere de
crimīe vbicūqꝫ cōmisso: qꝛ hmōi
absolutio nō respicit territoriū:
sicut alia ratione rei vel delicti
Propter quod dicit Host. ꝙ qui
libet habet tres sacerdotes ꝓprī
os ordinarie. s. curatū de cuius
parrochia ē: episcopū suum et pa
pam. Sed in secūdo casu ꝓprius
sacerdos de cuiꝰ licētia pōt alte
ri cōfiteri intelligitur strictius
ille qui de iure suo ordiario hoc
habet nō ex ꝯmissione. et sic in
telligitur. c. omnis. equiuoce lo
qui de proprio sacerdote secūdū
omnes. Nā cōstat ꝙ ad implen
dum illud preceptū de ꝯfitendo
semel in anno omīa peccata sua
proprio sacerdoti: ita sufficit con
fiteri vicario curati: sicut ipimꝫ
curato. et tñ ad cōfitendū alteri
nō sufficeret accipe licētiam ab
eiꝰ vicario sicut sufficeret ab ip
somet curato. vñ respectu primi
vicarius ē ꝓprius sacerdos: sꝫ nō
respectu secūdi: vnde et si possit
quis ꝯfiteri vicario curati: tamē
ipse vicarius nō pōt dare licēti
am illi ꝙ alteri cōfiteatur. Hec
Pe. de palu. in. 4. di. 17.

Capitulum secundum de ordi
nario ꝯfessore quo ad ecclesiasti
cas ꝑsonas et clericos.

SCiendū est ꝙ papa qꝛ nō hꝫ
superiorē a Christo: nec a ꝯsi
lio quoqꝫ habet ꝓpriū cōfessorem
quē duxerit eligendū qui aucto
ritate Christi pōt eū absoluere:
vł ligare in foro penitētiali: nō
autē in foro exteriori: qꝛ ipse nō
pōt ligari vinculo excōicationis
a quo indigeat absolui: et ꝓpter
hoc non oportet a Christo sibi cō
mitti. quia tñ pōt ligari vinculo
peccati sicut et alii: propterea in
diget remedio sicut et alii: quia
nec Christus dimisit eū sine re
medio: ideo hoc cōcessit vt sicut
a principio quilibet poterat quē
libꝫ volentē sibi subiicere absol
uere: ita et nūc quo ad illum qui
nulli ē subiectus sicut papa. Si
vero excōicatus eligatᷣ in papā
anteqꝫ ꝯsentiat superiorē habet a
quo absolui pōt. sed si prius assē
tiat: absolui postea nō pōt: sꝫ nec
indiget. qꝛ nulli legi subest. vñ
lex positiua que arcet excōicatū
a cōmunione fideliū et ꝑceptiōe
et collatione sacramētoꝝ ipsum
nō ligat: ꝓpter quod excōmuni
catio nō impedit electū nec elec
tionem ipsam. Qui vero sūt de
familia pape habent summū pe
nitentiariū propriū sacerdotem
cū papa: qꝛ nulli alii subsūt. Se
cus est autem de capellanis eius
qui ꝑ mūdum sunt dispersi: qui
ꝓpter hoc nō sūt ab aliis exēpti.

De cardinalibus.

DE cardinalibus aūt qui sūt
episcopi ipsi non minus ha
bent qꝫ alii episcopi. ꝙ. s. libere
possunt eligere. Idem si sunt le
gati: quia sunt prelati vel exem
pti. Si vero sunt simplices car
dinales nec episcopi nec legati
dicit Hostieñ. eos nō habere: ni
si papam et summū penitētiari
um. ⁊ quāuis immediate sūt sub
papa et per consequens exempti
non tamen possunt sibi eligere
ꝯfessorem sine ipsius aut summi
penitentiarii licentia. quia nō

ſunt prelati: ſed coadiutores pre
lati et paſtores: licꝫ ſint preſ by
teri cardinales. et ideo tutius ē
ꝙ habeant licentiam a papa.
Familia vero cōmēſalis eoꝝ de
licentia eorundē cardinaliū poſ
ſunt ſibi eligere confeſſorem: qꝛ
de cōſuetudine ſunt ſubditi eis
ſiue ſacerdotes ſint: ſiue non: vł
forte ſummus penitētiarius qꝛ ē
quaſi curatꝰ reſpectu omniū mā
ſionarioꝝ curie pape quorū ipſe
papa eſt quaſi epiſcopus ꝓprius.
Hec Pe. de pał. in. 4.

De patriarchis et aliis.

Patriarche archiepiſcopi ⁊
epiſcopi habēt proprios ſa
cerdotes ſuos immediate ſuperi
ores: vt epiſcopꝰ archiepiſcopū:
ille primatē: ille patriarchā: ille
papā: et hoc niſi ſint exempti:
nihilominus omnes iſti poſſunt
ſibi eligere cōfeſſorē. extra. de
peni. et remiſ. c. fi. qui poſſunt
eos abſoluere nō ſolū de occultis
ſed etiā de manifeſtis et notori
is etiam archiepiſcopo inuito: ⁊
etiā a vinculo excoicationis ma
ioris et minoris: et mutare vota
et relaxare iuramenta ⁊ omnia
alia propter que nō eſſet cōſulen
da ſedes apoſtolica: licet Hoſti.
dicat cōtrariū: et illud cōtrariū
tenet frater Bartholus in pyſa
nella. cōfeſſ. 3. §. 16. Nec obſtat
ꝙ in illo. c. fi. nō fit mētio niſi
de abſolutione a peccatis. qꝛ cuꝫ
intentio pape ſit ipſis epiſcopis
quibus ē graue ſemꝑ ad archie
piſcopū recurrere et grauius ad
papā: ita ꝓuidere eis per cōfeſſo
rem ab eis electū ſicut ꝓuiſum ē
inferioribus epiſcopoꝝ per ipſos
epiſcopoſ. Ideo de omni peccato
et vinculo de quo poteſt epiſcopꝰ
abſoluere inferiorē et electus ab
eo poteſt ipſū abſoluere ⁊ in om
ni caſu in quo pōt epiſcopꝰ diſpē
ſare cū inferiori: ⁊ ille cū epiſco
po. qꝛ ibi eadē ratio et idem iuſ
Et ſicut bene dicit Hoſti. iſtud
priuilegiū nō ꝑdit per hoc ꝙ ve
nit Romā: quia ibi nō diſtingu
tur vbicunqꝫ ſit. Sed ſi deſinit
eſſe epiſcopus: puta quia cedit lo
co et dignitati forte ꝑdit priuile
giū datū epiſcopis. qꝛ ipſe non
plus habet epiſcopi dignitateꝫ
ſi vero cedit loco et nō dignita
ti nō ꝑdit. Ratio quā aliqui pro
bant ꝙ cōfeſſor ab epiſcopo elec
tus nō poteſt eū abſoluere a vin
culo excoicationis ē. qꝛ nō habꝫ
poteſtatē niſi ex electione epiſco
pi. Sed ad hoc rñdeṫ ꝙ non ab
epiſcopo eligēte: ſꝫ a iure cōmit
te habet poteſtateꝫ ille ſicut qui
eliguntur ab illis qui ꝑ litteras
penitētiarioꝝ habēt ꝙ poſſint ſi
bi eligere cōfeſſorē ab ipſis peni
tētiariis: nō ab eligētibus habēt
auctoritatē. Sicut cū epiſcopus
cōmittit fratribus quos prior ele
git ipſi ſunt ꝯmiſſarii prelatoꝝ
non eligentium. Et ꝙ etiam di
cunt ꝙ ſi ille electuſ ab epiſcopo
in confeſſorē eſſet excoicatus mi
nori nunꝙ cū eligeretur ad hoc
poſſit abſoluere: quia ligatus mi
nori licꝫ poſſit conferre ſacramē
ta: nō tamē eligi. Rñdetur ꝙ ñ
valet iſtud. qꝛ intelligiṫ de elec
tione ad dignitatē: imo et ſi qñ
ab epiſcopo eligatur: cōfeſſor eſ
ſent tunc ambo ipſe et electus li
gati maiori adhuc ñ impediret
factum dūmodo elect us ille qui
abſoluit non ſit ligatus maiori
nec ſuſpēſus. Hec Pe. de pał.
in. 4. di. 17. q. 3.

Prelati exēpti habēt simile priuilegiū cū episcopis in eligendo libere cōfessorē. nā exquo sūt exempti et prelati: sicut multi sūt abbates: ex hocipso habēt istud priuilegiuz. quia graue esset eis semꝑ adire papā nouū ꝓ licētia ꝯfitendi. Si aūt sic sūt exempti ꝙ nō prelati nō habēt istud priuilegium. verbi gratia. Omnes subditi collegii exēpti seculares vel regulares: quod ē exemptuz in capite et in mēbris: hi eni im mediate suis prelatis ꝯfiteri pñt nō aliis nisi de licētia ipsoꝝ. Si autē sic sunt exempti ꝙ citra papā nec decanū nec prepositū habent qui habeat curā ipsoꝝ ⁊ ad hoc nō pñt sibi eligere: sꝫ petūt hocipsum a papa vl' eius penitētiario: cū alias nullus possit eos absoluere.

Abbatissa quid possit i spūalib'

Similit nulla abatissa quātūuis iura episcopalia exerceat ponēdo officiales: nisi in hoc habeat speciale priuilegiū q̄tūcūqꝫ exēpta nō pōt hoc habere: qꝛ nō est prelata: cū non habeat claues iurisdictionis et ꝙ eius officialis excoicat quod ꝑ seipsam non pōt: nō est auctoritas ipsius sed pape. Similiter quicūqꝫ preest quibuscūqꝫ ex ꝯmissione alterius: et ē delegatus: nō pōt dici prelatus: vñ quātūcunqꝫ exēptus qꝛ tñ nō est prelat' nō habꝫ hoc priuilegiū. puta subprior in religione: vel prior nō cōuentualis. aut ꝯuentualis sub abbate: nō ꝑ electionē: sed ab ipso abbate ex cōsilio senioꝝ positus vel institutus: nisi forte qñ mortuo abbate vel priore ipsi fuerint quasi ordinarii: qꝛ tūc actio subrogata hꝫ priuilegiū eius in loco cuius subrogatur: sed prior qui per electionē canonicā instituit̄ prelatus est. et ideo si est exemptus habet idē priuilegiū. ꝓpt quod nō oportet ꝙ ꝯfirmās det sibi potestatē eligēdi cōfessorē: sicut nec cōfirmans vel cōsecrans episcopum. Nec obstat decretalis. ne ꝓ dilatione. extra. de pe. et re. Istud eni priuilegiū de eligēdo ꝯfessorem equaliter cōcedit̄ episcopis et minoribus prelatis exemptis. Unde cū episcopi licet immediate subsint archiepiscopis: nihilominus sine eoꝝ licentia hoc pñt etiam qui sunt nō exempti: ergo et priores hoc possūt: licꝫ subsint abbatibus vel maioribus sine licentia eoꝝ cū sint ordinarii. Si aūt sunt in dignitate cōstituti: nō tamen prelati: sicut cātor thesaurarius sacrista et huiusmodi ꝑsone nō habent priuilegiū quātūuis exempti. Si uero essent prelati: sed nō essent prelati in foro penitentiali: sicut sunt archidiaconi de pari ꝯcurrētes cū episcopis in foro causarū adhuc nō puto eos habere hoc priuilegiū: sed solos prelatos: hoc dico qui hñt curam animarū. Sicut autē dixi de episcopis ꝙ q̄diu sunt episcopi quoad dignitatē retinent hoc priuilegiū: ita et de istis: q̄diu sunt in prelatione: et similiter qui electus ab eis potest agere cū eis absoluēdo et dispēsādo quiquicd pōt episcopus si ei subessent. Sic electus ab episcopo ñ pōt tantū quantū archiepiscop' excepto in sentētia lata a superiori cōtra eos. puta ab archiepiscopo contra suffraganeū suū. ab abbate cōtra priorē cōuentualē

sibi subditi. ab huiusmodi eni nō potest absoluere electus talis cōfessor. Quicūqz eni pōt elige re vno electo siue mortuo: siue ñ mortuo pōt aliū mutare ad placi tū et eoipso ꝙ talis qui pōt elige re cōfitetur alicui videt ipsū eli gere: qꝛ plus ē factis ⁊ mētis in tētione eligere ꝙ̄ verbis. 3. q. 6. c. i. et de ma. et obe. c. legeba tur. Hec pe. de palu. vbi supra.

Inferiores prelati nō exēpti: si subsūt immediate episcopo ipsū solū habēt cū supioribus ꝓ ꝓprio sacerdote: sicut abbates decani prepositi ⁊ archiepiscopi rurales curati vero decanos rurales et episcopū: quando ille decanatus est annexus cure. Similit̄ prio res qui sunt sub abbatibus illis subsūt ⁊ episcopis: ñ prelati vero subsunt immediate suis curatis: siue abbatibus: siue prioribus: si ne decanis: qñ sunt de collegio vel simplicib⁹ curatis qñ in par rochiis suis cōmorantur. Clerici vero chorales subsunt ei qui pre est choro: siue sit cantor siue sit succintor in exteriorib⁹. Sꝫ ꝙ̄tū ad forū cōscientie solus decanus videtur curatus eoꝝ. hec Pe. de pal'. vbi supra. di. 17.

Capitulū tertiū cui debeāt la ici ordinarie cōfiteri.

IMpator secundū Hosti. de antiquissima cōsuetudine ꝯfitetur capellanis suis: sed sicut dicit̄ extra. de pe. ⁊ re. c. 2. li. 6. Nulla cōsuetudine introduci potest: ut preter ꝓprii sacerdotis licentiā aliquis possit sibi elige re cōfessorē nisi de licētia pape. Rex habet episcopū siue archie piscopū in cuius ciuitate ē sedes regni. dicitur autē sedes vel me tropolis regni ñ in qua plus mo ratur: sꝫ in qua inungit̄ et coro natur. Principes miores si ha bent sub se ciuitates plures simi liter a sede principali ducatus vel comitatus domiciliū sortiun tur. Sed si habent vnā ciuitatē alia principaliorē ab vtroqꝫ epi scopo vl' metropolitano licentiā ꝯfitendi capiāt. secundū Hosti. Sed hoc nō est verū quantū ad metropolitanū: qꝛ nullus subdi tus suffraganeoꝝ est ei subditus immediate: nisi qñ visitat: sꝫ so lum ipsi suffraganei. vñ cū dñs illarū ciuitatū in tpalib⁹ ita sub sit episcopis in spūalibus: acsi es set seruus. sicut dñs castri subest in spūalibus curato. Ideo sicut metropolitanus nō possꝫ dare li centiā cōfitēdi homini habenti domos in dyocesi suffraganeoꝝ ita nec principi.

¶De illo vero principe qui habꝫ dominiū in diuersis dyocesib⁹. sꝫ nō sup ciuitates videt̄ ꝙ ipse multomagis ab ipis episcopis pe tere debeat hoc. s. in cuius dyo cesi habet principaliter dñiū vl' ab vtroqꝫ si equaliter in duab⁹ nā absurdū esset ꝙ a tot curatis haberet petere quot in suo dñio includuntur.

¶Domini vero qui in eadē dyo cesi in diuersis villis habent do miniū: si in vna habēt principa le dominiū in qua ñ sit nisi vna parrochia tm̄: siue vnus curat⁹ tm̄ illi videtur subesse. Sed qñ nullum habet dominium in illa villa que sub se nō ꝯtinet plures parrochias: maxime si vna nō ē principalior altera: tūc nulli cu rato subest: sꝫ immediate episco po. Si vero in vna villa sit prin

cipale dominiū: in qua nō eſt ni ſi una parrochia tm̄: vl' ſūt mul te et vna principalis: curatus il lius eſt ſibi proprius ſacerdos ci tra epiſcopum.

¶ Ballivi ſi nullibi haberēt mā ſionē niſi ſecundū ꝙ aſſiſtere re quiruntur: modo huc modo illuc diſcurrūt: vbiqꝫ cōfiteri poſſūt: vl' epiſcopis ciuitatū: vl' curatis in quorū parrochiis hoſpitiū eli gūt. Si vero principaliter alicu bi degūt: ibi curatū habēt illuꝫ in cuius parrochia hoſpitiū ſuū ſitum ē. ⁊ ſic de prepoſitis. licet habeāt domos parētū extra bal liuā et ſeneſchaldiam et prepoſi turam: qꝛ ꝑ hoc officiū quaſi con trahendo ſortiuntur forum.

¶ Ceteri vero burgenſes et alii laici nō in poteſtate cōſtituti il lis curatis ſubſūt in quoꝝ parro chiis degūt principaliter: vel ſi in duabus equaliter: in qua tūc manēt qn̄ confiteri volūt: illius parrochie ſūt. Hec Pe. de pal'. Regulariter ergo cōfeſſio fiēda ē ꝓprio ſacerdoti. vn̄ dicit Inn̄. in. c. omnis. extra. de pe. et re. Si quiſ alieno ſacerdoti iuſta de cauſa cōfiteri peccata ſua volue rit: licentiā prius poſtulet ⁊ obti neat a ꝓprio ſacerdote: cū aliter ipſe nō poſſet ſoluere vel ligare Hec ibi.

Capitulū quartū in quo notā tur octo caſus in quibus quis pōt alteri cōfiteri q̄ꝫ ꝓprio ſacerdoti ſine eius licentia.

ET nota ſecundū Pe. de pa lu. caſus octo in quib' quis pōt alteri cōfiteri q̄ꝫ ꝓprio ſacer doti ſine eius licētia quos ponit Hoſtien̄. in ſumma.

¶ Primus ꝓpter indiſcretōnem ſacerdotis ꝓprii. et ſub hoc caſu cōprehenditur qn̄ ipſe ſacerdos ꝓprius ē ſollicitator ad malū: vl' reuelator cōfeſſionis: vel ē talis ꝙ ex cōfeſſione imminet ꝑiculū cōfitenti vel ꝯfeſſori. In hoc igi tur caſu dicit Hoſti. ꝙ eoipſo hꝫ licentiā a iure aliū adeundi. de pe. di. 6. c. placuit. Sed alii di cūt ꝙ tūc debet petere licentiā ab eo vel a ſuꝑiori. qꝛ. c. omnis. dicit ꝙ qui ex iuſta cauſa volue rit alteri cōfiteri petat licentiā a ꝓprio ſacerdote. Et quāuis qui dam hoc intelligāt niſi ex culpa ſua hoc ꝓcedat: videt̄ tn̄ melius etiā ſi hoc ſit ex culpa ſua. qꝛ cul pa ſua nō debꝫ alteri nocere: pu ta ſuꝑiori. ſicut ꝓprio ſacerdote mortuo vl' excoicato: nō eoipſo li cet ire ad aliū: ſed oportet recur rere ad epiſcopū ſi ſuꝑior adiri nō pōt: vel etiā ſi ē eque defectu oſus. tum qꝛ ad papā nō eſt faci lis recurſus: eoipſo ad alium ire poteſt.

Quādo ergo proprius ſacerdos omnino indiſcretus et ineptuſ ē et qui tūc nō pōt adiri ſine licen tia petita: vel ſaltē cū licētia pe tita ⁊ nō obtēta pōt ire ad aliū: dico aūt petita. qꝛ ⁊ ſi ſit indig nus audire: non eſt tamen impo tens cōmittere: et in hoc. ſ. ꝙ dꝫ petere licentiā ab ipſo: vel ire ad ſuperiorē. Concor. Tho. Pe. Alber. Innocē. et Uul. ꝙ ſi ne gatur ab eis licentia: tūc dicūt predicti ꝙ idē iudiciū eſt de eo quod ⁊ de illo qui nō habet copi am cōfeſſoris. vnde magis debꝫ eligere laico cōfiteri: nec in hoc tranſgreditur precepta eccleſie qꝛ precepta iuris nō ſe extendūt vltra caritatē: nec etiā fit iniu

ria sacerdoti: quia priuilegium meretur amittere qui cócessa si bi abutitur potestate. Sed Pe. de palu. dicit ꝙ tunc potest libe re ire ad aliū. vt patet supra. Et si nō posset aliū habere et neces sitas immineat dicunt predicti doctores ꝙ confiteatur peccata sua in genere sine eo de quo pos set malum prouenire.

Secundus casus.

Secundus casus est quando par rochianus trāstulit domicilium suū: quia tūc desinit esse parro chianus primi sacerdotis: et fit parrochianus illius ad cui⁹ par rochiam se transtulit. Sȝ si in duab⁹ parrochiis haberet domū et in vna maneret tpe estiuali: i alia vero tépore hyemali: vtro biqȝ sortitur forum: nō simul sed successiue secūdū ꝙ habitat mō hic modo illic. et hic tūc recipi at sacraméta vbi tunc habitat. alias ibi.

Tertius casus.

¶ Tertius casus est cum é vaga bundus nec habés nec petés do micilium: tunc iste potest cófite ri cuilibet curato vel episcopo in cuius parrochia est: imo etiā nō curato videtur: quia nulli subdi tus: sed subdit se cui vult. Nam omnis sacerdos potestaté habet ordinis ⁊ iurisdictionis ex sua or dinatione. Sed subditos habȝ so lum eos qui se ei submittūt: nisi ꝙ secundū iura qui se semel ali cui submisit: factus est eius par rochianus: nec potest se aliis sub mittere quousqȝ de primo se sub trahat simpliciter nisi de volun tate illius. vnde dicitur extra. de peni. et re. c. fi. permittimus eligere. q. d. iure diuio licebat

eis eligere ꝫ electiōe eis subtrac ta pmittimus relaxantes retétio nem ꝙ possint eligere. Unde in dicto caplo. placuit. de pe. di. 6. dicit. Sine ꝯsensu ei⁹ cui pri mo se cōmisit: et postea cui peni tens confessus est.

Quartus casus.

Quartus casus est si querit do micilium quo se conferat quomi nus se alibi habeat. Et de pere grinis quidem dictū é ꝙ si sine licétia curatoꝝ et episcopoꝝ ꝓfec ti sūt: nil priuilegii habét i hoc. Si autem de licentia episcopoꝝ ⁊ curatoꝝ profecti sūt: eoipso ha bent licentiā interpretatiuaȝ cō fitendi: cū sine ꝯfessione digne peregrinari nequeant. Si etiaȝ superueniat pascha communicare possunt ꝓpter eandé licentiam implicitam: et de casu episcopa li absolui: quia episcopus nō reti nēdo sibi auctoritaté licétiando peregrinos ex hocipso videt eis dare licentiā cōfitédi de casib⁹ epicopalib⁹: sicut curat⁹ de par rochialibus.

De mercatoribus auté si nūsꝙ̄ haberét domiciliū: nisi semp se quendo nūdinas: idem iudiciuȝ est quod de vagabūdis: et idem si in loco suo tenét hospitiū: sed nō declināt illuc in pascha com muniter. Non enim tūc videtur ibi habere domiciliȝ quoad sa craméta. Et idé de familia pri cipis vel ballini qui nunꝙ̄ in eo dem statu permanét: exquo licȝ ipsi teneant hospitiū alibi: nec tamé illuc declināt nisi ad horā isti vagabūdi céšentur. Idé de familia epi laica: qr nō sic habȝ ius i ea sicut cardiales. Sȝ si es sét de dyocesi ipā de ei⁹ lītia ꝯsi

ceantur. Si autem de alia ex quo eius hospitium diuiserunt: quia per dyocesim vagantur respectu illius dyocesis vagabundi reputantur vt de licentia episcopi illius: vel cuius libet curati ad cuius parrochiam veniunt confiteri possunt. Concordat in hoc. s. quod peregrini: negociatores et alii viatores si non habent licentiam a suis curatis vel episcopis: vel sine licentia eorum iter arripiunt non possunt absolui ab aliis. Inno. Hosti. et Uul.

Quintus casus.

¶ Quintus casus est ratione delicti. 6. q. 3. c. placuit. quod quidam dicunt esse verum tunc solum quando propter hoc est excoicatus: quia si esset excommunicatus a prelato loci illius propter illud peccatum sicut consueuit fieri in furtis et huiusmodi quorum ignorantur auctores: mittendus est talis ad excommunicatorem absoluendus ab eo: sed si peccatum est occultum: et propter hoc non sit excommunicatus potest de hoc confiteri proprio sacerdoti: ut dicitur in summa pysana. Fran. zaba. refert Land. tenere quod curati et etiam fratres admissi ad audiendum confessiones secundum formam clem. dudum. possunt audire et absoluere peccata commissa non solum in dyocesi: sed etiam extra territorium dyocesis: dum tamen confitentes se possunt illis confiteri. i. quod sint illius dyocesis vel parrochie quoad curatos.

Sextus casus.

¶ Sextus ratione studii vt scholares etiam si non sint moraturi nisi per annum in studio: vel quia non habent plus de spacio: vel ab episcopo: vel capitulo: de cuius licentia ibi sunt: vel quia sic disponunt: vel de parrochia in parrochiam mutantur. De illis vero secularibus qui veniunt de omni parte regni ad plamentum parisius: cum rex reputet se fiscum non recognoscens superiorem in toto orbe videtur quod ibi possint confiteri episcopo et curato in quorum parrochiis domos conducunt: sicut olim in tempore imperatorum Rome erat ibi communis patria: et quicunque illuc veniebat habebat iudicem suum. s. pretorem peregrinum. Sed contrarium est verum. s. quod non possunt absolui ratione plamenti si non habent licentiam a suis prelatis: quia rex Parisius non habet potestatem in spiritualibus: nec in ceteris partibus regni.

¶ Episcopus autem potest in spiritualibus soli sue dyocesi: solum enim Rome vbi est sedes pape in spiritualibus omnibus est patria communis sicut ecclesia cathedralis omnibus de dyocesi. vnde in curia romana sicut curato suo summo penitentiario de omni loco mundi potest confiteri et penitentiariis simplicibus sicut vicariis sui curati.

Septimus casus.

¶ Septimus casus est ratione necessitatis: quando esset in mortis articulo: tunc omnis sacerdos ab ecclesia non precisus auctoritate fit proprius sacerdos. extra. de off. ord. c. pastoralis. ex hoc quod habetur de conse. di. 4. c. sanctum. videtur etiam quod laicus in huiusmodi necessitate possit etiam excommunicatum reconsiliare ecclesie: si non est ipse precisus: non tamen potest absoluere a peccatis audiendo confessiones.

Octauus casus.

¶ Octauus casus quem ponit host. est si sacerdos non proprius ponat spem in ratihabitione proprii sacer

dotis: ſꝫ vt dicitur in ſumma py
ſana et bene iſte caſus cōmunit
nō tenetur. cuius rationem aſſi
gnat Pe. de palu. Nulla eni ra
tihabitio confirmat ſacramētū
qđ nullū fuit: qꝛ ⁊ ſi ñ i ſacramē
tis ratihabitio ſaltē pape valere
poteſt. qꝛ illā ſollēnitatē mutare
poteſt: ſicut de eccleſia per non
epiſcopū dedicata ſola ratihabi
tione pape dedicata vel recōſili
ata reputatur. extra. de cōſe. ec
cle. vł alta. aqua. tamē in ſacra
mētis valere nō poteſt: quia illa
papa mutare nō poteſt: qꝛ regu
la iuris ē ꝙ ratihabitō retro tra
hitur et mandato cōparatur: qñ
ſolo mandato et a principio res
agi poteſt: in talibus aūt locum
nō habet quando. ſ. eſſentia ſa
cramenti deficit: quia tūc totuꝫ
iterandum eſt.
De eſſentia autem abſolutionis
eſt poteſtas iuriſdictionis: quam
poteſtatē erga talem non habꝫ
ex hoc ponit ſpem in ratihabiti
one.

Quis poſſit cōmittere et quis
non: audientiam confeſſionū.

Capitulum quintum.

Nota ſecundū Pe. de palu.
in. 4. di. 17. ꝙ omnis ſacer
dos proprius qui iure ordinario
poteſt audire ꝯfeſſionem: poteſt
hocipſum alteri committere. qꝛ
habꝫ cauſam meri imperii: et qꝛ
quicunqꝫ per electionē habet curam
animarū ē ordinariuſ: ideo
omnis taliſ poteſt licentiare quē
libet ſubditū cure ſue alteri ꝯfi
teri. Itē ordinarius eſt quicun
qꝫ ex officio ſibi annexo hoc ha
bet: licet non ſit per electionē.
¶ Item gerēs vicem curati per
legem vel conſuetudinem: ſicut
factus prior per abbatem: qui vi
uente abbate erat delegatus nō
potens ſubdelegare eo mortuo vł
āmoto eius vices in omnibꝰ ob
tinens eſt quaſi ordinarius dele
gatus quantū ad hoc: vnde licē
tiare poteſt ſibi ſubditos de con
feſſione.

De archipreſbytero.

¶ Archipreſbyter ciuitatis de
quo iura loquūtur videtur ꝙ ſit
ordinarius: ſicut ſi eſſꝫ prebēda
ſacerdotaliſ cui ex officio eſſꝫ an
nexum officiū audiendi cōfeſſio
nes illorū de dyoceſi extra ciui
tatē et multomagis ſi de ciuita
te. Sꝫ ſi penitētiarius nō habet
hoc officium ex ſua prebenda: ſꝫ
ex ꝯmiſſione viue vociſ epiſcopi
qui reuocat quando uult: qꝛ iudi
ciū ſoluitur vetante eo qui iudi
care iuſſit talis eſt delegatus et
non ordinarius.

De archidiacono.

Archidiaconus licet ſit iudex or
dinarius de ꝯſuetudine: non tñ
in foro cōſciētie niſi ſit ſacerdos
et tūc audit ex cōmiſſione vñ ñ
pōt ſubdelegare.

De legato.

Legatus eſt ordinarius in vtro
qꝫ foro: vñ ſicut in exterioribus
dat iudices delegatos; et habet
ſuos penitētiarios.

De ſummo penitentiario.

Sūmus pñiarius ē ordinarius
in ſpūalibus tm̄: vñ hꝫ pñiarios
ſuos: et ꝯcedit etiā licētiā eligē
di ꝯfeſſorē. Sꝫ ſimpliceſ pñiarii
pape quāuis ſint delegati pape
qui ſolus eos ponit nō ſūmus pe
nitētiarius: pñt quidē oēs audi
re de toto mūdo: ſꝫ ñ pñt ſumere
adiutoreſ: nec etiā dare licentiā
eligēdi cōfeſſorem.

De decano.

¶ Decanus ruralis qui etiam archipresbyter vocatur: si iste decanatus est annexus alicui cure speciali reputatur ordinarius in parrochiis sui decanat⁹ post episcopū. Supracuratus videt̄ etiam ordinarius curatoꝝ: et sic curati de licentia eius nō solū episcopi pñt cōfiteri. Si autē episcopus seu archidyaconus cōfert illum decanatū modo huic: modo illi curato videtur delegatio: et hoc respectu cōmuniū casuum. Nam respectu casuū episcopalium tam de curato ꝙ̄ de decano quibus de speciali gratia cōmittit absoluere: de illis videtur distinguendū: aut sint retenti de iure vl' ꝯsuetudine et tūc in illis nullū ius haberet de se inferior episcopo. Uñ cuicūqꝫ illos ꝯmittit auctoritate delegata illos absoluit.

¶ Itē nota ꝙ potestas iurisdictionis est vna apud plures: ⁊ non apud quēlibet insolidū: tūc non pōt quilibet ꝑ se eam ꝯmittere sine cōsensu alioꝝ. Sed quod oēs tangit ab omnibus debet approbari. Unde si capitulūꝫ sede vacante gerat vices episcopi in tēporalib⁹: nullus de capitulo etiā decanus pōt ponere officialem sine cōsensu alioꝝ: sꝫ capitulum de cōsensu maioris partis.

¶ Potestas autē absoluēdi a peccatis vna ⁊ eadē potest esse apud plures et nō penes vnū: sicut penes capitulū sede vacante qñ habet potestatē eius in spūalib⁹ dico quantū ad cōmissiōnē nō ꝙ̄tū ad executionē: qꝛ cōfessio soli est fiēda. vñ totū capitulū nō vnus canonicus ponet penitentiariū Sed qñ iurisdictio pfecte et insolidū remanet apud quēlibet tūc quilibet eoꝝ cui vult pōt ꝯmittere: et minor sine maiore: multo magis econuerso. Et quia ptās absoluēdi que ē apud curatū papam et episcopū nō est vna: sed quilibet pōt ꝑ se audire sine consensu alterius: ita etiam quilibꝫ eoꝝ sine cōsensu alterius pōt cōmittere alteri. Uñ vicarius curati sine licētia episcopi pōt audire cōfessionē illoꝝ. s. qui sūt subditi curatoꝝ et nō alioꝝ: et multomagis ecōuerso. s. de licentia episcopi audire eorū cōfessiones qui sunt subditi curatorū sine licentia vel consensu eoꝝ. De hoc extat bullata declaratio Clemētis et Alexan. post cuius bullationem nullus Parisius dixit contrarium Qui aūt ex cōmissione solū audit cōfessiones: nō potest alteri cōmittere audientiam cōfessionum.

¶ Quomodo et qñ curatus l' presbyter parrochialis possit dare l' denegare licentiā alteri cōfitēdi subdito si petat illam.

Capitulum sextum.

Nota secundū pe. de pal'. in .4. q. 17. ꝙ si parrochianus petat licentiā alteri cōfitēdi indeterminate nō det curatus: nisi sit verisimile ꝙ penitēs nō eligeret nisi eque bonū vl' meliorē Si vero nomiat sibi aliū de quo verisimile ē ꝙ sit eque bonus vl' melior ad confessionē audiendā nō neget: qꝛ forte habet peccatū quod erubescit ꝯfiteri sibi: ⁊ prius moreret̄ sine ꝯfessione ꝙ̄ sibi cōfiteretur. Si vero apparet ꝙ non est eque bonus: aut ꝑ famā: aut ꝑ visuꝫ sue ꝑsone ꝑ cōuersati

onem personarū sibi confitenti um que minus religiose cōuersā tur: et tūc simpliciter debet ne gare innotescendo ꝙ ille nō pōt eū absoluere: quod tamen intel lige cū ille adquē vult accedere parrochianus nō habet auctori tatem nisi ex ꝯmissōne ipsius cu rati declarādo etiā ꝙ ipse para tus est eū audire: si tñ est talis ꝙ ad hoc sit sufficiens: vel etiaꝫ ꝙ est paratus sibi dare vnū alium loco sui: in quo casu bene videat vt det sibi ad hoc sufficientem. Nam si insufficientē daret sibi imputaretur detrimētum quod inde sequeretur oui sue: qꝛ secun dum iura qui parū diligenti so cio suam rē custodiendā cōmisit facilitati sue debet imputari si perit. Si autē ille petitus a par rochiano vel diffamatus habet potestatem superioris puta quia est vicarius episcopi: vel cōfessor deputatus in ordine minoꝝ vel predicatoꝝ et huiusmodi: non ꝑ pter hoc prohibendus est simpli citer. quia iudex malus vel dele gatus nō perdit iurisdictionem suam: sꝫ debꝫ dicere petēti non expedit tibi vt tu vadas ad illū: vel ad aliū: nec ibidē de volūta te mea: nec assensu: nec licen tia: sed ipē habes potestatem ab alio maiore: vnde ñ possum tibi prohibere: sed paratus sum te au dire: vel per vicarium: uel extra neū idoneū: ⁊ secundū hoc solui tur instātia illius regule. s. ꝙ ñ potest esse pastoris excusatō si lu pus oues comedit ⁊ pastor nescit quia hoc verū est quando pastor scire debet et potest. et licet ali quis semper debeat reputare ali um meliorē se simpliciter: nō tñ quantū ad omnia: puta quantū ad officium hoc vl' illud. Item suspiciones habere possumus nō ad iudicādū proximū: sed ad ca uendū nobis. Nam si video pau perem nō iudicabo furē: tamen ne forte sit fur custodiam rē me am ab eo: et sic in proposito. tñ si cōtrariū nō appareat: plus de bet homo presumere de his quos papa vl' episcopus per totam dy ocesim prefecit ꝙ de se. qui depu tatur ad vnā paruā parrochiā.

De religiosis qui non possunt audire confessiones sine licētia sui prelati.

Capitulum septimum.

Nota ꝙ religiosus nō debet audire cōfessiones etiā illo rum qui habent licentiā sibi eli gendi ꝯfessorē quācunqꝫ etiam si haberent a papa sine licentia et auctoritate sui supioris: quia sine suo superiori velle⁊ nolle ñ habet. patet hoc ꝑ simile. extra. de elec. c. si religiosus. li. 6. ad huiusmodi officium. vbi dicitur ꝙ electioni de se facte nō dꝫ nec pōt assētire sine licētia supioris sui. Sꝫ vbi papa noiatim eligit religiosū ad aliquod offici pre ū sumit noscere psone industriam vñ ñ requirit altius licētia: siue ꝑ inquisitione: siue ꝑ predicatōe siue ꝑ audiētia ꝯfessionū siue ꝑ prelatione: siue alio quocūqꝫ offi cio. Sꝫ ex hoc ꝙ papa daret ali cui licētiam ꝙ possꝫ sibi eligere quēcūqꝫ etiā religiosū ꝑ audien do ꝯfessiones l' ꝑ predicatiōe: ex ista tali licētia nō dꝫ religiosus audire ꝯfessiōes vl' predicare si ne licētia sui supioris vl' prelati vel abbatis. ar. ad hoc extra. de iude. c. quodqꝫ sit laudabile. si

tamē in dicto casu audiret reli giosus sine licētia sui superioris: l' prelati teneret absolutio ita q̄ n̄ esset reiteranda talis confessio: quāuis male faceret talis sic au diendo. Pe. de pal'. ubi supra. .q.4.

De potestate audiendi cōfessi ones attributa fratrib' predica torib' et minorib' a iure p textū cle. dudū. §. 2. de sepul. quō fie ri possit: et quō exponitur.

Capitulum octauum.

Ota textū clemē. dudū. §. .2. de sepl'. vbi dicit. Sta tuimus et ordinamus vt in sin gulis ciuitatibus et dyocesibus in quib' loca fratrū ordinis pre dicatoꝝ et minoꝝ ꝯsistere digno scuntur: ⁊ in ciuitatibus dyoce sibus et locis ipsis vicinis in qui bus loca hmōi nō habentur: ma gistri priores prouinciales ordi nis predicatoꝝ aut eoꝝ vicarii ⁊ generales ꝓuinciales: ministri et custodes minorū ad presentiā prelatoꝝ eorūdem locoꝝ se confe rant p se vl' per fratres quos ad hoc idoneos fore putauerint hui liter petituri: Ut fratres qui ad hoc electi fuerint in eorū ciuita tibus et dyocesibus cōfessiones suoꝝ subditoꝝ cōfiteri sibi volē tium audire libere valeāt: et hi' cōfitētibus ꝓut secundū deū ex pedire cognouerint penitētias imponere salutares atq3 eisdem absolutōnis beneficiū impēdere de licētia gratia ⁊ bn̄placito eo rum. Deinde prefati magistri ꝓ uinciales et ministri ordinū pre dicatoꝝ eligere studeāt psonas idoneas et sufficientes vita pro batas discretas honestas atq3 pe ritas ad tā salubre misteriū exe quendū quas sic ab ipsis electas representent vel faciāt represen tari prelatis: vt de ipsoꝝ licētia gratia et beneplacito in eorū ci uitatibus ⁊ dyocesibus hmōi pso ne sic electe cōfessiones audiant sibi cōfiteri volētiū: et imponāt penitētias salutares ⁊ beneficiū absolutionis impendāt: ꝓut sup ius ē expressum extra ciuitates ⁊ dyoceses in quib' fuerint depu tate: p quas eas ⁊ nō p ꝓuincias volum' deputari ꝯfessiones nul latenus audituræ. Numerus aūt psonarū assumēdaꝝ ad hmōi of ficiū exercendū esse debet ꝓut vniuersitas cleri ac populi multi tudo vl' paucitas exigit eorūdē. Et si idē prelati petitā licentiā cōfessionū audiēdarū cōcesserit illā prefati recipiāt cū gratiaꝝ actione. q̄ si forte dicti prelati quēcunq3 ex hmōi fratribus pre sentatis eisdē ad hmōi officium nollēt habere vl' nō ducerēt ad mittendū esse: quo āmoto ul' sub tracto loco ipsius similiter eisdē presentādus possit alius subroga ri. Si vero idē prelati prefatis fratrib' ad cōfessiōes vt premit titur audiendas electis hmōi ex hibere licentiam recusauerint: Nos extūc ipsis vt ꝯfessiones si bi cōfiteri libere volentiū licite q3 audire valeant: et bn̄ficiū ab solutionis impendere gratiose. ꝯcedim' de ap'lice plenitudine ptātis. Per hmōi aūt cōcessionē nequaq̄ intēdim' psonis seu fra tribus ipsis ad id taliter deputa tis potestatē in hoc impendere ampliorē q̄ in eo curatis seu pro chialib' sacerdotib' ē a iure cō cessa: nisi forsā eis ecciaꝝ prela ti vberiorē i hac p̄te grām speci

7

alem ducerent facienda.
Petituri Pau. pōt peti hec licē
tia a prelatis extra suū territori
um: q2 ē volūtarie iurisdictionis
Custodes gl'. priores ergo cōuen
tuales quoad predicatores ⁊ gar
diani quoad minores hoc nō pos
sūt. Humiliter Pau. si petatur
ista licētia aspere nō videtur sa
tisfactū cōstitutioni: et ideo ite
rum esset repetēda ꝑpter omissi
onē forme. Ministri gl'. Nota
ꝙ de vicariis prioꝝ ꝓuincialiū
et de custodib' nō repetit de qui
bus premisit: licet ergo illi peti
tionē facere de qua premisit: nō
tn̄ electionē de qua hic loquitur
Presentari gl'. ergo ꝑsonal' pre
sentatio fieri debz: nā di' preses
qui prebetur sensibus corporis.
Facit de pe. di. i. i prin. Idem
dicit Pau. sup verbo represētēt
Exigit gl'. Si vero episcopus cō
tendat cū fratrib' dicēs minorē
numerū sufficere: recipiat episco
pus numerum qui sibi videt: de
reliquis recurrat ad arbitrium
boni viri. i. iudicis. ff. de verb.
obli. l. ꝯtinuus. Cōcesserūt gl'.
quā licentiā sine fraude reuoca
re nō pn̄t. c. decet. de regu. iur.
li. 6. Subrogari gl'. si nō reci
pitur iusta de causa: q2. s. nō est
talis qualis supra describit sibi
imputēt qui malū elegerūt: ⁊ sic
posset omēs recusare: cū nō sunt
apti. sed si sine causa hoc succe
dit sine licētia pape. Recusaue
rūt glo. si nō recusat expresse: sz
nō dat nec negat videt ꝙ locū
haberet hoc priuilegiū post tri
nam monitionē vel requisitōnē
p. c. i. extra. de sup. ne. prela.
Uolētiū glo. forte nō intellexit
de religiosis qui secūdū statuta
suoꝝ ordinū prelatis suis ꝯfitet
debēt. Libere glo. denotat ꝙ
nō est necesse habere licentiam
sacerdotis parrochialis: cuius cō
trariū dicit Io. mo. sz ei non sta
tur. Impartiri glo. absoluti er
go nō habēt necesse vlterius cō
fiteri proprio sacerdoti. Nec ob
stat. c. oīs. in prin. de pe. et re.
q2 illud intelligit de eo qui alte
ri n̄ ē ꝯfessus legittime. Io. mo.
dicebat cōtrariū: sz male dixit.
Idē Pau. s. ꝙ absqz licētia par
rochialis sacerdotis pōt quis al
teri ꝯfiteri: nec tn̄ ex hoc sequit
ꝙ sint curati isti. Ratō ē secūdū
glo. q2 nec ipsi fratres sūt astric
ti ad executionē vel exercitium
istoꝝ actuū: nec fideles sūt astri
cti vt in his ad eos recurrant.
¶ Itē nota vt di' in summa pysa
na ⁊ bene ꝙ pōt epūs acceptare
fratres ad audientiā cōfessionū
et hoc sine sollēnitate predicta
presentationis si vult cōmitten
do eis iurisdictionē suā. q2 etiā
sine isto priuilegio posset eis da
re licentiā audiendi. ¶ De effe
ctibus qui sequūtur ex cōmissōe
audiētie ꝯfessionis alteri facte.

Capitulum nonum.

Ex cōmissione aūt alteri fa
cta de audiētia cōfessionū
sine predicto mō: siue p aliū mo
dū sequitur isti effect'. vt dicit
Pe. de pal. in. 4. di. 17.
¶ Primus quidē: q2 tal' cōmissa
rius pōt audire et absoluere alte
rius licētia mime requisita: nec
ille qui vult ꝯfiteri tenet petere
licentiā a proprio sacerdote. ar.
effica x extra. de ꝑcur. c. is qui.
li. 6. Nec obstat ꝙ curatus debz
cognoscere vultū pecoris sui. nā
vultū exteriorē poterit cognosce

re ſicut et prius: et etiā intueri
et corrigere fraterna correctiōe
et paterna admonitiōe ſicut pri
us: et quantū ad exteriorē vultū
attinet nō minus honeſte viuūt
qui cōfitētur fratribus q̄ꝫ qui cō
fitētur ſecularibus curatis.
Quātum vero ad interiorē vul
tū melius poterūt reddere ratio
nē de cōfeſſis fratribus et hmōi
q̄ꝫ de cōfeſſis ſibi vel ſuo vicario:
qꝛ de interiori vultu parrochia
noꝝ qui ſe reſpuerūt: et ſine licē
tia ſui vicariū pape vel epiſcopi
elegerūt nō habēt reddere rati
onē: qꝛ ꝑ eū nō ſtetit: quominus
eos audiret et inſtrueret: ſʒ ꝑ ſu
periorem qui eis coadiutores de
dit: et ꝑ parrochialem qui eū ele
git. Hec Pe. de pal. Dicit tamē
Tho. ꝙ ſi alicui cōcedat ꝑtās a
ſuꝑiori iudice cōfeſſiones audiē
di parrochianoꝝ alicuius curati
ex hoc nō fit illi preiudicium: qꝛ
poteſtas iuriſdictionis nō eſt cō
miſſa alicui in fauorem ſui: ſʒ ad
vtilitatē ꝓximi et populoꝝ ⁊ dei
honorē. Idē tenet Io. an. i. c. ſi
epūſ. de pe. ⁊ re. li. 6. i ꝑ̄ia gl.
Idē etiā tenet Io. an. in cle. du
dum. de ſepl. vt ſupra patuit. ſ.
ꝙ nō teneat petere licentiam a
ſuo curato qui vult ipſis fratribꝫ
ɔfiteri. Idē tenet expreſſe Pau.
vñ glo. Ber. que hoc dicebat dā
nata fuit tāq̄ꝫ falſa ꝑ Clementē
.4. in quodā priuilegio quod in
cipit Quidam temere.
¶ Secūdus effectus huius cōmiſ
ſionis ſecūdū dictū Pe. ē ꝙ com
miſſarius pōt audire ɔtra ꝓhibi
tiones alterius prelati in quo eſt
differentia inter ſuꝑiorē et infe
riorē. nā inferior ɔtra inhibitio
nē ſuꝑioris nō pōt alicui ɔmitte
re: ſicut nec ꝑ ſeipſū audire eum
ita ꝙ poſſit eum ſuſpēdere ab au
dientia ɔfeſſionū ꝑ aliū ſicut po
teſt ꝑ ſemetipſū et ecōuerſo autē
ɔtra inhibitionē inferioris ſuꝑi
or pōt ita cōmittere ſicut pōt au
dire eo inuito. Similiter ſi eſſēt
duo curati de pari: et vterqʒ in
ſolidū vnus ɔtra inhibitionem
alterius pōt audire et cōmittere
qꝛ par in parē nō habet imꝑiū.
Quando ergo inferior prohibet
ne ſubditus ɔfiteatur cuicūqʒ ſi
ne ſui licētia dʒ excipe: niſi ſuꝑi
ori vel eius vicario. al's temere
agit: niſi loqueretur talibus qui
bñ ſciūt ꝙ nō intēdit vel nō pōt
ꝓhibere quin cōfiteātur tales ſu
periori ſuo ſicut in religionibus
cū prior ꝓhibet ne quis cōfiteat
de tali peccato ſine licentia ſui.
Certū eſt omnibus ꝙ nō intēdit
quin poſſit cōfiteri magiſtro or
dinis: vel ꝓuinciali: vel eoꝝ vica
riis: qꝛ ſi ꝓhiberet ſpueremus ei
in faciē: et multomagis ſubprior
qui nō poteſt dare licentiā alte
ri ɔfitēdi: cū ſit vicarius homiſt
q̄ꝫdiu prior viuit ſi inhiberet ne
quis ſine ſui licētia ɔfiteret ⁊c.
derideretur. Sʒ mortuo vel amo
to priore vices eius gerit ꝑ cōſti
tutiones. vñ reputat ordinarius
curatus ergo ꝓhibēs ſubdito ſuo
ne alii ɔfiteat: debet excipe epi
ſcopū papā legatū ſummū peni
tentiariū et archiepiſcopū dum
viſitat: ⁊ habētes ab eis poteſta
tem. Epiſcopus vero nō debʒ ex
cipe oēs predictos: niſi ſeipſum:
et ſi quilibet excipiat ſuos ſuꝑio
res a tali ꝓhibitione.
¶ Tertius effectus huius cōmiſſi
onis ē ꝙ teneat curatus ei eucha
riſtiā miniſtrare et etiaʒ alia ſa

cramēta: ex quo dicit ſe cōfeſſum illi qui potuit eū abſoluere: nec eſt abſurdū ꝙ det euchariſtiā illi cuius tñ cōſcientiā ignorat: ſȝ cum eque bona et tuta cōſciētia immo tutiori poteſt eū excoicare qui ꝯfeſſus eſt ſine ſui licētia habēti ptātē: ſicut illū qui cōfeſſus eſt de licentia ſua: vl' ſibi: quia nec etiā vicarius curati reuelat ſibi cōfeſſionē: cū idem curatus dat illi cōmunionē vñ equaliter ſcire dȝ ꝯſcientiā ꝯfeſſi vicario ſuꝑioris: ſicut ſcit cōſcientiā tal' cōfeſſi vicario ſuo. Et debȝ curatus preſumere ꝙ melius cōfeſſus eſt ei quē papa vel epiſcopus elegit in cōfeſſorē ꝑ totū mundū l' dyoceſim: ꝗ̃ qui cōfeſſus eſt illi quē elegit ipſe ꝓuidendo de ipſo ſuis ſubditis: cū epiſcopus nō debeat hoc cōmittere niſi viris potētibus opere ⁊ ſermone. vt de of. ordi. c. inter cetera. vl' etiā ꝗ̃ ei qui cōfeſſus ē illi quē elegit ipſe ꝓprio arbitrio de licētia curati generalis: et hoc niſi cū eſſet excōmunicatus vel notorius peccator: nā tūc anteꝗ̃ det euchariſtiam debet ei clare cōſtare de abſolutione ab hmōi.

¶ Quartus effectus ē ꝙ peccata cōfeſſa habenti talē cōmiſſionē non tenet' iterū cōfiteri ꝓprio ſacerdoti. ut declarat Jo. 22. in extrauagā. que īcipit vas electōis

¶ Quintus effectus ē ꝙ ꝑ hāc cōmiſſionē fit iudex qui prius non erat. Cū eni ad abſoluēdum requiratur poteſtas ordinis ⁊ iuriſdictionis: licȝ ab habēte ordinē et iuriſdictionē: vel iuriſdictonē tm̄ poſſit hec audientia cōmitti habēti ordinē: licet non habeat iuriſdictōnē. puta ſimplici ſacerdoti: ita nō curato ſicut curato: nō tamē ecōuerſo. Sacerdos nō curatus pōt hoc cōmittere: vl' curato: vel ſacerdoti: et ratō diuerſitatiſ ē qꝛ non equaliter he due poteſtateſ trāſfundūtur. Habēſ eni ordinē ex ſola ꝯmiſſione nō trāſfert ordinē: ſȝ ſolū ordinatio ſacramētalis trāſfert: ſiue ſit iudex ſiue nō. ſȝ iuriſdictio ab habēte eā ordinarie ſola cōmiſſiōe trāſfertur indifferēter priuato qui nullā habebat: ⁊ ei qui habebat aliquā: ſȝ ñ iſtā reſpectu ipiꝰ

¶ Sextus effectus ē. ꝙ qui audit ꝯfeſſionē ñ iure ſuo ꝑdit poteſtatem ſuam: delegante mortuo vl' amoto: ⁊ idē forte ē ipſo excoicato vel ſuſpēſo niſi in confeſſione iam inchoata quam audiuit: ex tunc quaſi ex iure ſuo: ſicut etiaȝ perdit poteſtatē illo reuocāte: qꝛ ſoluitur iudicium prohibēte illo qui iudicare iuſſit. Unde ſicut epiſcopo mortuo uel trāſlato officialis ceſſat in cauſis: ſic debet ceſſare penitētiarius ī ꝯfeſſionibus audiendis: niſi ꝙ abſoluere debet de peccatis iam auditis. glo. in. c. gratum ⁊ relatum. de of. et po. iudi. dele. qꝛ mandatū expirat per mortem mādatoris. Similiter ſi dedit cōfeſſorē monialibuſ expirat poteſtas: niſi eſſet rector earū cū ex officio quaſi prioratus vl' rectorie eſſȝ audientia annexa: et tunc eſſȝ quaſi ordinariuſ. Uideretur tamen ꝙ non ſimiliter ita expiraret poteſtas delegati delegāte excōmunicato vl' ſuſpēſo: ſicut mortuo l' āmoto. qꝛ in primo caſu retinet delegās iuriſdictionem: licet nō vſum. ī ſecūdo vero neutrū reti

net. Ad hoc aũt ꝙ delegat⁹ vtatur iurisdictione requirit ꝙ delegatus in delegãdo habeat iurisdictionẽ et vsũ ei⁹. qꝛ delegare ẽ vsus iurisdictionis: ſꝫ poſtꝙ̃ delegauit nõ requiritur ꝙ habeat vsum. qꝛ vsus eius nihil facit ergo ⁊c. Poſſet tñ dici ꝓbabiliter ꝙ si episcopus nõ exñs excõicatus vel suspẽsus instituit officialem vel penitentiariũ ⁊ poſtea excõicetur: nihilominus vterqꝫ põt ꝓcedere in officio suo. qꝛ vtitur vice eius qui iurisdictõnem habet: licet nõ vsum p se. Si autem iã erat excõicatus officialis: nil agit. qꝛ institutio vel cõmissio ñ tenuit. De penitẽtiario vero videt secus: qꝛ etiã non sacerdos vel nõ cõsecratus qui minus habꝫ ꝙ̃ excõicatus ꝯmittere potest: qꝛ nõ minus ẽ cõmissio ꝙ̃ ꝑmissio. quia iure suo sacerdos audit cõfessionẽ et cõmittẽs tm̃ est causa sine qua nõ ꝓpt parrochianũ diuisionẽ et eccl'ie ꝓhibitionem. qñ aũt cõmittẽs morit vel ãmonetur nõ est differentia inter cõmissariũ in foro penitẽtiali aut iudiciali. qꝛ vtriusqꝫ ptãs expirat quantũ ad negocia non incepta.

Capitulũ decimũ de differentia inter fratres presentatos secundum formã clem̃. dudum. ⁊ differẽtia inter sacerdotes curatos.

Ratres predicatores habẽt priuilegium ꝙ epis mortuis qui ipsis suã dederant auctoritatem vl' cõmiserũt poſſunt vti ea auctoritate quousqꝫ fuerit prouisum ecclesie de paſtore.

¶ Itẽ nota ꝙ ꝑ istos effectus nõ habet cõmissio effectũ in ꝑsonis ordinũ reprobatoꝝ de quib⁹ dr̃ in. c. i. de reli. do. li. 6. Nec Petrus de palu.

¶ Nota vlterius differẽtiã inter predictos fratres sic presentatos et curatos. nam predicti fratres ex tali presentatione et cõmissione pñt audire oĩes parrochianos omniũ curatoꝝ illius dyocesis vbi sunt presentati: ſꝫ nõ aliarũ dyocesum: et nõ pñt hoc cõmittere alicui. Sꝫ curati nõ pñt audire inquãtũ curati nisi parrochianos suos tm̃. alios nõ nisi cũ licentia episcopi vel curatoꝝ eoꝝ. et pñt hoc cõmittere alteri. s. audire suos parrochianos.

¶ Nota etiã aliã differẽtiã secũdum Lau. et Fra. zaba. in cle. dudũ. Nã curati pñt audire cõfessiones et eoꝝ vicarii sibi subditorũ in dyocesi sui episcopi et etiam extra dyocesim: ſꝫ fratres electi et presentati secundũ formam cle. dudũ. de sepl'. de qua supra. nõ pñt audire seu absoluere extra dyocesim: nisi sint presentati. et si secus fieret quãuis cõfessi poſſent ex ignorãtia excusari: tñ quo ad ecclesiã nõ eſſent absoluti: licꝫ si cõstaret eis deberent iterũ ꝯfiteri eis ⁊ infra dyocesim absolui a predictis. Sꝫ si sine predicta sollennitate cõmitteretur fratribus ab episcopo vl' a curatis auctoritas audiendi cõfessiones simpliciter tũc poſſent etiam extra dyocesim audire sicut alii vicarii eorũdem.

¶ De casib⁹ episcopis reseruatis nec curati nec dicti fratres presentati pñt absoluere nisi inquãtũ fuerit a dyocesanis ꝯceſſum.

¶ De casibus multiplicibus episcopo reseruatis de quib⁹ agitur

in fi. cle. dudū. de sepul.

Capitulum vndecimum.

Sciendū φ varie sūt opiniones doctoꝝ i dictis casibus Aliqui eni ponūt plures: aliqui pauciores. Vñ materia ipsorum casuū nō est bene clara. Et in sūma pysana dicitur φ Benedict⁹ papa. ii. in extrauagā. inter cūctas. declarauit quatuor esse casus episcopales de iure. Prim⁹ scilicet peccatū clerici p quod incurrissꝫ irregularitatem. Secūdus de incēdiariis. Tertius de peccato p quod inducēda ē sollēnis penitentia. Quartus de excōmunicatis maiori excoicatione. Itē declarauit quinqꝫ esse casus episcopis reseruatos de approbata cōsuetudine. Primus est peccatū homicide volūtarii. Secūdus ē peccatū falsarioꝝ. Tertius ē peccatū violantium ecclesiasticam libertatē. Quartus ē pctm̄ violantiū eccl'iasticā immunitatē. Quītus ē peccatū sortilegoꝝ diuinatorū et incātatorū. quāuis autē dicta extrauagās fuerit reuocata p cle. dudū. extra. de sepul. tñ quantū ad dictos casus nil innouatū fuit: ⁊ si alia ibi contenta sint: et sic videtur φ adhuc illi remaneāt. ⁊ additur in pysanella φ pñt nihilo minus episcopi in suis episcopatibus casus eis reseruare, put videtur eis expedire: sicut pñt ꝯstitutiones facere: et multomagis cōsiliū synodale l' ꝓuinciale: a quorū sentētiis religiosi nō valent absoluere. Io. an. in. c. si episcopus: de pe. et re. i glo. 3. li. 6. predictis casibus addit post crimen enorme et publicū homicidium: et sortilegiū oppressionē pueroꝝ etiā ex casu incestū corruptionē monialiū: coitū cū brutis: matrimoniū clādestine cōtractū vl' cōtra interdictū ecclesie: plurium falsum testimoniū: blasphemiā dei et sanctoꝝ. Host. vero in sūma ponit oēs predictos casus: et addit peccatū ꝯtra naturā et etiam quodlibꝫ enorme quod particularis vel generalis cōsuetudo reseruat ipsis episcopis: in quib⁹ aliqñ epi remittūt peccatores ad sedē aplicā, ppter enormitatem criminū ⁊ ad terrorē alioꝝ. hec Host. Ego tñ nō legi adhuc esse aliquod peccatū precise ita enorme: a quo nō possit absoluere episcopus subditū: dū tñ nō habeat aliquā sententiaꝫ excoicationis annexam. quāuis aūt possint absoluere si aliqñ ad curiā mittāt bene faciūt. Guil. durā. et spe. in repertorio suo vltra predictos casus addūt alios. s. deflorantes virgines vi oppressas l' seductas Contrahētes post votū castitatis emissū. Fornicationē cū iudea vel sarracena. Cōcipientē prolē p adulteriū quā vir credit suam Procurantē aborsū vel sterilitatem in se l' alio. Cōtrahētes matrimoniū post spōsalia iuramento firmata. Cognoscentē carnaliter baptizatā ab eo vel cuius cōfessionē audiuit. Tenentē ad baptismū vel cōfirmationē filios l' filias extra necessitatē. Baptizātem ꝓprios filios extra necessitatem. Verberantē patrē vel matrē: et vsurarios ⁊ tandē sic ꝯcludit. Tot casus ponere nihil aliud ē φ̄ sacerdotū potestatem restringere que eis plenarie data est a Christo. Vñ breuiter dico sacerdotes oia posse quoad foruꝫ

pcutio clerici
incendiarii
excommunicati maiores

spiritu||ale: que non sunt speciali
ter in iure episcopis reseruata ⁊
que nō sunt ipsis sacerdotibꝰ di
recte vel ꝑ aliquā ꝯsequentiā in
terdicta. ar. c. at si clerici. de iu
di. et. c. nup. de sen. ex. Hoc tn̄
fateor ꝙ vbicūqꝫ fuerit aliquod
graue delictū vel enorme: supio
ris ē iudiciū requirēdum. et idē
dico in omnibus casibꝰ in quibꝰ
est generalis cōsuetudo eccl'ie ꝙ
sint ipsis episcopis reseruati.

Conclusio Jo. de lign̄.

¶ Jo. de lign̄. in declaratōe quā
facit sup. c. omnis. de pe. et re.
ꝓbat ⁊ concludit ex dictis imme
diate ꝑ Guil. et Spe. ⁊ ex clem̄.
dudū. fratres predicatores et mi
nores presentatos pro audientia
confessionum posse absoluere ab
omnibus casibus peccatorū exce
ptis precise illis qui in iure reser
uantur episcopis: Sed a casibus
quos episcopi sibi reseruāt vl' de
consuetudine sue dyocesis vl' ex
suo beneplacito: vl' ꝑ constitutio
nes suas synodales vel prouinci
ales posse absoluere etiā si episco
pi dictos casus nō ꝯcedāt. et pro
bat sic cle. dudū. de sepul. statu
it ꝙ dicti fratres n̄ possint absol
uere: nisi a casibus a quibus pn̄t
curati absoluere qui eis ꝑmittū
tur a iure: nisi' ipsi episcopi vel
lēt aliquid plus conferre eis. Sꝫ
et Guil. dicit ꝙ nō obstat ꝙ do
ctores ponāt multos casus episco
pis reseruatos: curati enī pn̄t ab
soluere ab omnibus occultis que
nō sunt in iure episcopis reserua
ta: et nō sunt ipsis sacerdotibus
directe vel ꝑ aliquā ꝯsequentiā
iterdicta. licet ergo episcopi pos
sint reseruare certos casus qui de
iure cōpetūt inferioribus: nō tn̄
hoc pn̄t simpliciter nisi in duobus
casibꝰ secundū Guil. dupliciter.
scilicet directe. s. cum aliqui fu
erint legittime in crimie depre
hēsi ꝙ merito fuerint tali ptāte
priuādi. Secūdo indirecte. s. ꝑ
aliquā cōsequentiam vt cum ali
quis casus euenerit i quo ad vti
litatem cōmunē expediat ꝙ talē
casum retineat: et nō aliter. 25.
q. 2. c. de ecciasti. n̄ aūt expedit
vtilitati ꝯmuni reseruare tot ca
sus: sꝫ hoc ē ponere laqueos i via
salutis. Sed si aliquis pur velit
defēdere plures casus posse epōs
rationabiliter reseruare quoad
sacerdotes parrochiales cuꝫ sint
de foro epoꝝ ⁊ eoꝝ cōstōibꝰ sub
iecti: tn̄ hoc nō pn̄t facere epi er
ga ꝑdictos fratres qui exēpti sūt
nec eoꝝ ordinationibus subiecti
vt extra. de exces. prela. c. nimis
praua. Cū ergo nō possint dicti
fratres absoluere a casibus reser
uatis in iure epis: vt dicit in di
cta cle. dudū. ergo pn̄t ab oibus
aliis absoluere: videlicet de cōsu
etudie reseruatis particularis lo
ci vl' synodali cōstitutōe: vnū ne
gādo aliud tacēdo cōsentit. di.
25. c. qual'. nec pn̄t ꝑlati dictā
cōcessionē reuocare vel defalca
re: nec directe negādo licentiaꝫ
audiēdi. q2 nihilominus habent
eā ꝑ cle. dudū. nec indirecte ꝓhi
bēdo parrochianos ne cōfitean
tur eis. extra. de priui. c. quāto.
nec ꝑ retētionē multoꝝ casuū: q2
fieret in fraudē legis: qd' fieri n̄
debet. vt. c. cōstitutus. de cōces.
ꝑbē. Sileat ergo Jo. mo. hic qui
dicit ꝙ si epūs pōt artare ptātem
ordinariā curatoꝝ: pōt mltomα
gis artare potestatem extraor
dinariā ipsorū fratrū: q2 qd' ꝑ su

periorē ꝯcedit̄ ꝑ inferiorē arcari vel reuocari nō pōt. vt di. 21. c. inferior. Ad ꝯstitutionē autem cle. de priuil'. religi. vbi di ꝙ a casibus ordiariis reseruatis quē ꝙ absoluere nō presumāt Rn̄dē dum ē ꝙ hoc intelligēdum ē de casib⁹ in iure reseruatis: sicut in tendit cle. dudū. nō aūt ꝑ cōsue tudinē l' statuta alioꝝ prelatorū q2 illa remouet papa i dicta cle. dudū. a quibus pn̄t dicti fratres absoluere: et ꝑ cōsequēs videtur quicquid dicat̄ ꝑ modernos l' an tiquos de talibus casibus ꝑ ep̄os reseruatis totū reuocat̄ ꝑ cle. du dum. specialiter ꝙtum ad dictos fratres. si eni ꝯstitutio posterior licet nō faciat mētionē de priori ipsā reuocare noscat̄. c. licet. de cōsti. li. 6. multomagis reuocari debēt dicta doctoꝝ si in cōtrari um ꝓmulgētur. Hec Jo. de ligñ. Sȝ Fran. zaba. post Lan. dicit ꝙ de casibus episcopalibus ñ pōt dari doctrina: cū dependeat ex cōstitutionibus ipsoꝝ epōꝝ et do ctrina. et ꝙuis Lan. dicat ꝙ ha bēs irregularitatē quā solus pa pa tollere pōt ñ pōt absolui a pec cato añ dispēsatōnē: Frā. zaba. dicit cōtrariū. s. ꝙ pōt absolui a peccato remanente macula irre gularitatis. ¶ Qvia ergo nō est clarū qui sunt casus episcopis re seruati i iure coi: ideo tutior via ē in hmōi ꝙ fratres si pn̄t sciant ab epō quos casus vult sibi reser uare: et de illis nō se impedire. oēs vero alios casus sibi faciant cōcedere. Certū est aūt secundū oēs ꝙ absolutio ab excoicatione maiori reseruat̄ episcopis. ¶ Itē dispēsatio vel cōmutatio votoꝝ ¶ Itē relaxatio quorūdā iuramē torū. Dispensatio vero incertoꝝ an ꝑtineat ad episcopū vl' ad aliū habes supra i 2. ꝑte sū. ti. de re sti. c. 4. et ibi diffuse. Fran. za ba. in cle. dudū. in glo. suꝑ ver bo ꝯcessa. dicit gl'. Jo. an. Lā. Pau. Steph. et Zenze. tenere ꝙ episcopus possit reseruare casus de quibus curati poterāt añ hāc cōstitutionē dudū absoluere: ita ꝙ reseruatio preiudicet fratrib⁹ .i. ꝙ etiā nō poterūt tūc ab ipsis reseruatis casibus absoluere: qd' est cōtra hoc qd' hic dicit Jo. de ligñ. ⁊ intelligit̄ ista reseruatio casuū epāliū de actib⁹ exteriori bus cū effectu ⁊ ñ de interiorib⁹ videlȝ si quis desiderauit vl' etiā quesiuit aliuȝ occidere: istud ho micidiū cordis nō est de casibus reseruatis episcopis. Dicit etiam Pe. de pal. ꝙ incestus qui cōmit titur a pueris qui nō habēt vsuȝ rōnis nō est de reseruatis episco pis: q2 nec ꝑ hoc tollit̄ virgitas: nec causatur affinitas.

Capitulū. 12. de sacerdote qui absoluit aliquē a casu a quo ñ pōt absoluere.

Et nota ꝙ si cōfessor quicun q3 aliquē absoluerit de ali quo peccato a quo nō pōt: siue q2 ē reseruatus episcopo: siue q2 nul lam habet auctoritatem: quāuis grauiter peccet: precipue quādo absoluit sciēter vel ex ignorātia iuris crassa: tñ ex hoc non incur rit aliquā cēsurā l' excoicationē siue sit clericus secularis: siue re ligiosus talis absoluēs secūdum Fran. zaba. et Zenze. sȝ tenetur illū quem sic absoluit auisare de errore suo si cognoscit: uel potest inuenire: ille tamen quoad deū excusatur. dum hoc ignorat. Et

quod dictuz est q̄ cōfessor debet illū auisare quē absoluit: cū non posset: intelligitur qn̄ fieri non potest sine scādalo notabili. vn̄ in cōsilio basilien̄. quidā multuz periti habita sup hoc collatione dixerūt q̄ talis cōfessor petat auctoritatez a supiori sup hoc casu a quo non potuit absoluere: et tn̄ absoluit: qua habita vocet illum quē absoluerat cū nō posset: et p aliquē modū coopertum interroget de aliquibus que sibi est confessus quasi nolēs se melius informare: acsi plene nō intellexisset et si que alia criminalia postea ꝯmiserit: ⁊ sic ab omnibus iterū absoluat detunc alias auditis et prius. Uel si magnū scandalum ex hoc timeretur: sic q̄ predictus modus seruari non posset: absoluat absentē si ab vltima ꝯfessione credit talē pseuerasse in gratia: aut ut aliis placuit: cū ex hoc timeret notabile scādalū euenire: cōmittat Christo sūmo sacerdoti: presertim qn̄ multitudo est sic neglecta: vel multū distat a loco vbi ē cōfessor. Sz si religiosus absolueret aliquez a b aliqua sentētia excoicationis suspēsiōis vel interdicti in iure posita incideret in excoicatōnē: a qua non posset absolui citra sedē apl'icaz cle. religiosi. de priuile. secus si absolueret a sententia hominis: quia tūc nō incurreret secunduz Pau. quāuis grauiter peccaret sed clerici seculares absoluendo a sentētiis iuris: quāuis ⁊ ipsi male faciant: non tamen aliquā incurrunt censuram.

Capitulū. 13. an in generali cōcessione ꝯtineat special'.

Nota etiā q̄ vt dicit Jo. an. sup. c. tua nobis. in glo. extra. de of. vica. si episcopus dedit vicarium generalē et in mandato aliquid expressit de his que requirunt speciale mādatū secuta generali clausula: ⁊ omia alia que p nos possumus. etiā si mandatū exigāt speciale. secundū Host. satis videt̄ q̄ talis etiam possit specialia ad instar procuratoris. secus si aliquid de specialib' nō fuisset ibi expressū. Hec Jo. an. Quod videt̄ intelligendū q̄tū ē de virtute verboꝝ et in foro ꝯtētioso: nam si in foro conscientie aliter cōstaret de intentione cōferētis auctoritatē q̄ ille intēderit hoc etiam si nō expressisz aliquid in generali cōcessiōe intelligerentur specialia. 22 q. 5. c. humaue. ⁊ hocidē dici pōt de auctoritate data ab episcopo cōfessoribus. q. r. s. dicēdo Do vobis auctoritatē meā in cōfessione: non intelligitur ꝑpter hoc cōcessisse casus suos: nisi alicui cōstaret q̄ p hec verba generalia intendit casus suos cōcedere: sed dicendo istum et illū ⁊ omnes alios meos casus tūc intelligit̄ totū dedisse

Capitulū. 14. quid possint penitentiarii curie Romane.

Et nota q̄ penitentiarii minores i curia pn̄t absoluere vndecūqz veniētes ab oibus casibus peccatorū et sentētiis episcopis reseruatis. habēt eni auctoritatem quasi episcopalem in foro penitentie ⁊ maiorē quoad quosdam casus excōmunicationis et dispensationis. Summus vero penitentiarius adhuc habet maiorem in pluribꝰ aliis casibus ex

cōmunicationis et dispensatōis
Capitulū. 15. quid fiendū qū
cōfessor nō intelligit penitentē.

Nota vero q̄ cū cōfessor nō
intelligit penitentē aut ex
periētia lingue: aut ex dormiti
one: aut ex distractione mentis
ad alia applicate: vel ex alia cā
secundū Jo. de neapo. in quodli
bet. q̄ cū sacramentalis ꝯfessio
preexigat cōfessionē: cōfessio ve
ro importat reuelationē que nō
potest esse nisi reuelatione vni⁹
scilicet cōfitētis: et pceptione al
terius. s. cōfessoris. q2 si alterum
istoꝝ deficit in prefato casu: cre
do de illo peccato nō esse factaꝫ
cōfessionē: ⁊ p cōsequēs nō impē
di absolutōnem. Hec ille. Si tñ
nō hoc facit et cōfessus quidē de
hoc nō ppēdit absolutus ē coram
deo: nec tenetur iterare quousqꝫ
nesciat illuꝫ ñ pcepisse seu intel
lexisse peccata sua: et hec vera
sūt de peccatis grauibus. i. mor
talibus: que sūt de necessitate cō
fitenda: nō aūt de venialib⁹: ad
que quis nō tenet de necessitate
et vbi talia modica raro obaudi
untur ab eo qui alias cognoscit
personam.

Explicit prima pars que fuit
de potestate seu auctoritate ꝯfes
soris.

Incipit secunda pars que erit
de sciētia ipsius: que erit duplex
primus. §. s. q̄ duplex est clauis
ordinis. s. scientie et potentie.

d Icto de potestate cō
fessoꝝ: nūc vidēdū
est de ipsoꝝ sciētia
Est eni duplex cla
uis ordinis. s. clauis
sciētie et clauis potontie. Unde
Christ⁹ Petro dixit. Tibi dabo
claues regni celoꝝ. Math. 16. c.
¶ Nota tamē q̄ ista scientia nō
dicitur clauis: sed ipsa potestas
discernēdi atqꝫ examinandi: si
ue cognoscēdi in foro ꝯsciētie: et
potestas determinandi seu diffi
niendi causam. i. ligandi et sol
uendi dicitur clauis potentie.
Ista vero duplex potestas ē vna
in essentia: sed duplex in effectu
Scientia autē acquisita non est
clauis: sꝫ bene iuuat vti claui: et
de his clauibus habes di. 20. per
totum.

Quanta scientia requiratur
in cōfessore. §. 2.

De quantitate scientie cōfes
soris quantā. s. oporteat euꝫ
habere peritiam dicit Aug. de
pe. di. 6. c. oportet vt spūalis iu
dex sciat cognoscere quicquid
debet iudicare. Dicit Tho. i. 4.
di. 17. i expositione littere. Hec
scientia et si nō sit maior: tamē
debꝫ esse tanta ut sciat discerne
re inter peccatū et nō peccatum
et peccatū mortale et veniale: et
si i aliquo essꝫ dubitatō sciat du
bitare vt possit ad peritiores re
currere. Alb. autem in. 4. dicit
q̄ non tenetur sacerdos scire di
scernere nisi in cōmuni que sint
capitalia: et que mortalia cōmu
nia: et que venialia ex genere.
Sed hec nesciens dicit idem pu
to q̄ peccat mortaliter talis audi
endo: et eum instituens plus pec
cat q̄ ipse et eum pmittens insti
tutum ministrare si sua interest
talē prohibere. Dicit etiam q̄ in
perplexis casibus sacerdos eccle
sie parrochialis debet esse ita

discretus vt talia difficilia et sciat: nec esse procedendum in eis sine superioris consilio vel auctoritate Hec Alb. in. 4. Guil. duran. i summa sua dicit quod quotiens confessor se ingerit ad confessiones audiendas: totiens se offert ad respondendum de quolibet: et interdum de casibus inopinatis et aliis inauditis: et questionibus seu casibus valde perplexis. Debet ergo confessor scire discernere inter peccata et differentias peccatorum. Unde scire debet confessor si ea que exprimit sibi penitens sint peccata vel non puta an bella principum et ipsorum exactiones sint licite: vel non: et vtrum contractus qui fiunt sint liciti vel illiciti: et quando ad restitutionem teneatur: et quando non: et an ei debeat prohibere communionem: vel concedere: quia si confessor iudicat licitum quod est illicitum tam confessor quam penitens in foueam cadunt: nisi forte probabilis ignorantia eum excuset: puta si habet aliquem doctorem auctenticum et famosum: cuius opinioni innititur. Unde si confessor non est expertus in casibus: ita quod nec nouit dubitare nec per se iudicare cum periculo anime sue audit confessiones. Hec Guil. Pe. de palu. in. 4. di. 19. ostendit maiorem scientiam requiri in eo qui se ingerit: quam in eo qui ponitur ad hoc a superioribus suis ex obedientie iniunctione. et de primo potest intelligi dictum rigorosum Guil. duran. de secundo dictum Tho. et Alb. Dicit enim ipse Pe. Omnis sacerdos habet clauem scientie et potentie: id est auctoritatem discernendi et potentiam ligandi et soluendi: licet multi non habent scientiam debitam et econuerso. Multi non sacerdotes habent scientiam qui non habent auctoritatem discernendi: secundi quidem sine peccato: sed primi cum peccato suo si hoc procurarent: alias si inuiti ponerentur excusati sunt si proposuerunt impedimentum nec sunt auditi. Munus enim in iudicium iudicandi necessarium est: et potest ad hoc compelli. scilicet ad officium iudicandi et ad prelationem carens scientia: et tunc non peccat: sicut in religionibus consuetum est fieri. Et quod dicit Gre. quod si indignus est non debet obedire: et si dignus debet obedire: intelligendum est de illo qui habet defectus qui sunt iuris: videlicet irregularitas: et tunc non debet obedire nisi ab eo per dispensationem promoueatur alias tenetur religiosus obedire. alioquin quilibet religiosus bonus qui reputaret se indignum refugeret: et sic soli indigni promouerentur et ponerentur. Qui vero non coactus: sed sponte accipit potestatem: siue prelationis: siue audiendi confessiones non habens sufficientem scientiam peccat. Sed qui inuitus et coactus non accipit sed suscipit non peccat. Unde sine peccato ab inscio haberi et suscipi potest: sed accipi non potest potestas iudicandi sine peccato. hec Pe. Si tamen in eo esset tanta ignorantia quod omnino impetus esset: quia nec etiam scit que Tho. et Alb. dicunt supra. credo quod non excusaretur a peccato: et etiam si ex obedientia iniuncta poneret se ad id ad quod omnino ineptus est cum periculo animarum.

An confessor teneatur scire an peccata in confessione audita sint mortalia vel venialia. §. 3.

Utrum autem confessor teneatur scire de omnibus que si

bi dicũtur in cõfessione: an sint mortalia vel venialia? Henricus in quodlibet sic respõdẽdo distinguit. Peccata sunt in duplici genere. Quedã sunt peccata quia prohibita: quia si non essent ꝓhibita nõ essent peccata. vt sunt omnia que sunt de iure positiuo. vt audire missã die dominico: semel in anno cõfiteri ⁊ communicari et huiusmodi. Et talia tenetur quilibet cõfessor scire: nisi habeat causã rationabilem que eũ excuset: vt si forte tẽpore prohibitõnis erat in terra longinqua vl' in carcere. Alia sũt petcata: nõ quia ab homine ꝓhibita: sed q2 de natura sui mala sunt: etiam si nõ prohibeant᷑ Et horũ quedã sũt capitalia. vt suꝑbia luxuria 2c. Hec enim sũt quasi elementa et principia que de necessitate quẽlibꝫ confessorẽ scire oportet. Quedã vero sunt peccata que sunt species peccatorum capitalium. vt illa que recipiunt hoꝝ predicatõnẽ. vt fornicatio et ebrietas et hmõi. Fornicatio vero luxuria quedam ẽ: et ebrietas quedam gula. ⁊ horum peccatoꝝ species quedã sunt que important malũ de substãtia sui actus: eo ꝙ statim nominata habeant annexũ malũ: vt fornicatio: ⁊ de talib' etiã ꝯfessor scire tenet᷑ vtꝝ sint mortalia l' nõ: vt venialia. Quedã vero de substãtia sui actus ñ hñt deformitatẽ sed ex libidine faciente: sicut cognoscere vxorẽ propriam nõ est peccatum de se: tamẽ possꝫ quis vxorẽ cũ tãta libidine cognoscere ꝙ esset pctm̃ mortale: vt si eã cognosceret si etiã nõ esset vxor eius: ⁊ de talibus non oportet ꝙ cõfessor sciat vtrũ sint mortalia vl' venialia: q2 nec ꝯfitentẽ frequenter scire oportet. Alia sunt peccata que sunt filie peccatorũ capitaliũ: ut illa peccata quorum fines terminãtur ⁊ ordinãtur ad fines capitaliũ: sicut dolus et acquisitio rei iniuste: et de talibus peccatis frequẽter opiniones sũt cõtrarie inter doctores. et de talibus nõ tenetur simplex curat' nõ ordinarius scire vtꝝ sint mortalia vel nõ. Curatus autẽ ordinarius vt episcopus et archiepiscopus et ceteri alii suꝑiores prelati tenẽtur scire: q2 ipsi sunt purgatores: ⁊ tenentur alios purgari facere et illumiare: et ideo tenẽtur scire nouũ ⁊ vetus testamentum. Hec ille. Caueat autem cõfessor ne sit preceps ad dandã sẽtentiam de mortali quãdo non ẽ cert' ⁊ clarus: et vbi ĩ aliqua materia uarie sunt opiniones ꝙ̃ plurium et sollenniũ doctoꝝ: vtruꝫ sit licitũ vel illicitũ: sicut de nõ soluẽdo decimas vbi nõ est cõsuetudo: parati sunt tamẽ ad dandum si ecclesia peteret q̃d quidã dicũt eos esse in statu damnatõnis. vt Inno. Alii vero dicũt ꝙ nõ. vt Tho. Jo. an. Archidi. et de emptione iuriũ mõtis Florẽtie: vel imprestitis Venetorũ q̃d quidã dicunt esse vsurã: alii licitum dicũt: et multis huiusmodi. Cõsulat tamen sẽꝑ ꝙ tutius est a talibus abstinere. extra. de spõ. c. iuuenis. nõ tñ ꝯdemnet ꝯtrariũ faciẽtes seu cõtrariã opinionẽ tenẽtes: nec ꝓpt hoc denegꝫ absolutõnẽ. Sed vt dicit Guil'. dicat ꝯfessor ꝙ illud faciẽdo nõ est tutũ sed dubiũ: et ideo bñ sibi ꝓuideat. Si autẽ oĩno cõscia

ꝯfessoris dictaret illud esse mortale ⁊ ñ possꝫ ꝯsciētiā deponere quod tñ debꝫ: ad cōsiliū sapiētū recurrat: et nullo mō debet facere cōtra conscientiā: qꝛ peccaret mortaliter. 28. q. i. c. deinceps. §. ex his. iūcta glo. Sꝫ cū illud tale essꝫ cōtra cōmunē opinionē doctoꝝ ⁊ cōmunit̄ sic seruat̄ a sapiētioꝛib⁹: q̄uis aliquē doctorē audiret ꝯtrariū tenere nō debꝫ illi de leui adherere. Quō vero quis debeat deponere in hoc cōscientiā erroneā vel scrupulosā habes supra in prima parte. ti. 2. c. de conscientia.

Quādo iteranda est confessio in sex casibus. §. 4.

SCire etiā tenet̄ cōfessor qui sūt illi casus in quib⁹ tenet̄ quis iterare confessionē: et sunt quatuor secūdū Pe. de pal'. duo vero sūt ex parte cōfitētis.

¶ Primus secundū Tho. Ray. Host. ⁊ omnes alios. s. qñ aduertēter tacet aliquod quod est mortale: vel credit: vel ꝓbabilit̄ dubitat esse mortale ex verecūdia vel alia causa iniusta: tunc etiā mortaliter peccat ꝯmittēdo fictionē in sacramēto et notabilē irreuerentiā: et iterare tenetur talem cōfessionē. Si tñ talis confitetur eidē cui et prius: et ille habet in memoria peccata eius sufficit dicere illud occultatū ⁊ illā fictionē secundū Guil. duran. Imo etiā si nō haberet in memoriam. vt patet in fine. 4. casus. Sꝫ si dimitteret ex aliqua iusta causa: puta qꝛ probabiliter dubitat eū sollicitantē ad malum de quo cōfitetur: vel reuelatorē confessionis: vl' dicēdo id cū sit confessor manifestaret peccatū q̄d audiuit: puta si iniuste absoluit cū non debeat: et in his casibus nō habendo copiā nisi talis ꝯfessoris cui cōfitēdo aliquid predictorū sequeretur: tūc satis videt̄ ꝙ sit excusatus. Dicit etiā predictus duran. ꝙ si ex ignorantia crassa ⁊ supina aliquid retinuit mortale: quia noluit cogitare de suis peccatis tenet̄ totū iterare. secus si ex ignorātia ꝓbabili. qꝛ tunc solum illud quod dimisit.

¶ Secūdus ē secundum Tho. et Pe. quādo nō impleuit penitentiam seu satisfactionē iniunctā ꝑ mortalibus ex ꝯtēptu uel ex negligētia: et ē oblitus eius. si enī eius recordaret̄ adhuc posset pficere: et tūc pficiendo iterare nō tenet̄: et precipue qñ nō est sibi prefixus terminus quē nō possit transgredi: quāuis sibi sit declaratū i quo ipsam debeat facere vl' in alio tēpore ipsam supplere eoipso aūt ꝙ facit sibi ꝓpositum nō implēdi penitentiā sibi iniūctam ꝑ mortalibus ex negligentia vel ꝯtēptu peccat mortaliter quia tenet̄ ad illā sub precepto. Secus vero ē de penitētia iniūcta ꝑ venialibus: ad quā nō tenetur de necessitate secūdū Tho. Idē si penitentiā iniūctam pro mortalibus dimitteret ex impossibilitate: puta infirmitate ⁊ hu⁹ Posset tamē penitētia iniuncta ab vno cōfessore mutari ab alio cui cōfiteretur: etiā sine audientia peccatorum illoꝝ pro quibus erat imposita. secundum Pe. de palu. de hoc infra vide.

¶ Tertius casus secundum Pe. Tho. Ray. et Hostieñ. ē ex parte confessoris. quādo videlicꝫ notabiliter est ignorans sacerdos:

ita q̇ nescit discernere inter mortale et veniale de cõmunib⁹ peccatis: et precipue cũ penitens habet casus intricatos et difficiles Cõcor. duran. ⁊ addit. ⁊ hoc nisi penitẽs sit peritus: et instruat cõfessorẽ. Cũ autẽ vadit ad eum quẽ scit idiotã et ignorantem tenetur iterare. Hec durã. Quod videtur intelligendũ qñ põt habere aliũ sufficientẽ. nã si aliũ habere nõ põt ⁊ multomagis qñ est in periculo mortis põt ⁊ debz cõfiteri ei quẽ habet. Unde Augus. dicit de pe. di. 6. Qui vult cõfiteri vt inueniat gratiam sacerdotẽ querat scientẽ soluere et ligare. ❡ Quart⁹ casus ẽ ex parte cõfessoris. est autẽ in impotẽtia absoluẽdi. secũdũ Pe. Tho. Ray. et Hosti. quod põt esse dupliciter secundũ Pe. de palu. et duran. Uel quia habet potestatem artatam absoluẽdi: q̄ scilicet ab aliquibus peccatis nõ põt absoluere supiore reseruante sibi illos: et tñ ab illis de facto absoluit. Et cõfessus illi cũ ei ꝯstat tenet̃ iterũ cõfiteri nõ quidem omnia secũdũ Pe. de pal. sed illa tm̃ de quibus nõ potuit absoluere. aut hoc ẽ quia nullã habuit potestatẽ: et hoc quia nõ erat sacerdos: quãuis reputaretur. vel quia non subditus: vel quia intrusus: aut q̄ excõmunicatus vel suspensus ab officio huiusmodi: et absolutus a tali cũ illi hoc cõstat tenetur iterũ cõfiteri. q̄ re aliter non est absolutus: quãuis ignorãtia facti excuset eũ in cõspectu dei acsi esset absolutus dũ nescit. secundũ Tho. in quodlibet. Sz pe. de pal. in. 4. di. 17. q. 6. sic distinguit et notabilit̃ quia aut impedimentũ quod habet absoluẽs est iuris diuini vel humani. Si iuris diuini: videlicet quia nõ fuit baptizatus talis vel nõ ordinatus: et in hoc casu absolutus a tali tenetur iterũ cõfiteri hoc scito: nec papa posset de cõtrario dispẽsare. Si vero impedimentũ est iuris humani: puta q̄ suspẽsus ẽ vel excõmunicatus et huiusmodi: tũc impedimentũ aut ẽ notoriũ aut occultũ: Si notoriũ: puta quia manifeste vel publice verberauit clericum ꝓpter quod ẽ excoĩcatus notorie aut manifeste intrusus. s. ꝓpter cõcessionẽ seculariũ positus i ecclesia curata et nõ p canonicam cõcessionẽ ꝓpter quod titulũ nõ habet: nec potestatem sup parrochianos illius ecclesie: ⁊ talis ꝯfessus isti tenet̃ iterũ confiteri hoc scito. Si vero impedimentum ẽ occultũ: tũc aut cõfitẽs scit illud impedimentũ aut nescit. Si scit cõfitẽdo illi tenet̃ iterũ cõfiteri et peccat mortalit̃ communicando illis in diuinis. Sz si nescit impedimentũ quod etiã aliis occultũ est: et hoc ignorãtia facti: puta pcusserat clericum nullo vidẽte: tũc nõ tenet̃ iterare. argumentũ ad hoc de scientia serui qui liber putabatur publice que rata est. Sz si hoc nesciret ignorantia iuris. puta quia scit illũ pcussisse clericũ. sed credit nihilominus ipsum posse audire confessiones: nõ excusatur ꝓpter hoc quin teneat̃ iterare ꝯfessionem secundũ Pe. de pal.

❡ Quintus casus in quo quis tenetur iterare ꝯfessionẽ secundũ Pe. de pal. vbi supra. ẽ impedimentũ ex parte cõfitentis scitũ:

vel oblitū vel ignoratū ꝓbabili ter. puta quia erat excōicatꝰ ma iori vł minori excōicatione: licȝ nesciret: et cū postea sciuit tene tur iterū cōfiteri absolutus: qꝛ li gatus excōicatiōe absolui nō po tuit a peccatis: et ꝓbabilis igno rātia preseruat a culpa ⁊ a pena irregularitatis: sed nō facit euȝ nō eē excōicatū: ꝓpt quod si tūc eligeret vt sibi bñficiū ꝯferret ignorantia nō faceret ꝙ sibi ali quod ius acquireret. c. apostoli ce. extra. de cle. ex. mi. Est autē minus capax sacramētoꝝ a quo rū participatione directe exclu ditur ꝙ̄ quoruícūqȝ alioꝝ: ⁊ ideo absolutio nulla. Et dicit idē Pe trus ꝙ in hoc casu etiā in aliis ī quibus teneť quis iterare cōfessi onē si ꝯfiteretur eidē: nō oporte ret iterare peccata explicite: sed solū implicite dicēdo. peccaui ī illis que alias vobis dixi: sicut si nulla fuisset absolutio de facto. Dilata enī absolutō p multos di es fieri pōt: etiā si ipse oblitꝰ fue rit dū tñ penitētia ei prius inno tuerit: qꝛ si nō taxasset peniten tiam: tūc oporteret ad memoriā reducere: vt moderareť iuste: ꝓ pter qđ remittēs ad epm̄ si non absolvat debet penitentiā inno tescere quā post reditū absoluēs iniūgit dicens. facias quod tibi dixi: qꝛ ligari nō debuit anteꝙ̄ absolueret. ita et in ꝓposito. hec Pe. Guil. etiā dicit ꝙ peniten tia nō requirit tantā ꝯtinuitatē agēdoꝝ et dicēdoꝝ sicut alia sa cramēta: sed in vna die pōt fie ri pars cōfessionis et in alia die altera: uel in vna die cōfessio au diri et in alia impēdi absolutio et iniūgi penitētia peccatoꝝ.

¶ Sextus casus ē quādo quis fa cit cōfessionē in mortali seu sine ꝓposito abstinēdi. sed quia iste casus habet varias opiniones et satis difficiles: sic declarabiť ī sequenti. §.

An valeat cōfessio ab incōtri to facta: vt eā iterare nō oporte at. §. 5.

Una ex ꝯditionibus ꝯfessiōis est ꝙ sit lachrymabilis. i. cū dolore seu displicētia de pec catis: saltē secundū rationē. vñ querūt doctores vtrū ꝯfessio fac ta a nō ꝯtrito qꝛ. s. nō dolet suffi cienter vel nō ꝓponit abstinere a peccatis valeat: ita ꝙ nō tene atur eā iterare? Et rñdet Pe. de pal'. in. 4. di. 17. ꝙ ad argu. hoc ē triplex modus dicēdi. Pri mus ē ꝙ nō valet ad remissionē culpe: nec pene nec tūc nec rece dēte fictione: vñ et tūc tenetur iterare. ⁊ hec opio Gof. in quod libet. Ray. et Hosti. in sūma. Bonauen. in. 7. Durā. Rob. Ol chot. Uincē. ī speculo hystoriali ¶ Secūdus modus dicendi ē ꝙ talis cōfessio valeat ad remissio nē culpe qñ impenitēs ꝯfiteť et absoluit: licet tūc nō recipiat fru ctū ꝯfessionis: tñ recedēte fictio ne recipiet: sicut diciť de baptis mo. et ratio huius forte est. qꝛ si cut in baptismo imprimiť carac ter ad quem recedēte fictione se quiť gratia: ita in penitētia im primitur quidā ornatus ad queȝ recedēte fictione sequiť gratia. Et hec ē opinio Tho. Pe. Ric. ī. 4. Jo. et Ber. in glo. videť etiā esse de pe. di. i. c. mensurā. §. se quēti. Dicit enī ꝙ nō ē necesse ꝙ peccata que semel sacerdoti ꝯfes si sumus eadē denuo ꝯfiteamur

¶ Est et tertius modus dicendi
ꝯcordans ambas. Aut eni talis
nõ habet intẽtionẽ ꝯfitẽdi sacra
mẽtaliter et absoluẽdi: sed deri
dẽdi. aut habet intẽtionẽ cõfitẽ
di. In primo casu nõ liberatur a
precepto diuino de ꝯfessione. qꝛ
sine intẽtione nõ potest suscipi
essentia sacramẽti quod ꝯsistit i
visu. vñ tenet iterũ cõfiteri. Si
aũt intẽdit tũc distinguendum
est. qꝛ intẽdẽs implere preceptũ
et suscipe verũ sacrmentũ quod
ecclesia ꝯfert. aut nullã habꝫ pe
nitentiã de suo peccato. aut ali
quam. si nullã tũc penitentie sa
cramentũ non suscipit. qꝛ pote
stas huiusmodi sacramẽti essẽti
alis que ꝯsistit in actu suscipien
tis ẽ actus interior vñ sine eo nõ
est. sicut nõ esset matrimonium
si quis intẽderet verũ sacrmẽtũ
suscipe: nõ tamẽ ꝯsentire nisi in
carnalẽ copulã et ad tẽpus. Sed
si aliquã habꝫ penitentiã de pec
catis suis tunc iterũ distinguen
dũ est. quia aut talẽ habet peni
tentiam ꝙ sufficit cũ sacramẽto
puta attritus accedit ad cõfessio
nẽ ex quo fit ibi ꝯtrit⁹ vi clauiũ
vñ fugat fictio: et sic ñ habꝫ du
bium. qꝛ et sacramentũ suscipit
et effectũ eius. s. remissionẽ pec
catoꝝ vñ nõ tenet iterare. et si
militer imo fortius si accedit cõ
tritus. Si vero habꝫ talẽ penitẽ
tiam ꝙ nõ sufficiat cũ sacramẽto
ad gratiã: qꝛ nec etiam attritus
accedit tũc ẽ vera opinio Tho.
scilicet ꝙ recedẽte fictione tunc
incipit valere ꝯfessio et nõ tene
tur ꝯfiteri nisi fictiõeꝫ suã. puta
si habuit quẽdam dolorẽ imper
fectũ: sed nõ sufficienter discus
sisset ꝯscientiã suã. putabat aũt
discussisse quantũ sufficiebat. V
si dolebat de peccato preterito
nõ ꝑponẽs cauere in futuro aut
econuerso. vel dolor nõ erat ma
ximus sicut debebat. ipse tñ se
cundũ ꝯscientiã suam nõ erat fi
ctus. licꝫ secundũ veritatẽ esset.
⁊ sic nihil celauit quod crederet
mortale et ꝑ ꝯsequẽs secundũ su
um iudiciũ cõcurrebant oĩa que
erãt necessaria. postea aũt certi
ficatus de errore sue ꝯsciẽtie pe
nitet de illo defectu. Potest igi
tur opinio Thome mꝉtis modis
saluari. Uno modo loquẽdo de
eo qui fictus ẽ priuatiue nõ posi
tiue. qꝛ. s. habet dolorẽ: sꝫ ita im
ꝑfectũ ꝙ nec cuꝫ sacramẽto actu
suscepto sufficit ad ꝯtritionẽ: ni
hilominus tñ hãc imꝑfectionem
que ẽ fictõ nõ ꝯfitetur. qꝛ credit
esse sufficiẽter dispositus: et sic
nõ sciẽter celat peccatũ quod fu
it in hoc qꝛ. s. nõ examinauit cõ
scientiã suã sicut debuit: ⁊ sic ꝙ
erat error iuris diuini: nõ tollit
fictionẽ respectu vltimi effectus
sacramẽti: qꝛ improbabilis vñ ñ
excusat: sꝫ tñ eoipso quo error tol
lit fictionẽ que excludit essentiã
sacramẽti: vñ verũ sacramentũ
fuit: tali ergo qui verũ sacramẽ
tum suscipit ornatus imprimit.
sed gratia nõ datur sꝫ postea qñ
redit ad cor: et recolit se non bñ
fecisse debitũ suum ex negligen
tia sua oblitũ tũc incipit valere
cõfessio et nõ tenetur cõfiteri il
la que pri⁹ ꝯfessus fuit sicut fict⁹
quia nõ fuit dimidiata ex inten
tione sed solũ illã fictionẽ tenet
iterum cõfiteri Si autẽ fuisset fi
ctio positiue. quia. s. non dolet ⁊
sciẽter celat fuissꝫ ꝯfessio nulla

vel si ꝯfessus fuisset nõ debuissꝫ sibi dari absolutio: sꝫ si data ei fuit: dubiũ est vtrũ ornatus sit impressus. quo casu Tho. nõ põt intelligi. ❡ Secundo modo põt intelligi opinio Tho. qñ est positiua fictio quantum ad hoc ꝙ nõ dolet nec proponit abstinere tũc ista fictio nõ occurrit sibi vt ꝯfitẽda nec actu cogitauit ꝙ teneatur eã cõfiteri: tũc eni sicut de peccato quod occurrit cuidaꝫ sed nõ credit ꝙ sit peccatũ: aut ꝙ sit mortale ⁊ de necessitate cõfitendũ: pinde ẽ acsi fuisset oblitus p negligentiã nec fecissꝫ debitũ suũ de scrutãdo cõscientiã suã. in quo casu solũ illud cõfitẽdum ẽ: ⁊ est verũ sacramentum licet sit hic ignorãtia iuris diuini: et hoc modo põt sustineri dictum Tho. 22. di. ar. i. in solutione vlti. ar. vbi dicit ꝙ ignorantia iuris diuini non excusat a fictione: et sic talẽ vocat fictum. ❡ Tertio modo põt sustineri opinio Tho. loquẽdo de illo qui ꝯfitetur eidẽ cui prius: ⁊ tũc ñ oportet iterare confessionẽ primã factam ei: licꝫ fictã: etiã si ipse sacerdos nõ recoleret peccata pri⁹ sibi dicta: qꝛ nec qñ ꝯfessio integra est oportet ꝙ recolat actu a principio vsqꝫ ad finẽ: et maxiẽ qꝛ hoc sufficit. s. absoluere ab oĩbus et iniũgere penitentiã ꝑ fictione et ꝑ aliis ꝙ tũc faciat penitentiã sibi iniunctã. Jtẽ paulo post dicit idẽ ipse Pe. de pal'. ꝙ cũ cõfitens exprimit fictionem suã: puta dicit se nõ posse: vl' nõ velle ꝓponere abstinere in futurum quẽ absoluit sacerdos: ꝙuis nullo mõ debeat absoluere: al's peccaret abutens claui: nec ualeret sibi tũc illa absolutio: tamen ex quo intẽdit absoluere et sacramẽtũ verũ ꝯferre: videt ꝙ cõferat. et si tũc nõ habet effectũ ꝓpter illius indispositionẽ: habebit tamẽ postea qñ cõteret vl' ex expectatione vel dispositione ornatu manẽte. Et si dicatur ꝙ ꝙuis sit ibi forma: nõ tñ materia ergo nõ ẽ sacramentũ. materia eni est peccator cõtritus. Dicendum ꝙ qñ sibi sua fictõ nõ occurrit vt cõfitẽda: tũc nõ est ꝯfessio dimidiata. et quãdo suã dicit fictionẽ cũ aliis peccatis ẽ ꝯfessio integra. Et sic materia pfectaꝛ cui materie põt imprimi forma quod si fiat verũ sacramẽtũ erit quãuis fieri nõ debeat: sicut sacerdos habens hostiã sup altare pollutũ ñ deberet quidẽ celebrare: si tñ celebrando verba ꝓferret: eucharistia vera essꝫ. Peccator eni est materia: sed immũda nisi sit saltẽ attritus: vl' cõfessio sine attritione ẽ materia immũda. Hec Pe. de pal'.

De attritione et cõtritione.

Et qꝛ dictũ ẽ de cõtritione et attritione quõ penitens super ipis debeat instrui a cõfessore: ideo de ea clari⁹ dicendũ ẽ ❡ Nota ergo secũdũ Tho. i. 4. di. 17. ꝙ differẽtia ẽ inter attritionẽ et contritionem. nã attritio importat quandã displicẽtiã de peccatis: sed imperfectã. vñ attritũ . i. aliquo modo tritum. sed contritio importat perfectã displicentiã de peccatis. Unde ꝯtritũ . i. simul totũ tritum et in puluerẽ redactũ. ❡ Est aũt ꝯtritio secundũ Pe. in. 4. di. 17. dolor volũtarie assũptus ꝑ peccatis

cū ꝓposito ꝯfitēdi ⁊ satisfaciēdi
volūtarie: ⁊ secūdū eūdē ea. di.
oꝫ ꝙ ꝯtritio hēat de oi pctō mor
tali: ⁊ rō ē: qꝛ i oi pctō mortali ē
actual' auersio volūtatis a deo.
Et qꝛ cōtraria ꝯtrariis curāť: iō
oꝫ ꝙ i oi remissiōe pctōꝝ sit actu
alis cōuersio ad deū ꝗ auersio a
pctō: ⁊ hoc dicit ꝯtritō. De pctis
aūt oblitis sufficit cōtritio gene
ralis cū conatu ad recordādū et
volēdū. dolere etiā dꝫ de obliui
one pctōꝝ que cōtigit ex negli
gētia. Si aūt querať si specialis
ꝯtritio de quolꝫ pctō requirať l'
sufficiat vna general' ꝓ omibus
Sic rñdet Tho. in. 4. di. 17. ꝙ
q̄ptū ad principiū ꝯtritiōis: s. cū
quis de pctis suis cogitās dolet:
et si nō dolore ꝯtritiōis: saltē do
lore attritiōis oꝫ ꝙ sit special' do
lor de pctis que quis hꝫ i meōria
sꝫ q̄ptū ad terminū qui ē dolor iā
grā informat⁹ sufficit ꝙ sit vna
cois ꝯtritio de oibus: tūc eni mo
tus ille agit virtute omiūꝫ dispo
sitionū precedentiū: et qꝛ nemo
scit vtrū hēat gratiā q̄ requirit
ad ꝯtritōeꝫ: iō nemo pōt eē cert⁹
de sua ꝯtritōe: nec ꝑ ꝯseqūēs de
remissiōe. Et dicit Ric. i. 4. di.
. 17. ꝙ si ꝯfitēs i pctō mortali est
attrit⁹ de suo pctō vt ꝓbabiliter
possit presumere se eē dispositū:
ñ peccat absolutionē recipiēpor
imo frequenter virtute clauiū ꝑ
suscepōeꝫ absolutiōis formať sua
attritio et fit ꝯtritio. ¶ Itē nota
ꝙ duplex ē ꝯtritiōis dolor scdm̄
Tho. et Pe. i. 4. di. 17. s. itellec
tual' qui ē q̄dā ꝑfecta detestatio
pcti secundū rationē: et dolor sē
sibilis: qui ē dolor excitatus i ꝑte
sēsitiua cū altatiōe ⁊ afflictōe cor
poris. Prim⁹ dolor requirit de

necitate ad remissionē pcti: ⁊ il
le etiaꝫ solus est sufficiēs: qꝛ sicut
pctm̄ mortale sufficiēter ꝯmittiť
ꝑ solū actū uolūtatis ⁊ ꝑ ꝯplacen
tiā deliberatā rōis: ita sufficien
ter destrui pōt ꝑ detestatōnē vo
lūtatis ⁊ displicentiā rōis: ⁊ hoc
ē etiā in ptāte nr̄a presupposita
grā. Secūdus dolor. i. sēsibilis
etiā valꝫ ad remissionē pcti: sꝫ ñ
est necessarius: sꝫ de ꝑfectiōe cō
tritōnis: nec ē in ptāte nr̄a: etiā
presupposita grā. Itē dolor in
tellectual' ñ pōt eē nimius: sicut
nec caritas a qua ꝓcedit pōt esse
nimia. sꝫ sēsibilis pōt eē nimius
et iō oꝫ ꝙ sumať ꝓ mēsura debi
ta ad cōseruatōnē subiecti: sicut
ex ieiuniis ⁊ aliis corporis afflic
tionibus. Itē nota secūdū Tho.
in. 4. di. 17. ꝙ uera ꝯtritio sꝑ dꝫ
remanere i habitu. i. ꝙ sꝑ dꝫ ha
bere istā dispositonē ꝙ qñ recor
datur de pctis commissis habeat
displicentiā saltē secundū rōnē
Itē secundū Pe. i. 4. di. 17. do
lor maior intellectualis dꝫ eē de
maiori pctō habitualiť ñ actuali
ter si ꝯsidereť pctā in coi inq̄ptū
sūt offensa dei: sꝫ etiā in speciali
dolor dꝫ eē maior de maiori pec
cato: qꝛ maiorē rōneꝫ doloris hꝫ
maius peccatū. Dolor uero sēsibi
lis cōueniēs etiā est vt sit maior
de maiori: q̄ptuis nō fit de necita
te. Itē secūdū Tho. i quodlib.
et Inno. ꝯtrit⁹ dꝫ magis dilige
re deū q̄p seipsū: cl'pa aūt ē ꝯtra
deū pena vero ē cōtra seipsū. iō
dꝫ ꝯtritus potius eligere oēm pe
nā sustinere q̄p deum offendere.
Descēdere aūt ad hāc penā l' ad
aliā nō teneť: imo faceret fatue
descēdendo ad ista particularia
vel aliū suꝑ hoc sollicitando.

Sexdecim conditiones que requirũtur in omni bona ꝯfessiõe

Ponit aũt Tho. i. 4. di. 17. ꝙ ꝯfessio bona dꝫ hẽre sexdeci ꝯditões que i his ꝯtinẽt̃ uersib᷒. Sit simplex huilis ꝯfessio pura fidel'. Atqꝫ frequens nuda discreta libẽs vercũda. Integra secreta lachrymabil' accelerata Fortis ⁊ accusãs et sit parere parata. Sit simplex. i. ñ recitet i ꝯfessiõe nisi id qd' ptiet ad declaratõeꝫ sui pcti: et etiã ꝗtitatẽ et ñ alie historie misceãt̃. Sit humil'. vt se miserũ ac peccatorẽ cognoscat sine fictiõe. Pura. i. recta intẽtiõe. i. vt ñ reputet̃ bon᷒ vl' laudet̃ ab hoib᷒. Fidel'. i. uera ⁊ sine vlla falsitate: vt ñ dicat q̃ ñ fecit: vl' etiã hẽat fidẽ de remissione pctõꝝ suoꝝ si vere ipsũ penitꝫ. Atqꝫ frequẽs. i. sepe cõfiteat̃: istud tñ ẽ de bñ eẽ ꝯfessionis et nõ de neccitate. Nuda. ut. s. ñ inuoluat obscuritatẽ verborũ: sꝫ dicat verba vt intelligat̃ peccatũ suũ cũ circũstãtiis saltẽ necessariis. Discreta. ut maiora cũ maiori põdere dicat: vl' ñ pl'a simul: sꝫ distincte loquẽdo ⁊ dicẽdo numerũ si fieri ul' scire põt: l' etiã vt discreto ⁊ sufficiẽti ac perito ꝯfessori ꝯfiteat̃ pctã sua. Libens volũtaria nõ coacta timore verboꝝ: vt pueri: l' timore penarũ tpaliũ ul' infernaliũ principalit̃. Uerecũda. vt erubescat ⁊ ñ se iactet l' mẽte gl'iet̃ ꝓpt̃ seculi vanitatẽ aliquã: et ꝑcipue ibi cõfũdat̃ rõe respectu diuine maiestatis offense. Integra. vt nihil retieat de his q̃ ꝯmisit: precipue de mortalib᷒. Secreta. vt ñ publice sed occulte dicat sacerdoti pctã sua qui eũ possit absoluere. Lachrymabil'. vt doleat de peccatis cõmissis ⁊ detestet̃ ea saltẽ intellectu rõis. Accelerata ut ꝙ citius põt cõmisso pctõ cõfiteat̃. hoc tñ ẽ de bñ esse. Fortis. vt nihil dimittat ꝑ verecũdia ⁊ accusãs se et nõ alios: nec i ꝯfessione se excuset ⁊ alios inculpet. Et sit parere parata. i. adimplere penitentiã sibi iniunctã: et facere ea q̃ hꝫ necessario facere: vt aliena restituere si hꝫ et hmõi.

Explicit secũda pars que ẽ de sciẽtia q̃ requirit̃ in cõfessore.

Incipit pars. 3. de boitate cõfessoris. Et primo qualit̃ ꝯfessor duo dꝫ habere. s. timorẽ dei ⁊ zelum aiarũ. §. i.

De bonitate cõfessoris i se et in exercitio tal' officii Dicit August. de pe. di. 6. c. qui vult ꝯfiteri. Sacerdos añ quẽ statuit̃ ois lãguor i nullo illoꝝ sit iudicãdus q̃ in alio iudicare ẽ prõptus. Iudicãs eni aliũ qui ẽ iudicãdus ꝯdẽuat seipsum cognoscat igit̃ se ⁊ purget in se qd' videt alios sibi offerre. Curet vt a se ꝓiiciat quicquid i alio dãnosũ repit. aĩadu̾ertat quidẽ qd' di. Qui sine pctõ ẽ vestrũ ⁊c. iõ eni liberauit peccatricem: qꝛ nõ erat qui ꝓiiceret lapideꝫ. quõ lapidaret qui se lapidandũ cognosceret. Nullus eni erat sine pctõ in quo intelligit̃ oẽs fuisse reos: nã uenialia pctã sꝑ remittebant̃ ꝑ cerimonias. Si qd' ergo peccatũ in eis erat crimiale erat. Deteriores ergo i hoc sũt sacerdotes se pri᷒ ñ edificãtes illis qui dñm obseruabãt insidiis. Aug. Secũdũ eni Tho. et Alb. audiẽs ꝯfessionẽ cũ cõsciẽtia mortalis peccati: mortalit̃ peccat: tñ effectuꝫ sa

cramiti ꝯfert cū sacerdotis nō ē pci sus ł suspēsus: ꝙtūcūqꝫ al's mal⁹. Uñ Aug. i. q. i. c. dictū ē a dño Numeri ad Aaron. Uos ponite nomē meū super filiis Israel: et ego dñs bñdicā eos vt gratiam traditā p ministeriū ordiati trāsfūdāt hoib⁹: nec volūtas sacerdotis ꝓdesse ł obesse pōt: sꝫ meritū bñdictionē poscētis. Qd' aūt dī ea. q. Remissionē peccatoꝝ non dāt auari ⁊ similia intelligitur secūdū gl'. ł simpl'r de pcisis: vl' si intelligat' de toleratis: tales ñ dāt ex merito vite. i. ñ sūt digni dare

Duo q̄ dꝫ hr̄e ꝯfessor.

Debet aūt ꝯfessor pcipue habere duo. s. timorē: vñ fiat circūspectus: ⁊ zelū aiarū: vñ sit sollicit⁹ circa ea q̄ necessara sūt ¶ Quantū ad primū cōsiderare debet ꝙ ipse est mare eneum in templo domini: vbi lauabant sacedotes ⁊ leuite animalia offerēda in sacrificiū: vñ ex immundiciis a quibus illa abluebantur efficiebātur immūdi. Uñ Greg. in pastorali. dicit ꝙ fit plerūqꝫ vt animus pastoris audita tentatione ouis: et ipse tentet': et ideo cū timore et tremore debet poni et nō se ingerere et cū lenitate ⁊ cū risibus instare. Uñ in figurā Moises vt dī Exo. 38. fecit labium eneū de speculis mulierū: in quo lauarētur sacerdotes sancta sanctoꝝ ingressuri: et significat scripturā vbi sūt exēpla sāctarū aiarū ad quā debet sepe inspicere ad videndū maculas suas ⁊ intelligendū insidias diaboli. vñ subdit Greg. vbi supra. Hec nequaꝙ sūt timēda pastori: q2 deo pēsante cuncta subtiliter: tāto facilius liberatur quis a sua quāto misericordius tētatōne fatigat'.

¶ Quantum vero ad zelū dicit Gre. ꝙ nullū sacrificiū ita deo acceptum ē vt zelus animarū. et fructū hi⁹ ostendit Jaco. c. 5. vbi post ꝓmulgationes cōfessiōis dicit. Qui conuerti fecerit peccatorē ab errore vie sue saluabit animam eius a morte: ⁊ caritas operit mł'titudinē peccatoꝝ. Nō autem minus trahitur ad deū per cōfessionē anime qñ diligenter fit: ꝙ per predicatores moderno tēpore: vt expientia docet. debꝫ ergo nō tardare qui vocatur ad huiusmodi.

Quomodo se habere debeat cōfessor erga penitētē: et de quib⁹ interrogandū est in cōfessione: et ibi versus decē preceptoꝝ decalogi: et versus septē peccatorū mortaliū: et ꝙ in cōfessione tria debet obseruare interrogādo cōfessor. §. 2.

Dicit Augu. de pe. di. 6. c. i. post mediuꝫ. Diligēs inquisitor subtil' inuestigator sapienter et quasi astute interroget a peccatore qui forsitan ignorat vel pre verecūdia vellet occł'tare cognito autem crimine varietates eius nō inuestigare dubitet et locū et tēpus ⁊c. quibus cognitis adsit beniuolus paratus corrigere et secum onus portare: dulcedinem in afflictione: pietateꝫ in alterius crimine: discretionē in varietate: adiuuet cōfitenteꝫ orando et alia pro eo bona faciēdo: semper iuuet leniendo: consolando spem promittendo: ⁊ cum opus fuerit etiam increpādo: doleat loquendo: instruat opando. sit particeps laboris si vult esse particeps gaudii: doceat perse

uerantiā. Nec Aug. Ex his ver
bis Aug. patȝ ꝙ ñ sufficit audire
ꝯfessionē eoꝝ q̄ sibi dicūt a pec
catore et ipsū nō i ntrogare: nisi
essȝ ꝑsona i his bñ perita ⁊ sciēti
ata: q̄ sufficiēter scit dicere q̄ oȝ
Sȝ cū ꝑsone coiter sint grosse i
istis: etiā ille q̄ sūt in aliis nego
ciis mūdi ł sciētiis acuti: nō ꝑmit
tendū ē dicere vnicuiqȝ id quod
vult: ⁊ eo ordie quo vult: ⁊ de pec
catis q̄ ꝑ se sufficiēter dicit nō ē
iterū introgādus: ne molestes eū
i quo ñ oȝ. Sȝ si aliqd ñ bñ intel
lexisset: ꝓcipue de mortalib᷒: fa
ciat sibi iterꝝ declarare vt meli᷒
intelligat. De his vero q̄ nō ple
ne dixit: puta q2 nō dixit circū
stātias nccārias ł numerū intro
ga eū de his vt plene dicat q̄ꝺtū
ē necessariū. De illis vero pctis
q̄ ñ dixit nec scit ꝑ se dicere iter

Quo ordie debeāt roga eū.
fieri introgatiões et de quibus.

SEd Ray. ⁊ Host. i sūma di
cunt ꝙ introgatōnes fieri
debēt de septē viciis capitalib᷒
et eoꝝ speciebꝰ filiab᷒: de quib᷒
habes supra diffuse i. 2. parte ꝑ
totū. ñ tñ ē introgandū de oib᷒
sȝ plus ⁊ minus secūdū ꝯditionē
ꝑsonarū. Sicut aūt qui ꝯfitet̄ ñ
hȝ necesse tenere magis vnū or
dinez q̄ꝺ aliū dicēdo pctā sua: ita
nec ꝯfessor introgādo. tñ ad me
lius memorie ꝯmēdandū de qui
bus dȝ introgare et de quib᷒ iā
introgauit ne amplius habeat
triplicare ꝯgruū ē tenere aliquē
ordinē: ⁊ si placet introgare de
preceptis q̄ ꝯtinētur in istis ver
sibus. Unū cole deum. nec iures
vana ꝑ ipsū. Sabbata sāctifices
habeas in honore parētes. Non
occisor eris. fur mech᷒. testis ini
quus. Nō vlli nuptā nec rē cupi
es alienā. Declarationē hoꝝ uer
suū habes infra. Post uero inter
rogatōnē suꝑ decē preceptis ꝯue
niēs erit interrogare suꝑ septez
viciis capitalib᷒ q̄ in hoc versu
ꝯtinētur. Ut tibi sit vita sꝑ sa
ligia vita. In ista dictione Sa
ligia sūt septem littere ex quib᷒
incipiūt noīa septē capitaliū vi
cioꝝ. Per. S. uero intelligit̄ Su
ꝑbia: sub qua ꝯprehēditur vana
glīa. Per. A. Auaricia. Per L
fetida Luxuria. per. I. Inuidia
Per. G. Gula. Per. I. Ira. Per
A. Accidia. Sȝ añq̄ꝺ interrogȝ
de pctis prius querat de excoica
tione maiori: et si inuenit eum
aliqua sñia irretitū: si hȝ auctori
tatez suꝑ hoc absoluat prius. Si
vero nō hȝ auctoritatē remittat
ad eū qui pōt eū absoluere.

In interrogationibus fiēdis
tria debent obseruari.

Ho. in. 4. dicit ꝙ confessor
tria dȝ obseruare i introga
tionib᷒ fiēdis. ¶ Primū ē ꝙ ñ in
terroget oēs de oibus: sȝ interro
gentur ꝑsone de peccatis q̄ ꝯsue
uerūt repiri i hoibus illius cōdi
tionis et status: vt stipēdiarii de
rapinis et incēdiis: clerici de sy
monia et horis omissis. adolescē
tes de luxuriis ⁊ hmōi. Uñ a pri
cipio ꝯfessionis decēs ē introga
re ꝯfitentē de cōditione sua: de
exercitio et statu: an clericus an
laicus: an solutus ł cōiugatus et
hmōi: vt prudētius ide possit for
mare introgationes: et q̄ꝺtū ē tē
poris ꝙ fecerit vltimā ꝯfessionē
et si fecit penitētiā sibi iniūctā:
et vtꝝ i statu grē ł pcti mortał.
¶ Secundū quod debet obserua
re cōfessor ē vt interrogētur ipsi

a remotis de peccatis et in gene
re nō in vltima specie et modo
peccati subito. vt si nesciebat ta
le peccatū cōmittere: illud addi
scat: et sic inducat in tētationē
verbi gratia. si fatet se cōmisis
se viciū luxurie: nō statim inter
roget ꝯfessor si seipsum suis ma
nibus polluit et hmōi: sꝫ ita pau
latim interroget de modo et cir
cūstantiis talis peccati cōmissi ⁊
hmōi. ¶ Tertiū ē ꝙ in peccatis
carnalibus nō descendat nimis
ad particulares circunstantias
nō necessarias: qꝛ hoc ē seipsum
in tentationē inducere: et ad in
uentionem peccatoꝝ docere eos
qui ignorant. ⁊ aliquādo postea
talia referūtur in plateis in de
risum et scādalū sacerdotū. ver
bi gratia. si vir fatetur polluisse
mulierē extra vas debitū: nō vl
terius querāt ꝯfessores i qua par
te corporis et quō: qꝛ iā habet vl
timā specieꝫ peccati: alias vero
turpitudies quas miseri homies
inueniūt ipsimet si volūt expri
mant.

De circūstātiis peccatoꝝ. ⁊ ibi
versus earuꝫ: et ꝙ circūstantie
sūt in quintuplici specie. §. 3.

SEd nota ꝙ cōfessor nō solū
debꝫ interrogare de morta
libus: sed etiā de circunstantiis
que aggrauāt vel alleuiant. vñ
Inno. in. c. omnis. de pe. et re.
dicit. Sit discretus sacerdos et
cautus: vt more periti medici su
perinfundat vinū et oleū vulne
ribus sauciati diligēter iquirēs
peccata ⁊ eoꝝ circūstātias quibus
diligēter et prudēter inquisitis
intelligat quale ei debeat prebe
re cōsiliū: et cuiusmodi remediū
debeat adhibere diuersis vten
do experimētis ad sanādū egro
tū. Hec ibi. Ad illud facit quod
dicit Aug. de circūstantiis pec
catoꝝ. de peni. di. 5. c. ꝯsideret
qualitatē crimis: i loco: in tpe: i
pseuerātia: in psone varietate:
quali hoc fecerit intētione et ip
sius vicii multiplici executione.
Omnis ista varietas ꝯfitēda ē:
et deflēda. Dolendū ē nō solum
qꝛ peccauit: sꝫ qꝛ se virtute ⁊ grā
priuauit: doleat alioꝝ vitā i suā
fuisse corruptā. s. suo exēplo ⁊ cō
modū quod dedissꝫ ꝓximo suo ex
emplo bono: doleat de tristicia
quā intulit bonis peccādo: et de
leticia quā eis nō adhibuit. hec
Aug. Que oīa intellige secūdū
ꝙ declarātur hic. Illas autē cir
cūstantias que trahūt peccatum
in alterā speciē oportet necessa
rio ꝯfiteri secundū Tho. Alb. et
alios doctores. Alias eni circun
stantias cōfiteri cū sint peccata
venialia pfectionis ē virtutis: nō
tñ est necessariū. Pe. de pal'. in
4. di. 16. dicit ꝙ numerus circū
stantiarū ꝯprehēdit hoc versu.
Quis. quid. vbi. p quos. quibus.
. s. auxiliis. cur. quotiēs. quō. qñ
Ray. vero addit octauū. s. quo
tiens. et vbi in versu di quibus
auxiliis ipse dicit p quos. Dicit
ergo quis. p uarietate psonarum
et status etatis sapiētie et ordis.
et sic fuit grauissimū peccatum
Ade: qꝛ q̃to gradus altior: tāto
casus grauior ⁊ ingratitudo ma
ior. Quid. vtrū malū qꝛ ꝓhibitū
vel ex genere suo: vtrū mortale
vel ueniale: an occultū l' manife
stū. et q̃tū ad hāc ꝯditionē gra
uius fuit peccatū Chayn q̃ Ade
quantitas eni grauis homicidii
grauior ē peccato gule vel super

bie. Ubi. q: i loco sacro grauius peccat. Per quos. q: traxit alios ad peccandū q̄ est ꝓpriū diaboli: vl' quos posuit mediatores ad malū ꝑpetrādū q: peccatorū illorū est particeps: vl' cū quibus: ꝓ quibus et cōtra quos. Quotiēs. n̄ solū quantū ad cōsuetudinē: sed etiā quantū ad numerū. qui numerus refert ad actionē: nō ad obiectū actionis. verbi gr̄a. Si hō in iniusta ꝯtrectatiōe acciperat saccū plenū mille florenis: est tm̄ vnū furtū. Si aūt tres florenos accipiat diuersis actibus successiue erūt tria furta: q: in ipso actu ē peccatū sꝑ essentialit: et ideo nō pōt vnū in pluribus actibus. Cur. an ex infirmitate: vel ignorātia: l' elatione: l' quali intētōne fecerit: q: mortalia peccata trahūt speciē a fine. ideo hoc diligēter ē explicandū. Qui eni furat vt mechet magis dicēdus ē mechus q̄ fur: et tm̄ vnū peccatū est in vno actu: s; habēs pl'es deformitates. Quō. naturali vl' innaturali. q: sꝑ ē grauius in eodē genere. s. agēdo q̄ patiēdo. Qn̄. si in sacro tpe: puta diebus festiuis l' alio tpe: ⁊ de pseuerantia in peccato.

Circūstātie peccatoꝝ cōfitēde sūt in multiplici genere.

AD declaratōez hv'. s. qū circūstātie peccatoꝝ sūt ꝯfitēde: sic dicit Pe. de pal'. Circunstātie sūt in quintuplici genere ❡ Prime sūt que nō alleuiāt nec aggrauāt. sicut ille que nullam importāt cōuenientiā vel discōuenientiā ad ratōnem nec ex se nec ex suspicione. vt furari cum manu dextra vl' sinistra: ⁊ istas cōfiteri ē sugfluū. ❡ Secūde sūt que alleuiāt. s. que importāt ꝯuenientiā: vt facere malū ex bona intētione: l' ignorātia: ⁊ istas cōfiteri ē impfectum: nisi timeret scandalū cōfessoꝝ. Tertie sunt que importāt discōuenientiā ex suspicione. vt furari multum: et istas cōfiteri ē perfectum. q: aggrauāt peccatū: nisi immineret periculū sui vel cōfessoris vel alterius tertii. S; quia nō mutāt speciē nec aggrauāt i infinitū nō est necessariū eas cōfiteri: secūdū Tho. S; Pe. dicit q̄ q̄uis ista sit cōis opinio: tutior tm̄ est alia. s. vt cōfiteat eas. s. cū notabiliter aggrauāt. vt furari centū multo grauius ē q̄ furari vnū ❡ Quarte sunt que aggrauāt et mutant speciē: nō tamē in infinitū aggrauant. vt qn̄ vtrāq; ē veniale vl' quādo primū est mortale secundū veniale: vt in speciēbus gule quarū vna aduenit alteri: et sūt quinq; veniales ⁊ quinq; mortales: et istas cōfiteri non ē necessariū: nec illud ē ꝯtra hoc quod dicit Tho. et coiter alii. s. q̄ que mutāt speciem necessario sūt cōfitēde. q: loquūtur de illis que sunt mortalia. Ratio autē quare nō est necessariū eas ꝯfiteri ē ista quare circūstātia ē ꝯfitēda necessario. nō q: mutat speciem: vt patet in veniali sed quia mutat in infinitū. vt pat; i mortali. Sed circūstantia nō mutās in infinitū nūq̄ aggrauat in finitum. q: intēdit penas ⁊ non extēdit. Extēsio eni est infinita nec pōt crescere: s; intēsio ē finita et semꝑ potest crescere. Nulla ergo talis que non mutat seu aggrauat i infinitū est necessario cōfitenda. ❡ Quinte mutāt

et quandoqȝ aggrauāt in infini
tũ vt quando veniali actui puta
ad gulaȝ studiose preparatã ad
ditur ebrietas vel notabilis anti
cipatio hore in ieiunio sine cã.
Sed vtrũ in religioso sit morta
le: quod alteri ẽ veniale? Dicen
dũ ꝙ nõ. puta dicẽdo verbũ oci
osum ⁊ hmõi: nisi speciem muta
ret. qꝛ nubere vel velle nubere
quod secularibus nõ est peccatũ
si hoc fiat cã prolis generãde: vl'
veniale ꝑpter voluptatẽ est mor
tale religioso ꝓfesso clerico vl' or
dinato: qꝛ sacrilegiũ est. Nõ aũt
primi motus luxurie furti vel in
uidie. qꝛ nullus vouet se nõ habi
turũ primos motus qui nõ sunt i
nostra ptãte. hec Pe. de pal'.

Circũstantie que trahunt pec
catũ ad aliud genus sũt cõfitẽde

ET nota secundum Tho. in
quadã ep'la ꝙ ille circũstã
tie dicuntur trahere peccatũ ad
aliud genus: ⁊ ideo de necessita
te cõfitende que habent specialẽ
repugnantiã ad aliquod precep
toꝝ diuine legis. sicut furtũ sim
pliciter repugnat huic precepto
nõ furtũ facies. Si vero fiat fur
tum in loco sacro: circunstantie
loci illã repugnantiã habẽt ad
aliud preceptoꝝ quod ẽ de vene
ratione sacramẽtoꝝ et addit no
ua species peccati et sic de aliis.
Peccatũ cõmissũ die festo trahi
tur ad circũstantiã aliam.

DIcit Nico. de lira sup exo.
ꝙ peccatũ mortale ꝯmissũ
die festo habȝ specialẽ repugnã
tiam ad illud de sanctificatione
festoruȝ et sabbati. qꝛ magis est
opus seruile opus peccati ꝙ̃ opus
manuale. Opus autẽ seruile ibi
ꝓhibet et sic ẽ mortale vltra pro
priam deformitatẽ sue materie:
ex hoc ꝙ cõmittitur in die festo
habȝ aliã deformitatẽ quã opor
tet confiteri: et in fine dicit idẽ
tho. ꝙ illud qd' di circũstãtias ñ
trahẽtes peccatum ad aliud ge
nus siue speciẽ nõ esse de necessi
tate cõfitẽdas nõ esse referendũ
ad numerũ peccatoꝝ et eiusdem
speciei: qꝛ numerũ tenet ꝯfiteri
si põt: qꝛ nõ est vnũ sed multa ⁊
hoc nota diligenter.

NOta tertio ꝙ cum cogitatio
cũ deliberatõne rõis i actũ
peccati mortalis. s. deliberãdi il
lũ actũ agere: etiã absqȝ ope sit
peccatũ mortale: ideo ad singu
las pctõꝝ spẽs post peccata opis
interroga etiã de peccatis cogi
tationũ illius peccati tãtũ: et de
peccatis oris: et cũ opus alicuius
peccati et deliberatio mẽtis ad
illud agẽdũ absqȝ ope sit eiusdẽ
speciei specialissime: sȝ differt se
cũdũ magis et minus l' pfectũ ⁊
impfectũ. qꝛ. s. maiꝰ peccatũ ẽ ĩ
ope ꝙ̃ in sola cogitatione: ideo
etiã de circũstãtiis hiꝰ cogitati
onũ introgãdum ẽ. puta si dicit
penitẽs se cõsensisse cogitationi
bus luxuriosis. qꝛ hoc põt esse mł
tiplicit ⁊ i diuersis speciebꝰ: ideo
introget de qualitate ipsarũ co
gitationũ: vt si deliberauit tale
peccatũ cõmittere cũ soluta: qꝛ
tũc fornicatio ẽ: si ipse solutus ẽ
aut cũ ꝯiugata: qꝛ tũc adulterium
ẽ. aut cũ cõsãguinea: qꝛ tũc ince
stus ẽ: ⁊ sic de aliis luxurie speci
ebus et aliorum viciorum.

Peccatũ diuiditur in tria.

PRo aliquali declaratõe pre
dictoꝝ nota ꝙ dicit Tho.
.1.2.q.72. ꝙ peccatũ diuidit p

hec tria. ſ. peccatū cordis oris ⁊
opis. nō ſicut ꝑ diuerſas ſpecies
ꝯpletas ſicut differūt ſpecie bos
leo et capra: ſꝫ ſicut per diuerſos
gradus peccati ſicut domus ī fū
damentum diuidiť in parietē ⁊
tectū: ſicut in ſpecies icōpletas.
Cōſummatio igiť peccati eſt in
ope. vñ peccatū opis habet ſpeci
em cōpletā. Sꝫ prima inchoatio
eius eſt quaſi fundatio in corde.
¶ Secūdus gradus eius ē in ore
ſecūdum ꝙ haheo: ꝓrūpit facile
ad manifeſtandū ꝯceptū cordis
¶ Tertius gradus ē in ꝯſūmati
one opis. Patet ergo ꝙ hec tria
ꝑtinēt ad vnā ꝑfectā ſpecieꝫ: cū
ab eodē motiuo ꝓcedāt. Iracun
dus eni exeo ꝙ appetit vindictā
prius turbať in corde: ſecūdo in
verba cōtumelioſa ꝓrūpit. tertio
ꝓcedit ad facta iiurioſa. vt ꝑcuſ
ſionē et hmōi: et ſic de aliis qui
buſ libet. vt luxuria. Nec tñ ſic
intelligendū eſt peccata cordis
eē ſpēs incōpletas quaſi nō ſint
mortalia: imo qñ in eis ē conſen
ſus deliberatiuus ad actꝰ qui de
ſe ſūt peccata mortalia: tales co
gitationes ſūt peccata mortalia
et ſi nō ita grauia ſicut peccata
opiſ ut dictū eſt. Et qñ ſūt ſimul
cogitatio cū locutiōe et ope: vnū
eſt peccatū. vt patet de luxuria
et aliis peccatis. qñ vero quodā
tpe deliberat fornicari: et alio tē
pore diuerſo ⁊ diſtanti fornicať
ſunt duo peccata mortalia.
De delectatione vero moroſa
aliquid diceť ſuo loco.

Regule quinqꝫ cognoſcendi
peccatū mortale a veniali..

AD cognoſcendum vero qñ
peccatū eſt mortale vľ ve
niale nota quinqꝫ regulas.
¶ Prima eſt quando amor vel af
fectio ad aliquā creaturā. ſ. ſe ľ
aliā tm̄ creſcit vel ē tā magnus
ꝙ in eo ꝯſtituitur vltimus finis
id ē ꝙ nec actu nec habitu ordi
nat illā creaturā: aut eius dilec
tionem: aut etiā ſeipſū ſecundū
deū: et vellet cū tali creatura cō
tētari et nō curaret deū offende
re: aut eius precepta tranſgredi
ꝓpter illā creaturā: ita ꝙ ibi eſt
aliqualis contemptuſ dei: ſi non
eſt formalis tñ interpretatiuus:
et ē fruitio creature: quia prepo
nitur creatura deo. vnde cū ali
quis vellet hic cū creatura ſemꝑ
manere nō curando de eterna
beatitudine: licꝫ nō ſint ſemper
rudes de hoc interrogādi vľ ten
tandi: tamē talis amor creature
ſemꝑ eſt peccatum mortale.
Quando autē aliquis diligit ali
quam creaturaꝫ pluſ ꝙ̄ deum: ſꝫ
propter hoc nollet deuꝫ offēdere
aut eo carere nec eius amiciciā
perdere: talis amor creature eſt
peccatum mortale.
¶ Secūda regula ſatis ꝯcordat
cū precedēti. ſ. cum notabiliter
ꝯtra dilectionē proximi aliquid
cōmittitur: tunc eſt mortale pec
catum. quando vero nō: tunc eſt
veniale. quādo vero aliquid fit
ꝯtra dilectionē dei: poteſt atten
di penes hoc quod repugnat ca
ritati vľ amicicie quā debemus
ad deum habere ſuꝑ omnia. qñ
autē aliquid fit ꝯtra dilectionē
proximi poteſt attēdi penes iſta
precepta legis nature. ſ. quod ti
bi non vis fieri alteri ne facias
et quod tibi rationabiliter et ex
debito vis fieri alteri facias: et
pōt etiā attēdi penes ſcādalum

actiuū quod ego infero proximo
meo p mala exēpla: sꝫ inq̄ptū im
portat aliquid cōtra dilectionez
vł quantū sit illud scandalū ad
hoc ꝙ sit mortale non precise de
terminatū est: qꝛ i modico face
re contra ꝓximū nō est mortale:
aut in paruo scandalizare: unde
quilibet attēdat seipsū quod sibi
vellet fieri et quod sibi nollet fi
eri: ⁊ p quod factū ⁊ nō factū sol
uere inter se et ꝓximū suū amici
ciam quā simul habēt. ¶ Tertia
regula qn̄ omittūtur ꝯtra prece
ptum dei et ecclꝫie: vel legis na
ture uł superioris: que precepta sūt
de necessitate salutis. ł ꝯtra vo
tū publicū vel priuatū: vel cōtra
iuramentū licitū: et tūc ē morta
le peccatum: qn̄ vero citra: tunc
nō est mortale. ¶ Quarta regła
cū aliquid fit vel cōmittitur vel
omittitur cōtra cōscientiā vere
vł false dictantē aliquod pecca
tū mortale vel cōtra cōscientiaz
formidantē ꝓbabiliter vel dubi
tatiue an aliqd᷑ peccatū sit mor
tale: tūc semp ē mortale si cōsciē
tia nō sit sufficiēter instructa.
¶ Quinta regula de actibus in
tus manētibus: qn̄ quidē habꝫ so
lam cogitationē de aliquo quan
tūcunqꝫ turpē vel malā absqꝫ cō
placentia seu delectatione vł cō
sensu: tunc nūq̄p est peccatū mor
tale: vł nullū ł veniale. qn̄ vero
est cōsensus in actū qui esset pec
catū mortale: tūc semp ē peccatū
mortale. qꝛ deus voluntatē ꝓ fa
cto acceptat. qn̄ aūt cū cogitatio
ne aut complacētia ē delectatio
morosa in aliquo turpi: specialiẗ
in libidinosis: tūc est mortale se
cundū dictum August. esto ꝙ n̄
sit cōsensus in actū. secundū hoc
dictū Augu. iudiciū est de pec
catis interioribus. ad quod etiā
facit distinctio suprapoſita de sē
sualitate et ratione et de pecca
tis preueniētibus et sequentibus
deliberationē. Applicādo igiẗ
septem vicia capitalia que nō sp
sunt mortalia: sed sunt male ra
dices in homine ex quibus oriun
tur septem venialia.

Que debeat seruare et scire
confessor vtilia ⁊ necessaria
in ipso exercitio cōfessionis.
.§.4.

Ultra excommunicationem
iuris cōmunis sciat cōfessor
si penitēs incidissꝫ in sententiaz
cōstitutionis synodalis: ideo de
bet inuestigare de cōstitutioni
bus illius dyocesis si quas habe
ret: vel etiam ꝓuincie vel legati
onis: vt melius possit penitētibꝰ
prouidere. Diligēter querat de
numero peccati quotiēs incidit
in id vł in illud: quia homies se
pe transeunt illud leuiter: et de
circunstantiis necessariis et de
peccato quod alteri iam rite cō
fessus est nō queras cū non tene
atur nisi in casu in quo tenetur
confessionez iterare. de quo ple
ne supra in titulo precedēti: et n̄
solū de peccatis ope perpetratis
sed etiam de peccatis cordis: et
de numero eoꝝ que persone par
uipendunt interrogandum est.
Et quia secūdū Tho. i.2. pecca
tum cogitatōnis et operis in ea
dem materia sunt vnius et eius
dem speciei: sed differunt secun
dum magis ⁊ minus. quia. s. pec
catum operis ē grauius peccato
cordis. Ideo etiā interrogandū
est de specie ⁊ circūstātiis neces

ſariis pctōꝝ cordis. verbi grā.
Si dicit ſe in mēte ſolū delibe
raſſe mulierē cognoſcere: inter
rogandū eſt vtrū ſolutā vl' nup
tam: virginē vel aliā et qua die
et hoc q: ipſi faciūt illud pecca
tū eſſe diuerſe ſpeciei. Et ſi mu
lier: facias eā ex trāſuerſo ſtare
nec faciē eius aſpicias: q: facies
earū ventus ē vrens: ait ꝓpheta
Sed nec virū decet frequenter
aſpicere ī facie: ne eū erubeſce
re facias vltra q̄ oportet: viroſ
q3 graues et ſapiētes dulcius et
vrbaniuſ reprehendere: ruſticos
groſſoſ ac idiotas durius: ne pec
cata ſua paruipendant ex leuita
te ſermōis. Stimulatos vero ex
dolore ⁊ deſꝑatōe q̄tūcūq3 pecca
ta ꝯmiſſa ſint grauia cōfortare
et animare expedit īducēdo exē
pla Dauid. Magdalene. Petri:
Pauli. Latrōis ⁊ hi⁹ induratos
et ſe excuſantes aggrauare pec
cata eoꝝ oſtēdēdo eoꝝ pericula:
exemplo Ade. Saulis. Iude et
hmōi qui ſeipſos deſperauerūt.
Nota ſecundū. m. Uber. li. de
off. ordi. q illoꝝ cōfeſſiones pri
us ſūt audiēde ⁊ libētius qui ma
gis indigere putāt: l' q: raro ve
nire ſolent: vel q: ſūt extranei:
ul' q: ſūt ī maiori ſtatu: l' de quo
rū ꝯfeſſione ſꝑat vtilitas futura
Quō ſe habere debeat ꝯfeſſor
audiendo mulieres.
IDem dicit de audientibuſ
mulieres caueant ne niſi
in publico audiāt: et niſi ab ali
quo videātur nec multū immorē
tur: niſi quantū neceſſitas cōfeſ
ſionis requirit: et eis que nimis
freqūēter ꝯfiteri volūt aſſignēt
certū tempus extra quod ipſas nō
audiēt nec aliis colloquiis ſe eis
exponāt: et ſemꝑ duris verbis ⁊
rigidis vtātur circa illas potiuſ
q̄ mollibus. Hec ille. Et hoc con
tra illos qui quotidie audiūt mu
lierculas et faciūt eis lōgas pre
dicationes: vn̄ amittūt multū tē
poris: et ſcandalū ſequitur cōmu
niter in ipſis et in populis.
Qual' ⁊ q̄ta debeat iniūgi ſatiſ
factio ſeu pnīa a ꝯfeſſore penitē
tibus ⁊ qualiter ſe habere debe
at penitētias iniungendo
NOta q pro quolib3 peccato
mortali erat regulariter ſe
ptēnis pnīa iniūgēda ſeu iponē
da. ut habet. 22. q. i. c. predican
dū. ī gl'. et. 33. q. 2. c. hoc ipſū. et
. §. ſequēti. qd' ſeruabat ātiquit⁹
et iſta ſeptēnis pnīa magis l' mi
nus aſpera ſecundū varietatem
criminū maioꝝ vel minoꝝ ⁊ cir
cunſtātiarū et ꝯpunctionis erat
q: vt dicit Hiero. Apud deū nō
tm̄ valet tēporis menſura q̄ do
loris: nec tātū abſtinētia ciborū
q̄ mortificatio criminū3. de pe.
di. i. c. menſura. S3 hodie peni
tentie omnes ſunt arbitrio ꝯfeſ
ſoris taxande ꝯſideratis circun
ſtantiis criminū et perſonarum
et huiuſmodi. extra de pe. et re.
c. deus qui. Dicit etiam leo papa
. 26. q. 7. c. tꝑa plenitudinis tue
moderātis arbitrio ſunt cōſtituē
da. ꝓut cōuerſoꝝ animos ꝓſpexe
ris eſſe deuotos. Ray. Guil'. et
Spe. in ſuo reꝑtorio hoc tenent
et generalis cōſuetudo ſic ſe ha
bet: nec eſt cōtra hoc quod dicit
Greg de pe. di. 5. c. falſaſ peni
tentias dicimus que nō ſecundū
auctoritatē ſanctoꝝ patrū. ꝓ qua
litate criminū ponunt. Hoc enī
intellige ſecundū Ray. cū ſine
neceſſitate rationabili dimitte

rentur penitentie antiquitus ta
xate. Nā ultra illā cōmunē peni
tētiā septennē ꝑ quolibet morta
li peccato i genere ponūtur alie
penitētie maiores vel minores ꝑ
certis peccatis: prout habetur in
diversis capitulis decretalium:
et decretoꝝ: que q2 cōmunit nō
dantur hic nō pono que plenius
habētur in summa confessorum
.li.3.ti.34.q.125. ti. de peni. et
re. vbi ponūtur casus. 46. de hu
iusmodi. Est autē satis rationa
bilis causa nō dandi hmōi peni
tentias indispositio penitentiū:
et etiā aliquādo nō sufficeret tē
pus vite. Nam vt Ray. ⁊ Host.
dicūt: debꝫ ꝯfessor talē dare pe
nitentiam quā verisimiliter cre
dat illū implere: ne ipsam violā
do deterius sibi cōtigat ꝙ si mag
na peccata cōmisit et dicit se pe
nitere: sed nō posse aliquā durā
penitentiā facere: animet eū ad
hoc ꝯfessor ei ostendendo gravi
tatem peccatoꝝ: et ꝑ cōseq̄uēs pe
nitentiā penarū sibi ꝑpt hoc de
bitarum: et sic tandē iniūgat ei
penitentiā quā libēter suscipiat
et si sacerdos nō pōt gaudere de
cōmoda purgatione eius: saltem
gaudeat ꝙ liberatū a gehenna
transmittit ad purgatoriū. Ita
q3 vt dicit Host. cōfessor nullo
modo debet pmittere peccatorē
desperatū a se recedere. ar. 26.
.q.6.c. presbyter: sed potius im
ponat ei vnū pater noster vl' ali
ud leve. et alia bona que fecerit
vl' mala que toleraverit sint ei i
penitentiam. Cōcordat Tho. in
hoc. Hoc tñ sane intellige: vide
licet si ipsum alias penitet: et
dicat se paratuꝫ facere quod de
b[illegible]: sed hoc [illegible] penitētie suffi
cere nō posse tūc ꝑpter hoc ꝙ̄ptū
cūqꝫ deliquerit: nō debet dimit
ti sine absolutōne ne se despet.
Sed si dicit se nō posse dimitte
re odium: vl' caste vivere: vl' ali
enū nō velle restituere: vel artē
dimittere quā sine mortali pec
cato exercere nō pōt: l' aliud hu'
cū possit nullo modo debet absol
vi secūdū Tho. Pe. de pal'. Al.
q2 vt dicit Greg. 11.q.3.c. Tūc
vera ē absolutio sacerdotis: cum
interim sequit' arbitriū iudicis.
2.q.1.c. deus omnipotēs. qui nū
ꝙ̄ absolvit. de peni. di.1. ca. ne
minem. Sacerdos autē nullam
debꝫ ꝯmittere falsitatē in sacra
mentis veritatis. vnde et de pe.
di.5.c. fratres nr̄os āmonemus
vt falsis penitentiis animas lai
corū decipi nō patiantur. falsas
penitentias dicit cū sic agit' de
vno vt nō recedat ab altero. Ve
rū si tale peccatū pur vult cōfite
ri: debet audiri eius cōfessio. vt
dicitur. extra de pe. et remissi.
.c. ꝙ quidā. et sibi aliquid debꝫ
iniūgi n̄ tñ absolvēdo eū: sꝫ ei de
clarādo ꝙ ꝑpt hoc nō ē absolut'
sꝫ tñ satisfaciat precepto eccl'ie
annualis ꝯfessiōis fiēde ⁊ horte
tur eū ꝙ faciat oē bonū qd' pōt:
vt de' cor ei' illustret ad pñiaꝫ
vt di' de pe. di.5.c. falsas. et sic
nō ē dimittēdus sine ꝯfessiōe ne
despet. qd' si instet ꝑ absolutōne
ostēdēdo scādalū ⁊ despationem
si n̄ absolvat': nullo mō dꝫ ei assē
tire: licꝫ tñ ei declarare ꝙ fieri
non pōt: nec iuvaret eū. Et si ꝑ
manet in scandalū nō est curan
dum: q2 est scandalū phariseoꝝ
.2.q.3.c. inter verba.

Qualit' se habere debet cōfes
sor pñias iniūgēdo penitētibus.

IN imponēdo pñias ne vile
scat auctoritas eccľie arbi
treť ꝯfessor: ⁊ ne potestas clauiū
ꝯtemnatur. de pe. di. i. c. Sunt
qui arbitrātur. So. di. c. absit. et
. c. si quis prepostera. nimis ma
lum ē si pur ꝯtigat errare ꝙ er
ret dando nimis paruā ꝙ̄ nimis
magnā. vt dicit Chriso. 26. q. 8
c. alligāt. q: vt ibi dicitur. Me
lius ē deo reddere ratōnē de ni
mia misericordia ꝙ̄ de nimia se
ueritate. si enī benignus ē deus
vtquid sacerdos vult esse auste
rus? Exemplū habemus a Chri
sto: vt dicit Ray. qui nulli vnꝙ̄
grauē imposuit penitētiā: sed di
xit Uade ⁊ amplius noli peccare
et ad hoc maxime debet attēde
re cōfessor excidere ab eo causas
et occasiōes peccatorꝝ: puta si cō
uersatio eius cū aliquo vľ aliqua
ē occasio ei alicuius ruine debꝫ
imponere sibi ꝙ dimittat si pōt
et huiusmodi. de pe. di. 3. c. satis
factio aliquādo imponere pōt ei
loci mutationē qui ei ē ad scāda
lū si fieri pōt. di. 8i. c. valet. ali
quādo tamen res sic se habēt ꝙ
fieri non potest.

Contraria penitentia debet
imponi delicto

ITem imponēda est penitē
tia cōtraria ad malū quod
cōmisit secundū Ray. videlicet
superbo opa humilia: guloso ie
iuniū: auaro elemosine et hmōi
quia cōtraria cōtrariis curātur.
de pe. di. 2. c. 2. Quod intellige
si credit illū velle et posse ꝑfice
re. Hoc enī ē ad bene esse impo
nere magis istā ꝙ̄ illā. Itē si ē
negligēs ad audiendū verbum
dei: sibi potest iniūgere secūdū
Io. ꝙ audiat certū numerū pre
dicationū. Debꝫ tñ cauere cōfes
sor ne det talē penitentiā ꝑ quā
fiat alteri preiudiciū: puta si ser
uo iniūgatur lōga peregrinatō
vľ ieiuniū prolixū ita ꝙ eius do
minus reciperet detrimentū de
seruitio suo. si etiam imponeret
vxori vt daret multas elemosiās
dabit de bonis viri si parafre
nalia nō habet.

Pro peccato occulto nō debet
dari manifesta penitentia.

ITem pro peccato occulto n̄
est manifesta penitētia in
iungenda. s. talis vt possit inde
oriri aliqua suspicio peccati com
missi.

ET nota secundū Io. super
cle. dudū. de sepul. sup uer
bo audire. ꝙ priꝰ debꝫ sacerdos
imponere penitentiam ꝙ̄ facere
absolutionē a peccatis. quod pro
bat ex ipso textu cle. que prius lo
quitur de penitētia iniūgenda:
postea de absolutione. tū etiam
ex ratione: q: cū absolutio sit cō
plementū et forma in penitētia
prius debꝫ esse satisfactio que ē
pars materialis penitētie: saltē
in ꝓposito actuali vt expressa sa
tisfactione que debet imponi ꝑ
sacerdotem acceptet eā penitēs
sicut cōfessus ē et doluit: et inde
sequit absolutio. Sed ꝯtrarium
dicitur esse de censi. c. fi. vbi di
citur ꝙ archiepiscopi possunt in
visitatiōe absoluere et pñias im
ponere: ergo hoc de necessitate
non procedit. quia tamen cōmu
niter fit cōtrariū: vt scilicet pri
us absoluatur et postea iniunga
tur penitētia quomodocūqꝫ fiat:
vel ante vel post sufficit. Presup
ponit enī ꝯfessor illum habere ꝓ
positū eā faciēdi quā sibi iniū

get cū ipſum peniteat. Secūdū
Jo. ſi penitētē abſoluis cuius ge
neralem cōfeſſionē audiuiſti ab
ſoluas eum et a penitentiis obli
tis iniūctis ab aliis ſacerdotibꝰ
et ſi aliquarū penitētiarū iniun
ctarum memor ſit ꝙ nō impleue
rit eas ſi indicaueris expediens
ꝯmittes eaſ niſi eſſꝫ ī caſu a quo
non poſſes abſoluere.
De permutatione penitentie ha
bes ſupra titulo precedenti. c. fi.
vbi etiā multa de ſatiſfactione

Memoriale dicendū penitenti
circa penitentiam fiendam.

CAutum ē etiam ſibi decla
rare ⁊ pmittere ꝙ ſi aliqua
die ex obliuione vel negligētia
dimitteret penitētiā ſibi impo
ſitam: puta ieiuniū vel oratiōes
et huiuſmōi ꝙ poſſit alia die cō
mutare. Et secūdū Pe. de pal.
conſulendū eſt diuitibus ⁊ nobi
libus ꝙ querant participationē
bonoꝝ que fiūt in religionibus
in quibus ſunt ⁊ plures penalita
tes ꝙ̄ alibi et magis deo accepte
et ꝙ in penitentiā imponat eis
ꝙ nō solū que faciēt p ſeipſos: ſꝫ
etiam que procurabunt ab aliis
et omnia quoꝝ ſpecialit ſūt par
ticipes. Dicit etiam Pe. de pa.
in. 4. ꝙ debꝫ cōfeſſor cū minorē
penitētiā debito imponit: inno
teſcere ei ꝙ illa penitentia ſibi
impoſita nō eſt digna: ne deci
piatur putans ſufficere: ſed ꝙ de
beret pro quolibet mortali ſeptē
nem agere penitentiam: quā ſi
hic nō pficiet in purgatorio luet
Si tamen per illam declaratio
nē crederet eū incidere ī deſpa
tionē: non debet ſibi hec dicere

Quid fiendū quādo penitens
non cōfitetur peccatum aliquod
mortale quod ꝯfeſſor ſcit eē ī eo.

DE cōfitente autē qui nō cō
fitetur aliquod mortale qdꝰ
nouit de eo ꝯfeſſor ex eo ꝙ nō re
putet illud peccatū. Dicit Goff.
in quolibꝫ. 9. ꝙ ſi eſt certū illud
eſſe mortale tūc quicūqꝫ ꝯfeſſor
debet ei facere conſcientiam de
eo: cū cōfeſſor ordinetur ad vtili
tatem eius. Sed vtilitas eius eſt
ꝙ ſciat ſtatum ſuū: nec debet eū
abſoluere: ſed reputare eū indi
gnum et indiſpoſitū ad recipiē
dum abſolutionē dū manet ī ta
li ſtatu. Sed ſi dubiū eſt vtrum
ſit mortale: et opiniones doctoꝝ
diuerſe: videlicet vtrū ſit licitū
emere redditus ad vitā: tūc aūt
confeſſor eſt ordinarius eius: ita
ꝙ tenetur cōfeſſionē eius audire
et tūc ſi ſit opiniōis illiꝰ ꝙ illud
nō ſit peccatū debet eū abſolue
re ſimpliciter. Si autē credit ꝙ
ſit peccatū: debet ei facere cōſci
entiam ꝙ cōfitēs ſe diligēter in
formet de illo facto vtrū ſit pec
catum: ſed dato ꝙ ille nō vellet
recognoſcere illud eſſe peccatū:
nihilominus ex quo ē ordinarius
tenetur eū abſoluere: nec debet
eum reputare inabilem ad abſo
lutionem: quia hoc ex errore et
nō proterua opinione procedit.
Ordinarius autē abſoluendo de
bet ſequi cōmune iudiciū eccl'ie
non ſuū. Si autē ſit cōfeſſor de
legatus qui in nullo tenetur ꝯfi
tenti niſi velit ſi credit illud eē
mortale non debet eū abſoluere
quia ex mera volūtate depēdet
vt abſoluatur vl' dimittat: debꝫ
eni ſequi ꝓpriū iudiciū in abſol
uendo: et peccaret ſi abſolueret.
Hec Goff.

Sacerdos dicitur soluere vel ligare tripliciter: et de modo et forma absoluendi. . §. 6.

Nota tandē secūdū Ray. quod sacerdos dicitur soluere vel ligare tripliciter. ¶ Uno modo per ostēsionē. i. ostēdēdo solutū vel ligatū. dico cū absoluit: licet enim sit peccator per cōtritionē a deo absolutus: tamen in facie ecclesie adhuc manet ligatus. et sic intelligitur. c. quantūlibet. de pe. di. i. ¶ Alio modo ligat sacerdos dādo penitētiā ad quā obligat peccatorē: et soluit cū penam sibi debitam dimittit: vel ad sacramēta admittit. de peni. di. i. c. multiplex. ¶ Tertio modo per excōicatōez et absolutionem ab ea. ii. q. 3. c. nemo fit. tamen fit secundū Pe. absolutio a peccatis realiter per ministeriū sacerdotis: nō quidē principaliter et auctoritatiue: quia hoc ē propriū dei. de pe. di. i. c. uerbū. Nec solū ostēsiue: quia et hoc faciebāt sacramēta veteris legis: sine testamēti. nec solū deprecatiue: quia sic magis absolueret bonus laicus quam malus clericus. nec solum per cōtritionē cōfitētis: quia tūc nunquam quis efficeretur ibi de attrito contritus. Sed operatur instrumētaliter absolutio ad remissionē disponēdo ad gratiā: et nisi opponatur obstaculū: fit de attrito cōtritū et iā cōtritio adauget gratiam. Hec Pe. de pal. cui cōcor. Tho. et fit hoc virtute clauiū que dicuntur plures in effectu: quia vna est ptās discernēdi: alia diffiniēdi: vna tamen est essentialiter. s. potestas iudicādi in foro aie collata a deo: et i aia impressa delebiliter per susceptionē sacerdotii. hec Pe. ¶ Secūdū vero Ray. nota quod triplex ē iudicium. s. dei. Petri et celi. In primo absoluitur peccator per cōtritionem. In secūdo. s. iudicio Petri. i. cōfessionis per absolutionē: si tamen prius sit absolutus a deo saltem ordine: alioquin nō vñ di. 24. q. i. c. manz petri priuilegiū quod est ex equitate fertur iudiciū. In tertio. i. iudicio celi. id est curie celestis absoluitur per approbationem. de pe. di. i. Alio modo et aliis verbis dicitur triplex iudiciū. Primū dei. Secundū Petri in ecclesia militāti. Tertiū sursū in ecclesia triūphanti. Primū ē quo deus mūdat animā in cōtritiōe: et hoc precedit reliqua duo scilicet tempore dignitate et effectu. est enim ille qui claudit et nemo aperit: aperit et nemo claudit. Secundū quod sequitur post illud est iudiciū sacerdotis: qui auctoritate clauiū ligat vel soluit eo modo quo paulo añ dictū est. Tertiū quod sequitur est iudiciū approbationis. s. celestis curie et angelorum.

Forma verborum absoluendi penitentem.

Dicit Pe. de palu. quod homo qui ignorat vtrū vnquam fecerit vnā pefectā confessiōez expedit quod in omni cōfessione sacramētali post oia peccata sua specialiter enumerata sequatur generalis clausula. s. de omnibus aliis mortalibus et venialibus cōfessis et non cōfessis ac oblitis dico meam culpam. et sic sequitur absolutio: et sic valebit ad remissionē culpe et pene etiā mortalis et scite ac etiam oblite: ad quā tamē nō tenebatur alias in speciali confiteri iterū. quia scilicet sufficiēter cōfessus est.

De forma et vi verborum que requirūtur in absolutione.

Forma autē absolutionis se cundū Tho. in tractatu de forma absolutōnis ē hec quantū ad substantiā Absoluo te: et ꝯiu euit addi ego: et a peccatis tuis: et si nō diceret subintelligeret qꝛ enim in sacramētis verba ha bēt efficaciā et institutionē tenē da sunt determinata verba con sonātia institutioni diuine dicē ti. Quecunqꝫ solueritis. et ista verba cōueniūt ego te absoluo. Idē Innocen. et Hostiē. De ista et aliis formis diuersis absolutio nis ab excoīcatiōe et peccatis di cetur infra in fine interrogato rii. Solet autē papa aliquando tantā facere gratiā quibusdam vt ab omnibus cēsuris et penis simpliciter iuris et ab homīe la tis possit absolui in foro saltē cō scientie: et tūc confessor pōt ista forma vti quam a curia romana habui et visus sum.

Forma absolutionis ab oībus cēsuris et penis tam a iure q̄ ab homine latis.

DE plenitudine ptātis aplꝉi ce cuius auctoritatē ꝑ pñti gero: Absoluo te ab omnibus cē suris ecclꝉiasticis sentētiis ⁊ vicu lis excoīcationū suspēsionū et in terdicti tam ab homine q̄ a iure latis: necnō ab oīb⁹ negligētiis et defectib⁹ cōmissis in sacramē toꝝ administratione officiis acti bus tuis vl' noīe tuo factis supplē po de solita aplꝉice sedis clemen tia oēs defectus eorūdē Aboleo ⁊ omnē maculā infamie ⁊ inabi litatis vndecūqꝫ ꝯtractis: dispē soqꝫ tecū sup omni irregularita te symonia in ordine et bñficio actiue vel passiue quacūqꝫ occasi one l' cā: etiā circa te in collatōe ordinū et alioꝝ sacramētoꝝ ꝯtra ctis seu cōmissis restituo et abili to te ad statū famam honorē et executōnē officioꝝ ecclꝉiasticorū quorūcūqꝫ: ac ad oēs gradus di gnitatū et honoꝝ ad bñficia ec clesiastica habita ⁊ habēda et ti bi et his que habes de nouo ꝓui deo relaxando tibi fructus quos male pcepisti seu lesa cōsciencia ex eisdē: ac alia que i ludo ex suc cessione ac alias ad te ꝑuenerūt que subiacent restōni vage i for ma plenissima. In noīe pr̄is ⁊ fi lii ⁊ spūs sācti amē. ¶ Si aūt ali quis dubitat an ꝑ istis spālis exi gat forma absoluēdi necessaria qui a sede aplꝉica hñt priuilegiū q̄ in articulo mortis dūtaxat se mel pñt absolui et habere plenā remissionē omniū suoꝝ peccami nū. i. a culpa ⁊ a pena: vt aliqui exprimūt requirit secūdum q̄ a magr̄is tā in ꝯcilio ꝯstātiēsi: q̄ basiliēsi dictū fuit q̄ non: sꝫ suf ficit q̄ ea oīa ⁊ singula faciat ꝑ quibus prefata indulgētia dat: ꝓut in bullis vel priuilegiis tali um exprimit: nec putet aliquis q̄ qñ i articulo mortis fuit semel absolutus plenarie: et visus est se mel illo priuilegio q̄ postea in alio articulo mortis vti illo iteꝝ valeat: nisi papa latiorē auctori tē daret: q̄ dat qñ ponit q̄ i ar ticulo mortis dūtaxat semel. et ita r̄nsum ē in ꝯcilio cōstātiensi alio a clarissimis viris pluribus de hoc requisitis. Nec mirū: qꝛ priuilegiū de indulgētiis tm̄ va let vl' dat q̄tū sonat: nō autē ex tēdi debet vltra.

Quid fiendū qñ cōfessor absol uit penitentē de quo nō debuit.

Sed quid de ↄfessore qui ab
solnit confitenté de quo nõ
debuit aut ex ignorantia vel ve
recundia: vel festinatione vł hu
iusmodi: et ↄfessor postea experi
tur se errasse: nũquid tenetur cõ
fitenti hoc dicere? Respondet
secundũ omnes ꝙ confessus excu
satus est ⁊ corã deo absolutus in
terim ꝙ nescit: licet cõfessor nõ
dicat quid ergo faciat. Collatio
facta fuit de hoc cũ multis nota
bilibus doctoribus theologie in
ↄcilio basiliensi. Nam quidã di
xerũt ꝙ cõfessor debet auctorita
tem a superiore impetrare absol
uendi eũ: et si sine magno scan
dalo fieri põt uocare ñ absolutũ
et sibi dicere: ac eum absoluere
post auditã confessionem: vel si
magnũ scandalũ timeretur ab
soluat eũ absentem si ab vltima
confessione adhuc speratur esse
in gratia. Aut vt aliis placuit si
notabile scandalũ timeret sũmo
sacerdoti deo cõmittat ⁊ solã cõ
dignã penitẽtiã pro eius negli
gẽtia peragat cõfessor: presertĩ
quãdo multitudo sic ẽ neglecta:
vel multi eoꝝ distãt a loco vbi ẽ
confessor.

Quid de cõfessore qui non in
telligit penitentem.

Quid etiã sentiendũ est de
eo qui cõfitetur et cõfessor
nõ intelligit eũ: aut ex dormitio
ne: aut ex imperitia vel distrac
tione nimia: vel simili cã? Re
spõdet Io. de bar. theologus an
tiquus doctor ĩ quolibꝫ suis. Sa
cramẽtalis absolutio ideo exigit
ↄfessionẽ. omnis vero ↄfessio im
portat reuelationẽ que nõ põt eẽ
sine relatione vnius et percepti
one alterius. Cũ ergo alterũ isto
rũ deficiat. s. ꝑceptio sacerdotis
in prefato casu de illo peccato ñ
credo esse ↄfessionẽ et ꝑ ↄsequẽs
nec impẽdi absolutionẽ. Hec il
le. Sed istud videt debere intel
ligi vbi obaudita sunt peccata
grauia que sũt de necessitate sa
lutis cõfitẽda: nõ de aliis que ca
dũt sub cõcilio: ⁊ ubi talia modi
ca obaudiũtur raro ab eo qui ali
as noscit ꝑsonam.

An penitẽs teneat iterare pe
nitẽtiã ei iniũctã ĩ peccato mor
tali factã in toto vel in parte: et
an dicta pñia taliter facta ei va
leat in foro militãtis eccl'ie. §. 7

Utrũ vero penitẽtiaꝫ seu sa
tisfactioneꝫ impositã ꝑ ab
solutionẽ debitã in peccato mor
tali factã vel in toto vł in parte
teneatur homo iterare? Super
hoc sũt varie opiniones: in hoc
tamen omnes concordant ꝙ sa
tisfactio facta in mortali ita ñ
valet sicut nec alia opa facta in
mortali ualent in foro dei ad tol
lendũ vł diminuendũ debitum
pene ꝓ peccatis ad quod ordina
tur omnis satisfactio. quia cum
nõ sit in amicicia cũ deo nõ põt
eẽ acceptũ tale opus ipsi deo sic
factum. Sed vtrũ valeat in foro
eccl'ie militãtis: ita ꝙ nõ teneat
eã iterare? In hoc ẽ varietas opi
nionũ: et aliqui dicũt ꝙ tenetur
iterare: quia cũ nõ potuerit satis
facere deo: nec etiaꝫ potuit satis
facere sacerdoti qui ĩ ꝑsona dei
illud sibi iniũxit. Sꝫ Pe. tarã.
et Io. peri. videntur simpliciter
dicere sine distinctione ꝙ talis
nõ tenet iterare tales satisfacti
ones: q: satisfecit in foro eccl'ie
militãtis in quo date sũt ⁊ vbi ñ

indicatur de dispositiõe interi
ori. Idẽ videtur sentire Uincẽ.
in speculo hystoriali. li. 9. et. d.
Anibal. in. 4. Et pro ista opini
one videt satis facere impositio
septẽnis pñie que regulariter fie
bat pro quolibꝫ mortali antiqui
tus. vt. 22. q. 1. c. predicandum.
Et verisimile ẽ ꝙ in tanto inter
uallo aliquod mortale committe
bant: vñ si oportuisset iterare fu
issꝫ laqueũ imponere animabus
Tho. vero cũ Alb. in. 4. distin
guit de satisfactiõe. dicit enim
ꝙ sunt quedã satis factiones in
quibus remanet aliquis effectus
in satis faciẽtibus: etiam postꝙ
actus satis factiõis trãsit. vt i ie
iunio remanet corporis macera
tio vel deliberatio. et ex elemosi
na substãtie diminutio. et tales
satis factiones in peccato ñ oper
tet iterare. qꝛ quantum ad illud
quod ex eis remanet p penitẽtiã
sequentẽ accepte sũt. Alie vero
satis factiones sunt que nõ relin
quũt effectũ in satisfactõe postꝙ
trãsit actus. sicut in oratione et
hmõi. Actus eni interior qui to
taliter transit nullo modo vivi
ficatur. vñ oportet ꝙ tales satis
factiones iterẽtur. Eandẽ opini
onem tenet Pe. de palu. magis
declarans. dicit enim ꝙ i satis
factionibus habẽtibus effectum
derelictum post opus. ut elemosi
na privationẽ eris. ieiuniũ cor
poris debilitationem ⁊ hmõi. si
postea peniteat et pseveret. Si
cut baptismalis caracter habet
effectũ recedẽte fictõe: sic ⁊ istud
derelictũ ex sacramẽto qd' opat
ex ope operato incipit valere ex
sequenti eius approbatione et sa
cerdotis ratihabitione cũ illum

vere penitet et nõ ex simplici vi
uificatiõe: qꝛ opus operans mor
tuum nũꝙ vivificatur: et sic illa
pñia satis facit: nõ solum in foro
eccl'ie: sed etiã in foro dei ꝙtum
ad illud derelictũ vt non oporte
at iterare: sicut ieiuniũ elemosi
na et hmõi. Sed si nõ habẽt ef
fectũ derelictũ ut oratio: talis pe
nitẽtia facta i mortali nullo mõ
satis facit quin hic l' alibi opor
teat satis facere. quod videtur in
telligendum in foro dei. qꝛ nec
ratione ipsius opis cũ facit: nec
rõne derelicti cũ postea penitet
eũ cũ nõ habeat effectum dereli
ctũ: sꝫ in foro ecclesie satisfacit.
qꝛ ñ est necesse eã iterare si vult
esse in statu salutis: postea peni
tẽdo. sicut necesse habebat ipsaꝫ
implere cum fuit sibi imposita.
Unde idẽ Pe. dicit paulo supe
rius ꝙ qñ homo est de oibꝰ ꝯtri
tus et cõfessus et accipit peniten
tiam cũ absolutiõe: si recidivans
peraget eã in mortali ipẽ quidẽ
se liberat ab iniũctione sacerdo
tis nec incurrit peccatũ inobedi
entie qd' incurreret si eã nõ pfe
cisset. qꝛ nõ ẽ fortius vinculũ cõ
fessionis ꝙ dei vel eccl'ie. Sed i
mortali exñs implẽdo preceptuꝫ
dei. s. de honore parẽtũ: vel pre
ceptũ eccie. vt de ieiunio et de
elemosina ab illo absolute se libe
rat. ergo ⁊c. hec Pe. Cum ergo
pñia iniũcta ordiet ad tollendũ
vl' diminuendũ debitũ pene tẽ
poralis tal' qui pñiaꝫ sibi imposi
tã nõ habentẽ effectũ derelictũ
orones pfecit i mortali: si rever
titur ad pñiaꝫ et tandẽ morit in
statu grẽ: ex quo illã nõ iteravit
cũ p ipsã nil sit solutũ de debito
tpal': solvet eã in purgatorio. ni

si p alia bona hic satisfaciat ꝙ
si nõ reuertat̃ ad penitētiā: qui
penitētiā pfecit in mortali quā
cunq3: siue habentē effectū siue
nõ habētē derelictū soluet illud
debitū in inferno semp. sicut il
le qui morit̃ cū mortalibus et ve
nialibus de vtrisq3 soluet penā
in inferno: ꝙuis eni ꝓ veniali
debeat̃ pena tpalis que finē ha
bet: tñ p accidēs ē ꝙ veniale pu
niat̃ in inferno pena etna. s. ra
tione status. q2 in inferno nulla
ē redēptio. Nõ eni est ille status
expiandi culpā ad quā sequit̃ pe
na: ⁊ ideo sp remanēte culpa ve
niali durat et pena. Ita tenet
Tho. in. 4. di. 22. Sed de pena
tpali debita ꝓ mortali post cõtri
tionē Pe. de pal. sic declarat i
.4. Peccator postq̄ est deo recõ
siliat9 ē debitor pene finite: nõ
qualitercūq3 soluēde: s3 in statu
gratie i quo solū est deo accepta
Alioquin ē debitor pene tante:
quantā meret̃ culpa: et illa ē in
finita. Vñ peccatori p se debe
bat̃ quidē pena infinita si erat
in mortali: sed mutata fuit in tē
poralē supposito ꝙ pseueraret in
amicicia. Acceptauit eni deus
absolutionē a pena etna ⁊ impo
sitionē pene finite sub ꝯditione
si i gr̃a fieret. Et si querat̃ qua
re deus magis acceptauit abso
lutionē a culpa sine conditione:
q̄ absolutõnē a pena: dicendū ē
ꝙ culpa trāsit et macula transit
et gr̃a in momēto aduenit: s3 sa
tisfactio futura est. futuris aūt
solet ꝯditio apponi: nõ aūt presē
tib9 nec preteritis: vel si appona
tur certa ē: q2 si ē in gratia pro
tūc nõ põt esse sine gr̃a. Ideo re
missio culpe fit sine conditione
vl' fit simpliciter quia conditio
existit. Vñ sicut p sacramentum
nõ remitteret̃ culpa: nisi adesset
gr̃a: sic nec postea p satisfactio
nē remittit̃ pena: nisi adsit gr̃a
Talis ergo dimissa culpa puni
etur in inferno pena infinita: nõ
ꝓpter cõmutationē finite in in
finitā: sed q2 debitor est pene in
finite: ex quo nõ soluit penā fini
tā sub conditione qua debuit: si
cut perdēs priuilegiū cleri inci
dit de foro meriti ad forū sāgui
nis: sic qui declinat foꝝ ecclesie
incidēs in mortale ad forū insti
cie exterminantis inuenit penā
eternam. Hoc quod dicit Pe. vi
det̃ intelligēdū de eo qui pñiaz
iniūctā nõ habentē effectū dere
lictū factā in mortali scito ab eo
vel de quo dubitabat ꝯtēnit ite
rare: vel etiā credit vel dubitat
se debere iterare ex negligētia
dimittit: ⁊ ex labore recusās hic
et in purgatorio facere emendā
deo. S3 si quis dimittit iteratio
nem tal' pñie ex impossibilitate
q2 ei deficit tēpus vl' credit se eā
fecisse in statu gr̃e: l' si fuerit in
mortali cognito ab eo: vel etiam
si scit se eā fecisse i mortali itera
re facit p aliū quē credit bonum
vel etiā si nec p se nec p aliū ite
rat credit sibi sufficere ad salutē
ꝙ impleuit sibi iniunctam intē
dēs quod hic minus fecit satisfa
cere in purgatorio et sic deo fa
cere emendā: p huiōi omissionē
talis nõ damnat̃. Vñ ⁊ ipse Pe.
dicit di. 45. q. 2. ꝙ qui facit pe
nitentiā iniunctaz in mortali ꝓ
se ꝓ tāto nõ tenet̃ iterare: q2 po
test i purgatorio satisfacere. Et
si dicat̃ ꝙ videt̃ incõueniens ꝙ
tm̃ quis puniat̃ ꝓ peccato dimis

so sicut ꝓ ñ dimisso q2 pena eter
na: et sic nõ videt̃ in aliquo ꝓfu
isse ꝯtritio7 ꝯfessio. Rñdet Pe.
ꝙ licȝ tãte puniat̃ extẽsiue: non
tñ intẽsiue sicut pro vno peccato
ita diu q̃ꝓ mille sed nõ tã acer
be. Si etiã partẽ pñie fecit. s. in
statu gr̃e: 7 vnus dies remansit
ꝓ illa die eternã luet penã: si ñ
penitet: tñ nõ tã acerbe acsi nũ
q̃ ꝯtritus nec ꝯfessus esset nec i
aliquo satisfecisset: al's peccatum
rediret. Hec Pe.

Remediũ tutius siue cõsilium
dandũ penitenti qualiter ꝑfice
re debeat pñiaȝ sibi iniunctam:
et que penitẽtia debeat sibi da
ri securior.

Nota tñ ꝙ dũ quis facit pe
nitẽtiã sibi iniũctã: si laba
tur i mortale: q̃uis bonũ sit q̃ci
tius ꝯfiteri: tñ cũ p solã ꝯtritõeȝ
peccatũ dimittat̃ et gr̃a restitu
atur q̃cito ipse ꝯterit̃: etiã añq̃
ꝯfiteat̃ ꝓsequẽdo dictam pñiaȝ:
etiã si sit tal' pñia que ñ reliquat
effectũ post se i foro dei realit̃ sa
tisfacit q2 i statu gr̃e ẽ. vñ i nul
lo tenet̃ iterare. Ad tollẽdũ aũt
oẽ dubiũ tuti⁹ videt̃ ꝙ cõfessor 7
si dat pñias diutinas det pñias
vt ieiunioꝝ elemosinaꝝ ꝑegria
tionũ 7 hi⁹: ꝓut requirũt pctã: ñ
tñ iniũgat diuturnas pñias oĩo
nũ: et precipue his de quib⁹ põt
dubitari de recidiuo.

De celatiõe ꝯfessiõis 7 de pñia sa
cerdotis ꝯfessõeȝ reuelãtis. §. 8.

Dictat Tho. i. 4. di. 21. ꝙ au
diens ꝯfessiõeȝ tenet̃ celare
audita i ipsa. q2 in sacramẽtis id
qđ gerit exterius ẽ signũ ei⁹ qđ
gerit intius. vñ sicut de⁹ hoi cõ
fitẽti tegit peccatũ intius: ita sa
cerdos dȝ celare exti⁹. vñ tãq̃ vi
olator sacramẽti ẽ reuelator ꝯfes
sionis. Est et alia rõ. q2. s. ꝑ hoc
hoies magis trahũt̃ ad ꝯfessõeȝ
et simplicius cõfitent̃. vñ 7 si ex
hoc aliqđ ꝑiculũ futuꝝ imineret 7
hoc solũ sciret ꝑ ꝯfessionẽ vt de
heretico qui corrũpit fideles vel
de matrimoĩo illicito qđ aliqui
volũt ꝯtrahere l' de ꝑditione ci
uitatis fiẽda nõ ꝓpt̃ hoc dȝ reue
lari ꝯfessio ad impediẽdũ malũ
vt quidã dixerũt: sȝ falsũ est. De
bet aũt monere eos qui cõfitent̃
vt obuiẽt vl' desistãt: et prelato
dicere ꝙ vigilet sup gregẽ suũ 7
hi⁹ sine vlla reuelatõe. hec tho.
ꝙ si iudex inquireret ab aliquo
an sciat aliquid de illa matia ꝑ
ꝯfessõeȝ vl' ꝑ aliũ modum. Dicit
Guil. ꝙ si ñ põt alio mõ declia
re iiquũ iudicẽ põt rñdere nihil
iñ scio. qđ subitelligit̃ vt hõ: vel
etiã nihil scio ꝑ ꝯfessiõeȝ: q2 sub
intelligit̃ tibi reuelãdũ: sic expo
nit̃ illđ Math. 24. c. de die illo
et hora nemo scit: nec fili⁹ hois:
et subitelligit̃ reuelãdũ vobis.
Põt 7 hoc variare hõ cũ ñ addu
citur in testioniũ nisi vt hõ. Et
ideo absqȝ lesione ꝯscientie põt
iurare se nescire id qđ scit tãtũ
vt deus. Sed neqȝ etiã secundũ
Pe. de pal'. in. 4. di. 21. ꝑ licẽti
am vel preceptũ cuiuscunqȝ supi
oris factũ etiã pape sub pena ex
cõmunicatõnis non licet reuela
re cõfessionẽ. q2 sigillũ cofessio
nis ẽ de iure diuino et de neces
sitate sacramẽti. Papa aũt lȝ ali
qñ dispẽset in preceptis diuinis
ut in votis quoꝝ redditio ẽ de iu
re diuino: nõ tamẽ potest dispẽ
sare in sacramẽtis: scilicȝ vt quis
non baptizetur vel confirmetur
vl' nõ cõfiteat̃. et q2 dictũ est ce

latione ꝯfessionis ee de nccitate
sacramēti nō sic intelligit ꝙ sit
verū sacramentū: etiā si ipsa cō
fessio nō celaret: qꝛ vtiqꝫ essꝫ sa
cramentuꝫ etiā si sacerdos reue
laret. qꝛ nec sic est de necessitate
ꝙ de' tegat qd' si nō satis faciat
deus n̄ tegit: sꝫ reuelat ad penā
aut si accedat fictus deus non te
git: et nihilominus sacerdos te
net celare: sed di celatio cōfessi
onis de nccitate sacramēti. quia
natura sacramēti necessitat eū
ad celāduꝫ. natura dico q̃tū ad
id quod ē sacramentū quod fit ī
occulto solus cū solo: ⁊ q̃tū ad id
quod est sacramentū et res. s. pe
nitētia interior que etiā est occl'
ta: ⁊ q̃tū ad rē tm̄ que ē remissō
peccatoꝝ p quā tecta sūt peccata
¶ Nota secūdū Pe. de pal. qꝛ qd'
dicit Tho. ꝙ occultatio ꝯfessiōis
ē de essentia sacramēti: nō sic ē
intelligēndū ꝙ sit eius materia
vl' forma eius: sed ꝙ ē de natura
eius obligatio ad occultationem
sicut si diceremus de essentia le
uis ē ferri sursū: vel de essentia
matrimonii ē reddere debitum
id est obligatio ad ipsū. Est aūt
peccatū mortale reuelare cōfessi
onē. qꝛ ē ꝯtra ius diuinū ⁊ positi
uū: vn̄ ⁊ grauit puniē ab eccl'ia.

Penitētia ꝯfessoris ꝯfessionē
reuelantis.

Sacerdos reuelās ꝯfessionē
de iure antiquo debꝫ depo
ni ⁊ toto tēpore vite sue ignomi
niosus peregrinari. de pe. di. 6
. c. sacerdos. sed secundū. c. oīs.
de pe. et re. debet deponi et ad
agendā ꝑpetuā penitentiam in
monasterio arto intrudi. sꝫ secū
dū Host. faciet penitentiā certo
tp̄e: et exinde aliā. Sꝫ hec pōna
imponenda ē qn̄ quis in iudicio
ꝯuincit de hoc vel fatet de iure
nā al's in foro p̄nie videtur esse
arbitraria sicut ꝓ aliis peccatis
Quāuis autē possit ꝯfessor de li
cētia penitētis manifestare eius
peccatū alteri secūdum Tho. et
Pe. nō tn̄ debet vti licētia tali:
nisi ad euitandū aliquod malū:
tenetur tn̄ ille cui alquid reuela
tur de licētia penitētis illud ce
lare: nisi forte peccator velit ꝙ
ille absolute et libere sciat. Licē
tia tn̄ quam dat penitēs ꝯfessori
de reuelatōne peccati quantūcū
qꝫ generalis nō intelligit: nisi
ad bonū cōfitētis secundū Pe.
de pal'. ¶ Sed nota secundū eū
dem ꝙ si iudex diceret alicui ca
pto ꝓ maleficio da licentiā cōfes
sori ꝙ dicat si tu es confessus de
hoc l' de illo nō tenet dare: nec
ex hoc cōtra eū debet haberi su
spicio de delicto: qꝛ forte hoc fa
cit ꝓpter vitandū scādalū: sed ⁊
si daret licentiā: sic licētiat' de
bet dicere peccatū illud si esset
ꝯmissum. ¶ Itē si precipet prela
tus alicui ꝯfessori ꝙ diceret sibi
peccatū alicuius quod ē omnino
occultū: etiā si ꝯfessus dedissꝫ li
centiaꝫ illi ꝙ diceret non tenet
dicere: neqꝫ obedire vt reuelet
illud: qꝛ prelatus nō ē iudex occl'
toꝝ. imo etiā si ꝯfessus essꝫ diffa
matus de illo peccato et p infa
miā pueniret illud ad cognitōeꝫ
iudicis: q̃uis ipē ꝯfessus interro
gatus a iudice siue prelato tene
ret se manifestare: tn̄ ꝯfessor ei'
etiā habita licētia ab eo dicēdi
nō tenet dicere iudici sibi preci
piēti vt dicat etiā si scit: nec de
bet. qꝛ fori nō sunt cōmiscēdi. s.
p̄nialis et ꝯtētiosus. Sed si cōfes

d confessione reuelata

for scit peccatū alicuius nō solū
p confessionē: sed etiā p aliū mo
dū: puta q2 vidit vl' audiuit per
talē ⁊ talē modū pōt dicere q il
lud vidit l' audiuit: dūmodo nō
dicat se scire illud p ꝯfessionem
nec refert vtrū pri⁹ p cōfessionē
audiuerit: ⁊ postea p aliū modū
sciuerit et ecōuerso. In quo casu
scilicet si prius sciuit peccatū añ
ꝯfessionē nō oportet q ꝓtestetur
se nō recipe illud in cōfessione:
q2 sine ꝓtestatōe pōt dicere q̄tū
scit extra ꝯfessionē: nec tñ debz
hoc dicere sine magna causa et
rationabili. Itē secundū eūdē
Pe. cū cōfessio nō auferat cōfes
sori ius suū: nec cōferat ei ius no
uum in alio foro quicquid videt
cōfessori faciendū vl' omittēdū
ꝓ bono ipsius ꝯfitētis vl' ꝓ bono
cōmuni potest facere vel omitte
re: dūmodo ꝓpter hoc nō reuele
tur ꝯfessio ad quod solū obligat
licet alias illud nō essz facturus
Vñ si p cōfessionē prioris vel al
terius scit abbas q non expedit
priori tenere monasterium et sit
talis qui alias ad libitū pōt āmo
neri: expectet quousqz sine nota
reuelatōnis possit eū āmonere: ⁊
tūc statim āmoneat. cum enī ex
audiētia ꝯfessionis nō obligetur
ad aliquid nisi ad celandū: et si
obligaretur ad aliquid: hoc essz
ad medendū aīe penitētis: sicut
medicus: absqz tñ reuelatōe ꝯfes
sionis: ex quo alq̄e in cura susci
pit tenet sibi dare remediū con
tra recidiuū: ⁊ sic in ꝓposito q̄ci
to pōt āmonere āmoneat quem
etiā sine hoc āmonere poterat.
Si autē talis erat qui nō sine ī
sta causa āmoneri poterat cū au
dientia ꝯfessionis nullū ius sibi
prebeat in alio foro in quo nō cō
stet sibi vt iudici āmoneri ñ pōt
Idem Tho. ¶ Itē q2 plat⁹ li
centiā intrandi ciuitatē siue vil
lam subdito dare pōt ad libitū:
vel negare: licet al's nō esset ne
gaturus ꝓpter periculū quod ex
sola cōfessione nouit negare pōt
dū tñ ex hoc suspicio nō oriatur.
In occl'to tñ semp monere pōt il
lum qui cōfessus est: quia hoc nō
ē reuelare cōfessionem. Simili'
curatus ꝓpter confessionē pōt ne
gare cōmunionē qñ eā dare al's
tenet vt ī paschate al's sic dicēs
Tibi nō teneor nūc dare: ñ obii
ciens de crimine cōfesso: nō ꝓpt
hoc dicit reuelare cōfessionem.
Sz si alicui cōquerēti ꝯtra suum
parrochialē sacerdotē: q2 ñ vult
sibi dare eucharistiā: ipse sacer
dos coram aliis diceret q hoc fa
cit: q2 habz peccatū a quo nō po
test absoluere: et ipse nō vult ire
ad episcopū: hoc essz reuelare cō
fessionē: q̄uis ipse nō intenderet
hoc: q2 grauitatē peccati expres
sit. Hec Pe. Et idē est cū dicit
se audiuisse quendā: nominādo
eū ⁊ nō absoluisse. Similiter de
episcopo qui per confessionē no
uit corruptionem monialis que
petit bñdictionē: q2 aut ē casus ī
quo tenet: ⁊ tūc negare nō debz
q2 si p cōfessionē eiusdē sibi con
stat: nō tñ sibi cōstat vt iudici ī
illo foro ī quo sicut ab ordinario
monasterii petit monialis bñdi
ctionem: ⁊ quelibet ꝓ seipsa. Si
aūt hoc scit p cōfessionē eius qui
vidit: vel qui eā corrupit: nō suf
ficiēter ꝯstat: etiā si extra cōfes
sionē dicat vñ negare nō debet
Si aūt aliter scit: nō tenet bñdi
ctionē impartiri: et pōt sine re

relatione cōfessionis negare ita cōfitēti sicut nō ꝯfitēti. Et quod dictū est de benedictione moni alium. s. virginum.

Idem ē de benedictione abbatissarū; vbi virgīes coiter bene dicuntur secundū quosdā qui di cunt ꝙ licet aliqua possit esse ab batissa vidua: sicut Paula mater Eustochii: tñ absurdū eis videtͬ ꝙ monialibus bñdictis possit ab batissa preesse carēs illa bñdicti one sicut etiā secundū iura ꝓfes sis nō debet nouicia preferri in abatissam: imo nec ꝓfessā tacite nec expresse. de elec. c. indēnita tibus. in principio. li. 6. qꝛ tamē quod nō est ꝓhibitū cōcessū est: ideo videtur ꝙ bñdictio abbatis sarū quarūcūqꝫ nō requirat vir ginitatē magis ꝗ̄ abbatū cū nō sit iure cautū: sicut de benedicti one virginū. Pe. de pal. Simi liter quia homo habꝫ liberā elec tionē per solam ꝯfessionē: licet ꝑ solā ꝯfessionē sciat aliquē indig nū ad prelationē ad quā eligitͬ quē al's putabat dignū nō debꝫ eligere ex ꝯsciētia sibi sic dictā teꝛ qꝛ eligēdo sciēter dignū l' in dignū negociū gerit inter ipsū et deū. Unde potest etiā ex his que scit vt deus iudicare: ita et ī ꝓposito: sed bene putarem ꝙ pa teretur penas iuris: puta ꝙ esset priuatus iure eligēdi ⁊ a fructibꝰ ꝑ triennuū suspēsus qui eligeret illū quē scit vt deus indignū: sꝫ nescit vt homo. quia de his que scit homo vt deus: solū deū habꝫ vltorē nō hominē: et hmōi. Pe. Quātis autē dimidiādo cōfessi onē nō sit ibi sacramentū tenetͬ tamē sacerdos celare: quia pars est sacramenti. Pe.

Qui teneātur ad sigillū con fessionis. §. 8.

Dicit Pe. de pal' vbi supra ꝙ ad celandū cōfessionē te netur is qui cōfitetur licite: vl' il licite: mediate vel immediate. Unde et nō sacerdos qui in casu necessitatis audit de mortalibus et venialibus. Itē interpres quē pro se penitēs adhibꝫ. Item qui casu audit. Itē cui de licētia ꝯfi tētis reuelatͬ. Itē qui se cōfessorē fingit. Itē qui latēter abscōditꝰ cōfessiones audit: quod ē sacrile gium: ⁊ iniuriā facit sacramēto Item cōfessor anteꝗ̄ absoluat: et etiā qñ nō absoluit tenetͬ celare

¶ Itē nota ꝙ cū quis recipit ali quid sub sigillo cōfessionis: ꝗ̄uis ei nō fuerit cōfessus dicēs illud: tñ debet ita secretū tenere: acsi haberet in cōfessione non quidē rōne sacramēti quod ibi nō est: sed rōe ꝓmissi si ꝓmisit illud sic celare. Hec secūdū Tho. et Pe. de pal'. Dicūt tñ Tho. et Pe. ꝙ homo nō debet aliquid de facili recipe in cōfessione. Addit quo qꝫ Pe. de pal'. ꝙ qui tradidit vl' accepit in ꝯfessiōe aliquid quod nō est cōfessio videtͬ facere irre uerētiā sacramēto: cū nil sit eque celandū eo quod scitͬ in cōfessiōe Similiter cū quis accepit ab ali quo cōsiliū recōmendās vt illud teneat secretū tenetur ad celan dum: et frangēs quodlibet istoꝝ sigilloꝝ siue secreti siue cōfessio nis peccat mortaliter. Et tamen que quis recipit sub sigillo cōfes sionis ⁊ nō in cōfessione nō plus obligatur ꝗ̄ si quis iurat tenere secretuꝫ aliquid. Unde cum ali quis quādo iurat celare aliquod malū quod manifestādo cū aliis

possit impediri: illud malum au
fertur. vt pditio aliqua et hmōi
tenet manifestare nō obstāte iu
ramēto. 22. q. 4. c. inter cetera.
Ita ꝗ quod accepit sub sigillo cō
fessionis: et nō in cōfessione.

Ad que se extēdat sigillū con
fessionis. §. fi.

Dicit Tho. in. 4. ꝙ directe
nō nisi ad illa que cadunt
sub sacramētali cōfessione: indi
recte autē nō solū se extēdit ad
ea que audiuit sub cōfessione: vt
peccata: sꝫ omnia alia p que pos
sit peccator vel peccatū deprehē
di: vt si diceret ꝙ nō absoluit eū
vel talem cuius impedimentum
cognouit p cōfessionē solū: non ē
talis vxor: nihilominus alia etiā
que in confessione dicūtur nō p
tinētia ad cōfessionē sūmope sūt
celanda. tum pp̄ter scandalum:
tum pp̄ter pronitatē que ex cōsu
etudine sequit ad dicendū audi
ta in ꝯfessiōe. Tho. Pe. de pal.
melius prosequit istā materiā:
dicens ꝙ directe et principalit
peccata ꝯfessa et circūstantie in
quantū huiusmodi: et psona ter
tia cum qua quis cōfitetur se pec
casse cadūt sub sigillo cōfessiōis
licet quidā hoc negēt de psona
cū qua quis cōfitetur se peccasse
quod tamen ipse reprobat: et qū
p locutionē de peccatis cōfessis
pōt deueniri p se vel p accidens
directe vel indirecte: vel p quē
cunqꝫ aliū modū in aliquam co
gnitionē vł dubitationē uł opi
nationē vel suspicionē de cōfessi
one: vł inquantū pōt ei euenire
detrimentū in anima siue i cor
pore siue in fama possessionibus
vł amicis: ł pōt ppꝉ hoc scanda
lum in populo grauari: vel ꝯfes
sio magis odiosa vel nimis dila
ta: vel magis onerosa: vel nimis
preciosa reputari: debet cōfessor
ab hmōi locutionibus abstinere
et qꝛ raro vel nūꝗ pōt ꝯtingere
quin ex reuelatione peccatoꝝ in
cōfessione scitoꝝ et nō p aliā viā
possit sequi aliquod de predictis
incōueniētibus: ꝙuis forte nullū
cōtigat: debꝫ multū cauere ꝙ ñ
dicat peccata audita in cōfessio
ne: ꝙtūcūqꝫ generalit loquat: ł
quomodo dicat. Hec Pe. Et ma
gister Umbertus dicit ꝙ cauen
dum ē ne vnꝗ dicat quis in ser
mone vł alia locutione. Ego au
diui hūc casū in cōfessione: nec
vnꝗ etiā debet dicere ꝙ in illa
abbatia vel castro vł villa vł ci
uitate in quibus audiui cōfessio
nes fiūt multa peccata et hmōi.
qꝛ pp̄ter hoc credūt simplices ꝙ
hoc sit reuelare cōfessionē: ꝙuis
nō reuelet p talia verba. Ne ex
hmōi locutione posset peccatum
alicuius deprehēdi dicēdo autē
Iste est mihi ꝯfessus sua peccata
nō est reuelare: qꝛ nil ponit i pa
lam. quia si dixerimus: qꝛ pecca
tū nō habemus ꝛc. Sed dicēdo
sibi cōfessum fuisse de magnis ꝛ
multis peccatis hoc ē reuelare cō
fessionem secundū Pe. Bona au
tem alicuius opa que quis scit ex
cōfessione. puta qꝛ est virgo: vel
qꝛ nūꝗ peccauit mortaliter ꝛ hu
iusmodi licet dicere: nisi quia ex
hoc ꝙ vnus laudat de huiusmo
di: quasi alterius peccatū reuele
tur cū nō laudat de eodē: qꝛ qđ
de vno dicitur de alio negatur
di. 25. c. qualis. Unde si de duo
bus cōfitentibus dicit cōfessor ꝙ
est virgo: essꝫ suspicio ꝯtra aliū
si idē nō diceret. Unde Petrus

de pal'. ista dicit. et magr̄ Umbert⁹ dicit simpliciter abstinendū ab hmōi locutionibus: addēs etiā ꝙ confessor debet cauere ne vnꝗ̄ per aliquod genus peccati ostēdat cōfitēti minorem familiaritatē l' signū minoris dilectionis. Alia que dicunt̄ i ꝯfessiōe nec pctā nec valētia ducere in manifestationē cōfitētis: puta ꝙ in tali terra sūt bona vina ń cadunt sub sigillo cōfessionis.

Quid fiendū quādo cōfessor indiget cōsilio sup vno casu.

Nota etiaz ꝙ quādo cōfessor indiget cōsilio alterius: nisi habeat licentiā a cōfitēte de ꝑsona manifestanda dz loqui ita obscure et caute et a remotis: vt nullo modo cōsulens vnꝗ̄ possit imaginari de ꝑsona. Unde debet cōsiderare ꝑsonā et tempus idoneum. nā quis audierit vnuz clericū aduenientem: si cōfessor vadat subito ad interrogādum de aliqua symonia et huiusmōi nonne satis probabiliter et quasi violēter habebit ille suspicari de illo clerico: et ideo i huiusmodi magna cautela ē adhibenda ꝙ si cōfessor nesciret: vl' nō possz casū exprimere sup quo indiget cōsilio: quin ille cōsultor intelligeret ꝑsonā et illa nō vult sciri: debz ire ad aliū pro cōsilio. ꝙ si aliū sufficientē habere nō potest nō se intromittat. Unde Pe. de palu. dicit. Si nō posset cōfiteri peccatū ꝓpriū nisi dicēdo aliqd' peccatū per quod manifestat̄ cōfessio alterius: nō debet illud cōfiteri: etiā si esset mortale. q2 suf ficit tūc cōtritio cū ꝓposito ꝯfitēdi quādo ipse habebit copiā tal' sacerdotis: cui illud peccatū suū cōfitēdo nō manifestet̄ alterius cōfessio. Ratio est: quia fortior ē obligatio ad celandū ꝙ̄ ad ꝯfitēdum. Si quis aūt reuelat in confessione debita sua ⁊ credita sua et huiusmodi. Et quādo: et an sacerdos possit al's reuelare vide de hac materia plene in tertia parte summe.

Explicit tractatus de cōfessore.

Incipiūt vndecim excōmunicationes reseruate sedi apostolice tam a iure ꝙ̄ ꝓcessum: siue ꝑ extrauagātes ⁊ breuiter recollete. Deinde sequūtur excoicatōes reseruate episcopis vniuscuiusqz dyocesis.

De iniiciētib⁹ manus violētas vel temerarias in clericum vel religiosum vel monialē vel alteram religiosam personā papalis est absolutio si iniuria ē enormis. huius tamē declarationem vide in. 4. parte in titulo de excommunicationibus. ⁊. 17. q. 4. c. Si quis suadente diabolo. in decretis.

¶ De incēdiariis ecclīarū vl' aliorum locoꝝ sacroꝝ vel religiosorum vl' cimiterioꝝ est papalis excommunicatio postꝙ̄ sunt denūciati: sed per episcopū pn̄t absolui ante denūciationem. De hoc vide in. c. cōquesti. et in. c. tuanos. extra. de sen. excō.

¶ De effractoribus predictoꝝ locoꝝ sacroꝝ qui etiā postꝙ̄ fuerit denūciati: est absolutio papalis sed ante denūciatōnē est episcopalis absolutio. extra de sentē. excō. c. cōquesti.

¶ De incēdiariis alioꝝ locoꝝ nō sacroꝝ: de cōsulētibus aut fauto

ribus qui tales non ſunt excõmu
nicati a iure cõmuni: ſʒ ſũt excõ
municãdi. Si tamen fuerint ex
cõmunicati aliquo iure particu
lari: puta excõmunicatiõe ſyno
dali vl' ab homie: ⁊ fuerit denũ
ciati: ẽ papalis abſolutio. Unde
de hoc in. c. tua. de ſen. excõ.
¶ De falſantib⁹ litteras papales
vel falſis ſciẽter vtẽtibus. extra
de crimine falſi. c. dura.
¶ De apponẽtibus manũ ad cor
rigendũ etiã minimã litterã vl'
punctum minimũ in his litteris
exceptis his quibuſ ẽ cõmiſſũ: eſt
papalis abſolutio ſecundũ Hoſt.
per ſententiã curie latam.
¶ De fingentibuſ nouã hereſim
vel iã damnatã ſequentibus. 4.
. q. i. c. i. et. 2. extra. de here. c.
ad abolendã. et nũc eſt caſus pa
palis ꝑ extrauagantē Martini
quinti. vt patet in proceſſu ipſi⁹
annuali.
¶ De ſciſmaticis et precipue de
ſequẽtib⁹ ſciſma Petri de luna
et ſucceſſoꝝ eius et fautoꝝ ipſiuſ
ſciſmatis eſt papalis abſolutio ꝑ
proceſſum curie.
¶ De credẽtibus receptatoribus
defenſoribus et fautoribus here
ticoꝝ ẽ papalis abſolutio. et quõ
intelligãtur iſta nomia vide in
ſũma. ti. de excõmunicationib⁹
in. 4. parte ſumme.
¶ De cõmittentibus ſymoniam
ſiue pro ordinibus: ſiue ꝓ benefi
ciis vel officiis vel prelaturis ec
cleſiaſticis vel pro ingreſſu i re
ligionẽ vel pro aliis ſpũalibus ẽ
abſolutio papalis ꝑ extrauagan
tem Martini quĩti. vide de hoc
in. 2. parte ſũ. ti. de ſymonia.
¶ De faciẽtibus pactũ vl' ꝓmiſſi
onem: vel recipientibus ex pac
to vel ꝓmiſſione occulta vel ma
nifeſta aliquid etiã paruũ ꝓ ali
qua iuſticia vel gratia pro alio:
vel pro ſe in cauſis iudicialibuſ:
ſeu pro litteris obtinẽdis ab apo
ſtolica ſede ẽ papaliſ abſolutio ꝑ
extrauagãtẽ Bonifacii octaui.
¶ De ſciẽter vtẽtibus talib⁹ gra
tiis vel literis ſic obtentis eſt ab
ſolutio papalis ꝑ extrauagantẽ
Bonifacii.
¶ De piratis ⁊ quibuſcũqʒ alios
in mari depredãtibus ẽ papaliſ
abſolutio ꝑ ꝓceſſũ curie.
¶ De impediẽtibus depredãtib⁹
vel inuadẽtib⁹ adducẽtes victu
alia ſeu alia ad vſum Romane
curie neceſſaria: vel ne talia de
ferãtur aut adducãtur ad curiã
et de defendẽtib⁹ talia faciẽtes
eſt abſolutio papalis ꝑ ꝓceſſum
curie.
¶ De capiẽtibus detinẽtibus de
predãtib⁹ Romipetas ⁊ peregri
nos ad vrbẽ Romã accedentes:
tã cauſa deuotõnis q̃ peregrina
tionis: et ſimiliter in ea morãteſ
et recedentes ab ipſa ẽ abſolutio
papal' ꝑ ꝓceſſum annualem qui
fit in curia. Et ſimiliter de dãti
bus cõſiliũ ⁊ fauorem ad talia ſu
pradicta faciendũ eſt papal' ab
ſolutio ꝑ ꝓceſſum.
¶ De portantibus arma equos et
alia neceſſaria ad impugnãduʒ
chriſtianos vl' trãſmittentibus
ſeu galeas et naues vendẽtibus
vel in piraticis ſarracenorũ gu
bernationẽ exercẽtibus vl' dan
tibus auxilium cõſilium et fauo
rem in diſpendiũ terre ſancte.
extra. de iudeis. c. ad liberãda.
et eſt caſus papalis ꝑ extrauagã
tem Clemẽtis et ꝑ ꝓceſſũ curie.
¶ De portãtibus etiã victualia ⁊

alia quecūq; mercimonia i Alexandriā vel in alia loca sarracenoꝝ: terre egypti vl' mittētibus ipsa l' de suis portubus vt eis deferātur extrahētibus vl' extrahi ꝑmittētibus: aut dātib' auxiliū et fauorē: et ē papalis per processum curie.

¶De portātib' predicta l' aliquo mō predictoꝝ et ad hoc opātib' ad oēs terras soldano subiectas: ē papalis absolutio ꝑ extrauagātem Clementis.

¶ De eūtibus ad terrā sanctam etiā causa deuotionis seu voti: sine licētia sedis apostolice: et est absolutio papalis ꝓut reperi i libro penitētiarie sūmi penitētiarii: qui et ip̄e hoc potest.

¶ De insecutoribus cardinaliū hostiliter ⁊ ē excōmonicatio papalis. ꝑ. c. felicis. de penis. li. 6.

¶ De bannietibus episcopos: vl' capiētibus et insecutoribus: vel hoc fieri mādantibus: aut facta ab aliis rata habētibus: vel i his dātibus cōsiliū et fauorē: ul' sciēter tales defendētibus ē papalis absolutio. ꝑ. c. si quis. de penis. in clemen.

¶De exēterātibus vel frustra cōcidētibus seu decoquere vel incidere aut ossa de carnib' euellere presumētibus cuiuscūq; defūcti: vt eius ossa ad partes alias deferantur ē papalis absolutio ꝑ extrauagantem Bonifacii.

¶De occupātibus vl' detinētib' vel hostiliter discurrētibus ꝑ se vel ꝑ aliū directe vel indirecte sub quocūq; titulo vel colore ciuitates terras loca vel iura ad Romanā ecclesiā ptinētia: et adherētibus fautoribus ac defēsorib' eoꝝ est absolutio papalis per processum curie.

¶De his qui occasione sñie excōmunicationis suspēsionis vel interdicti late dāt licētiā eos granādi qui eā tulerūt: vel suos in ꝑsonis rebus vl' bonis illoꝝ quoꝝ occasione late sūt: vel qui eas obseruāt: vel qui taliter excoicatis coicare volūt: nisi licētiam ipsā integre reuocēt. Similiter qui dicta licētia vsi fuerint vel etiā sine licentia hoc fecerint suo motu excoicationē incurrūt: i qua si ꝑmāserit ꝑ duos mēses ē papalis absolutio. vide de hac in. c. de dominis. in. 2. parte.

¶ De his qui cogūt aliquem celebrare in loco interdicto l' ad audiendū ꝯuocāt excoicatos vl' interdictos vel ꝓhibent intidictos vel ꝓhibēt eis ne moniti exeant et de his qui moniti nō exeunt. cle. grauis. de sen. ex.

¶ De his qui imponūt in terris suis noua pedagia: et ē excōmunicatio papalis ꝑ ꝓcessū curie.

¶ De laicis recipiētibus in Romana curia litteras domini pape de manu alicui': nisi de manu domini pape vel bullatoꝝ l' nūcii recipiētis de manu predictorum

Excoicationes papales ꝯcernentes religiosos religiosasq;.

De clericis ⁊ religiosis inducentib' ad vouendū iurādū vl' ꝓmittendū de eligēdo apud eos sepulturā vel vt eā vlterius nō mutent iam electā excoicatō est papalis. per clem̄. cupientes de pe.

¶ De religiosis qui absq; specia li licētia ꝓprii sacerdotis sollēnizarēt matrimonia aut minist rarent sacramentā eucharistie vl'

extreme unctionis. cle. s. de pri
uile. est excoicatio papalis.
¶ De religiosis qui excōmunica
tos a canone absoluūt a casibus
nō ɔcessis aut qui absoluūt a sen
tentiis p statuta synodalia vl' p
uincialia promulgata: aut absol
uunt a pena et a culpa ē excoica
tio papalis p cle. i. de priuile.
¶ De inquisitoribus hereticoꝝ
qui odio gratia vl' lucro et amo
re cōtra iusticiā et conscientiam
omiserit ɔtra quēpiā ꝓcedere: l'
ipsā heresim alienis imponerēt
aut imponerēt ꝙ impedirēt offi
cium suum est excoicatio papal'
p cle. multoꝝ. de here.
¶ De mēdicantibus ꝓfessis qui
trāseūt ad aliquā religionē mo
nachalē excepto ordine cartusiē
sium et recipiētibus tales scientē
est excoicatio papalis p cōstituti
onem Martini factā cōstantie.
¶ De clericis scienter et sponte
cōmunicātibus excōmunicatis
a papa in diuinis ē excōmunica
tio papalis secundū Hosti. Ista
excoicatio tamē habet dubium:
extra. de sen. ex. c. significauit
¶ De participātibus in crimine
ꝓpter quod aliquis ē excoicatus
aliqua predictarū excoicationū
est excoicatio papalis p. c. si ɔcu
bine. extra de sen. excō.
¶ De his qui absoluuntur ab ali
qua predictarū excoicationū ci
tra sedē apostolicam preterꝙ in
articulo mortis: qui taliter abso
luti si non se representēt ꝙcitius
possunt ei a quo possūt absolui: l'
mittāt ꝓ absolutione reincidunt
in eandē. s. papalē excōmunica
tionem. p. c. eos. de sen. ex. li. 6

Excōmunicationes episcopis
ex iure reseruate.

De verberātibus clericos re
ligiosos vl' moniales seu ta
libus manus violētas inicienti
bus seu temerarias est episcopa
lis excōmunicatio si fiat leuis in
iuria talibus. p. c. ꝑuenit. extra
de sen. excō.
¶ De his qui innitūtur ordiatio
nibus seu alienationib' a scisma
ticis factis est episcopalis p. c. i.
extra de scisma.
¶ De his qui vsurpāt de nouo va
cantiū ecc'iarū monasterioꝝ vl'
alioꝝ pioꝝ locoꝝ custodiam: seu
guardiā titulū aduocatōnis seu
defēsiōis: que ꝓprie sūt noia pa
tronatus vel ipsoꝝ locoꝝ vacan
tiū bona occupāt: vl' regalia. i.
collectā que fit rōne regis vl' im
peratoꝝ seu tributū regi debitū
vt. c. generali. de elec. li. 6.
¶ De clericis vl' monachis ipōꝝ
locoꝝ vacantiū qui hoc fieri ꝓcu
rāt: ⁊ hec excoicatō cū priori ha
betur: excōmunicatio ē episcopa
lis p. c. generali. de elec. in. 6.
¶ De his qui ab ecc'iis l' psonis
eccl'iasticis p se vl' p aliū suo no
mine l' alieno ꝓ psonis vl' rebus
quas nō cā negociatōnis deferūt
vl' deferri faciūt seu trāsmittūt
exigūt aliquod pedagiū uel gui
dagiū: est excōmunicatio episco
palis p. c. quāꝙ. de cēsi. li. 6.
¶ De his qui fecerint statuta cō
tra libertatē eccl'ie ⁊ qui scripse
rint ea: et qui sūt potestates ɔsu
les rectores et cōsiliarii locorum
vbi dicta statuta seu etiā cōsue
tudines edite sūt vel seruate: et
qui seruare ea fecerint: et secun
dū ea iudicauerint: vl' qui in pu
blicam formā redegerit iudica
ta est excōmunicatio episcopal'.
p. c. nouerit. de sen. excō.

¶De rectorib⁹ ciuitatū facienti bus exactiones idebitas clericis religiosis vl' ecclesiis eoꝝ: si post q̄ fuerint moniti: nō desistāt est episcopalis excōmunicatio. p.c. ñ minus. extra. de immu. eccle. et. c. aduersus consules.
¶De his qui absolutionez ab ali qua excoicatione ul' reuocationē eius suspēsionis vl' interdicti ex torquent p vim vl' p metū: neqꝫ valet absolutō: sꝫ incurrūt nouā excoicationē: ē epālis excoicatio p.c.1. de his que vi metusue cau sa fiunt. libro. 6.
¶De his qui p assassinos. i. quos dā infideles qui ex falsis suis opi nionib⁹ de facili mittebant ad occidendū chustianos: et qui in terfici fecerint vel mādauerint aliquē chustianū: etiā si mors ñ fuerit subsecuta: et de receptato ribus et defensoribus et occulta toribus eoꝝ est excoicatio epālis p.c. ꝓ humani. de homici. li. 6.
¶De potestatibus capitaneis re ctoribus cōsulibus iudicibus cōsi liariis et aliis officialib⁹ qui sta tuta faciūt scribūt vel dictant p que quis cōpellat soluere vsuras vl' solutas nō repetere est epālis excoicatio. cle. ex graui. de vsu.
¶De his qui occasione sñie excō municationis vl' interdicti late dant licentiā grauādi illos qui tulerūt eas vel suos in psonis vl' rebus. hic tñ casus est episcopal' vsqꝫ ad duos mēses ab incursiōe sñie: abinde vero ē papalis excō municatio. p.c. quicunqꝫ. de sē. excō. libro. 6.
¶De his qui iudicāt statuta edi ta in fauorē vsurarioꝝ: ⁊ qui ha bent sup hoc potestatē: nisi statu ta ipsa deleuerint: aut si ea ꝑmi serint obseruari. Unde illi qui faciūt capitula cū iudeis: vt dñi et communitates et cōtinētia ꝙ possint fenerari: ⁊ ꝙ nō possint repeti i iudicio vsure extorte ab eis et hmōi: videnť incidere in hanc excoicationē: et dñi qui ea faciūt et ciues qui cōsulunt. cle. ex graui. de vsur.
¶De his qui cōcedūt represalias cōtra psonas eccl'iasticas: specia liter aut generaliter ē episcopa lis excōmunicatio. p.c. si pigno ratiōes. de iniur. ⁊ dā da. li. 6.
¶De rectoribus secularibus vel quibuscūqꝫ officialibus eorū qui cognoscerēt de crimine heresis aut captos liberarēt vl' dyocesa norū uel inquisitoꝝ officiū impe dirēt: est episcopalis. p. ca. vt in quisitionis. de here. li. 6.
¶De his qui sciēter ꝯtrahūt ma trimonia in casibus nō ꝯcessis ⁊ ꝓhibitis cōsanguinitatis et affi nitatis: et de ꝯtrahētibus cū mo nialibus: est episcopalis. vt cle. eos. de ꝯsan. et affi.
¶De dñis tpalibus qui subditis interdicūt: ne prelatis vel psōis ecclesiasticis quicq̄ vendant vl' emant ab eis bladū molāt panē coquāt et hmōi obsequia exhibe re presumāt: ē episcoppalis excō municatō. p.c. eos. de immuni. eccle. li. 6.
¶De his qui impediunt quin co ram iudicibus eccl'iasticis vel le gatis l' ordinariis in casibus qui ad eos ptinēt illi qui cōquerūtur iusticiā possint obtinere excom municatio ē episcopal'. p.c. quo niam. de immu. eccle. li. 6.
¶De his qui cōpellūt impatores litterarū apostolicarū: vel alios recurētes ad forū ecclesiasticum

in cauſis que de iure vl' antiqua cõſuetudine ad ipſum ptinet: vl' ad deſiſtendũ vel litigandũ de eis in foro ſuo ſeculari: grauãdo iudiceſ eccleſiaſticos vel impan tes ſeu litigãtes ſeu volẽtes corã eis litigare: vl' grauando ꝓpinquos eoꝝ: vel capiẽtes res vel eccleſias taliũ: vl' quocũqȝ alio mõ dicto. c. quoniã. eſt epiſcopal'. et ſimiliter de dãtibus cõſiliũ ⁊ fauorẽ et auxiliũ ad oĩa predicta i duc bus. §. precedentibus.

❡De hiſ qui prelatoſ capitl'a ſeu alias pſonas eccl'iaſticas cõpellunt ad ſubmittendũ laicis: l' ad alienandũ bona immobilia ſeu iura eccl'iaruȝ: et ſimiliter laici qui vſurpãt ſibi illicite hmõi: et ſi non deſtiterint poſtq̃ fuerint admoniti eſt epiſcopaliſ excoicatio. p. c. hoc cõſultiſſimo. de re. ec. nõ alie. li. 6.

❡De his qui fingũt fraudulent aliquẽ caſum p quẽ aliquiſ iudex mittat ad aliquã mulierẽ ꝓ teſtimonio eſt excõmunicatio epiſcopalis. p. c. mul'ieres. de iudi. li. 6

❡De his qui vocãtur ad dirigẽdas moniales in electionibuſ: niſi abſtineant ab his p que poſſit diſcordia nutriri ẽ excõmunicatio epiſcopal' p. c. indẽnitatibuſ de elec. li. 6.

❡De his qui grauãt clericos vl' alias pſonaſ eccl'iaſticaſ ad quaſ ſpectat aliqua electio ꝓ eo q̃ rogati ſeu alias inducti euȝ ꝓ quo rogabãt ſeu inducebãt noluerũt eligere: vl' cõſanguineos eorum aut ipſas eccleſias: ſeu loca bñficii: ſeu aliis bonis ſpoliando: ſeu alias iniuſte pſequendo. c. ſciãt cũcti. de elec. et eſt epiſcopal' excommunicatio.

❡De his qui loquũtur ſecrete vl' mittũt ſcripturas vel nunciũ alicui cardinali: qñ ſũt recluſi occaſione electionis pape ẽ epiſcopalis excommunicatio. p. c. vbi periculũ. de elec. li. 6. et de dñis ⁊ rectoribuſ et officialibus qui imminẽte dicta electiõe nõ ſeruãt ipſam ꝯſtitutionẽ. p. c. vbi periculum.

❡De his qui ꝓcurãt q̃ ꝯſeruatoreſ dati ſe itromittãt de hiſ que nõ licẽt. i. de aliis q̃ de manifeſtis iniuriis et violentiis ẽ excõmunicatio epiſcopal'. p. c. ſtatuimus. de offi. dele. li. 6.

❡De dñis rectoribus ad regimẽ vrbis Rome et electis: et fautoribus qui fecerit cõtra cõſtitutõeȝ ſuper hoc factã eſt epiſcopal' excõmunicatio. p. c. fundamẽta. de elec.

❡De electiſ magiſtriſ doctorib' vel ſcholarib' tractãtibus cũ aliquo ciue bononiẽſi de cõducẽdo hoſpitiũ irrequiſitis inquilinis: niſi tẽpus cõducitionis fuerit elapſũ ẽ epiſcopalis excõmunicatio p. c. ex reſcripto. extra. de loca.

❡De doctoribus ſeu magiſtris qui ſcienter illos religioſoſ qui dimiſerũt habitũ docẽt litteras. ſ. leges l' phiſicã ẽ excoicatio epãliſ p. c. vt picl'oſa ne cle. l' mo. li. 6

❡De dñis l' rectorib' tpalib' qui nõ fecerit obſeruari eaque ſtatuuntur ꝯtra iſecutores cardialiũ: ſeu alicuius de familia eoꝝ l' pape eſt excoicatio epiſcopalis. per . c. felicis. de pe. li. 6.

❡De his qui impediunt viſitatores monialiũ vel canonicarũ: ſi moniti nõ deſiſtãt: ẽ epiſcopal' excõmunicatio. p cle. attẽdẽtes. de ſtatu mo.

¶ De impugnãtibus litteras pa
pe ante coronationez eius: et est
Benedicti pape. ii.
¶ De quibusdaz mulieribus que
beghine dicũtur ꝛ de religiosis
faṽetib⁹ eas in illo statu: et erãt
i te certũ habitũ assumẽtes nul
li obedientiã ꝓmittentes nec re
nũciantes ꝓpriis nec regulã ha
bẽtes: licz quibusdam religiosis
specialit̃ inhereant. de here. c.
ad nostrã. nec intelligũt̃ sub no
mine ille que etiã beghine ł ve
stite dicũt̃ de pñia beati Dñici.
vt pꝫ i declaratiõe. Jo. 22. et idẽ
dicit̃ de tertio ordĩe beati Frã
cisci: imo ex illa cle. videtur di
ci beghine ille excommunicate
que habent illos errores ibi posi
tos qui cũ sapiãt heresim est ho
die forte casus papalis: et ẽ ꝯtra
tales beghinas.
¶ De his qui absoluti ab excoica
tione in articulo mortis: vel ꝓpt
aliud impedimentũ nõ represen
tant se q̃pcitius cõmode pñt ei a
quo debebant absolui: qꝛ reinci
dũt in eandẽ. de sen. ex. c. eos.
¶ De participãtib⁹ cũ excoicato
in crimine ꝓpter quod ẽ excoica
tus dãdo ei ꝯsiliũ et favorẽ. c. si
cõcubine. de sen. ex.
¶ De his qui absolvuntur a sede
apl'ica vel legatis et iniũgit̃ eis
q᷑ se representẽt ordinariis ł ali
as suscepturi penitentiã ꝛ passis
iniuriã: seu al's obligati eis qui
bus sciẽter satisfaciãt si hoc nõ
faciũt cũ primũ ꝯmode poterũt:
qꝛ reicidũt i eãdẽ sñiaz. d. c. eos
¶ De his qui cõtumaciter assert
Romanã ecclesiaz nõ esse caput
omniũ eccl'iarũ: nec ei tã q̃ capi
ti eẽ obediẽdũ. di: 19. c. nulli fas
¶ De his qui sepeliũt corpora in
cimiteriis tẽpore interdicti ł ca
sibus nõ ꝯcessis a iure clem̃. eos.
de sepul.
¶ De his qui excoicatos publice
aut nominatim interdictos: vel
usurarios manifestos scienter se
peliũt in cimiteriis. d. cle. eos.
¶ De clericis qui manifestis usu
rariis ad exercẽdũ fenus domos
locãt vł alio titulo ꝯcedũt est ex
cõmunicatõ episcopalis p. c. usu
rarum. de usuris.
¶ De eo qui nõ est electus a dua
bus partibus cardinaliũ: ꝛ se ge
rit ꝓ papa. c. licet. de elec.
¶ De monachis et canonicis re
gularibus archidyaconis deca
nis prepositis plebanis cãtorib⁹
et aliis clericis ꝑsonatũ habenti
bus: aut etiã quibuscũq; presby
teris qui audiũt leges vel physi
cam ẽ epãlis excoicatio p. c. non
magnope. ne cle. vel mo.
¶ De religiosis qui temerarie
ubicũqz habitũ sue religiõis di
mittũt: excoicatio ẽ episcopalis.
per. c. vt piculosa. ne cle. ł mo.
libro. 6.
¶ De religiosis qui accedunt ad
studia: nisi a suo prelato cũ cõsi
lio maioris ptis ꝯuẽtus licẽtia si
bi sit ꝯcessa. d. c. ut picl'osa. li. 6
¶ De religiosis qui decimas de
bitas eccl'iis sibi appropriãt vel
usurpãt: siue qui nõ pmittũt sol
ui eccl'iis decimas de animalib⁹
familiarũ ꝛ pastoꝝ suoꝝ ł alioꝝ
inmiscentiũ ipsa animalia gre
gibus eoꝝ tales si nõ habent ad
ministrationes et bñficia sũt ex
excoicati: si habẽt sũt suspensi:
nisi requisiti destiterit ĩfra mẽ
sem. cle. religiosi. de deci. Et ẽ
episcopalis excoicatio.
¶ De monachis et canonicis re

gularib' nō habētib' aliquā ad ministrationē qui se cōferūt ad curias principū sine licentia suo rū prelatoꝝ: vt dānū aliquod in ferāt suis prelatis aut monasteri is: ⁊ qui sine licētia arma tenēt infra septa monasterii ē episco palis excōmunicatio. p cle. ne in agro. de sta. mo.
¶ De religiosis l' monialib' pfes sis et clericis in sacris ordinibus cōstitutis qui cōtrahūt matrimo niū de facto ē excoicatio epālis cle. eos. de cōsan. et affi.
¶ De inquisitoribus hereticorum qui pretextu officii inquisitionis quibusuis modis illicite pecuniā extorquēt vl' sciēter bona eccl'ia rum ob delicta clericoꝝ fisco ec clesie aplicāt nec pñt absolui ni si quibus extorserint plene satis fecerit de pecunia ē episcopalis excoicatio. cle. nolētes. de here.
¶ De religiosis qui nō seruāt in terdictū qd' seruat sancta mater eccl'ia romana. vt cle. ex frequē tibus. de sen. ex.
¶ De religiosis qui cōfitētibus si bi nō faciūt ɔscientiā sciēter de decimis soluēdis: tales ab officio predicationis sunt suspēsi donec cōmode possint faciāt eis ɔscien tiam: ⁊ si interim predicāt: sunt excoicati epāli excoicatione ⁊ si militer de religiosis qui dicunt aliqua verba vt retrahāt audiē tes a solutione decimarū ē epāl' excoicatio p cle. cupiētes. de pe.
¶ De religiosis mēdicātibus qui domos ad habitandū vl' loca de nouo reciperēt aut de nouo rece pta mutarēt l' alienarēt. c. i. de excess. prela. in cle.
¶ De fratribus minoribus qui tē pore interdicti recipiūt ad diui na fratres vl' sorores de tertio or dine sancti Frācisci ē episcopal' excoicatio. c. cū ex eo. de sen. ex cō. in clem.
Ingrediētes monasteria moni aliuꝫ ordinis predicatorū extra casus necessarios qui declarātur in ɔstitutionib' suis: puta ad dā dum sacramēta infirmis ad me dendū eis: ad reparanduꝫ edifi cia et hmōi nō habita licētia a papa vel a magr̄o ordis sūt excō municati: nec pñt absolui nisi a papa l' a magr̄o ordis: l' ab alio cui fuerit ɔcessa talis absolutio: vt patet in bulla ipsius ordini : cuius bulle transūptū vidi ego:
¶ Ingredientes monasteria mo nialiū ordis minorū extra casus necessarios cōcessos in cōstitutio nibus suis sine licētia pape l' mi nistri ordinis excoicationem dy ocesanis reseruatā incurrūt, ut audiui a quib' sdā fide dignis.
¶ Nota ꝙ ab excoicationib' que fiūt ab hoie sine a iudice regl'a riter nō pōt quis absolui: nisi a suo excoicatore vl' ab hñte plena riā iurisdictionē sup eū: l' a supi ori suo: nisi in articulo mortis.
¶ Iteꝫ nota ꝙ fratres predicato res ⁊ volētes ingredi eoꝝ religi onem pñt absolui a prelatis ipsi us ordinis a sententiis excoicati onis suspēsionis et interdicti la tis ab hoie l' a iure: saltē ab illis quoꝝ absolutio reseruat epō.
De materia omnium supradi ctarum excōmunicationū tā pō tifici summo ꝙ̄ episcopis vniuscu iusqꝫ dyocesis taꝫ a iure ꝙ̄ p ex trauagātes et ɔcessus curie. Ui de plenius ⁊ clarius ac diffusi' si vis videre i titulo de cēsuris ec clesiasticis. i quarta pte mee sū

me: siue ꝯpilate p̄ me fratrē An
toninū archiepiscopum Floren
tinum. Et sic est finis omniū ca
suū tā summo pōtifici q̄ episco
pis reseruatorum.

PRimo notādum est q̄ sunt
due species excōmunicatio
nis. s. maioris et minoris. Excom
municatio maior semꝑ est pecca
tum mortale: ⁊ talis primo est se
paratus a deo et nō potest cōmu
nicare ꝓ aliqua vtilitate anime
sue. Secūdo est separatus a san
cta ecclesia. i. a cōmunione ⁊ par
ticipatione fideliū: exceptis his
casibus qui supra specificati sūt
Et sunt quinqꝫ in quibus ipse ex
cōmunicatus nō pōt participare
qui cōtinētur in hoc versu.
Si ꝓ delictis anathema quis ef
ficiatur. Os orare vale cōmunio
mēsa negat. Qui sic intelligun
tur. Os. i. locutio. Orare. i. ora
tio cū aliis in ecclesia. Cōmunio
id est cōmunicatio sacramētoꝝ
Uale. i. salutatio. Mēsa. i. cibus
et potus. Excommunicatio vero
minor aliquādo ē mortale pecca
tum: aliquādo veniale: sed ante
q̄ dicat quādo sit mortale vł ve
niale Noto prius q̄ novē modis
homo pōt incurrere excōmunica
tionē minorē. ¶ Primo qn̄ quis
participat cū excoīcato excoica
tione maiori in aliquo illorū mo
doꝝ supius dictorū. ¶ Secundo
qn̄ quis cōmittit sacrilegiū sicut
qui furat in eccl'ia: vel in ea illi
citū quid facit. ¶ Tertio qn̄ quis
est publicus cōcubinarius vł for
nicator. ¶ Quarto qn̄ quis acce
ptat aliquā ecclesiā a laico et il
lā sic tenet. ut. 26. q. 2. c. si quis.
¶ Quinto quādo quis ē symonia

cus qui ē etiā excōmunicatus ex
cōmunicatione maiori. ¶ Sexto
secundū quosdā qn̄ in bello iniu
sto ꝯtra christianos exercet quis
artē balistarū aut sagittarum.
¶ Septimo oppressores inopū et
pauperꝝ: publici predones: publi
ci usurarii: meretrices: qui omēs
largo modo loquēdo possunt di
ci excōmunicati ꝓ quanto taliū
oblationes nō debēt admitti ad
altare sanctū domini. ¶ Octavo
illoꝝ quib⁹ denegat ecclesiasti
ca sepultura. sicut sūt illi qui mo
riūtur in torneamētis: qui dato
q̄ penitētes moriātur: nō ponūt
in cimiterio. Similiter etiā di
citur de illis qui nō ꝯmunicant
semel in anno sine necessitate ⁊
causa. vt. c. omnis. de pe. et re.
¶ Nono omēs publici peccatores
Omnes autem casus supradictos
ponit Inno. Ray. et Hostiē. et
in quolibet predictoꝝ casuū pōt
absoluere simplex sacerdos ⁊ epi
scopus: preterq̄ forte i symonia
et excommunicatiōe maiori. In
primo ergo casu . s. in participa
tione cū excoicatis maiori excoi
catiōe pōt homo peccare morta
liter et venialiter. Mortalit tri
pliciter. ¶ Primo qn̄ participat
in eodē crimīe ꝓpt quod ipse est
excoicatus dādo cōsiliū auxiliū
et favorē: rōe cuius peccatū com
mittit. ¶ Secūdo qn̄ participat
cū excoicato in aliquo alio crimi
ne mortali ab illo ꝓpt quod ipse
est excoicatus: Sed in primo ca
su nota q̄ participās cū excoica
to in eodem crimine vt dictū ē:
incurrit excommunicationē ma
iorem: sꝫ in secundo modo cadit
tm̄ in minori excoicatōe etiā si
mortaliter peccat. ¶ Tertio qui

cõmunicaret cum excõmunicato
maiori excoicatione in sacramẽ
tis. puta accipe corpus Christi cũ
eo vel sacros ordines incurrit ex
cõmunicatõnẽ minorem: peccat
tñ mortaliter. In aliis autẽ casi
bus supradictis non peccat quis
participãdo cũ excõmunicatis:
nisi pro quãto aliquis in cõtẽptũ
precepti et ꝓhibitionis facte au
dacter cũ excõmunicato et ad li
bitũ cõuersaretur: aut in salutã
do: aut in loquẽdo sine necessita
te: aut i morãdo vel cõmunican
do. ¶ Sed nota ꝙ sacerdos reci
piens aliquẽ excoicatum maiori
excoicatiõe ad officiũ eccl'ie aut
ad sacramẽta aut ad eccl'iasticã
sepulturã: nõ solũ mortaliter pec
cat: sed subito est suspẽsus ab ad
ministratiõe et sibi est interdic
tus introitus ecclesie quousqꝫ sit
absolutus: et efficit quasi irregu
laris: et si talit interdictus mori
atur nõ debet poni in cimiterio
nec debet ꝓpter timorẽ sacerdos
desistere quin talẽ excoicatũ ex
pellat de eccl'ia: q2 ñ excusat ra
tione timoris: nisi tal' essꝫ timor
qui possꝫ cadere in constantem
virũ: tunc eni secundũ quosdam
excusatur ab interdicto. Hosti.
autem dicit ꝙ beatus erit talis
sacerdos si se prepararet ad marty
rium. ¶ Nota igit quõ habuisti
ꝙ in nouẽ casibus homo cadit i
excoicationẽ minorẽ: ratione cu
ius separatus ẽ ab effectu sacra
mẽtoꝝ et q̃tũ ad deũ. Nã pecca
tũ mortale animã separat a deo
et excoicatus quõcũqꝫ ẽ in pecca
to mortali: preterq̃ participãdo
cum excoicato maiori excoicatio
ne in loquendo salutãdo orando
cõmunicãdo ⁊ comedẽdo: in qui
bus casibus secundũ Tho. homo
nõ peccat mortalit nisi ꝓpt cõtẽ
ptũ: dato ꝙ excoicationẽ incur
rat. et ideo qui ẽ in peccato mor
tali quõcũqꝫ aliter ẽ excoicatus:
etiã q̃tũ ad eccl'iam ẽ separatus
ab effectu. i. a grã ⁊ sacramẽtis.
q2 nullus qui ẽ in peccato morta
li cũ sit indispositus põt cõsequi
gratiã spũs sancti: põt tñ intra
re in ecclesiã: stare i officio diui
no: et etiam põt cũ aliis in aliis
participare: sꝫ nõ põt pacẽ in ec
clesia recipe. cũ pax ipsa sit loco
cõmunionis. Sed hec oia pleni
us habẽtur in decretis ⁊ decreta
lib' ⁊ i sũmis: ideo cũ expedit vi
dere quere diligẽtius in ipsis.

POstq̃ ille qui vult confiteri
dixit ex se ea que voluit de
peccatis suis si nõ dixit sufficiẽ
ter: quod quasi semp accidit: int
rogãdus ẽ plene de his que non
dixit ꝓut videbit fore expediẽs
Si vero modicũ vl' minus dixit
potes interrogare secundũ ordi
nẽ infra positũ. videlicet primo
de decẽ preceptis. postea de vi
ciis capitalibus. nõ aũt omẽs de
omnibus sed de illis que solẽt in
talibus repiri: et nõ solũ de istis
peccatis interrogãdi sunt sꝫ de
omnibus circũstantiis peccatoꝝ
ꝓut supra satis ostẽsum ẽ. Nõ tñ
ẽ necesse de quolibꝫ peccato mor
tali oẽs circũstantias predictas
cõfiteri sed solũ illas que trahũt
peccatũ in aliã speciẽ que. s. ha
bent specialẽ difformitatẽ oppo
sitam alicui preceptoꝝ. Sꝫ ⁊ de
numero peccatoꝝ mortalium. s.
quotiẽs mortale peccatũ cõmissũ
est in qualibet peccatorũ specie
diligẽter interrogandũ est.

Incipit prima pars de mõ in terrogandi penitẽtes a confesso re secũdum decẽ precepta legis. Primũ preceptũ cõtinet tria ca pitula. Primum.

Num cole deum. Circa hoc primũ preceptum sic potes interrogare: et pri mo de votis. De votis.

Nota secundũ magistrũ sen tentiarũ. di. 18. q votum ẽ testificatio quedã pmissionis spõ tanee: que fit deo de his que dei sũt: et fieri debet. vel breuius se cundũ Tho. Uotũ ẽ pmissio deo facta de aliquo qđ sit deo accep tũ. ad quod requiruntur tria. s. deliberatio volũtatis. 7 ppositũ et pmissio. vltimũ oriẽ ex secun do: secundũ ex primo. Si trans gressus ẽ seu omisit implere ali quod votũ licitũ: et si aduerten ter: cũ possit est semp mortale 7 totiens quotiens frãgit. Secus si ex obliuiõe: vel qz nõ poterat vt infirmus ieiunare et hmõi.

¶ Si nouit se aliquid mali factu rum. vt vindictã vl' maioris bo ni impeditiuũ: vt ñ ingredi reli gionẽ hoc est mortale et sine ali qua dispẽsatione debet illud in fringere.

¶ Si nimis tardauit implere: p pter quod a memoria excidit om nino: vel venit ad statũ nõ valẽ di implere: cum prius potuisset mortale videẽ. ¶ Idẽ qñ dimisit ppositũ implẽdi: cũ tñ possz: al's mora implẽdi votum qñ sibi nõ prefuit tẽpus nõ videẽ mortale. nisi mora esset valde nimia 7 ni si ex hoc ei immineret piculũ ñ valẽdi implere. vt de voto igre diendi religionẽ: cũ tñ nõ habe ret causã legittimaz cogentẽ di lationis: tũc etiã est mortale.

¶ Si fecit votũ de re licita: vt de elemosina: ieiunio 7 huiusmõ di: sed ob malũ finẽ: puta vt pos sit facere vindictã adulterium 7 hmõi mortale peccatũ est: nec te netur illud implere.

¶ Si fecit votũ abstinẽtie et hu iusmodi: et dubitat vtrum possit implere vel nõ et sine dispensa tione vel cõmutatione supioris: cũ possit faciliter recurrere ad eum: vl' ad cõfessorem suum pro cõsilio frãgit mortale videtur.

¶ Nota tñ q viri põt irritare vo ta vxoꝝ. s. abstinẽtie pegrinati onis elemosine et accessus ad ta lẽ locũ: et maxime votũ elemosi narũ si nõ habent nisi dotẽ abs qz alia supioꝝ dispensatione: et si fiat talis irritatio etiã sine cã rõnabili a viro: ãmõ nõ tenetur vxor implere talia vota. Dubiũ ẽ de voto hierosolimitano. quia hoc in fauorẽ fidei emittiẽ.

De irritatione votoꝝ impuberũ et filiorũfamilias et religiosorũ vide in. 2. parte sũ. ti. vltimo.

¶ Si habẽs votũ castitatis vl' re ligionẽ intrãdi et matrimoniũ cõtraxit: mortale ẽ et nõ põt ↄsũ mare illud absqz mortali pecca to: quia adhuc põt illud implere et dz ante cõsũmationem matri monii: post ↄsummationnẽ vero reddere tenetur debitũ etiã inẽ pretatiue petẽti. sed exigẽdo sp peccat mortaliter. Unde cõsulẽ dum esset ei petere super hoc dis pensatõnẽ a papa secũdũ Guil. Posset etiã episcopus dispẽsare: nisi esset talis cõtinens et obser uans ipsum.

¶ Si fecit votũ stultũ et irratio

nabile: vt ieiunare oficia die vel nō pectiare caput vel lauare i sabbato et hmōi mortale nō est: sed phibēdus est illud implere.

De voti transgressione.

Et nota q a trāsgressiōe votorum pōt de iure cōmuni ꝯ cōsuetudine confessor absoluere: qr nō est de casibus reseruatis: sed de dispēsatione et cōmutatione votorum nō pōt se intromittere sin speciali cōmissione dyocesanorum vel alterius qui possit illā dare. Episcopi autē in oibus pnt cōmutare vel dispēsare: nisi i voto castitatis vel religionis et trib' votis pegrinationis. s. hierosolimitani ad sāctū iacobū et ad limina apostolorum. i. Romā. in quib' votis papa vel summus pniarius soli dispensant vel cōmutant. De votis habes in. 2. parte sū.

De supstitionibus. c. 2.

Si fecit ipse vel fieri fecit aliquod maleficium: seu iuxta vulgare malias in quibus semp fiūt incantationes occulte vel manifeste demonum inuocationes: quod semper est mortale et dignum morte corporali.

De incātationibus.

Si fecit vel fieri fecit vel procurauit aliquā incantatōez cum sacramētalibus ecclesie: vt aqua baptisinali vel oleo sancto et huiusmodi ob sanitatem vel aliā causam ē mortale ⁊ grauissimū.

De adoratione creaturarum.

Si adorauit aliquā creaturā faciendo oratione ad eam vt ad lunā solē et stellas cū pplo apparēt et hmōi: est mortale peccatum.

De diuinationibus.

Si fecit vel fieri fecit aliquā diuinatione ad inueniendū furta vel ad sciendū occulta vel futurū quod sibi cōtingere potest: est mortale.

De arte notoria.

Si didicit artē notoriam vel vsus est ea ad sciendum aliqua: vel si vsus ē arte nigromātica mortale ē. et si habet librū indicēdus est vt eum cōburat. al's nō est absoluendus. sicut ē liber Almadel Sexphoras et alii libri comburēdi sūt. quia mortale est vti eis.

De cōstellationibus.

Si ex constellationibus vel planetis sub quibus natus ē aliquid indicauit determiate de cōuersatōne eius. Idem si ex phisonomia. Credere enim hominem ex fato vel cōstellatione vel complexiōe cogi ad bonū vel ad malum est hereticum.

De sortibus.

Si vsus est sortib' diuinatoriis quod est mortale. ex leuitate autē veniale.

Si dedit aliquod turpe vxori vel viro ad comedendum vel alteri vt amaret eā vel fecit vel dixit aliquid turpe ad huiusmodi ē mortale. interrogandū est quid fuit illud.

De incantationibus

Si fecit vel fieri fecit aliquā incantatōnem ob sanitatē ꝯsequendam et qñ hoc fit sciēdo

esse ꝓhibitū est mortale coiter: qn̄ uero ex simplicitate fieret pu tādo esse bonas oīones: videtur veniale. Sed si nollet in futurū abstinere: negāda ē ei absolutio q̄ ex obstinatione ⁊ malicia vi detur esse mortale: et interrogā dum ē de verbis quibus vtūtur et de obseruātiis quas addūt.

De breuibus.

SI fecit vł fieri fecit: ł vsus est breuibus que coiter sūt supstitiosa ex verbis vł carta in qua fiūt: vel modo imponēdi vł portādi: vł tēpore scribēdi: et in uēta supstitione eoꝝ imponēdū est ꝙ cōburāt: et si nollēt nō sūt absoluēdi: q̄ tunc ē mortale. Si vero putabāt talia esse licita tā q̄ orationes: veniale videtur.

De obseruationibus tēpoꝝ.

SI obseruauit vnā diem ma gis q̄ aliā in nō incipiēdo aliquid tanq̄ malū: vt dies egy ptiaticos vel diē in quo occurrit decapitatio sancti Johannis ba ptiste: vel diē ascēsionis in colli gēdis herbis et huiusmodi veni ale videt̄ qn̄ ex simplicitate hoc fit: siue scribēdo aliqua: vł portā do ad suspendendū in aliquo lo co si simpliciter credit veniale ē Si vero hec crederet animo ob stinato: tūc mortale esset talia ob seruare.

De somniis

SI obseruauit somnia faciēs aliquas oīones et obseruati ones ⁊ postea ex his que somniat volendo de futuris et occultis iu dicare ⁊ ꝓnūciare mortale ē. als autē sine obseruatōne adiuncta adhibere fidem nimiis somniis peccatū ē: et si ex se nō sit morta le: tn̄ piculosū ē. q̄ sic diabolus multos decipit. ¶ Si ex infusiōe olei de lucerna vel cracitatione aliquaꝝ auiū vł vlulatu canū: ł magnitudie ⁊ ꝯtinuitate vētoꝝ et hmōi estimauit aliquid mali euenturum: quod fatuum est.

¶ Si existimauit mulieres ꝯuer ti in gattas vel alia animalia ⁊ ire de nocte et suggere sāguinē pueroꝝ et huiusmodi: quod ē im possibile: nisi deo: et ideo fatuū ē credere. De hac materia diui nationū incātationū ⁊ omnium supstitionum vide luce clarius ī decretis. 26. ca. per totum.

De blasphemia multiplici dei et sanctorum. c. 3.

SI blasphemauit deū: vide licet dicendo eū nō esse iu stū ⁊ oīa iniuste disponere ⁊ esse acceptatorē psonarū: vł nō vide re que fiūt: vel nō curare de acti bus hominū vel ꝓditorē: vł sine merito punire et flagellare eum vel nō posse istud vł illud facere et huiusmodi: quodlibet hoꝝ est mortale cū aduertit quod dicit et intelligit.

¶ Si blasphemauit deū vel ali quē sanctū: que ꝓpⁱe dicit̄ male dictio. vt maledict⁹ sit ⁊c. vt fit ex ira semp est mortale: si aduer tit ipsa verba.

Secūdū preceptū de iuramē tis et periuriis et habet. c. duo.

Primum.

Nec iures vana p ipsū. Primo de piurio. Si iurauit ī aliqua curia corā iudice mēdaciose mortale ē q̄tuncūq₃ alias haberet iustam causam: ⁊ qui inducit ad hoc ad uertēter: ut iudex aduocatus pro curator et huiusmodi mortaliter peccat.

¶ Si iurauit etiā extra iudiciū

in cõmuni sermone quacunq3 ex causa vl' leuitate vl' vtilitate vl' iocositate vel qualicũq3 modo: ñ solũ ad sancta dei euãgelia et p corpus Christi et sanctoꝝ: s3 etiã p fidem: p deũ: si deus me adiu uet: p virginẽ mariã: p crucem: per animã suam et hmõi: hoc sp ẽ mortale qñ aduertit se iurare: et falsum dicere: ⁊ totiẽs quotiẽs sic iurãdo aduertit.

¶ Si iurauit aliquid ꝓ certo de quo dubitabat vtruz sic sit: mor tale ẽ: ⁊ precipue iurãdo i iudicio

¶ Si iurauit perpetrare aliquid quod ẽ mortale: vt facere vindic tam: nõ dimittere cõcubinã: ser uare iniusta statuta: tenere secre tam iniquã ꝯiurationẽ mortalit peccauit: nec deb3 illud seruare

¶ Si iurauit tenere secretuz ali quod quod ẽ tractatũ in cõsilio: vel aliud quod nulli ẽ nociuũ: si aduertenter manifestat peccat mortalit ipse et qui stimulat eũ ad manifestandũ sciẽs illud esse secretum.

¶ Si iurauit seruare statuta ali cuius ciuitatis vel vniuersitatis aliquod sciẽter ex illis transgre diẽdo statutis peccat mortaliter

¶ Si tamẽ aliquod statutũ ẽ ab rogatũ p cõtrariã cõsuetudinẽ: q2 quotidie p oẽs fit cõtrarium ⁊ diu nõ videt piurus si nõ seruat illud eo ꝙ nõ habet vim statuti di.2.§.leges.

¶ Si iurauit p aliquẽ modũ op probriosum p dei mẽbra l' sancto rũ: vt faciũt ribaldi: mortaliter peccauit: q2 blasphemia reputa tur.22.q.1.c. si quis p capillum

¶ Si ꝓ misit se aliquid facturuz licitũ in honorẽ dei vel aliorum sãctoꝝ: si nõ intẽdebat obserua re mortaliter peccauit: si aũt in tẽdebat obseruare: sed veniente termino quo debet implere non seruat ꝓmissum: cũ tñ posset: li cet cũ incõmoditate sua: pecca uit mortaliter: nisi ille cui ꝓmi sit ante terminũ relaxet iuramẽ tum: quod facere põt si ꝓmissum in illius vtilitatẽ tm̃ cedat: na3 si in vtilitatẽ alioꝝ vel in hono rem dei ⁊ sanctoꝝ nõ põt ille re laxare: sed ad episcopũ vl' papã ptinet relaxatio vel cõmutatio: si autẽ nõ põt implere excusatur a peccato ꝓtũc cũ nõ potest. Si quis etiã ꝓmittat cũ iuramẽto se aliquid facturũ quod non est ali cuius importationis boni vl' ma li: vt mater de verberando filiũ vel de bibẽdo vl' nõ et hmõi: vi detur veniale iuratio ⁊ piuratio

¶ Si iurauit sine causa rationa bili ꝓ quibuscũq3 minimis: dicẽ do etiã veritatẽ veniale est: nisi faceret in cõtemptũ: et inducen dus ẽ vt abstieat ꝓpẽ piculũ per iurii. ¶ Si induxit aliquẽ ad iu randũ: quẽ omnino credebat fal sum iuraturũ mortalit peccauit: nisi esset iudex hoc faciẽs ex offi cio suo secundũ iuris ordinem.

De adiuratione.c.2.

De adiuratione que est indu cere aliquẽ ad aliquid faci endũ ob inuocatõnẽ alicuius rei sacre. et si ẽ p modũ coactionis intendẽs eũ obligare p modũ iu ramenti ad aliquid faciendum vt ad supiores et alios in quibus nõ habet potestatẽ est mortale sicut adiuratio Cayphe ꝯtra do minũ. Ad sibi subditos vero est licita eo casu quo liceret eis pre

cipe:al's non: ⁊ tūc adiuratus te netur illud facere vl' dicere: al's eiꝫ mortale sicut trāsgressio pre cepti.

¶ Si adiurauit prelatos l' socios vl' inferiores p modū deprecatō nis intēdēs reducere adiuramē tum ad aliquid boni faciendum nō est malū vel veniale.

¶ Si leuiter ⁊ sine cā est adiura tus ñ faciēs illud ñ peccat. Tho.

¶ Si adiurauit demōes p modū precis uel ad fiendū aliquid ab eis: vel aliquid obtinendū auxi lii ē mortale: nisi quis faceret ex familiari cōsilio spiritus sancti: vel nisi ex quadam simplicitate querens ab obsessis a diabolo: sꝫ p modū coactionis licet eos adiu rare ne nobis noceant.

¶ Si adiurauit creaturas irrati onabiles ne diabol' eis vtaṫ in nostrū nocumentū: licet. Si aūt vt demon operur in eis mortale est: vt incātatores serpentium.

¶ Si in cātilenis et turpibus fa bulis miscuit deū et sanctos: et i narrationibus turpibus et ama toriis ē mortale: al's veniale: ni si faceret in cōtemptum dei.

Tertium preceptū de obserua tione festoꝝ ꝯtinet duo capitula Primū.

SAbbata sanctifices. Quia q̄tum ad determinationē dierū istud preceptū est de iure positiuo: ideo hic annectere po tes de ieiuniis ecclesie et de au ditione misse.

¶ Prio ergo si fecit aliquod ma nuale opus diebus dominicis et festiuis: l' al's preceptis ab eccle sia extra necessitatem: q: morta liter peccauit si p notabile spaci um: secus si fuerit aliqua puncta si vero ex necessitate: videlicꝫ q: hostes expectātur l' veniūt inun dationes aquarū et hmōi: tūc li ceret remouere blada ⁊ suppelle ctilia et hmōi: et debēt obserua ri de vespera in vesperā. i. de se ro ad sero. de ꝯse. di. 3. c. ꝓnūci andum. et hic requiriṫ magna prudētia in cōsulēdo.

¶ Si vēdidit vel emit diebus fe stiuis nō comestibilia de die in diē: vt panē vinū caseū carnes et hmōi: mortaliter peccauit.

¶ Si p modū negociationis non in casu magne necessitatis: i nū dinis tñ exquo prelati ecclíarꝫ tolerāt si non dimittunt audire missam secundū Pe. de pal'. vi dentur excusari qui mercātur i diebus festiuis. s. a pctō mortali

¶ Si fieri fecit aliquod predicto rum a suis filiis discipulis seruis laboratorib' sine necessitate pec cat mortaliter mādās ⁊ exequēs. Si tñ mandās seu magr̄ vel pa tronus nō habet necessitatē: sed discipulus eius vel seruus vel ru sticus habꝫ necessitatē ita ꝙ ali ter nō posset viuere: vel q: disci pulus nō obedit aliquādo magi stro in his diebus vēdēdo vel fa ciendo aliquod exercitiū eius ar tis ꝑ aliquo tēpore: ⁊ nec iste nec alius de illa arte vult cōducere eū secū et aliud exercitiū nescit facere: videṫ ipse excusari. Naꝫ si in obsequiū ecclesiarū paupcu larū aliqñ licꝫ aliquid laborare diebus festiuis secūdū doctores q̄tomagis licet ꝑ sustentatione uite eius i necessitate. tutius tñ esset eligere aliquā artē si possꝫ Similiter de scriptoribus ꝑ pre cio et cōficientibus instrumēta ⁊

indicantibus et facientibus lon
gas dietas nō causa cupiditatis
sʒ nccitatis. q2 nō bñ aliť potest
fieri.
De barbitōsoribus et huiusmōi.
Medicinalia autē semꝑ licet fa
cere et medicari et talia vēdere
¶ Si ꝑ totū diē festiuū vacauit
ludis venatōribus aucupiis cho
reis et aliis vanitatibus mūdi.
Frequēter enī in his occurrunt
mortalia peccata et si de se ista
nō sint mortalia. ꝙ etiā morta
le peccatum diebus festiuis com
missum sit grauius patet: ⁊ ideo
de huiusmodi cōfitendū est.

De auditione misse dieb' do
minicis et festiuis.

SI non audiuit totā missam
diebus illis: sed omisit: vł
ex contēptu vel ex cupiditate lu
crandi vel causa eundi ad solati
um: vł ad conuiuia: seu ex negli
gētia vel ignorātia crassa: mor
taliter peccauit: et totiens quoti
ens dimisit. Idem si audiuit sʒ
nō totam dimittēdo notabilem
partem. de cōse. di. i. c. missas.
Secus vero est si modicā partē
misse dimisit.
¶ Dʒ aūt quis audiat in parro
chia sua vel alibi missam ꝓpriā
de die vł aliā audiēdo: vł nō in
telligēdo verba: vel nō audiēdo
q2 submisse dicit: vel audiat ali
bi seu a cōcubinario vel symoni
aco et hmōi: vel nō symoniacoꝝ
cōcubinario ex quo prelati non ꝓ
uident sup hmōi nō vident sim
plices sollicitādi: sed dimittēdū
ꝯsciētiis eoꝝ vbi talia abūdant
secundū Pe. de pal. ⁊ Guil'. du
ran.

¶ Dimittēs vero auditionē mis
se ex infirmitate vel ex tali occu
patione quam nō pōt dimittere
vt seruire infirmo vel alia iusta
causa: puta q2 manet i castris ex
cusatur. Excusantur etiā puel
le que dimittūtur a parētib' do
mi: nō tñ euntes ad choreas. Ui
due etiā que manēt i domo clau
se ꝑ mēses non excusanť. secus si
ꝑ dies. 15. vł ꝑ mensem.

De obseruatione ieiunioꝝ. c. 2.

SI quis dimittit ieiunia ec
clesie l' quadragesime: qua
tuor temporꝝ: et vigilias festorū
Christi ac apłoꝝ ⁊ sanctoꝝ post
21. annū peccat mortaliter: nisi
habeat causā legittime eū excu
santē: vł saltē existimet se habe
re: puta cū est satis debilis vł vi
detur sibi esse ꝓpť quod credit ñ
posse ieiunare sine notabili cor
poris detrimēto: licet secūdū va
rietatē possit: taľ ñ videť de fa
cili cōdēnādus de mortali ex quo
paratus erat obedire precepto si
credidiss; se posse: aliť est morta
le: et totiēs quotiens dimisit ali
quē diē ieiunii. quilibet enī di
es ē sub vno peccato: ⁊ inde post
.21. annū inducēdi sūt iuuenes
ad ieiunandū: sʒ etiā interrogā
dū est de numero dierū quos di
misit: et qua de causa. Si vero
notabiliť anticipauit horā come
dēdi: puta circa horā tertiā sine
cā legittima: nō est ieiunū: vñ
et mortale. hora aūt ꝯgrua ē cir
ca nonā: tardare aūt post nonā
nō ē viciū: nisi fiat ex supstitōe
¶ Si cuʒ ieiunauit ex statuto ec
clesie: vł ex voto l' ex iniūctione

ꝯfectōis comedit ꝺe fero frustrū panis uł ꝺe pluribus fructibus: aut ꝯfectionibus: vel ꝺe vno genere tantum: sed in magna quātitate ieiunium fregit.
¶ Si vero aliquid cōfectionum sumit in parua quātitate nō soluit ieiuniū: nisi fieret in fraudē ad nutriendū: sꝫ sumēdo aliquid fructuū p modum medicine: ne scilicꝫ vinū lauet stomachū non videtur esse malum. Potest aūt quis in die pluries bibere sūpto prandio et nō frangit ieiuniū: nisi fiat in fraudem vt dictū est Debiles ⁊ multū laborātes itinerantes peregrinantes pregnantes ac nutrientes paupes ⁊ hmōi quomodo et quando a ieiunio excusent vide plenius in summa.

Quartū preceptū ꝺe honore parentū: ⁊ habꝫ ꝺuo capitula. Primum.

Habeas in honore parentes Quere primo si dixit verba contumeliosa vł opprobriosa parentibus: mortaliter peccauit et multo magis si uerberauit etiam leniter.
¶ Idem si parentes irrisit.
¶ Si blasphemauit vel maledixit ipsis ꝺefunctis et viuis.
¶ Si nō obediuit eis in licitis ex contēptu peccauit mortalr̄ etiā in paruis rebus: secus si ex negligētia in rebus nō multū pōderis
¶ Si nō ꝓuidit necessitatibꝰ eorum cū posset mortale est.
¶ Si non impleuit legata facta ab eis ad pias causas: sꝫ multum distulit ꝓpter incōmoditatē cum tamen posset peccauit mortalr̄.
¶ Si non reuerenter se habuit: sed contēpsit vel ꝺure locutus ē: vel ꝓuocauit ad iram: vel nō supportauit eos: vł ꝺiligēter nō prouidit veniale est.

De gubernatiōe familie. c. 2.

Si nō ꝓuidit magnis necessitatibus victus ⁊ vestitus filioꝝ vxoris seruoꝝ: cū posset: ex auaricia ł crudelitate mortale ē
¶ Item si ꝓpter hoc illegittimos filios misit ad hospitale: vel seruos qui sibi bn̄ seruierūt.
¶ Si nō adhibuit ꝺiligentiam ad hoc ut boni essent et mādata ꝺei ⁊ ecclesie obseruarent: vt ꝺe confessione cōmunione auditiōe misse ꝺe honestate et huiusmōi et si notabilęꝫ in hoc cōmisit negligentiā nō curando vł nō corrigēdo mortale ē ł veniale graue. ¶ Si dixit vxori verba cōtumeliosa vocādo scortū et hmōi: vł verberauit aspere sine causa rationabili: sꝫ ex iniuria mortale ē. secus si alias ei ꝺura ⁊ aspera verba loquitur.
¶ Si vxor cōtēdit cū viro in licitis rebus nolēs obedire ex hoc ꝓuocās eū ad blasphemandū ꝺeū vel sanctos vel ad aliud grande incōueniēs mortale ē si ē occasio ꝺata ad hoc.
¶ Si vir ꝓmittit vxorem facere vanitates aut ornatus vel tripudiatus et hmōi ⁊ alia multū ꝓuocantia ad lasciuiā: mortale videtur: si vero non videt multūꝫ excessus veniale.
Mater que mittit filias ad choreas et alias mūdi vanitates: et nō ꝺucit ad missam cōfessionem cōmunionem peccat mortaliter et non videtur posse excusari a mortali.

¶ Si dominus vel domina nō prouidit necessitatibus corporalibus seruorum et ancillarū et infirmos mittit ad hospitale: nō curat de necessitate corporum: nō dat eis habilitatem ad cōfitendū communicandū audiendū missam cū possit: vel facit in festis laborare mortale est in quolibet horum.

¶ Si nimis dure vel nimis remisse aliquis se habuit in gubernatiōe familie: in quo omēs delinquūt etiā perfecti coiter veniale est. di. 25. c. qualis.

Quintū preceptū de homicidio. c. vnum.

Non occisor eris. Et primo quere si occidit extra ordinem iuris aliquē voluntarie vel preter intētōnē a casu dādo operam rei illicite: vt in ludo noxio vt ad saxa: vel etiā rei licite: sed nō adhibendo debitā diligentiam: vt proiciendo tegulas de tecto mortale est et casus episcopis reseruatus.

¶ Item si ex necessitate euitabili: et etiā ineuitabili ad quam peruenit ex culpa: puta quia adulter ē inuentus a viro mulieris adultere qui vt mortē euaderet eū occidit interrogādum ē de cā homicidii.

¶ Si iudex occidit aliquē innocentē secundū iura: vel aliquem nocentē: sed preter ordinē iuris: vel secundū processum ordinarium sed non habēs legittimum dominium: vel habēs potestatē: sed nō ex iusticia sed ex vindicta vel auaricia vel crudelitate: et est casus episcopalis nisi in vltimo puncto.

¶ Si mulier grauida quesiuit abortum per medicinas vel labores vel per aliū modū: etiā si nō sequatur effectus ē mortale in ea et in quocūque consulēte et opāte ad hec nō tñ est casus episcopalis. Si vero sequitur effectus et puerperiū erat formatū in vtero: homicidium ē in ea et in cooperante et consulente: vñ casus episcopalis est. In aliquibus etiā locis si non sequitur effectus per synodales cōstitutiones ē episcopalis: et alicubi est excōmunicatio.

¶ Si occidit mater filiū vel filiam spōte ad occultandū crimen suū grauissimū est et multo plus si non baptizatum.

¶ Si pater filiam vel frater sororem fornicantē: si vir vxorem: si vxor virū propter odiū vel amorē ad aliquē aliū: si filius patrē vel matrē ex ira vel auaricia: vel fratrē frater: grauissima sunt et digna magna penitētia et episcopo reseruata.

¶ Et nota quod episcopi solēt cōmuniter eos mittere qui ire possunt pro casu homicidii ad penitētiarios curie ad terrorē incutiendū. Si tamen uolunt: possunt absoluere tales per se vel per alios: ideo pape nō reseruatus.

¶ Si mater vel nutrix suffocat filium vel filiam quē tenet iuxta se inaduertenter opprimens eū mortale est propter negligentiam et est episcopalis.

¶ Si mulier grauida preter intentionē abortitur: si cōmisisset ibi notabilē negligētiam: puta quia nimis saltauit vel quia nimis inordinate laborauit: vel propter inordiatas lascivias nō esset absque mortali peccato.

Idem in viro vel in alio percutien

Omicidia diversa

te eam vnde hoc sequitur. secus
vero si nõ esset in causa.
¶ Si quis etiã nõ occidit tñ mu
tilat aliquod mẽbruꝫ vel reddit
inutile: aliter extra ordinẽ iuris
vel vulnerat vel alias ꝑcutit ali
quẽ ex iniuria peccat mortalit᷒.
¶ Itẽ si iniuste incarcerat vl' te
net ꝑ violentiam ne liber possit
abire: nisi faceret ꝑ punctũ tẽpo
ris ad impediendũ malũ eius.
¶ Si clericũ habentẽ tm̃ primã
tonsurã: est excõmunicatus.
¶ Si quis verbo vl' mandato. s.
mandãdo ꝑsuadẽdo cõsulẽdo ra
tificãdo vel incitãdo coopat᷒ ali
quod predictoꝝ vel mortẽ vl' cor
poralẽ lesionẽ peccat mortaliter
et si nõ sequatur effectus. Sed si
sequit᷒ effectus: grauius ẽ: et si ꝑ
cussit l' hmõi: incarceratus esset
clericus vel religiosus: in quoli
bet predictoꝝ casuũ ꝑcutiens vl'
includẽs est excõicatus: nisi essꝫ
prelatus eius qui hec faceret cau
sa correctionis. Et vbi in predi
ctis. s. mãdato cõsilio coopatiõe
vel facto si essꝫ enormis iniuria
facta clerico vl' religioso nõ põt
absolui citra sedẽ apostolicã vel
legatũ vl' summũ penitẽtiariũ.
Secus vero si nõ essꝫ enormis in
iuria. De hmõi materia habes
diffuse in. 4. parte summe.
¶ Enormis iniuria dicit᷒ qñ ad
mutilationem membri seu effusi
onẽ sanguinis magnam. s. per
vulnus illatũ ꝓcessũ fuerit. Aut
si in eppiscopũ vel in abbatẽ pro
priũ manus violẽta iniecta sit.
vt. c. cũ illoꝝ. de sen. excõ. Aut
eni dicitur enormis arbitrio bo
ni viri ex circũstantiis locoꝝ tẽ
porum ꝑsonarũ. vt insti. de iure
naturali. §. atrox. Uel si ẽ facta
religioso: qꝛ nõ absoluit᷒ talis ci
tra sedẽ apostolicã vel legatum
eius vel eius summũ penitentia
riũ. secus vero essꝫ si nõ essꝫ enor
mis. ¶ Si quis interfecerit vl' mã
dauerit vl' fecerit interfici aliquẽ
christianũ ꝑ assassinos: etiã si ñ
sequatur effectus: ẽ excõmunica
tus et depositus omni gradu or
dine et dignitate seculari vl' ec
clesiastica: et similiter receptor
et defensor hmõi assassinoꝝ. c. ꝓ
humani. de homi. li. 6. Dicũtur
assassini quidã heretici. vide de
hoc in. 4. parte summe. ti. i.
¶ Si quis desiderat morteꝫ alte
rius deliberata ratõne in malũ
alterius: siue ex odio siue inuidia:
siue ex auaricia ut habeat eiꝰ bo
na vel ex luxuria: vt aliã accipi
at: vel ex superbia: vt i prelatio
ne succedat: vl' ex accidia: ne ha
beat causã gubernãdi eũ: vel vt
sit magis liber et nõ habeat cor
ripientẽ: in quolibet hoꝝ ẽ mor
tale: secus autẽ si hoc desiderat:
ne ipsemet vel ille deũ amplius
offenderet: vel ne peior efficeret᷒
aut ne bonis ꝑsonis vel ecclesie
dei noceat sicut tyranni. Si ve
ro quis ex impatiẽtia et ira ꝑcu
tit seipsum iniuriose peccat mor
talter: et si clericus sit ẽ excõmu
nicatus: secus si ex zelo deuotõis
ad reprimendã carnẽ vel tẽtati
ones: non tñ licet abscindere ali
quod mẽbrũ: al's peccaret morta
liter et efficeretur irregularis.
et si est clericus: esset excõicatus
¶ Si occidisset vl' vulnerassꝫ ali
quẽ in loco sacro: esset sacrilegi
um et eccl'ia violata.
¶ Si ꝑ violentiã etiã si sit offici

alis eduxerit malefactoré vel de bitoré de loco sacro vl' fecerit capi eũ peccauit mortaliter.

¶ Si fecit vel fieri fecit torneamentũ vel aliud spectaculũ vbi sit piculũ vite mortale pctm̃ est.

Sextũ preceptum de luxuria actuali ꝛ specieb' eius. c. vnũ.

Non mechaberis. Luxuria actualis que cõmittit́ extra matrimoniũ semp ē mortale peccatũ in omnibus speciebus suis: que omnes hic ponũtur. q2 distincte oportet eas cõfiteri vel interrogare cõfitẽtes si a seipsis non dicãt: nullo mõ tñ necesse ē iterrogare de his oĩbus: nisi necessitas cogat ne quis addiscat quod nescit: sed ꝓut ꝯuenit psonis que ꝯfitẽtur. et cũ habet́ vltima species: nõ est vltra descendendum ad alias particulares circũstantias nõ necessariasś: et cauto ꝛ honesto modo interrogandũ est.

¶ Si cognouit solutus solutam: que dicitur fornicatio: et si ē meretrix vel serua sua vel alterius: vel vidua: ꝛ etiã si tales induxit ad peccatum.

¶ Si tenuit cõcubinã et q̃to tpe quia vltra fornicationem est ibi scandalum ꝓximoꝝ: quia publicum licet sit fornicatio.

¶ Si virginez deflorauit extra matrimonium quod dicit́ stuprũ et si seduxit eam ꝓmittendo ducere in vxoré cogendus ē in foro conscientie vel ducere eã in vxorem sibi: vel eam dotare si põt: et iniuriatus ē parẽtibus eiusdẽ si hoc nescierũt.

¶ Si ipẽ solutus cognouit vxoré alterius vel ipse vxoratus cognouit solutam quod dicitur adulterium: et est duplex quando vterq3 est cõiugatus.

¶ Si intulit violentiã alicui qđ dicitur raptus: et si ꝯtra volũtatem parentũ grauius est.

Si nupte vel virgini vl' moniali grauissimũ est.

¶ Si cognouit cõsanguineã suã vel cõsanguineã vxoris sue vsq3 ad quartũ gradum cõsanguinitatis vl' affinitatis: et dicitur incestus.

¶ Idem de muliere que pmittit se cognosci a consanguineo viri sui.

¶ Si cum moniali scelus est opatus: vl' cum habente ꝓfessionem castitatis: et dicitur sacrilegiũ: Idem si mulier cũ clerico religioso prelato ordinario et hmõi.

¶ Si cognouit commatrem: vel quam tenuit ad baptismũ filiaz spiritualem vel chrisma: vl' quã audiuit in cõfessione: ꝛ dicit́ incestus vel sacrilegium.

¶ Idẽ de muliere que cũ compatre se miscuit voluntarie.

¶ Si per semetipsum vigilans ꝛ voluntarius se polluit: et dicitur mollicies siue manibus propriis vel aliis modis. de mõ nõ est interrogandum.

¶ Si cum masculis operatus est turpitudinem: vel femina cũ femina: vel vir cu3 muliere extra vas debitum: et dicitur viciũ sodomiticum.

¶ Si cum brutis operatus est nephas: et cũ quibus: et dicitur vicium bestialitatis.

¶ Si dieb' festiuis aliquod hoꝝ opatus ē: q2 grauius est secundũ

aliquos vero necesse ē ꝯfiteri hu
iusmodi circūstantiaꝫ: qꝛ mutat
speciem peccati.
¶ Si in ecclesia vel in loco sacro
aliquod predictoꝝ cōmisit: quia
dicit̄ sacrilegiū ⁊ p̱ hoc violatur
eccl'ia: ⁊ si istud essꝫ manifestū:
esset reconsilianda eccl'ia. De
peccatis vero que cōmittūtur in
cōiugio. s. tactibus et actibus in
honestis et osculis ac verbis ⁊ hu
iusmodi dicet̄ in. c. de luxuria.
¶ Nota tñ ꝙ de iure cōmuni pec
cata luxurie nō sūt reseruata epi
scopis: nec ꝑ aliquo illoꝝ est lata
sñia excōicationis a iure: sꝫ com
muniter p̱ synodales cōstitutōes
episcopoꝝ aliquos ex dictis casi
bus sibi magis reseruāt. vt ince
stū sacrilegiū. s. cū monialibus.
aliqui vero episcopi viciū bestia
litatis: alii etiaꝫ viciū sodomiti
cū ⁊ quedā alia in quibus ē lata
sñia excōicatōnis p̱ synodales cō
stitutiōes. Et ideo quere i dyoce
sibus in quibꝰ audis cōfessiones.

Nonū preceptū de luxuria
mētali ⁊ eius specie bꝰ. c. i.

ET nota ꝙ cogitationes cō
mittēdi aliquod peccatū lu
xurie que sūt in cōsensu rationis
semp̱ sūt peccata mortalia et cō
tra hoc preceptū Nō desiderabis
vxorē ꝓximi tui. ⁊ sūt diuersarū
specierū sicut sūt opa carnalia li
cet nō ita grauia mortalia sicut
opus exterius cōmissū. et cum di
cit penitens se habuisse cogitati
ones quibus ex ratione cōsensit:
interroget cōfessor erga quas p̱
sonas et cū quibus habuerit: qꝛ
si erga cōiugatā est adulterium
si ad solutā et ipse sit solutus: est
fornicatio: si cū consanguinea: ē
incestus. si cū masculo: ē sodomi
ticū. si cū virgine extra matri
moniū: ē stuprū. si cū religiosa:
est sacrilegiū. si p̱ violentiā: est
raptus. Interrogādū etiā ē quo
tiens habuit hmōi cogitationes
ad aliquā: qꝛ totiēs peccauit mor
taliter. Si p̱ interualla tēporum
hoc fecit: videlicet ex ratione de
siderat fornicari cū aliqua: post
ea vero se occupat i aliquo nego
cio vel cogitat de gubernatiōe
domus et hmōi: ⁊ exinde iteꝝ de
liberat fornicari peccat denuo
mortaliter: et sic deinceps. Sed
si cōtinue versat̄ in tali cogitati
one p̱ horas: unū tm̄ peccatum ē
sed tāto grauius quāto diutius p̱
seuerat cogitādo. ¶ Itē si mutat
cogitatōnes de vna persona ad
aliā vel ad diuersā speciē cū ea
dē p̱sona deliberās p̱ se de quali
bet semp̱ de nouo peccat morta
liter. Unde si centum mulieres
videret vnā post aliā et ad quā
libet specialiter animū determi
nat: centū mortalia cōmittit. se
cus si vna cogitatione hoc appe
tit: qꝛ vnū est habēs dōformita
tem tot peccatoꝝ. Interrogādū
est si diebus festiuis discurrit p̱
ecclesias ꝓcando mulieres: et si
phylocaptus ex aliqua secutus ē
eā: et quāto tp̱e. quod dicitur de
viro. Idē dicendū est de mulie
re erga virum. De delectatiōe
morosa in cogitatione supra dic
tum est in. c. de luxuria.
¶ Si mulier cū tentatur habere
amatores et cū ppendit aliquē ꝟ
aliquos ꝓcari vel eā amare car
naliter: ponit se ad fenestrā: vel
vadit p̱ aliquē locū ut videat̄ ab
eo: vel ponit se in eccl'ia vel alio

loco publico vbi discurrunt iuuenes ad pcandū: mortale ē: etiam si nō appetat peccare cū talibus qr occasionē ruine prestat. extra de iniur. et dā. da. c. fi.

Septimū preceptū de furto nō faciendo: et de vsura que diuersis modis fit ꝛ hʒ. 8. c.

Urtū nō facies. De vsurpatione rei aliene que in hoc precepto prohibetur. Nota ꝙ in omnibus infra scriptis specieb⁹ est mortale peccatū ꝛ tenet ad restitutionē ei a quo res capta est. ꝙ si ille ignoratur vel nō inuenitur: paupibus erogāda ē et nō solū qui accipit: sed etiam heres eius: si tñ de bonis eius ad euʒ ꝑuenit. c. michael. extra. de vsur̄

Circa vsuram quere primo.

Si mutuauit pecuniā numeratā ꝉ aliquid eoꝝ que vsu cōsumuntur: vt frumentū vinum oleū et huiusmodi intētione aliquid recipiendi vltra suū capitale: et illud plus qḋ accepit tenet restituere.

¶ Si mutuauit sup pignus rei mobilis: puta vestis equi ꝛ hmōi vel immobilis: vt domus: agri: et hmōi: et interī accipit vsufructū pignoris: dū alius tenuit pecuniā suā vsura ē. Excipit tñ casus qñ gener accipit possessionē in pignus a socero suo: quousqʒ dat sibi dotē: et sustinet onera matrimonii nutriēdo vxorē suaʒ extra. de vsur̄. c. salubriter.

¶ Si posuit pecuniaʒ penes mercatorē vel artificē cum intētiōe aliquid pcipiēdi vtilitatis licʒ nō fiat pactum de hoc: sed ponit in discretione eius volēs in omni casu capitale suū saluū vsura est sed si vult ita participare de dāno sicut de lucro: tūc licet etiam cū pacto: et in hoc solēt etiā offerre mulieres de dotibus suis: ꝛ dicūtur vulgariter deposita: sʒ est vsura. c. pleriqʒ. 14. q. 3. i textu et gl̄.

De soccedis aīalium.

Si in soccedis animaliuʒ pecoꝝ boū ꝛ hmōi ita paciscitur vt capitale sit saluū est usura sed si non est saluū sʒ nimis grauatur vna pars nō est vsura sed iniusticia.

¶ Si in emptione fructuū terre vel aliarū rerū exeo ꝙ ante per aliquos mēses ꝙ̄ recipet fructus vꝉ alias res soluit preciū ꝛ ꝑpter hoc emit minus iusto precio uꝉ si valebat decē emit ꝑ nouē vsura est. secus si faceret hoc qr verisimiliter pōt etiā minus valere ꝙ̄ illud quod soluit videlicʒ octo.

De uenditione ad terminū.

Si uēdidit ad credentiā seu terminū pānos laneos lineos de serico uel alia quecūqʒ maiori precio ꝙ̄ ad ꝯtātos. qr si uendidit sic plus iusto precio rōe dilationis usura ē. si uero no uēdidit plus iusto precio sed nō uult facere ita bonū forū ei sicut illi qui dat pecuniam numeratam sibi nō est usura. Tho. et extra. de usur̄. c. nauigāti. ꝛ. c. in ciuitate tua.

De cambiis.

Si fecit cambia minuta. puta de uno floreno aureo ad monetam uel ecōuerso accipien

usura

do aliquid secundu; communem cursum nō est illicitum.
¶ Si fecit cambia realia p litteras de loco ad locū: et nō ficta: ē licitū moderatum lucrum.
¶ Si fecit cambia que vulgarit dicuntur sicca: vt p venetos a libre de grossi: vsura est: q2 realit est sibi mutuum: s3 sub spe lucri hec frequentātur Florentie.
¶ Si tutor vel curator pupillorū vel pcurator et factor cuiuscūq3 pecuniam pupillorū vel patronorum dedit ad vsurā in vtilitatē illorum vltra peccatum mortale pmissum in casu quo illi nollint vl' nequeāt restituere: q2 illi qui habuerunt utilitatē principalit tenētur: s3 nō restituētibus illis tenetur pcurator tutor ꝛ curator et huiusmodi.
¶ Si quis emit agrū uel domu3 multo maiori precio q̄ ualeat: intendens q ēditor reemat ab eo deducēs hoc in pactū: et ipse interim fructus recipiat: vsura palliata est.

De mutuantibus sub spe.

SI quis pter pecuniam mutuatam aliquādo petit vel spat principaliter habere ab eo aliquod obsequiū vel vtilitatem que precio possit estimari: vt opera laboratorū vl' boū ad colendū terras uel mutuationē iumētorū uel aliquod donū ul' ut pcuret ei officiū vel beneficiu3 ecclesiasticum vel seculare. vel q det sibi ppt hoc pl' de fructib' terre ei' quā colit usura ē. Et quādo ppt hoc nō ab eo cui mutuauit: s3 ab alio: vt a domino vl' a coītate recipit vtilitate3: exinde debet illud paupibus erogare.

De accipientibus ad usuram.

SI quis accepit mutuo ad vsurā nō ad pvidēdū sue necessitati s3 vt det ipse ad usura3 uel ludat: l' al's male utatur peccat mortaliter. Idē si eū inducit qui al's nō erat feneraturus. Petrus de palu.

De facientibus statuta i fauorē usurariorū

SI fieret statutū in aliqua ciuitate uel castro uel loco q usure soluātur ul' q solute nō possint repeti: aut repetite nō debeant restitui: excoīcati sūt qui faciūt hmōi statuta et qui iudicāt secundū ipsa. Unde illi qui faciunt capitula cu3 iudeis: ut domini et coītates ptinētia q possint fenerari: ul' q nō possint repeti in iudicio usure extorte ab eis ꝛ hmōi: videntur incidere in hāc excōmunicationem. Domini vero qui hoc faciūt ꝛ ciues qui hoc cōsulūt. extra. de usur. in cle. ne ex graui.

Capitulū. 2.

DE emptione uero denariorum mōtis ut Florētie: uel imprestitorū ut Uenetiis: ul' locorum ut Ianue: q2 aliqui ponunt cōtractū esse usurariū: alii vero non. s. cōtrarium tenētes. Ideo nemini psulas ut faciat ptractū factum uero si potes inducere ut post mortē ip'ius ul' unius alterius finiat l' satisfaciat coītati: ul' det paupib': bonū erit. Si uero nō uult adherēs opinioni cōtrarie: nō facile cōdemnes: quia in huiusmodi secundū doctores nō est precipitāda sentētia. De his et aliis supra dictis habes in se

De fraudulẽtia que multis modis committitur. c. 3.

De fraudulẽtia que fit: uel i rei substãtia uendẽdo unã rem ꝓ alia. ut uinũ limphatuꝫ ꝓ puro: carnes pecudinas ꝓ castratis. cera et aromata cũ aliis mixturis. uł in quantitate dãdo mẽsuras et põdera diminuta: puta uncias nouẽ pro libra. uel i qualitate: ut rẽ prauã ꝓ bona ut pannum ferrũ coriũ aromata aĩalia defectuosa fructus et hmõi: et in his si notabiliter dãnificauit ꝓximuꝫ peccauit mortaliter et tenetur ad restitutioneꝫ. Si parũ nec plus intendẽs uenialiter et paupibus erogetur.

¶ Si uẽdidit rẽ aliquã mł'to maiori precio ꝙ ualebat secunduꝫ cõmunẽ estimationẽ illius tẽporis aduertẽter peccauit mortaliter ⁊ tenet̃ ad restitutioneꝫ si ꝓximus notabiliter leditur: secus si paꝝ. Idẽ si emit minori precio ꝙ ualeat ex ignorãtia uenditoris.

¶ Si fraudauit iustas gabellas et pedagia tenet̃ cõmunitati restituere si multũ uel etiã parũ: sꝫ tamen intendens multũ mortale est.

De falsificatione. c. 4.

Si quis falsificauit aliquod instrumẽtum uel falso sciẽter utit̃ ultra mortale tenet̃ ad omne damnũ quod inde sequit̃.

¶ Si quis falsificauit litteras papales uel falsificatis sciẽter utit̃ est excoicatus cuius absolutio pape reseruatur.

¶ Si quis ex falsa causa suggesta qua expressa non obtinuissꝫ bñficiũ qđ recepit licet nõ sit excommunicatus: tñ tenet̃ ad restitutionẽ eius quod sic recipit seu ad renũciationem bñficii uel resignationẽ et hmõi.

¶ Si quis falsificauit monetas ultra peccatũ tenet̃ ad restitutionem. Idẽ si falsis sciẽter utitur et etiã ipẽ qui in hmõi fuit deceptus. ¶ Si quis falsat mẽsuras uel põdera ciuitatis uel coĩtatis uł falsis sciẽter utit̃ ultra mortale tenet̃ ad restitutionẽ ⁊ omniũ damnoꝝ inde sequentium.

¶ Si quis falsat litteras prelatorũ uł sigilla uel alioꝝ ultra mortale tenet̃ ad satisfactionẽ oĩum dãnoꝝ inde sequentiũ. Idẽ de falsificãte libros uł alias scripturas in damnũ alioꝝ. ¶ Et nota ꝙ ꝯtra falsificãtes instrumenta uel cõstitutiones p synodales litteras uel alia in aliquibus locis lata ẽ sñia excoĩcationis.

Excõmunicatio papalis.

Si quis i bullis papalibꝰ apponit uł remouet unã litteram ł punctũ secundũ Host. ẽ excõmunicatus excoĩcatione papali que fit i curia: nã de iure coĩ ñ habet̃. et hoc si bulle habẽt uigorẽ. nã si expirasset earum ualor puta qꝛ erat grã ad tẽpus ⁊ expirassꝫ si totũ traderet̃: nõ incurreret quis excoĩcationẽ nec aliquã penam. Ricardus.

Capitulũ quintũ de iniustitia que fit in iudicio.

De iniusticia uero que fit a iudicibus assessoribus aduocatis ꝓcuratoribus et notariis et de quibus debẽt interrogari dicetur infra.

¶ Si officialis quicũqꝫ dat iniustã sententiã sciẽter uł ex igno

rãtia crassa et supina tenet par
ti lese ad satisfactõnē omnis dã
ni: nisi satisfaciat ille ꝓ quo ē la
ta sñia et similiter assessor vl' ali
us qui ad hoc coopatur: ⁊ peccãt
oēs mortaliter.

Advocatus et ꝓcurator qui sci
enter defendũt iniustã causam
si obtineãt similiter tenētur par
ti lese ad satisfactionē in solidũ
si nõ satisfaciat cliētulus.

¶ Idē si ꝑdidit iustã causã ex ig
norãtia crassa vel negligentia.

¶ Accusator et testis scienter ꝓ
cedentes cõtra aliquē falso tenē
tur de omni dãno ipsi accusato:
et peccãt mortaliter.

¶ Domini qui gravãt subditos ĩ
collectis iniustis tenentur ad re
stitutionē. De viciis eoꝝ de qui
bus sũt interogãdi habes in .3.
parte. c. 2.

De furto. c. 6.

SI quis rē aliquaz occulte in
vito dño nõ solum abstulit
ab extraneo: sed etiã filius parē
tib' uxor viro: servus dño: disci
pul' magro: socius socio: ꝯsãgui
neus ꝯsãguineo: furtũ ē si ē ali
quod notabile dãnũ: vñ ⁊ morta
le ⁊ tenēt ad restitutionē. secus
si quid mimũ vt aliquos fructus
et quatrinũ et hmõi:

¶ Si rem sibi mutuatã retinuit:
vl' aliaz rē alterius venientē ad
manus eius nõ restituit furtũ fe
cit: nisi ille tãtundē haberet de
suo certitudialiter quod nõ vult
restituere.

¶ Si inventa que nõ habētur ꝓ
derelicto nõ restituit: sed sibi re
tinuit. Et si post inquisitionē nõ
reperitur cuius sunt inventa de
bet paupibus erogare: al's esset
mortale: nisi ipsi vt indigēti da
rentur. De thesauris inventis
multũ statur cõsuetudini.

¶ Si vsus ē pignore ad sui utili
tatē ꝯtra dñi rei voluntatem.

¶ Si vsus ē re ꝯmodata ad aliũ
vsum q̃ fuerat cõmodata: vel re
deposita sine licētia deponētis:
nisi presumat dominũ rei esse cõ
tentũ tenet hmõi de illa utilita
te. ¶ Si religiosus dedit de boñs
monasterii sine licētia supiorũ
habita vel presumpta. Idē si ali
quid occulte recipit vel retinet:
quod ē mortale.

¶ Si prelatus expendit bona ec
clesie ĩ turpes vsus deputata re
parationi ecclesie vel paupibus
vel bona monasterioꝝ: peccat
mortaliter.

¶ Si aliquis recipit a religiosis
aliquid sine causa rationabili: ꝟ
ꝓ turpitudine vl' lucri acquisitio
ne: vel causa amicicie et parēte
le sine aliqua indigentia.

De sacrilegio quod cõmittit circa res sacras. c. 7.

DE sacrilegio qd' ē circa res
sacras. Si imposuit vel de
dit sup hoc cõsiliũ vt imponerēt
collecte clericis sive eccl'iasticis
personis: nõ habita licētia a Ro
mano põtifice: ⁊ si secutus ē effe
ctus vltra mortale tenet ad resti
tutionē: et nisi post admonitõez
desistat ē excõmunicatus.

¶ Si fecit vel fieri fecit statuta
ꝯtra libertatē eccl'iasticã: vl' cõ
suluit fieri: vltra mortale tenet
de dãnis factis estq; excõicatus
ipse: necnõ scriptores ⁊ iudicãtes
secundum ea.

¶ Si vsurpavit patronatum de

nodo alicuius ecclesie vacãtis vl' monasterii vel locoꝝ pioꝝ vl' bona ipſoꝝ locoꝝ vacãtium ẽ excõmunicatus.

¶ Si abſtulit res ſacras vt calices et paramenta de loco ſacro: aut rem ſacrã de loco nõ ſacro ⁊ furãs in eccl'ia res nõ ſacras.

¶ Si effregit locũ ſacrum vt portas eccl'ie vel locũ religioſũ: vel portas ꝯuentus: vltra peccatum et obligationẽ ad reſtitutionem tenetur de iniuria et de dãno ⁊ eſt excõmunicatus: ⁊ ante denũciationez poteſt abſolui a dyoceſano: poſt denũciationẽ vero ſolum a papa vel penitẽtario. ca. conqueſti. extra. de ſen. excõ.

¶ Si fecit incendiũ ſtudioſe in loco ſacro vel religioſo: idẽ iudicium ẽ ſicut de effractore. vt. d. .c. ꝑuenit. Incẽdiarii autẽ aliorum locorum de iure cõmuni nõ ſũt excõmunicati. In aliquibus aũt locis ſic ꝑ ſynodales cõſtões

¶ Si legata facta eccleſiis l' aliis piis locis aut paupꝑibus nõ ſoluit integre ⁊ ſi nimiſ differt peccat mortaliſ: niſi impoſſibilitas eũ excuſet: ⁊ alicubi ẽ excõmunicatio ſynodalis.

¶ Si clericus recipit beneficiũz ſymoniace ultra vicium ſymoie omnes fruct⁹ illius beneficii furtiue accipit et teneſ ad reſtitutionem.

¶ Si prelatus eccl'ie ex dolo l' lata culpa amittit bona eccl'ie: tenetur ad reſtitutionem.

¶ Si ñ dedit laicus decimaſ vbi ꝯſuetum ẽ dare tenetur ad reſtitutionem.

De rapina violẽta. c. 8.

Rapina eſt qñ res iniuſte auffertur ꝑ violẽtiã. ¶ Si rem alteri⁹ rapuit vltra mortale ⁊ reſtitutionem ad quã teneſ debet etiã petere veniã ſi cõmode pȏt de iniuria violẽter illata.

¶ Si quiſ ẽ pirata predãs in mari quoſcunqz indifferẽter: vltra mortale ⁊ reſtitutionẽ ad quam teneſ eſt excoicatus papali excõmunicatiõe: vt patz ꝑ ꝓceſſũ qui fit annuatim i curia ꝯtra hmõi ſecus vero eſt de illis qui faciũt hoc preciſe cõtra illos cũ quibus habent bellum.

¶ Si quiſ ẽ depredatus Romipetas vel eũtes vel redeũtes ab vrbe Rome vl' depredatus ẽ portãtes neceſſaria ad vſum curie eſt excoicatus a papa.

¶ Si in bello iniuſto depredat⁹ eſt etiã inimicos vltra mortale ⁊ reſtitutionẽ nõ debz abſolui: niſi diſponat i illo et in omni alio iniuſto nũq̃ ſe repire.

Si i bello iuſto abſtulit ab amicis: ſicut faciũt ſtipẽdiarii: l' ab eccl'iis iimicoꝝ teneſ reſtituere

¶ Si inuaſit hoſtiliſ vel diſcurrit ꝑ terras eccl'ie vltra peccatũ et reſtitutionẽ eſt excoicatus ex cõmunicatione papali ꝑ ꝓceſſuz curie annualem. ¶ Nota q͛ oẽs dãtes cõſiliũ ad aggrediendũ: ſiue ſumendũ aliqđ bellũ iniuſtũ ſine quoꝝ cõſilio nõ fuiſſ; factũ vel fieri nõ poterat tenẽtur inſolidũ de oib⁹ dãnis inde ſecutiſ. Hec Ray. et alii.

¶ Si participauit in crimine rapine vl' furti vl' alterius iniuſte damnificationiſ in aliquo infraſcriptoꝝ modoꝝ: qui cõtinẽtur i his verſibus. Iuſſio cõſiliũ cõſẽſus palpo recurſus. Participãſ mutus nõ obſtãs nõ manifeſtãs teneſ inſolidũ. i. i totũ de omni

dāno secuto: quousqȝ isti qui passus est satisfactū sit. Intellige tñ hoc cū distinctione: videlicet ad primū versū de tali iussione vl' consilio vel consensu coopationis: vel palpo. i. adulatione vl' recursu. i. receptione latronum vel rerū ablatarū tali dico adulatione et recursu q sine hmōi ñ fuisset facta rapina vel damnū al's ñ tenet nisi in ptū puenissȝ ad eū de re rapta vel de quāto dāno fecisset cū suis: vel quantū plus fuissȝ factū ppt aliquod predictoꝝ ab eo factoꝝ.

¶ Quantū ad secundū versū nota q nō obstās nō manifestās et etiā mutus tenētur qñ sūt officiales et possunt impedire damnū: et nō faciūt: al's nō tenent ad restitutionē: licet peccēt si possunt impedire damnū et nō faciunt. Tho. in. 4. di. 22. Pe. et Alb.

¶ Item etiā plura dicit: vel pl'a de his referūtur sup. c. sicut dignū. de homicidio.

¶ Quantū ad participationem istud fieri potest multipliciter.

¶ Uno mō coopando cū aliis ad rapiendū: et tūc ad illud tenet quod recepit vel dānificat si nō fuit in causa principali vl' quasi

¶ Secūdo modo recipiēdo p viā doni de rapina: et ad illud tenetur quod recipit. ¶ Tertio modo p ɔsūmationē rapine: vt victus vestitus ⁊ hmōi: sicut famuli raptoꝝ et famuli vsurarioꝝ: vel ipsoꝝ vsurarioꝝ qui habēt omnia de rapina vel vsura: et tenētur ad illud quod cōsumūt. ¶ Quarto mō p dotationem: vt maritus qui sciebat socerū nō habere nisi bona rapta et vsuraria nō potest recipe dotē ⁊ si recipit tenetur restituere. Si aūt filia remanet vidua: tenet restituere dotē q2 de alieno est: sed si nesciebat esse: tūc diuersa est opinio inter doctores vtrum teneat maritus eius vl' filia: sed filia videt teneri. ¶ Quinto p emptionē rei rapte vel furtiue: et si scienter fecit ob sui vtilitatē vltra mortale tenetur ad restitutionē si inuenit dominū rei: si vero nō repit pauperibus erogare tenet vl' preciū eius: etiā si iā ɔsūpsisset. si vero ignorāter siue ignorantia iuris siue facti a peccato pōt excusari: sed qñ scit tenet ad restitutionē si nondū distraxit: etiā sine precio petito a dño rei: sed repetat a vēditore si pōt. Idē de oībus qui successiue emerēt rē hanc nisi prius distraxerint illam rē: q2 bona fide distraxerūt vendēdo nō tenētur ipsi: sed emēs eā. De hac materia vide i. 2. pte sūme.

¶ Qui impedit aliū iniuste a cōsecutione alicuius officii vl' bñficii vel officii eccl'iastici vel secularis vbi sibi erat iā ius acquisitū tenet ad satisfactionē tal' dāni. Si aūt nōdū erat sibi ius acquisitū: ȝ erat i via acquirēdi tenetur ad arbitriū boni viri ꝑtū pōt illud dānū in ipso dubio estimari. Similit et qui deiicit iniuste aliquē ab obtento iuste vel aliter ꝓcurat eiici: sicut cū iuste procedit. Tho. in. 4.

¶ Qui infert damnū quod i specie restitui nō pōt: vt mutilatio mēbri cū quo ille lucrabat: vide licet manū in scribēdo: virginitatē alteri auferēdo: precipue p violentiā et seductionē. mortē inferendo alicui qui solo labore nutriebat familiā sciēter dādo ad

vecturā vel vendēdo equū claudicantē vel aliū nociuū et nō illi iudicando: vñ emptori sequit̄ nocumentū tenetur satis facere de huiusmōi ad arbitriū boni viri.

¶ Si mulier supponit sibi alienum partū vel cōcepit de adulterio nesciēte viro tenet̄ viro de oibꝰ expēsis factis filio putatiuo et cōsanguineis et filiis vel aliis heredibus de his que puenerīt ad eaꝫ bonis: sꝫ tñ tenet̄ mulier illa manifestare factū cū periculo vite sue Ray. sꝫ quō agēdū sit vide i.2. pte sū.ti. de restitutionibus.

¶ Si ex̄ns camerarius siue thesaurarius coitatis qui vulgarit̄ dr camerligus seu notarius seu aliquod habēs officiū pro quo ē sufficienter salariatus et nihilominus ab his personis cū quibꝰ exequit̄ officiū suū: puta faciēdo cedulas ⁊ huiusmōi aliquid exigit usurpatio ē nec puto qꝫ excuset eū cōsuetudo sicut nec a rapia. ppter hoc eni statuuntur salaria ne petat ab illis vñ ⁊ peccat et dꝫ pauperibus erogare. hoc dico qꝛ difficile esset dare tale quid ppriis personis cū quid medicū sit. ar.14. .q.5.c. nō sane.

¶ Si cum pecuniis coitatis quas hꝫ i deposito negociat̄: ⁊ si quid cū eis lucrat̄ p cōtractus usurarios tenetur restituere usuras ei a quo accepit. Si uero p cōtractum licitū uidet̄ teneri coitati saltem p parte vel partē paupibꝰ erogare tenet̄.

¶ Si quis ingressum in religionem educit vel p uiolentiā vel p persuasiones ultra peccatū mortale cōmissum est excoicatus cū uiolētiā infert psone et tenet̄ illū uel aliū inducere ad religionē in satisfactionē. vel tenet̄ ipse ingredi si nō hꝫ impedimentū secūdū Pe. et Jo.

¶ De eo uero qui omnino intēdit ingredi religionē sed nondū ingressus reuocat̄ p aliquē ab illo pposito. Idē dicit quidā qñ. s. sit ex cā iusta puta qꝛ in illa religione male uiuit̄ sꝫ ex cā rōnabili

Decimū preceptū de desiderio habēdi res alienas. c. unū.

Ultra peccatū opis iniuste usurpationis diuersaꝝ specierū de quibus dictū est: etiam interrogādū ē de desiderio habito circa res alienas habendas seu acquirēdas iniusto mō. quod desideriū siue cogitatio si est cū cōsēsu rōnis ⁊ alicuius rei notabilis semp ē peccatuꝫ mortale eiusdē spēi cuiꝰ ē opus illius iniuste acquisitionis. sicut uerbi gra desiderās habere p usuras ē species usure. si p rapias est rapina. si p uiā occultā est furtū. si rē sacraꝫ ē sacrilegiū et sic de aliis. ideo interrogandū est quō desiderauit rē alienā ut habeat̄. species peccati que necessaria ē cōfiteri In his tamen peccatis credit̄ nō tenetur ad restitutionē. ¶ Nota etiā cū quis aliquē dānificat proximū in minimo si habꝫ ppositū dānificādi in multo si posset: peccat mortaliter. Unde ementes et vendētes quādocūqꝫ parati sunt decipere proximū in multo si pñt cōmode mortalit̄ peccāt licet actu in modico decipiāt.

Octauum preceptū. Nō eris testis iniquus.

De mendacio.c.i.

DE médacio. Si dixit méda
cium perniciosuz.i. quod sit
contra honoré dei: vt in his que
sunt fidei vel dãnũ notabile ꝓxi
mi spirituale vł téporale morta
le est secundum Tho.2.2. verbi
gratia. Si dixit fornicationem
vł vsurã nõ eẽ peccatũ mortale.
¶ Si negat ꝙ ipse vel alius de
bet dare proximo suo quod ipse
nouit ⁊ huiusmodi: si dixit méda
ciũ in iudicio interrogatus a iu
dice: piurus est ⁊ mortaliter pec
cauit secundũ beatũ Tho.
¶ Si dixit médacium in ꝯfessio
ne de necessario ꝯfitendis mor
tale est. Idem si in predicatiõe
studiose mortale ẽ: nisi ex subre
ptione vel subita locutiõe impre
meditate.
¶ Si persona que dicit menda
cium etiam officiosum est perso
na auctoritatis et magne repu
tationis seu perfectionis posset ꝑ
accidens tale médaciuz esse mor
tale si inde sequeret̃ graue scan
dalum in métibus hominum.
¶ Si dixit médacium iocosũ.i.
causa solatii vel officiosum.i. ad
vtilitatem aliquã cõsequendam
spiritualem vel téporalem sine
nocumento alterius semꝑ est ve
niale peccatum. Tho.2.2.q.3.
¶ Si dixit falsum testimonium
cõtra aliqué in iudicio: vel accu
sauit iniuste: vltra mortale pec
catum tenetur de omni damno
leso: et etiam ad restitutioné fa
me: vt scilicet dicat se falsum di
xisse: sed postꝙ ille est punitus ñ
tenetur ꝓpter periculum quod ei
immineret.

De detractione.c.2.

DEtractio ẽ ꝑ quã aufert̃ fa
ma alterius et multiplicit̃
¶ Si quis imponit alteri aliquid
falsum quod sit notabile: morta
le est et tenetur ad restitutionez
fame: nisi ex hoc immineret ei
magnum periculũ. Tho.2.2.
¶ Si ad peccatum alterius quod
narrat addidit aliquid notabile
vltra peccatũ tenetur ad restitu
tionem fame: nisi ex hoc immie
ret ei magnum periculũ. Tho.
secunda.2.
¶ Si ad peccatũ alterius qđ nar
rat addidit aliquid notabile vl
tra peccatum tenetur ad restitu
tionem fame: si illud dictum im
portat infamiam.
¶ Si peccatum alterius mortale
cum essz occultũ ad diffamandũ
manifestauit aliis: peccauit mor
taliter ⁊ tenetur ad restitutioné
fame inquãtũ põt: nisi illud cri
men postea ꝑ aliã viam esset pu
blicatum.
¶ Si peccatum alterius occultuz
manifestauit non intendés dif
famare vel alꝯ nocere: sꝫ ex qua
dam loquacitate nõ videtur mor
tale: nisi per accidens: videlicet
si ex hoc sequeretur diffamatio
illius: puta qr audiétes publicãt
¶ Si accusauit in iudicio vł de
nunciauit prelato crimen alteri
us: non zelo iusticie: sed ex mali
uolentia peccauit mortaliter: sꝫ
ad restitutionem fame nõ tenet̃
seruato ordine iuris.
¶ Si fecit libellos famosos.i. ce
dulas siue scriptas in detractio
nem alterius ponés in loco publi
co vt legantur: aut cantilenas ⁊
huiusmodi: mortaliter peccauit:
et tenet̃ ad restitutioné fame.
¶ Si peccatuz alterius etiã ma

nifestū narrat ex odio et intētio
ne nocendi peccauit mortaliter:
sꝫ ad restitutionē fame nō tenet
si aūt ex loquacitate narrat: pec
cat venialiter. Sed si defectus
alioꝝ qui sunt peccata venialia
ꝯmuniter recitauit ex loquacita
te vl' aliqua indignatione non
est mortale pecatum: nisi ex hoc
intēderet etiā diffamare.
¶ Si significauit peccatū alteri
us mortale et occultū prelato vel
parentibus ꝯfessori vel aliis qui
sūt persone mature vt possit me
lius ꝓuideri: quod precipue habꝫ
locum cum timetur de recidiuo:
nō est peccatū: sed caritas. ¶ No
ta tamē cum quis tenet ad resti
tutionē fame si falsum dixit de
bet dicere his quib' dixit se fal
sum dixisse: nec excusat quia sit
ei verecūdia magna. Si autem
dixit verū: nō debet dicere illis
se falsum dixisse: q2 esset menda
cium: sed iniuste et male dixisse
¶ Si quis narrat crimē alterius
ꝙt audiuit dicēs se audiuisse sic
ab eo dici: licet occultū ex loqua
citate vel leuitate nō videt mor
tale: nec tenet ad restitutionem
fame: vel si est dubium.
¶ Si quis bona facta ab alio di
xit mala intētione esse facta: vi
delicet ꝓpter ypocrysim ꝛ super
biam et huiusmodi intendēs euꝫ
infamare peccat mortaliter.
¶ Idem si negat bona facta ab
aliquo.
¶ Si etiā tacet bona que scit cū
ē necessariū ad liberādū ꝓximū
¶ Si audiuit infamationes ꝛ dif
famationes aliorū. Nā si hoc fa
cit q2 delectatur de infamia eo
rū peccat mortaliter. Si aūt hoc
facit q2 delectat de loquacitate:
sed displicet ei infamatio alioꝝ
nō videtur mortale. In prelatis
autē qui possūt hmōi prohibere ꝛ
no faciūt mortale videt. di. 25.
. §. alias aūt ea demū. in glo.

De auaricia que ē secundū vi
ciū capitale.

Incipit secūda pars in qua tra
ctatur de modo interrogādi pe
nitentes a ꝯfessore de septem vi
ciis capitalibus et eoꝝ speciebus
et primo de auaricia. et hꝫ. c. 9.

Titulus primus.

Uaricia tripliciter ꝑ
petratur. s. iniuste ac
quirendo. tenaciter re
tinendo. ꝛ inordinate
amādo. habetqꝫ multas species.
¶ Prim' modus. s. iniuste acqui
rendi de quo supra dictū ē in. c.
Non furtū facies. restant tamē
alique de quib' dicet. Secūdus
modus retinēdi tenaciter: et ter
tius. s. amādi inordinate postea
inferius ponetur.

De symonia. c. primū.

Symonia que est circa spūa
lia et est semꝑ peccatū mor
tale in omni casu. ¶ Nota ꝙ pe
cunia que recipit symoniace nō
debet restitui ei qui dedit: sꝫ de
necessitate debet paupib' eroga
ri: vel illi ecclesie in cuius iniu
riam data est.
¶ Si dedit pecuniā vel aliquid
aliud quod precio possit estimari
pro habēdo aliquo sacramēto vl'
baptismo eucharistia beneditio
ne nuptiaꝝ penitētia ordinatio
ne chrismate et extrema vnctio
ne quasi preciū huius sacramen
ti: cuius signū quādo dat vt pre
cium et fit pactio cū dante. Idē
presumit quando negatur sacra

mentū si non datur pecunia symonia est nec excusat ꝯsuetudo secus vero ē si dat vt elemosinā et gratis nō coactus: sed sponte et ad seruandū ꝯsuetudinem nō exactus.

¶ Si clericus existēs accepit aliquid tēporale ꝓ aliquo sacramēto dato vel dādo vt preciū eius: vł quia aliter nō dedisset: symonia est.

¶ Si dedit aliquid quod precio possit estimari ꝓ aliquo beneficio ecclesiastico simplici ł curato obtinēdo: symoniā cōmisit: sꝫ soluēdo taxam curie et bullas nō reputatur symonia.

¶ Si pro aliquo beneficio ecclesiastico vel dignitate habēda aliquod tēporale dedit symoniam ꝯmisit. Et idē de ꝯferētibꝰ būficia et officia et huiusmodi ꝓ temporalibus.

sepulcrū

¶ Si emit vel vēdidit aliquam capellā eccl'ie symonia est.

¶ Si emit vel vēdidit sepulturā ecclesiasticam siue sepulchrum vbi ponitur cadauer siue officiū eccl'iasticū symoniam cōmisit.

Si patronus existēs ꝓ pecunia elegit vel presentauit instituendum symoniam cōmisit.

¶ Si emit vel vendidit aliquod ius patronatus alicuius capelle vel ecclesie: symonia est.

¶ Si porrexit preces carnales ꝓ aliquo indigno ordināndo uel beneficiādo: symonia ē: si intēdit vt prelatus ratione precum principaliter assentire.

Si fuit mediator ad ꝓcurandū alteri aliquod spūale: vt beneficium ordinem et hmōi ꝓ aliquo temporali.

¶ Si ꝯduxit aliquē ad predicandum pactione pecunie et hmōi: symoniam ꝯmisit: et similit' predicator qui hoc mō acceptauit: symoniam commisit.

¶ Si filiam vel cōsanguineā vł seruam misit ad monasteriū pactione facta de certa quātitate ꝓ ingressu monasterii symoniā cōmisit: necnō moniales nisi forte monasteriū essꝫ adeo tenue ꝙ nō sufficeret illi ꝓuidere. De symoniis clericorū vide in tertia parte. c. de clericis. De hac vero materia symonie habes plenius in. 2. parte. ti. 1. de symonia per totum.

De proditione. c. 2.

Proditio frequēter ex auaricia fit. ¶ Si prodidit ciuitatem vel castrū vel personam inimicis: vltra mortale tenetur de omni damno inde secuto.

¶ Si ꝓdidit res alterius iniuste auferentibus: idem.

¶ Si ꝓdidit secreta alterius iniuste: vltra mortale tenet' de dānis inde secutis. secus si secreta iniqua vt cōiurationes et tractatus cōtra ciuitatē vel nocumēta personaꝝ manifestat: quia tunc bū facit et facere tenetur.

¶ Si recepit aliquid sub sigillo cōfessionis: sed nō in cōfessione si reuelat peccat mortaliter: nisi illud esset quid iniquū: cui possit obuiare manifestando. et si de hoc ꝑpendit qū promisit peccauit mortaliter: sed nec debet tenere secretū: q: etiā tūc peccaret

¶ Si legit litteras alterius clausas videt' mortale: nisi poneret spem in ratihabitione mittētis: vel eius cui mittitur.

De acceptione ꝑsonarū. c. 3.

SI accipit psonā in iudicio: videlicʒ quia magis audit vnam psonam q̄ aliā: vel credit vni magis q̄ alteri non seruato ordine iuris: vl' magis declinat ad vnam partē q̄ ad alterā rōe amicicie et huiusmōi posset esse mortale.

¶ Si in distribuēdis beneficiis vel officiis eccl'iasticis vl' secularibus admittit indignos peccat mortaliter: et tenet de dānis inde secutis psonis.

¶ Si in faciēdis cedulis que vulgariter dicūtur scrutinia scient admittit indignū: vel qui prohiberet admitti vl' excludi dignū peccat mortaliter.

¶ Si in distribuendis oneribus vel imponēdis collectis ciuitatis scienter grauat aliquē cōtra vel vltra debitū: vl' alleuiat peccat mortaliter et si soluʒ ex eius determinatiōe fieret talis distributio tenetur dampnificatis de dāno. secus vero est si ponuntur in eo plures alii. Et si cum haberet distribuere elemosynas alicuius societatis vel testamēti et huiusmodi nō fideliter distribuit: et si dedisset nō indigētibus vltra mortale tenet ad restitutionem.

De turpi lucro. c. 4.

SI iudex accepit pecuniam vt iudicaret aut bene iudicaret aut non iudicaret: aut iniuste iudicaret peccat mortaliter: et tenetur illa restituere danti: nisi dedisset vt male iudicaret: quia tūc tenetur dare paupibus

¶ Idē de teste ꝓ testimonio falso ferendo: qꝛ peccat mortaliter et tenet restituere.

¶ Si fecit instrumētū in fraudē vsuraꝝ vt notari⁹: peccauit mortaliter: ⁊ mercedē quam accepit debet pauperibus erogare.

¶ Si seruiuit vsurario i arte vsuraria peccauit mortalit: et si bona vsurarii essent obligata restitutioni nō posset retinere salarium: sed debet restituere creditoribus vsurarii: al's aūt posset: sʒ illud dare debʒ paupibus de honestate tamē non de necessitate nisi ipse esset pauper.

¶ Si recepit pecuniaʒ pro turpitudine: vt meretrix vl' mala mulier debet illā paupib⁹ erogare: non tamen de necessitate: sed de cōsilio honesto.

¶ Si quis facit aliquā artē vl' artificiū cuius vsus vtplurimum ē ad mortale: vt facere taxillos vl' cartas et huiusmodi: peccat mortaliter: nec debet absolui nisi disponat illud dimittere. Lucrum vero ex hoc factū debet pauperibus dare ex ꝯsilio nō precepto.

¶ Si diebus festiuis emit vel vēdidit negociando: nisi forte in nūdinis: vel fecit cōtractus al's nō necessarios tūc: vel scripsit l' fecit aliquid manuale ꝓ lucro ultra peccatuʒ secundū aliquos debet illud lucrū paupibus dare ⁊ potius videt de honestate q̄ de necessitate.

¶ Si tpe messiū vel vindemiaꝝ emit bladū vel vinū vel fructus vt alio tēpore vendat carius non existens talis rei negociator: neqʒ ꝓpter aliquē honestū finē: sed ꝓpter cupiditatem turpe lucrum est: nō tñ tenetur in aliquo.

Si accepit aliquid vt aliquē eligeret ad dignitatē aliquā tpalē vl' officiū secl'are l' vēdidit huiōi

officia secularia turpe lucrū est: nō tñ̄ tenetur ad restitutionē aliquam.

¶ Si mercator vl' alius portauit vel portari fecit ferrum ligna ⁊ quecūqꝫ mercimonia ad terras infideliū nō habēs licentiā apostolicā est excōmunicatus' excōmunicatione papali: incurritqꝫ alias penas. vt habes in. 4. parte. ti. ꝑ totū. Idē de dantibꝰ in hoc auxilium et consilium.

¶ Si negociator exercet negociationes non ad aliquē finē honestum: videlicet gubernare familiā ad vtilitatē patrie et hmōi: sꝫ principaliter ob immēsam cupiditatē committit turpe lucrū. non tamen tenetur de necessitate dare lucrū paupibus: sed vnā partē de cōsilio et honestate.

De ludo multiplici. .c.5.

SI lusit ad taxillos vl' cartas vel ad aliū ludū fortune.

¶ Si vicit ꝑ fraudē vel ꝑ falsos taxillos: vel mēdaciose: tenetur illud qd' sic vicit restituere amittenti vltra mortale ꝯmissum: nisi sit quid parum

¶ Si vicit ab eo qui alienare nō potuit: vt seruo religioso vxore filiofamilias ⁊ hmōi: teneṫ restituere his qui habēt curā illoꝝ: ⁊ est mortale si ē quid notabile: et si ex cupiditate acquirēdi ludit

¶ Si per multā importunitateꝫ traxit alium qui nō intēdebat ludere vel retinuit volentē recedere: vltra mortale teneṫ illi si est quid notabile.

¶ Si acquisiuit seu vicit ꝑ ludū hmōi in locis ubi ꝓhibetur ludus et mādaṫ fieri restitutio siue legibus impialibꝰ siue municipalibus: et seruaṫ quantū ad vtrūqꝫ: debet tunc fieri restitutio illi qui amisit. secus si leges ille sūt abrogate ꝑ cōtrariā ꝯsuetudinē

¶ Si vicit ꝑ ludum i aliis casibꝰ exceptis predictis non teneṫ illi restituere qui amisit: q̄uis possit elemosinaliter si sit paup elargiri: sꝫ debet paupibus erogare de honestate et cōsilio secūdum aliquos teneṫ de necessitate qd' tutius est. nō oportet tamē tales stringere ita ad certā restitutionem sicut in furtis vsura et hmōi. secundū vero Ray. sūt quedā ꝑsone quibꝰ indistincte teneṫ quis restituere quicquid ab eis lucratus fuerit in alee ⁊ taxilloꝝ ludo videlicet furiosi prodigi miores .25. annoꝝ: et maxime pupilli.

¶ Itē mētecapti surdi muti ceci et qui ꝑpetuo morbo laborāt: qr tales rebꝰ suis interesse .1. ꝓuidere nō possūt: ꝓpter quod dandi sunt eis tutores et curatores.

Idem videtur dicēdū de seruis monachis ⁊ ceteris claustralibꝰ et filiis familias qui nō habēt peculium castrense: vel quasi et de vxore que ñ habet bona parafrenalia et etiā de admistratoribꝰ rerū ecclesiasticaꝝ que sunt pauperum et de similibus ꝑsonis: tñ̄ tales pecunie nō sunt restituēde eas ꝑdentibus: sed tutori curatori patri monasterio dn̄o marito ecclesie et huiusmodi. De restitutione taliū vide plenius in sūma. in. 2. parte de restitutione ludi. De aliis vero que ꝯtigunt in ludis: vt fraudes blasphemie amissiones tēporis, et huiusmodi habes diffuse in aliis capitulis.

De inquietudine.

INquietudo circa tēporalia acquirenda et cōseruanda ¶ Si habuit immensam sollicitudinem circa huiusmodi: et propter hoc dimisit aliquid necessariū ad salutem: vt missam et huiusmodi: est mortale. Si vero nō dimisit necessaria: sed remissior fuit quoad spūalia veniale est.

Si habuit nimiā sollicitudinē circa huiusmodi ex parua cōfidētia auxilii dei in se nō est mortale: sed videtur veniale: est tamē multum impeditiuum deuotiōis et alioꝝ bonoꝝ spiritualium.

De inhumanitate retinendi tenaciter. c.7.

Auaricia i retinēdo tenacit̄ seu inhumanitas nō faciēdi elemosynas corporales indigētibus quādo potest hoc versu ꝯtinet̄.s. Uisito poto cibo redimo tego colligo condo.

¶ Si habēs supflua quoad naturam et quoad decentiam status sui pro se ⁊ familia sua nō subuenit necessitatibus alioꝝ etiā nō extremis: sꝫ magnis quas nouit mortale est.

¶ Si habēs de supfluo quoad naturam ⁊ si nō quoad decentiam status ꝑ se et familia sua nō subuenit paupib' in extrema necessitate quos nouit: mortale cōmuniter indicatur: sed hic oportet multa ꝯsiderare ad bene intelligendum. vide de hoc in. 2. parte. ti.1.

¶ Si nō subuenit indigentibus de industria et arte sua cū potuit: vt medicus medendo ⁊ visitādo infirmos paupes sine salario. aduocatus in aduocando: ꝓcurator ꝓcurādo et hmōi: videt̄ mortale. ¶ Si quis nō subuenit pauperib' necessitates extremas patientibus cū posset: vel tardauit dare ⁊ exasperauit paupes veniale ē. ¶ Si parauit pauperibus nimis sumptuosa vel nimia que stuātibus sine causa indigētibus vl' vtētibus male elemosinis peccatum est potius q̄ meritum.

¶ Si laborātibus ꝓ eo i quocūqꝫ ministerio nimis distulit dare eis mercedē vltra cōuētiones factas: cū tn̄ possit soluere: pessꝫ cē mortale si incurrerēt graue dānum vl' scandalū. Idē si aliquid defraudauit.

De auaricia amandi res inordinate. c.8.

NOta q̄ si quis res etiā iuste acquisitas ita inordinate amat vt inhereat eis vt fini: cui' signum est quādo ꝓpter eas non admittendas esset paratus facere cōtra aliquod preceptoꝝ dei: peccat mortaliter: qꝛ pl' diligit creaturam q̄ deū. Si antē nullo mō vellet facere cōtra salutē suā ꝓpter hmōi tpalia q̄uis inordiate afficiat̄ seu amet ea veniale ē

De ꝓdigalitate cōtraria auaricie. c.9.

SI supflue expendit suā substātiā: vl' in edificiis sūptuosis: vl' i equis vel in ꝯuiuiis deliciosis vl' frequētib': l' palestris vl' ludis vl' ornamētis: l' turpitudinib' et precipue mulierū: vel in ensenii l' histrioibus ⁊ huiusmodi peccatū ē: ⁊ qn̄ est notabil' excessus: sꝫ ē sine ꝯsensu ē veniale: vl' nullū etiā dere notabili secundū ꝓportionē sui stat': ē mortale: vl' in modico est veniale

Descédere auté ad particularia:
puta determiáre quando é mor
tale vel veniale nó de facili pót
dari iudiciū certū aquo cognos
catur.

De inuidia que é quartū viciū
capitale. Titulus. 2. de inui
dia et eius speciebus. 4. et hz. c.
quatuor. Primū.

INuidia est tristicia de alie
no bono inqntum desideraƚ
vt diminutiuū ꝓprie excellétie ⁊
si sit ex ꝯsensu rationis mortale
est: nisi esset de aliqua re parua
sicut puer qui inuidet alti puero
ꝙ habeat plures fructus et hmōi
sed si sit secundum motū sensua
litatis et cū displicētia rationis
est veniale vł nullū etiam de re
notabili. Interrogandū est secū
dum statum de huiusmodi inui
dia. s. si prelatus alteri prelato
inuidet de maiori prelatione vł
dignitate. Si é officialis de ma
iori et digniori officio. Si doc
tor de maiori sciētia et cócursu.
Si scholares de acutiori igenio
altius scholaris. Si ciuis de ma
iori honore ⁊ reputatione altius
Si spūalis de maiori fama alte
rius. Si mulier de alterius ma
rito filiis ornamentis pulchritu
dine et huiusmōi. Si artifex de
artificiis artis sue et lucro et sic
de aliis. Si quis cū dolet de bo
no proximi sui: nō exeo ꝙ ille ha
beat: sed de defectu suo: quia ip
se illo caret cōtentus tamē ꝙ pro
ximus habeat nō ꝑtinet ad inui
diam: ⁊ similiter si doleat de bo
no inimici ex hoc solum quia ti
met inde sibi nocumētum: nō ꝓ
prie pertinet ad inuidiam.

De odio et aliis filiabus inui
die. et primo de odio. c. 2.

SI habuit odiū ad deū: quia
flagellauit eū ł impediuit
mala desideria eius: vel alia de
causa mortale est.

¶ Si habuit odium ad proximū
desiderās malū eius ut malum ⁊
si est malū notabile quod illi ap
petit ratione deliberata morta
le é: siue malū sit in ꝑsona: uł fa
ma vł substantia: vł alio modo:
secus auté si nō cōsensit ratione
vł sit quid nō multū damnosū.
Si vero desiderauit malū alteri
us: videlicz infirmitaté in bonū
eius: vt. s. bonus efficiaƚ: ł ne pe
ior vel ne aliis noceat: nō est odi
um. Interrogandum et inuesti
gandum est hoc caute: nam lai
ci omnem displicētiam solét ap
pellare odium: que tū non est ni
si modo dicto. Item odiū cōtra
vnū reputant tātum vnum pec
catum. Sed nota ꝙ sicut in ali
is sic in isto. Quotiés reuocando
iniuriā méti de nouo habuit odi
um ad illum cū cōsensu rationis
totiens peccauit mortaliter. In
terrogandum est etiā de tēpore
scilicet qntum perseuerauit ⁊ quo
modo frequenter odiuit. Item
ꝙ dimittat omne odium: sz opor
tet imo non debet illi petere ve
niam quem odiuit: si peccatum
est occultum nisi cum verbis vł
aliis modis offendisset.

De susurratione que est pone
re dissensiones inter amicos pro
pter malam intentionem. c. 3.

SI quesiuit ponere discordi
am inter amicos uł ꝯsāguī
neos: dicens malum vni de alte
ro: vel ecōtra: vel referens studi
ose que possunt causare hmōi: qz
mortale est: et nurus erga socrū

et socrus erga nurum solent his vacare.

Si dixit aliqua verba vnde orta est discordia inter amicos vel consanguineos: sed nec hoc intēdens sʒ incaute de se: nō est mortale: sʒ possʒ esse ratione scādali.

¶ Si quis intēdit dissoluere malas amicicias vel ꝯuersationem alicuius cum aliis ne decipiatur ꝯgruis remediis nō est malum.

De exultatiōe i aduersis. c. 4.

SI videns damna euenire ⁊ mala his quibus inuidit uł odium habet letatur deliberato animo de malo illius mortale ē. secus autem si nō deliberato animo. Letari autē de malo inimici nō inquantū malum eius: sed inquantū nō poterit nocere: vel ał's iniuste eū opprimere potest esse sine peccato.

De tristicia in prosperis.

DE tristicia in prosperis que hoc mō differt ab inuidia: quia tristatur de bono proximi: et propter hoc cogitat quomodo male habeat et desiderat sʒ cōtigit sepe ꝙ nō patitur ille dāna que ei appetit: sed magis prosperatur: et de hoc tristatur: et est mortale vbi est cōsensus ratioīs.

De ira que est quintū viciū capitale. titulus. 3. et habet. c. 2.

Primum.

IRa est appetitus vindicte ⁊ viciū capitale ⁊ frequenter miscetur cū odio.

¶ Si propter aliquē defectū in se vel in altero cōmissum desiderauit vindictaʒ seu punitionem quomodocūqʒ vel per se uł a deo vel ab alio intendēs solum satisfacere animo suo irato: et ē mortale quando. s. solum intēdit punitionem preter ordinē rationis si notabile malū est ⁊ cū ꝯsensu rationis. ał's veniale: vt ira quotidiana i gubernatione familie.

¶ Si iratus in seipsū propter aliquem defectum turbatur cōtra se veniale est cōmuniter.

¶ Si iratus cōtra deum propter aliquod flagellum murmurat in corde vel ore impatienter ferēs: et potest esse mortale et veniale secundū modum impatientie.

De indignatione et aliis filiabus ire. c. 2.

SI indignatus cōtra aliqueʒ non valens audire eū uł uidere reputans eū indignum eo ꝙ sibi displicuerit: cū debuit seruire potius est veniale cōmunit. et si propt hoc retinet sibi loquelam uel aliud signū ostendit displicentie: quia auferenda sunt ꝓpter scandalum proximoꝝ et opinionē odii.

De tumore mentis.

SI excogitauit diuersas vias et modos ad vindicandum se de iniuria ⁊ his implicauit mētem cogitationibus altercatiuis secundū ꝓcessum pōt esse mortale et veniale.

De clamore.

SI ex ira clamauit cōtra aliquem inordinate et cōfuse et furiose loquēdo est veniale cōmuniter.

De contumelia.

SI dixit alteri verba ꝯtumeliosa ł' iniuriosa ł' importā

tia vicia vl' opprobria aīo iniuri
andi notabilit: ut uocādo eū ꝓdi
torē vel inhonestaꝫ ꝑsonā: et di
cendo mala de pentibus ⁊ huiuſ
modi mortale eſt.
Si dixit verba opprobriosa fa
milie ſue vl' diſcipulis l' ſibi ſub
ditis cā correctōnis: ſi ſit modo
debito ⁊ honeſto ē ſine peccato:
vl' coiter ē ueniale: niſi infama
toria diceret: ⁊ ſequeret' ſcanda
lum magnum

De blaſphemia et maledi
ctione creaturarum.

SI blaſphemauit aīo delibe
rato aliquē: ut ꝑcuteret' tali
maledictione in malū eſſet mor
tale: niſi hoc affectaret i emēda
tioneꝫ eius. Si vero hoc nō deſi
derauit ſecūdū rōnē: ſꝫ ſecundū
ſubitū motū ire eiuſ cuius ſignū
ē: qꝛ ſi hoc ꝯtingeret valde dole
ret: ſicut fit a parētibus coiter:
veniale eſt
¶ Si maledixit creaturaſ irrati
onabiles: qꝛ ſi fecit in deteſtatio
nē creatoris: l' in dānū dni eiꝰ
ē mortale: al's veīale et ocioſū.
¶ Si blaſphemauit aīas defun
ctoꝝ ſuoꝝ parētū: ul' alioꝝ homi
nū videt' mortale: qꝛ videt' intē
dere notabile malū. Idē cum ſe
ipſū maledixerit ex impatiētia.
¶ Si blaſphemauit diabolum:
malū eſt: qꝛ ocioſum ſaltem.
De maledictione dei ⁊ ſanctorū
dictū eſt ſupra primo precepto

De rixa.

DE rixa p quā ex ira ſe inui
cem homiēs ꝑcutiunt. i. cū
fit aīo nocēdi l' iniuriādi: vt in
adultis ē mortale in incipiēte.
Idē in ꝓſequēte aīo vīdicatiuo

ſecus ſi animo defendēdi ſe tātū
vl' etiā ad exercitiū vt pueri.

De ſeditione.

DE ſeditione que eſt quādo
vna pars ciuitatis īſurgit
ꝯtra aliaꝫ: ex parte eius que mo
uet ē mortale cū omnibus ſequa
cibus eius et tenetur de omnibꝰ
damnis inde ſecutis alteri par
ti. Ex parte aūt eius qui reſiſtit
ſeditioni iniuſte mote cōtra ſe l'
bonū ciuitatis nō eſt ſecundū ſe
peccatū: niſi miſceantur odia et
vindicationes prout cōmuniter
accidit. Quando ex reſiſtētia al
teri parti ſequerētur multa ꝑicu
la et mala cedendū eſſet: al's nō
euaderet multa peccata que i cō
flictu partium ſequerentur.
¶ Si quis etiā ita partialis ē vt
Guelphus et Gibellinus: ſeu ali
ter partialis: ita obſtiato animo
ꝙ appetit exterminium alterius
partis ſeu exilium per fas et ne
phas: paratus etiam in aliis ſe
qui partem ſuā non eſt ſine mor
tali et in malo ſtatu perditionis

De bello.

SI quis mouet bellū iniuſtū
mortaliter peccat: et omnis
qui dat auxiliū conſiliū ⁊ fauorē
ſimilit' peccat mortalit'. De dā
nis autem que ibi fiūt et de reſti
tutionibus et quid ſit iuſtum vel
iniuſtum vide in tertia parte.
De homicidio dictum eſt ſupra.
capitulo. 5.
De accidia que eſt tertium ca
pitale viciū. ti. 4. ⁊ hꝫ. c. quinqꝫ

Primū. c. de eadem.
ccidia īportat tediū bōi opā
di. ¶ Si ita ꝯtriſtatus ⁊ te

ucta post
mortem

diatus est quod habuit in horrorem bona divina: et in abominationem spiritualia et opera bona ad que tenetur: ut precepta dei et ecclesie: et huiusmodi: quando adest consensus rationis est mortale. sed si habet talem motum tantum secundum sensualitatem cum displicentia rationis est veniale.

¶ Si autem contristatus est de morte consanguinei: vel alio casu, quod penitet eum benefecisse: vel proponit amplius non benefacere mortale est.

¶ Si ita contristatur quod vellet numquam fuisse creatus a deo: seu non esse natus in mundo: vel esse sicut brutum animal: vel mori quomodo cunque: sive bene: sive male dispositus: dummodo hinc exiret talis tristicia cum consensu rationis est mortale. ¶ Si etiam ita contristatur de aliquo casu adverso quod incurrit grandem infirmitatem propter nimiam tristiciam perdens somnum dimittens cibum et huiusmodi: videtur mortale quando potest se iuvare contra huiusmodi.

¶ Si contristatur ex consideratione bonorum que habent alii: quibus ipse est privatus vilipendens omnia sibi data a deo: et inde sumens tedium bene operandi secundum consensum rationis: illa accidia est communiter veniale: et in personis spiritualibus reperitur.

¶ Si contristatur ex hoc quod bona proposita que fecit sepe frangit ex hoc incurrit tedium bene operandi quasi sibi videatur non posse proficere: accidia est in spiritualibus incipientibus deo servire.

¶ Si ex frequentia temptationum attediatur in laborando et resistendo veniale est si tamen resistat in incipientibus contigit sepe.

¶ Si attediatur in bonis operibus vel bene operando orando audiendo legendo lectiones vel predicationes aut dicendo officium: et huiusmodi: non tamen dimittit de necessitate fienda communiter est veniale: et satis etiam in spiritualibus reperitur.

¶ Si tristatur de aliquo defectu magis ex eo quod apparet defectuosus coram hominibus quam coram deo: accidia est et frequenter veniale, procedens ex superbia.

De filiabus accidie. c. 2.

De filiabus accidie in quibus difficile est cognoscere quando ibi sit peccatum mortale: nisi cum miscetur cum aliquo peccato ut cum omittitur aliquod preceptum: nisi deprimat ita mentem quod tollat caritatem dei et proximi.

De desperatione.

Si desperavit de misericordia dei existimans non posse vel non velle ei parcere. etiam revertenti ad penitentiam: vel non posse abstinere a peccatis cum adiutorio dei: est mortale secundum deliberationem et consensum. secus si secundum aliquem impulsum temptationis.

¶ Si desperavit se non posse evadere aliquas miserias mundi vel pericula, propter que decrevit se occidere: est mortale. Et si aliquid ad hoc fecit multo magis.

De malicia.

Si contempsit divina et spiritualia bona ex tristitia aggravante mentem mixta cum accidia mortale est. Si autem contemneret et refugeret ea per que posset vitare peccatum: quia tunc pertinet ad blasphemiam in spiritum sanctum ut infra dicetur.

De pusillanimitate.

SI subtraxit se ab illis bonis ad que erat apt⁹ timore deficiendi: vt a ieiuniis ab ingres su religionis a prelatione iniū cta ab officio predicationis ⁊ au diētia cōfessionis iniūcte ⁊ hmōi est cōmuniter veniale: nisi esset preceptum in eo quod dimittit.

De rancore.

SI habuit in displicentiam et tediū corrigētes eū ꝑp̄t correctionē est veniale: nisi illos odiret: et tūc odiū est mixtum.

De ociositate que ꝓcedit ex tedio

SI stetit ociosus nihil boni operās corporale uel spūale vnde amittit tēpus irrecupabile videtur veniale: nisi ex ocio ad datur aliquod viciū quod frequē ter accidit: ⁊ quāto tēpore stetit ociosus.

De torpore seu pigricia bene operandi:

SI fuit tardus ad bene opan dum licet illud fecerit: tar dus ad ecclesiam ad orandū: ad elemosinas dandū et hmōi com muniter est veniale: nisi ex tar ditate omitteretur preceptū: vt quia cito nō subuenit patiēti ex tremā necessitatē cū tenet: vt in firmo vñ sequitur mors ⁊ hmōi: tūc est mortale.

De euagatione mētis.

SI habuit distractōnē mētis in oratione ⁊ fuit in ea: vel cum voluntate euagatur: vel au diendo predicationez et diuina mēte cogitauit vana et inutilia est ꝯmuniter veniale: nisi adda tur aliquod speciale peccatū: vel ꝑ totū officiū ad quod obligatur ex precepto vel audit nouatuel si loquitur inutilia: vl' ex tedio mu tat loca hincinde: vel distrahit sensus et membra diuersimode: est veniale cōmuniter.

De negligentia seu tepidita te. c. tertium

QUe ē remissio volūtatis cir ca ea que debet facere. In hac quotidie oēs offendūt: sȝ ve nialiter nisi omittat aliquod ne cessarium.

¶ Si fuit negligēs circa opa mi sericordie spūalia que hoc versu cōtinentur. Consule castiga di mitte solare fer ora. ¶ Nota ꝙ sub cōsule cōprehenditur doceri na ⁊ docere ignorantē precipue ad salutē vtilia.

¶ Si fuit negligēs ad addiscēdū necessaria ad salutē: vt precepta dei et ecclesie generalia: qꝛ hi⁹ ignorātia nō excusat: vl' ad eun dum ad predicationē: et vtile ē iniūgere idiotis ut predicatiōes aliquas audiant.

¶ Si fuit negligens ad ꝓcuran dum sibi sacramenta ⁊ sue fami lie: et si ex negligētia et dilatio ne mortua ē ꝓles sine baptismo: est mortale.

¶ Si infirmus mortuus ē sine cō fessione et coione ul' extrema vn ctione: cū ex negligentia crassa ꝓcedit videt mortale l' graue ve niale secūdū ꝙ pl⁹ ille idigebat

¶ Si fuit negligēs ad ꝓcurāduȝ sacramentū cōfirmationis.

¶ Si iterū fecisset dare sacramē ta baptismi ꝯfirmationis vel or dinē scienter sacrū est mortale ⁊ ꝯtrahit irregl'aritas in suscipiē te. ¶ Si fuit negligēs ad frater nā correctionez cū tenet: videli cet de peccato occulto ⁊ mortali.

et inde sperabat emēdationē il
lius: tūc estz mortale dimittēdo
omnino illā: veniale vero retar
dādo: vel de his que ñ sūt mortalia
¶ Si nō seruauit ordinē debituz
in fraterna correctione: vel nimis
aspe vel tpe vel loco indebito: pec
catum est.

De negligētia cōfessionis. c. 4.

SI omisit ad minus semel in
anno cōfiteri vel ex negli
gentia vel ignorātia mortaliter
peccauit. secus si ex impotētia: vi
delicet qr ñ hz copiā cōfessoris sz
si postea cū hz copiā cōfessoris nō
suppleuit defectū mortale est.
¶ Si fecit cōfessionē fictā scient
dimittēs aliquod mortale vel quod
dubitabat vel credebat esse mor
tale etiā si nō esset mortale mor
taliter peccat et tenet iterare cō
fessionē.
¶ Si dicit se esse cōtritū de oib⁹
peccatis et dispositū ad abstinen
dū et satis faciendū cū hoc nō in
tenderet mortalit peccauit et te
netur iterare confessionem.
¶ Si pñiaz sibi iniunctā pro mor
talib⁹ ex negligentia omisit fa
cere: peccauit mortalit et tenet
iterare cōfessionē: si ē illius obli
tus penitētie.
Si sciēter cōfessus ē ei quē sciuit
excoicatū vel suspēsū vel nō habētē
auctoritatē: puta qr symoniace
accepit bñficiū: vel qr intrusus ē p
laicā potestatē peccauit mortalit
et tenetur iterare cōfessionem.
¶ Si cōfessus ē in excoicatiōe ma
iori excūs quā nesciuit ipse nec cō
fessor eius: absolut⁹ tñ fuit a pec
catis oportet iterū cōfiteri: qr nō
fuit capax absolutōnis tūc propter
excōmunicationem.
¶ Si cōfessus ē ei qui non habet
sufficientē scientiam peccat et si
fuit adeo ignorās qꝫ nesciuit dis
cernere peccata eius precipue cō
munia tenet iterare cōfessionē.

De negligētia circa coionē. c. 5

SI omisit coicare semel i an
no. s. in pascha resurrectio
nis post ānos discretionis pecca
uit mortaliter: nisi fuissz legiti
me impedit⁹. vt qr alteratus sto
maco vel excoicatus querēs tamē
absolutionē: vel de licentia proprii
cōfessoris p aliquot dies differret
et in hmōi casibus debet supple
re defectū qñ potest.
¶ Si non coicauit ieiunus ita. s.
qꝫ post mediā noctem aliquid sū
psit p modū cibi vel potus pecca
uit mortaliter: nisi esset grauit
infirmus: quia tūc licet.
¶ Si coionē sūpsit cū staret cū pro
posito alicuius peccati mortalis:
vel cū esset excoicatus hoc sciens
vel ignorās ignorātia crassa pec
cauit mortaliter.
¶ Si nō cōfessus de aliquo morta
li peccato cōmisso vel aduertent
ex verecūdia: vel inaduertēter
propter indiscussionē cōscientie: vel
ex ignorātia crassa et supina sū
psit coionē peccauit mortaliter.
¶ Et nota qꝫ si quis omittit cōfes
sionē vel coionē in tpe statuto co
nari debz cōfessor vt inducat eū
ad supplēdū defectū nisi sit om
nino nō bñ dispositus. ¶ Itē cū
reperit aliquē deditū viciis tur
pibus et aliis vsqz ad finez qua
dragesime cautuz videt ne subi
to admittat ad coionē: sz prolōget
sibi tēpus p aliquas ebdomadas
De aliis vero defectib⁹ qui com
mittūtur circa cōmunionē et mis
sam vide in. 3. parte de clericis

¶ Si existēs excōmunicatus ma
iori scienter participauit audiē
do diuina in ecclesiis aut sacra
menta percipiēdo peccauit mor
taliter.
¶ Si participauit in crimine cū
aliquo ꝓpter qđ ille cū quo parti
cipauit erat excōmunicatus: vi
delicet quia verberauit clericū.
ut.c.si cōcubine. de sen. excom.
vel si aliquis clericus subiicit se
alicui laico verberādū ad placā
dū eū de iniuria sibi illata cleri
cus ille efficiť excōmunicatus. qi
participat in crimie cū verberā
te: propter quod est excōmunica
tus: et mortale ē. vt. c. contigit.
de sen. ex.
¶ Si existēs excōmunicatus ma
iori sciēter participauit cū aliis
fidelibus etiā extra diuina: pre
cipue in his que ꝯtinenť in hoc
versu.
Os orare vale cōmunio mēsa ne
gatur. Et si fecit ex contēptu cō
tra prohibitionē suoꝝ supiorum
peccauit mortaliter: alꝛs veniali
ter: et efficiť excōmunicatus mi
nori a qua pōt absoluere omnis
qui habet eum audire in cōfessi
one. Excipiūtur tñ quinqꝫ casus
in quibus licet participare cū ex
cōmunicatis: qui cōtinētur i hoc
versu. Utile lex huile res igno
rata necesse. Hec anathema qui
dem faciūt ne possit obesse. quos
vide in. 4. parte summe.

Quintus titulus de inani glo
ria habet. tria. c.

Primū.

De inani gloria que ē quītū
viciū capitale importās inordia
tū appetitū laudis humane seu
inordinatā cōplacentiā eius cui
offerť ⁊ cui fit aliquod opus prin
cipaliter ꝓpter laudem ꝓpriam
amittitur eius merces ⁊ peccatū
incurriť: et introgādū ē secūdū
statū hominū de diuersis mate
riis in quibus homines querunt
sibi laudē: videlicꝫ a doctore de
scientia et doctrina. a scholari
de ingenio ⁊ disputatione. a re
ctore de regimine: a mulieribus
de ornatu et huiusmodi.
¶ Si quesiuit laudē et gloriā de
opere peccati mortalis: mortaliť
peccauit si secundū rationē deli
beratā hoc egit. secus si secūdūꝫ
modū sensualitatis: vel etiam si
de aliquo veniali gloriatur.
¶ Si opa sua de genere bonorū
vt ieiunia elemosine ⁊ hmōi qua
si omnia ad laudē humanā fecit
mortale videtur cū ibi cōstituit
finē. secus si aliquid hoꝝ aliqñ.
¶ Si ita ordinate accepit laudē
de aliquo ope q꜄ ꝓpter eā ꝯsequē
dā paratus erat facere cōtra ali
quod preceptorū peccauit morta
liter. In aliis autē casibus vide
tur veniale.

De immodestia ornatus. c. 2.

De immodestia ornatus que
procedit frequēter ex inani
glꝛia: lꝫ etiā ex aliis causis possit
ꝓcedere: ⁊ precipue mlꝛieres iuue
nes de hoc interrogāde sūt. s. de
ornatu capilloꝝ fucoꝝ gēmarūꝫ
vestiū preciosarū ⁊ foderaturis ⁊
caudis earū ⁊ planellis nimis al
tis et coronis capitis et huiusmo
di: in quibus aliquādo est morta
le: aliquādo veniale.
¶ Si vsus vel vsa ē fucis vlꝛ aliis
ornamentis ad ostentationeꝫ et
inanē gloriam: si de hmōi supbi
uit vlꝛ gloriata est: mortale est si
tantā delectationem habuit ad

laudē et gloriā illā q̄ nō curauit
trāsgredi mādata dei et eccl'ie.
¶ Si vsus vel vsa est fucis ⁊ aliis
ornamentis ad inducendum ho
mines ad sui cōcupiscētiā extra
matrimoniū mortale est indubi
tatum. Si ita inordinate delec
tatur i hmōi ita q̄ etiā si sciret
homies ex sui ornatu scandaliza
ri .i. trahi ad sui cōcupiscētiā nō
curās de ruina ꝓximi mortale ē
¶ Si ad cōplacendū viro suo uel
ad inueniēdū virū si ē innupta:
vl' ne despiciatur ab aliis: vl' ex
aliqua leuitate usa ē fucis: vl' ali
is ornamētis supfluis de se nō ē
mortale sed potius veniale: nisi
hic sit notabil' excessus in hmōi
ut possit iudicari de occasiōe da
ta alioꝝ ruine: et nō tm̄ accepta
quod ē difficile iudicare.
¶ Si habuit nimiā diligētiam
et studium et tempus ad ornādū
se: vel fecit excessum in portatu
ra vestiū vltra suū statū vel ꝯdi
tionē: vel nō secundū morem pa
trie: vl' vestibus nimis delicatis
peccatum est.

Capitulū .3. de filiab⁹ inanis
gl'ie. Et primo de ypocrisi.

SI simulauit sanctitatē ha
bere p ieiuniū orationem ⁊
hmōi cū malus esset: si hoc egit
ad cōsequendam laudē humanā
ꝯstituēs ibi finē mortale ē: alias
veniale: nisi aliud vicium adiun
gatur.
¶ Si simulauit sanctitatē p ypo
crysim intendens aliquid quod
sit ꝯtrā honorē dei vel vtilitatē
proximi. vt seminare errores: adi
pisci indignus ecclesiasticā dig
nitatē: decipe enim ꝓximū tem
poraliter vl' spūaliter mortale ē
¶ Si simulauit sāctitatē existēs
malus vt dentur ei elemosine si
cut sancto viro vel procuratiōes
ecclesiaruz ut cerretani et sil'ia
mortaliter peccauit.
¶ Si simulauit maiorē sanctita
tem q̄ habuit: vel occultauit suū
defectū ad edificationez ꝓximo
rum: nō est peccatū vl' leue veni
ale est: aut si hoc facit ob aliquā
vanitatē vel inanem gloriam ē
veniale.

De iactantia.

SI laudauit seipsum de ali
quo opere peccati mortalis
mortalit' peccauit: si aūt de ope
venial': venialiter peccauit q̄tū
est de se.
¶ Si laudauit se de aliquo opere
bono: videlicet de virtute de sci
entia de industria vel diuitiis l'
potētiis et hmōi ex supbia et ina
ni gloria: mortale ē vel veniale
secundū radicem ipsius supbie l'
inanis glorie vñ procedit.
¶ Si laudauit se cōtemnēdo ali
os: vt phariseus publicanū mor
tale est. Si autē ex aliqua leuita
te vel vtilitate ꝯsequenda: veni
ale vel nullum est.

De yronia.

SI vilificauit se uerbis ul' fa
ctis plus q̄ sentiat in seipso
in mēte dicēs aliqua mala de se
que in se nō cognoscit veniale ē
et dicitur yronia.

De cōtentione.

SI quis contendit aduersus
alium ꝯtra veritatē scient
in reb⁹ alicuius importātie mor
tale ē. secus in rebus paruis ⁊ in
aduertenter.
¶ Si cōtendit ꝓ veritate: sed ni
mis inordiate ꝯmuniter ē venia
le: sed posset ibi esse tanta inor
dinatio q̄ ratione scādali sequi

tis eſſet ibi mortale.

De diſcordia.

SI habẽs tractare aliqua cũ
alíis in cõmuni nolit cõcor
dari cũ alíiſ de his que ordinan
tur ad honorẽ dei uel proximoꝝ
vtilitatez exeo ꝙ male afficitur
ad eos uel ut oſtendat ſe plus ſci
re ꝙ alii: mortale eſt. ſecus autẽ
ſi nõ cõcordat: videlicet quia ſi
bi videtur eſſe magis ſecunduz
deũ et rationẽ quod ipſe intẽdit
quia tũc vel non eſt peccatũ vel
leue: niſi ſit nimis ꝑtinax.

De ꝑtinacia.

SI fuit pertinax in ſentẽtiiſ
ſuis diſcrepãs a cõmuni ce
teroꝝ cõſilio vel iudicio: cõmuni
ter eſt veniale ꝑiculoſum ⁊ indu
ctiuum erroris.

De ſingularitate nouitatum.

SI fecit ſinglaritates vl' no
uitates in ꝯuerſatione vite
vel veſtibus vel cerimoniis l' ali
is adinuentionibus: peccatum ẽ
et ſi adinuenit aliquã malã ꝯſue
tudinem omnia ei imputantur.

De inobedientia.

SI nõ obediuit ſuperioribus
ſuis ſpiritualibus vel tẽpo
ralibus: legibus canonicis vel ci
uilibus rationabilib⁹: ⁊ ſi quidẽ
tranſgreditur ſuꝑioꝝ ordinatio
nes habẽtes vim precepti: vt qñ
mandatur ſeruari verbo vel ſcri
pto in virtute ſancte obedientie
vel ſub pena excõmunicationis
vel carceris vl' aliis penis graui
bus et huiuſmodi equipollentiis
peccauit mortaliter. In aliis ve
ro ordinatõnibus ſimpliciter fa
ctis trãſgrediẽdo ẽ ueniale: niſi
fiat ex contẽptu: quia tũc morta
le ꝙtũcunqz leuibus.

De gula. 6. ti. et hz. c. 3.

Primũ. c.

GUla ẽ ſextũ capitale viciũ ⁊
importat inordinatuz appe
titum ſeu delectationez circa ci
bum et potũ. ¶ Nota quinqz ſpe
cies ſeu modoſ qui cõtinentur in
hoc verſu. Pre propere laute ni
mis ardenter ſtudioſe.

¶ Si comedit vel bibit extra ho
ram debitã ſine rationabili cau
ſa et vrgente.

¶ Si eſt vſus cibis vl' potib⁹ lau
tis nimis et delicatis vltra cõdi
tionẽ ſui ſtatuſ: aliter enim decz
comedere infirmuz ꝙ ſanum: ci
uem ꝙ ruſticum.

¶ Si comedit vl' bibit in nimia
quantitate ſecundũ exigentiam
ſue cõplexionis: quod eni vni pa
rum eſt nimium eſt alteri. Et
plus comedere in die ieiunii ꝙ
altera die nõ eſt de ſe malũ pro
vna comeſtione.

¶ Si comedit vl' bibit cũ nimio
ardore gule: ſeu cũ nimia cõpla
centia ꝯtẽtus magis ſatiſfacere
delectationi gule: ꝙ neceſſitati
prouidere.

¶ Si adhibuit vl' adhiberi fecit
nimium ſtudiũ et diligentiã cir
ca cibaria delicata preparãda:
vt cum variis ſaporibus ⁊ diuer
ſis modis et huiuſmodi. In his
omnibus ſpeciebus ul' modiſ gu
le tũc eſt mortale quãdo delecta
tio gule querit' vt finis: paratus
facere cõtra precepta vt ſatiſ fa
ciat delectationi gule: vel cũ co
medit vſqz ad crapulam vel vo
mitum aduertẽter: ſicut fit a ple
riſqz in carniſprinio: vel vtitur
aliquo cibo ex quo veriſimiliter
credit incurrere magnam leſio

nem psone. In aliis uero casib⁹ communiter est ueniale.
¶ Si comedit carnes in quadragesima vl' in aliis ieiuniis ecclesie vl' in sexta feria aut in sabbato per totum annũ: nisi vrgente causa necessitatis vel infirmitatis peccauit mortaliter si sine cõsilio medici.
¶ Si usus est lacticiniis tẽpore quadragesime sine cã infirmitatis ⁊ de consilio medici peccauit mortalit'. In aliis uero ieiuniis ecclesie seruari potest mos patrie quantũ ad usum lacticiniorum qui mos si nõ appareat: tutius ẽ abstinere.

De ebrietate.

Si bibit usq₃ ad ebrietatem aduertens se nimis bibere vel potentiã uini sufficientẽ ad inebriandũ: uel de hoc dubitãs probabiliter peccauit mortalit'. secus si ignorauit potentiam uini vt Noe.
¶ Si fuit causa inebriationis alterius aduertẽter inducẽdo ad nimiũ potũ: uel ponẽdo sal in uino et hmõi mortaliter peccauit. secus si fecit causa medicine.
¶ Si induxit aliquẽ ad frangẽdum ieiuniũ ecclesie sine causa legittima suis persuasionib⁹ peccauit mortaliter.
¶ Si induxit pueros et iuuenes ad lambacitares et tabernas et huiusmodi: ut puertat ad turpia
¶ Si frequentauit tabernã sine causa rationabili: vl' cõuiuia dissoluta peccatum est.

De insensibilitate.

Si abstinuit se nimis a cibo et potu et aliis necessariis vite: propter quod incurrit infirmitatem communiter ẽ veniale: nisi fiat notabilis excessus et addat' obstinatio cõtra admonitiões ex huiusmodi defectu: q₃ tũc uidet' mortale rõe piculi ĩde sequẽtis.

De filiabus gule. et primo de ebetudine. c. 3.

Si ex fumositatibus inordiate comestionis et potus incurrit scurrilitatẽ seu grossiciẽ intellectus: et ex hoc ineptitudinem intellectus vl' ineptitudinẽ legẽdi orãdiq₃: ẽ veniale coiter

De loquacitate.

Si nimis locutus ẽ: seu dixit verba ociosa ⁊ sine necessitate et rationabilitate cõmunit' est veniale.

De scurrilitate.

Si fecit actus seu gestus inordinatos: et si sint puocãtes ad libidinẽ extra matrimoniũ: est mortale: si vero ad dissolutionem vel leuitatẽ: vt ventositatẽ et hmõi veniale est.

De inepta leticia.

Si habuit ineptã leticiam ⁊ vanam in ludis et iocis: cõmuniter veniale ẽ: nisi addatur aliquod vicium.

De choreis.

Choree que fiũt cũ inordinata leticia sũt mortalia quinq₃ modis. Primo cũ fiũt ex libidine. Secũdo cũ fiũt in eccl'iis quia sacrilegiũ est. Tertio cum fiũt a clericis ⁊ religiosis cũ mulieribus, ratione scãdali. Quarto cũ fiũt ex inani gloria: vl' vana leticia tam inordinata q᷑ ibi cõstituatur finis. Quinto cũ tales chorizantes nõ curãt de scandalo proximi: ẽ mortale. In aliis aũtẽ casibus cõmuniter est veniale. Poss₃ tamen quandoq₃ esse mortale: nec de facili de hmõi potest dari iudicium.

De immundicia.

DE immūdicia que pōt intel
ligi cū quis immūde come
dit: ⁊ esset veniale precipue si ex
hoc conturbat alios. vel quia vo
mitum facit: et si hoc facit qꝛ ni
mium comedit: vl' quia auidius
comedat: peccatū est. secus si cā
medicie. vel pōt intelligi de im
mundicia pollutionis: que cū ac
cidit in somniis nō imputaᵗ ad
peccatū: sed peccatū potest esse i
causa eius. s. si ꝓcessit ex crapula
vel turpi cogitatione precedenti
vl' ex negligētia: vel etiam post
vigiliā recolēs de ipsa immūdi
cia habita in somniis turpibꝰ de
lectatur: et si ē cōsensus rationis
de hmōi turpi delectatione mor
tale ē vel veniale: vl' nullū si ex
alleuiatōne nature. ¶ De immū
dicia seu pollutione ꝓcurata no
ta ꝙ si quis quid agit hac inten
tione principaliter vt pollutōnē
habeat: siue vigilando siue dor
miendo: mortaliter peccat etiaꝫ
si facit causa sanitatis. Si auteꝫ
ipsa pollutio etiā cōtingat in vi
gilia preter voluntatem et sine
ꝓcuratione nō est mortale.

De luxuria titulus. 7. et hꝫ. c. 2.
Primū.

Luxuria ē septimū capitale
viciū. sꝫ qꝛ supra in precep
tis dictū est satis de speciebꝰ eiꝰ
in ope ac etiā in cogitatione om
ni: illis omissis videndum est de
quibusdaꝫ aliis ptinētibus ad ip
sam luxuriam et delectationem
morosam. ¶ Et primo si tetigit
aliquē vel aliquam vel osculatus
est libidinose extra cōiugiū mor
taliter peccauit etiā si nō sequiᵗ
turpis actus. nā talia exercitia i
opere ipso, p vno peccato habenᵗ
cū opere ipso: sed tanto grauius
quanto in hmōi cōcurrūt plura:
si autē fiant diuersis tēporibus:
diuersa sunt peccata.
¶ Si scripsit litteras l' portauit
vel misit vel recepit cōtinentes
amatoria ⁊ prouocantia ad lasci
uiā aduertenᵗ mortaliᵗ peccauit
¶ Si fecit cantōes vl' cātauit vl'
legit vel audiuit verba lasciuie:
vel turpia delectabiliter ad pro
uocandū se vel alios ad lasciuiā
mortale est.
¶ Si associauit aliquē quē sciuit
ire ad ꝑcandū vel turpiter agē
dum vel ad faciendū serenatas
vel matutinatas peccauit morta
liter. ¶ Si fuit mediator inter
aliquos ad hmōi turpia: vel posu
it aliquos mediatores inter se et
inter alios et hmōi: peccauit mor
taliter. ¶ Itē si recepit enseniū
vel donū quodcūqꝫ: vel misit ex
amore libidinis.

De delectatione morosa

DE delectatiōe morosa quod
viciū reperitur in tepidis ⁊
multū negligētibus. nā feruidi
subito cogitationes expellūt no
xias: ⁊ frigidi desideriis operis
acquiescunt.
¶ Si habuit cogitatōnes immū
das et carnales in quibꝰ trahit
morā postꝙ ratione ꝑpendit pro
pter delectationē ipsam cogitā
di huiusmodi peccauit mortaliᵗ
Nō solū quādo quis cogitationi
bus luxurie ratione cōsensit deli
berans facere malū si adesset cō
moditas: sꝫ etiā nolēdo opus ꝑpe
trare: sꝫ nō curādo ipsas cogita
tiones libidiosas expellere post
ꝙ ꝑpendit: sed in eis voluntarie
immorādo peccauit mortaliter.

De filiabus luxurie.

De filiabus luxurie de quib' nō oportet multū interrogare: q2 difficile ē intelligere: nisi cū mixtura alioꝝ vicioꝝ. Et prima est cecitas mentis.

De cecitate mentis. Si fuit ita mēte occupat' circa mūdana et carnalia ꝙ nesciuit de deo cogitare l' de reb' spūalib'.

De precipitatione.

De precipitatione si fuit preceps et subitus in operibus suis sine cōsilio et examinatōne mentis debita agens.

De inconsideratione.

De incōsideratione si fuit incautus i factis suis nō bene iudicās circa occurrētia.

De inconstantia.

De incōstantia si in eo quod deliberauit boni agere fuit incōstās et mutabilis ex passione.

De amore sui.

De amore sui si nimis seipsū dilexit querēdo corporis delectatiōes et cōmoditatē 7 hmōi.

De odio dei.

De odio dei si habuit deū l' legē eius in displicētia: q2 prohibet cōcupiscentiā et hmōi.

De amore vite presentis.

De amore vite presētis si nimis amauit vitam istaz presentē propter voluptates carnis quibus est deditus: ita amare vitam presentem ꝙ aliquis vellet hic perpetuari secūdum Pe. est mortale.

De horrore futuri seculi.

De horrore futuri secl'i si horrorē habuit ad vitā futurā De aliis vero que ptinēt ad vicium luxurie circa cōiugium vide infra de cōiugatis.

De supbia titulus. 8. et hꝫ. c. 2. Primum.

Supbia secundū Gregoriū est regina omniū capitaliū vicioꝝ: 7 est vicium multū subtile et difficile ad cognoscendū: 7 consistit in appetitu inordinato proprie excellētie et habet quatuor species siue modos de quibus potes interrogare prout videbis expedire: si tū penitēs itelligat.

¶ Si bona naturalia spūalia vl' tpalia que habuit sibi attribuit: et a deo nō recognouit.

Si bona ipsa a deo recognoscēs meritis suis principaliter se accepisse existimauit: videlꝫ ꝓpt sua ieiunia oīones et hmōi.

¶ Si ea bona que nō habuit sibi attribuit: vel plus ꝙ habuit cum existimat se habere mltū humilitatis caritatis patiētie 7 hmōi cū nō habet.

Si reputauit se meliorē eē ceteris alios ꝯtemnēs: i quolibꝫ hoꝝ mōꝝ pōt esse mortale vl' veniale secundū ꝙ rōne ꝯsentiē vel nō.

De filiabus supbie. c. 3. et primo de derisione.

De derisione que alñ ꝓcedit ex supbia Si irrisit sacramta et alia diuina vilipendēs ea: aut sāctos viros aut prelatos aut deo seruire volētes: vt sic retrahat eos peccauit mortaliter.

¶ Si irrisit intendens ex hoc iniuriā et vilificationē vel notabilem perturbationē eius mortaliter peccauit: sed si ex leuitate vl' causa ioci secus.

De ambitione.

De ambitione que ꝓcedit ex supbia 7 importat iordiatū appetitū honoris 7 multū reperitur in prelatis et dominis

¶ Si desiderauit aliquā digni
tatem vl' beneficiū curatū ratio
ne deliberata principaliter ꝓpt
honorē vel dignitatē vl' vtilita
tē tpalem peccauit mortaliter.
¶ Si desiderauit dignitatē vel
beneficiū ecclesiasticū vl' secula
re ad quod est indignus vel ine
ptus: videlicet qr criminosus et
hmōi peccauit mortaliter.
¶ Si desiderauit vl' quesiuit ad
hmōi ꝑuenire etiā faciēdo cōtra
precepta mortale est.
¶ Si quesiuit honorez de quacū
qз re ita iordiate ꝙ ibi ↄstituat
finem mortale ē. In aliis vero
casibus videtur veniale.

De presumptione.

PResumptio que procedit ex
supbia cōsistit in hoc ꝙ ho
mo ponit se ad ea que sunt supra
vires suas: vl' nō ꝑtinēt ad cōdi
tionē suā: vt secularis ad iudicā
dum clericos vel eos qui nō sunt
sibi subiecti: vel de his de quib⁹
nō hз ꝑtātem peccauit mortalit
¶ Si po suit se ad faciendum ea
exercitia ad que non erat aptus
vñ pōt sequi spūale vel tpale dā
num alteri: vt medicus ignarus
medicine: l' aduocatus ignarus
ad aduocandū iudex ad iudican
dum ↄfessor ad audiendū ↄfessi
ones et hmōi peccauit mortalit
secus aūt si ↄpetēter in arte illa
peritus erat.
¶ Si presumēs de virtute sua ex
posuit se ꝑiculis peccatoꝝ: vt va
dēs ad loca inhonesta: vl' frequē
tans ↄuersationē mulierū leuiū
et hmōi: vbi de facili pōt labi in
mortali peccato: mortale videt.
¶ Si nimis de se presumens nō
ꝓuidet necessitatibus vel ꝑiculis
occurrētibus spūalibus vel tēpo
ralibus expectās effectū miracu
losum a deo. s. vt eum sanet in
firmū sine medico et medicinis
vel ministret ei cibū sine labore
est mortale et dr tētare deum.

De temeraria iudicatione.

SI facta alterius que dubia
sunt quo aīo fiāt in malam
partē interpretatus ē seu iudica
uit: et sine signis sufficientibus
indicātibus maliciā alterius de
liberate iudicauit aliquē de pec
cato mortali mortalit peccauit.
Si uero iudicauit de veniali: ue
nialiter peccauit. Idē si iudica
uit de mortali: sз nō deliberato
animo.

De curiositate.

SI fuit curiosus circa cogni
tionē intellectiuam: vt que
rendo scire que sūt supra capaci
tatē suā: videlicet de trinitate:
de predestinatione. vel querēdo
scire a quib⁹ nō debз: vt a demo
niis. vel ꝑ sortes: vel querēdo sci
re parum vtilia ⁊ dimittēdo ma
gis necessaria: uel querēdo scire
solū ad sciēdum: et nō ad deū co
gnoscendū: vl' ad aliquā vtilita
tem peccatū est qñqз mortale qū
qз veniale.
¶ Si fuit curiosus circa usus sen
suū. s. oculis aspiciendo: auribus
audiendo: naribus ad odorādū:
gustu ad gustanduз: tactu ad tā
gendū sine necessitate l' vtilita
te: sз solū delectatione sensuali:
peccatū ē cōiter veniale et qñqз
pōt esse mortale.
¶ Si recepit se in spetaculis ad vi
dendū: ut torneamenta palestra
currere ad brauiū et hmōi: nā si
in hoc sit ꝑiculū mortis spūal' vl'
tpal' vt qñ sūt spectacula represē
tatiua turpitudinū: vl' cū recipe
ret notabilē lesionē corporis: est

mortale: ⁊ mltomagis i exercēte
et prebēte occasionē in hmōi spe
ctaculis. al's est veniale: nisi ꝓpt
hoc aliquis ita delectat ꝙ mens
ei⁹ auerteret a deo: ita videlꝫ ꝙ
parat⁹ esset trāsgredi mandata
dei ⁊ eccl'ie vt illa aspiceret ul' fa
ceret. ⁊ hocidē intelligo de quo
cūqꝫ peccato qd' de se ē veniale:
q: ꝑ hūc modū pōt effici mortale

De ingratitudine

INgratitudo repit in omni
peccato mortali: ſꝫ vt circū
stātia aggrauās ipsū: q: vbi hō
dꝫ sꝑ seruire deo eū offēdit. Est
etiā vnū speciale peccatū inꝗtū
scilꝫ recipiēs bñficia a deo l' ab
hoie ea nō recognoscit recogitat
et regratiatur et recōpensat: ul'
qd' peius ē vilipēdit bñficia rece
pta l' murmurat de eis l' iiuriat
bñfactori: coiter autē repit mix
tum cū aliquo genere peccati qñ
mortale qñ veniale est.

De scandalo.

DE scādalo qd'qñqꝫ nō ē pec
catū speciale: ſꝫ circūstātia
aggrauās peccatū inꝗtū videlꝫ
ex dicto vel facto alt'ius nō recto
dat alt'i occasio ruine spūalis: et
hoc ē scādalū: et si hoc intēdat ē
circūstantia aggrauās peccatū
et mutās speciē: vñ ē necessaria
ꝯfiteri qñ ē tale quid verisil'iter
trahēs ad ruinā peccati mortal'
et precipue cū hoc sequit. Si au
tē hoc intēdat. s. ducere aliquēꝫ
ex dicto vel facto suo ad aliquaꝫ
ruinā est mortale et speciale pec
catū si intēdat inducere ad mor
tale: al's veniale.

De adulatione.

Dulatio que coiter ē scāda
lizatiua et cōsistit in hoc ꝙ quis
verbis vel factis suis inordinate
querit placere aliis ad beniuolē
tiā captandā: ⁊ si in malo adula
tus ē criminaliter: puta laudans
aliquē de vindicta facta vl' tur
pitudine ⁊ huiusmodi est morta
le. ¶ Si adulat vl' laudat aliquē
intendēs eū decipe notabiliter
in tꝑalibus vel spūalib⁹ ē morta
le. secus si aliquid iustū intēdit
ab eo habere vl' quid paruū reci
pere ꝑ modū doni: vt histriones
¶ Si nimis laudauit aliquem ex
quo ille sūpsit occasionē suꝑbie l'
inanis glorie coiter ē veniale: et
pōt etiā aliqnādo esse mortale.
Si vero laudauit aliquē ad eum
excitandū magis ad virtutē: vl'
ad ꝯfortādū eū in tribulatiōib⁹
et tētationibus et obseruatis de
bitis circūstantiis est uirtuosū ⁊
meritoriū: al's ueniale.

De blasphemia in spm̄ sāctū.

DE blasphemia i spm̄ sāctū
que ꝓcedit ex malicia: uide
licꝫ iꝗtū quis ꝯtēnit vl' refugit
ea cogitare menti occurrētia ꝑ
que possꝫ retrahi a pctō: ⁊ hꝫ sex
species. s. Presūptio. Desperatio
Inuidentia fratne grē. Impug
natio ueritatis agnite. Obstina
tio. Impenitētia. De hīs uero in
terrogandū ē ꝓut uidet: ⁊ coiter
nō repit nisi in multū sceleratis
Presūptio aūt dī hic cū quis pre
sumit de dei misericordia existi
mās ꝙ parcat sibi ad bñplacitū
suū: l' ꝙ saluet eū ꝑseuerantē in
peccato. Despatio autē cū credit
deū nō posse nec velle sibi parce
re etiam penitēti uel uolenti sal
uari. Impugnatio ueritatis ag
nite dī cū quis ꝯtradicit uerita
ti fidei quā nouit. Inuidētia fra
terne grē ē cū dolet quis de grā
dei ⁊ gl'ia crescēte i hoibus. Ob

stinatio cõfirmat volũtatẽ suam
in peccatis cõmissis. Impeniten
tia aũt dr̃ cũ quis ꝓpon it firmiť
etiã in futurũ non penitere.

De scismate.

DE scismate. hoc peccatũ cõ
mittitur cũ quis recedit ab
obediẽtia romane eccľie sumẽs
sibi aliud caput: vľ sequẽs aliquẽ
canonice ñ electũ: et semꝑ ẽ mor
tale et excoĩcatio ꝯtra tales: nisi
forte cũ essẽt duo quoꝝ quilꝫ ha
beretur ꝓ sũmo põtifice a suis se
quacibꝰ ⁊ nesciť clare quis sit ca
nonice electꝰ. In hoc eni videť
popľi excusari si nõ sũt ꝑtinaces
sꝫ pati illi adherere quẽ sciũt ve
re eẽ electũ canonice. ¶ Si inni
tiť ordinatiõibꝰ vľ alienatõibus
factis a scismaticis excõicatꝰ ẽ.
extra. de scisma. c. i.

De infidelitate paganoꝝ hereticoꝝ.

DE ĩfidelitate paganorũ he
reticoꝝ vľ iudeoꝝ quorum
quodlibet ẽ grauissimũ pctm̃ du
cẽs ad dãnatõeꝫ. ñ oportꝫ hoc di
cere ĩter hos. Soli enĩ heretici
sũt excoĩcati: sꝫ ⁊ cũ aliiſ precipue
iudeis ñ dꝫ hẽri domestica ꝯuer
satio: et precipue idiote. Potes
circa hmõi ĩtrogare ꝓut tibi vi
deť. s. Si hũit aliqđ dubiũ in hiſ
que sũt fidei: vꝫ de sacr̃o altaris
⁊ hꝰ: ⁊ si de hoc hꝫ displicẽtiã:
nõ ẽ curãdũ. si aũt volũtarie et
spõte dubitat essꝫ mortale. here
ticꝰ quidẽ ẽ excoĩcatꝰ: ⁊ ñ põt ab
solui citra sedẽ apľicã: ut patet ĩ
ꝓcessu curie. Itẽ receptor credẽs
vel fautor hereticoꝝ ẽ excoĩcatꝰ.
extra de here. c. quicũqꝫ. li. 6.

Incipit. 3. ⁊ vltĩa ps ĩ qua trac
tať de mõ ĩtrogãdi statꝰ diuer
sos ꝑsonaꝝ: ⁊ ꝑrio ad ꝯiugatos.
. c. i. et habet. §.

NUnc vero formãde sunt ĩtẽ
rogatões ꝑtinẽtes ñ ad oẽs
sꝫ solũ ad quosdã status hoim: et
ꝑrio ad ꝯiugatos: ĩtrogãdi sũt
nõ oẽs sꝫ ꝓut vr̃. Si de fcõ ꝯtra
xerũt ĩ aliquo casu ꝓhibitor mor
tale ẽ: qr ꝯtra ꝓhibitionẽ: nisi ig
norãtia fcĩ ꝓbabilis eos excusa
ret Sꝫ sciẽdũ ẽ ꝙ sũt quedã im
pedimẽta que impediũt mr̃imo
niũ ꝯtrahẽdũ ⁊ dirimũt iã ꝯtrac
tũ. qr nullũ ẽ. qđ intelligẽdũ est
qñ dicta ĩpedimẽta priꝰ ĩter eos
ĩueniũť ꝙ̃ sit ꝯtractũ mr̃imoniũ
et ea ꝯtinẽť in istis versibꝰ. Er
ror ꝯditio votũ cognatio crimẽ.
Cultꝰ disparitas vis ordo ligamẽ
honestaſ Si sis affinis si forte co
ire nequibis. Hec associãda ve
tãt ꝯnubia facta retractãt. Pro
horũ aliquali breuissima decla
ratõe nota ꝙ error ĩtelligiť de ꝑ
sona ñ de fortuna ľ bonitate: cũ
. s. quis ꝯtrahit cũ berta credẽs
eẽ catherinã cũ qua. s. ĩtẽdebat
ꝯtrahere. Cõditio intelligiť de
cõditione seruili. s. cũ quis ꝯtra
hit cũ serua credẽs eã esse liberã
Nã si liber ꝯtrahit sciẽter cũ ser
na tenet matrimoniũ: et similiť
si contrahit seruus cũ libera cre
dens esse seruã. Idẽ videť si ser
uus cum serua licꝫ crederet esse
libera. Votũ. s. sollẽne ꝑ ꝓfessio
nem tacitã vel expressã alicui re
ligioni approbate: taľ etiã esset
excoĩcatus. Cognatio. que ẽ tri
plex. s. naturaľ. spũaľ. et legaľ.
Naturaľ dr̃ ꝯsãguitas: ⁊ hec hꝫ
tres lineas. s. ascẽdentiũ: vt pr̃ ⁊
auus et hmõi. descendentiũ: vt
filius nepos et hmõi. collateraliũ:
vt fratres sorores ⁊ hꝰ: et hꝫ que
libꝫ linea quatuor gradus exclu
siue: precipue collaterales. nã ĩte

aſcendētes et deſcendētes videť
eſſe ꝑpetua prohibitio: hic ē etiā
excōmunicatio. ¶ Cognatio ſpi
ritualis habet etiā tres gradus:
et cōtrahitur in baptiſmo et con
firmatione. ¶ Primus eſt inter
tenentē ad baptiſmū vel confir
mationem ⁊ eā que tenetur: que
dicitur paternitas vel filiatio.
¶ Secūdus eſt inter patrē et ma
trem carnalem eius qui tenetur
et eū qui tenet cū vxore eius: et
dicitur cōpaternitas. ¶ Tertius
eſt inter filioſ naturaleſ eius qui
tenet et illā que teneť: ⁊ dicitur
fraternitas. ¶ Cognatio tertia
ſcilicet legalis que fit ꝑ adoptio
nem habet tres lineas vł gradus
¶ Primus ē inter ipſum adoptā
tem et filiam quā adoptauit ac
etiā filiā ipſius adoptati. ¶ Se
cundus ē inter uxorē adoptātis ⁊
ipſū adoptatū ac etiā vxorē ado
ptati et ipſum adoptantē. ¶ Ter
tius ē inter filios naturales et le
gittimos adoptātis ⁊ ipſum ado
ptatū: ⁊ hoc tm̄ cū ipſi filii ſunt
in poteſtate patris. Crimē iſtud
quod habet dirimere cōtractū ⁊
impedire cōtrahendū intelligiť
tm̄ de duobuſ criminibus in du
obus caſibus. ¶ Primus ē cū mu
lier machinať cū effectu in mor
tem vxoris alterius ut habeat il
lū in uirū: uel ecōtra vir in mor
tem alterius viri ut habeat illā
in uxorē ⁊c. ¶ Secūdus cū quis
dat fidē alicui cōiugate ducere
eā in uxorē poſt viri ſui mortem
et cū iſta ꝓmiſſione ſequiť adul
teriū. Cultus diſparitas: ut ſi fi
delis ꝯtrahat cū iudea uł paga
na ꝑmanēte in infidelitate: ſecꝰ
ſi cōtraheret cū heretica: nā tūc
tenet: ſed cohabitare nō debent

ſi eſſet ei periculū incurrendi in
hereſim: et peccauit mortaliť cō
trahens cū tali. Uis et uiolentia
ſcilicet abſoluta impedit et diri
mit: et ſimiliter uiolētia ꝑ metū
qui pōt cadere in cōſtantē uirū:
et cōtinetur in hoc uerſu. Stu
pri atqꝫ ſtatus uerberis atqꝫ ne
cis. niſi poſtea de inuito efficiať
uoluntarius. Ordo intelligiť de
ordine ſacro. i. ſubdyaconatu et
ſupra. et talis ꝯtrahēs eſſet excō
municatus. Greci in ſacris uti
pn̄t ꝯtracto: ſꝫ nō pn̄t ꝯtrahere.
Ligamen. i. ſi ſit alteri ligatus
ꝑ ꝯiugiū etiā ꝑ uerba de preſēti
nōdum ꝯſummatū. nā talis nul
lo mō pōt alteri matrimonialiť
copulari: niſi ille cū quo cōtraxe
rat ꝓfiteať in aliquā religionē.
Et ſi recederet unus cōiugū ita
ꝙ ꝑ multos annos alter nihil au
diret de eo: nō liceret alteri con
trahere niſi ſciret de morte eius
Honeſtas. i. publice honeſtatis
iuſticia que oritur ex ſpōſalibus
ꝯtractis cū aliqua cū qua poſtea
nō ſequiť matrimoniū ꝓpt mor
tem uł aliā cauſam: nā cū nulla
cōſanguinea illius vſqꝫ ad quar
tum gradum cōtrahere poteſt.
¶ Affinitas eſt proximitas que
cōtrahitur ꝑ eum qui duxit vxo
rem: ⁊ omnes cōſanguineos uxo
ris uſqꝫ ad quartū gradū et uxo
rem ipſam et omnes ꝯſanguine
os uiri eius uſqꝫ ad quartū gra
dū: nec illa mulier pōt cōtrahere
cum aliquo. ¶ Et nota ꝙ affini
tas cōtrahiť etiā ꝑ fornicarium
coitum: ita ꝙ ille qui fornicatur
cum aliqua nō poteſt cōtrahere
matrimonium cum aliqua ꝯſan
guinea eius uſqꝫ ad quartū gra
dum neqꝫ illa mulier poteſt con

trahere cum aliquo ↄsanguineo
fornicantis cū ipsa vsq3 ad quar
tum gradū: et scienter cōtrahēs
in hmōi gradib9 affinitatis est
excoicat9. Sic forte coire nequi
bis. Impotentia exercēdi actū
ↄiugalē que potest ꝓuenire vel ex
frigiditate naturali vel ex male
ficio vel indispositione membri
genitalis viri vel mulieris. De
his omnib9 impedimētis habes
plene in quarta pte summe. ti.
¶ Sed nota q nō oportet nec ex
pedit interrogare omnes ↄiuga
tos sigillatim de his impedimē
tis: sed de illis tm̄ de quibus pos
sit presūptio haberi: et precipue
de impedimento criminis vel co
gnationis vel publice honestatis
sed multomagis de affinitate.
Si tamen quis cognosceret con
sanguineam eius cū qua iam cō
traxit ꝑ verba de presēti: et mul
tomagis si iam cōsummauit ma
trimonium: matrimoniū quidez
tale non diuiditur: sed amittit
ius petendi debitum: ita q pete
re nō potest absq3 mortali pecca
to: tenetur tamen reddere exac
tus. Idem de muliere que ꝑmit
tit se cognosci a cōsanguineo vi
ri sui. Si vero anteq̄ cōtraxit ꝑ
verba de pn̄ti cū aliqua: cogno
uit cōsāguineā eius: ita q semē
admisit ītra claustra pudoris nō
potest iam habere illam: et si iā
ↄsummasset cū illa: nō tenet ma
trimonium: nec in hoc potest di
spensari cum illa nisi ꝑ papam.
Unde ante dispensationē semꝑ
peccat mortaliter exigens et red
dens debitū sciēs dictum impe
dimentū. Alter vero cōiugū ne
sciēs excusat de peccato ex igno
rantia facti ꝓbabilis. De his et

omnibus aliis quādo casus occur
rit vide plenius in summis.
¶ Si ↄtraxit matrimoniū clāde
stine: quia mortale est ꝓpter pro
hibitionem ecclesie.
¶ Si habens votum simplex ↄti
nentie cōtraxitq3 matrimoniū:
peccauit mortaliter: nisi sit dis
pensatus a papa prius: et tenet
adimplere uotū vsq3 ad cōsūma
tionē matrimonii. nā ipso cōsū
mato impotens fit ad implendū
et exactus omino tenetur redde
re expresse vel interpretatiue pe
tenti: sed exigere nō potest sine
dispensatione: al's peccat morta
liter. ¶ Si cōtraxit cū aliqua:
vel mulier cū aliquo ꝑ verba de
futuro: et post matrmoniū cū ali
qua cōtraxit vel de futuro vel de
presenti mortaliter peccauit ꝓpt
fractā fidē: nisi de cōmuni ↄsen
su mutuo se absoluerint: quod fie
ri debet per iudicium ecclesie. vel
nisi aliquis septē casuuz supuene
rit: quibus solui possunt spōsalia
quos habes in summis.
¶ Si post matrimonium contra
ctum per verba de presenti con
traxit cū aliqua: mortaliter pec
cauit: nec tenet matrimonium:
etiam si esset cōsummatū et filios
genuisset: sed oportet redire ad
primum: nisi ille cū quo prius cō
tractum ē ingressus essz religio
nē ibidem ꝓfessus: vel nisi cum
eo papa dispensasset in secundo
in quo tamē secundū theologos
dispensare non potest. sed quia
difficile est disputare de potesta
te pape si sine subreptōne obten
ta est forsitan transire potest.
¶ Si contraxit matrimonium:
vel filios vel filias iunxit matri
monio ante etatē legittimaz: q3

prohibitum est. Etas auté legit tima secundum iura é in duodecimo anno si est femia: in quartodecimo si é masculus. s. ad cõtrahendũ p verba de presenti ⁊ ad ꝯsũmandũ matrimonium.

Si consummauit matrimoniũ ante benedictõnem nuptiarum est mortale vbi scilicet ꝯsuetum est benedici nuptias: quia cõtra ꝓhibitionem ecclesie. Et hic aduertendum est q̄uis sponsi nõ cõsummẽt matrimonium cum spõsis ante benedictionẽ: in multis tamẽ locis multas turpitudĩes ⁊ corruptelas faciũt cũ eis: illas visitãdo. vnde interrogandum ẽ de his vbi ista reperiuntur.

Si celebrauit nuptias tẽpore ꝓhibito ab ecclesia: quia mortale est. Tempora autẽm prohibita sunt ista scilicz ab aduentu vsqz ad epyphaniam: et a septuagesima vsqz ad octauam pasche: et a tribus diebus ante ascensionem usqz ad octauam penthecostes exclusiue.

De actu eᶜ. peccatis commissis in eodem.

SCiẽdum ẽ ꝙ in actu hoc cõiugali aliqua fiunt vbi est dubium vtrum sint mortalia an venialia. Aliqua vero sũt que sũt manifeste mortalia. Aliqua in quibꝰ est veniale. Aliqua in quibus nullum peccatum.

¶ Primo quidẽ mortale est si exerceatur talis actꝰ extra vas debitum: vł etiam si intra vas debitum: tamen non suscipit semẽ ad euitandum generationem.

¶ Si ex tactibus impudicis extra actum matrimonii sequitur pollutio in altero ipsoꝝ.

¶ Si exercens actũ cõiugalẽ habet appetitũ deliberatũ ad aliã

¶ Si se habz ad eam ita inordinato affectu in actu ꝯiugali acsi non esset vxor eius ꝙ etiam opus carnale ageret cum illa vł alia difficile tamen est hoc discernere et cognoscere.

¶ Si alter alteri omnino exigẽti denegat debituz sine causa legittima propter quod exigẽs incurrit incontinẽtiam vel graue scandalum. Esset autem causa legittima si notabiliter timeret notabile nocumentum persone: vel coniugis vel prolis in vtero vel quia ex adulterio ꝯmisso perdidit ius petendi debitum: vel etiam si in loco sacro peteret: qꝛ sic locus violaretur: uel etiam in publico: quia cõtra debitam honestatem. Non est autem legittima causa omnino denegandi debitum petenti in die ieiuniorum vł festorum sollennium: vł ira quam habent adinuicem per parum tp̄is. ¶ Dubium de mortali quando quidem seruat vas debitum: sed modus indebitus. puta si lateraliter vł a parte posteriori accedat ad vas debitum vel mulier supergrediatur virũ in quibus modis ⁊ precipue in vltimo aliqui dicunt esse mortale. Alii vero ut Thomas et Alber. dicunt ꝙ non est mortale de se: sed potest esse signum mortalis concupiscẽtie: nec per hoc impeditur generatio: ⁊ si nõ ita apte ꝓcreentur. Unde in huiusmodi noli precipitare sententiam nec denegare absolutionem perseueranti in huiusmodi: sed detesteris ⁊ prohibeas quantum potes.

quando vero hoc etiam fieret et
primo et secundo modo propter
periculum abortus: forte tūc essꝫ
sine peccato.
Dubiū etiaꝫ de mortali ē tempo
re menstruoꝝ et precipue in exi
gente sciente talē defectū: queꝫ
quidā ponūt esse mortale: preci
pue qñ nō ē quasi ꝯtinuus: sꝫ ꝯsu
etus: vt mēsati. Alii dicūt ꝯtra
riū: vt Pe. de pal'. et hec opinio
est ꝯmunior. Uñ nec ꝓpter hoc
deneges absolutionē: sed ꝓhibe
as q̄ntum potes de exactionē exi
genti et exactuꝫ admoneas vt ñ
assentiat exigēti: nisi ex hoc ti
meatur de eius incōtinētia.
¶ Dubiū est etiā de exigente de
bitū a ꝯiuge ꝑmanēte in adulte
rio siue occl'to siue manifesto qd'
ipse nouit. Hoc quidā dicūt esse
mortale in exigente. quia facit
ꝯtra cōstitutionē ecclesie. vt no
tatur. 23. q. 1. c. si quis vxoreꝫ. et
hoc firmatᷣ in sūma pysana. Sꝫ
in sūma cōfessorū et Archydya
conus i. 2. so. mitigāt hūc rigo
rem excipiētes casum: vt hoc cū
faceret exigēs ad ꝓuidēdum in
cōtinentie sue. Sed Pe. de pal'.
multomagis mitigat hūc rigorē
vt cū nō speratᷣ emēdatio ex hoc
ꝑmanēte in adulterio: sꝫ potius
deterioratio non peccat exigēs:
saltem mortaliter. Ueniale aūt
est cū exigitur actus cōiugalis ⁊
si debito seruato vase ⁊ modo: tñ
principaliter intētione delecta
tionis cōsequēde ita tñ ꝙ stet in
tētio infra limites matrimonii.
¶ Si exerceatur actus cōiugalis
ꝓpter sanitatem corporalē pecca
tum est: quia non ad hūc finem
ordinatum ē: veniale tamen pu
to esse peccatum. ¶ In sollēnita
tibus et ieiuniis exigere debitū
aliqua infirmitate. s. cōcupiscen
tie ductus sine cōtemptu tamen
sacri tꝑis l' ecclesiastice exhorta
tionis veniale est secundū Tho.
et Ray. sed reddens non peccat
cū timet de incontinētia vel scā
dalo cōiugis peccaret autē si ne
garet omnino. In tēpore vero
pregnationis exigere veniale ē
si tamen nō est periculum abor
sus: reddere vero nullū peccatuꝫ
est. Ante purificationem post
partū exigere seruatis aliis cir
cunstantiis nō videtur mortale:
secundū Guil'. reddere vero nō
volūtarie nullū. Exigere etiam
vel reddere debitū ante ingres
sum ecclesie post partum de se ñ
videtᷣ peccatum: et possunt muli
eres intrare eccclesiā añ quadra
gesimam diem absqꝫ peccato: i
quo tamen ē seruanda ꝯsuetudo
patrie. ¶ Actus impudici qui
ibi exercētur nō pertinentes ad
opus: sed ad exercitium delecta
tionis vt tactus ⁊ oscula et hmōi
inordinate cōmuniter sunt veni
alia: quāuis ibi posset esse tanta
actuum inordinatio ꝙ posset eē
peccatum mortale. sine peccato
autem exercetur actus ꝯiugalis
cum fit causa prolis suscipiende
vel etiā cum fit causa reddendi
debitum: seruatis tamē aliis de
bitis circunstātiis. Debet tamē
exactus omnino reddere: et pre
cipue vir vxori: nō solū expresse
sed etiam per signa petenti: nec
vir debet uxorem auertere ne pe
tat propter periculū. Fit in ter
tio modo secundum aliquos sine
peccato: scilicet cum fit causa vi
tande fornicationis in se vel in
coniuge sua.

Interrogationes fiende circa
statum matrimonii.

CIrca predicta sic pn̄t fieri
interrogatōes. Et primo
si usus ē matrimonio extra vas
debitum.
Si aliquid fecit ad euitādū ꝓlē
mō indebito. lȝ in vase debito ⁊
quomodo.
¶ Si vtēdo matrimonio habui
intētionē ad alia.
¶ Si tp̄e mēstruoꝝ exegit l' red
didit.
¶ Si i diebus festoꝝ l' ieiunioꝝ.
¶ Si tp̄e pregnationis precipue
prope partū l' ante purificatōēȝ
post partū.
¶ Si exegit l' reddidit a ꝑmanē
te in adulterio.
¶ Si principalit' cā delectatōis
aut alia et qua cā: et circa hm̄oi
iudicandū est de peccato morta
li l' veniali iuxta predicta. ut pa
tet in summis. tenti.
¶ Si omino negauit debitū pe
¶ Si extra actus ꝯiugii ꝑ tactus
secuta ē pollutio i altero ipsoꝝ.
¶ Si excōicatus aliquo vīculo cō
traxit mr̄imonui. s. excōicatione
maiori peccauit mortalit': et pre
cipue qn̄ sciuit. et hoc qꝛ partici
pauit i diuinis. s. sacramēto ma
trimonii. Idē videt' de minori
excōicatione: si eā nouit. qꝛ sepa
rat a susceptōne sacroꝝ et matri
moniū ē unū ex sacramētis eccle
¶ Si exn̄s in pctō mortali cōtra
xit mr̄imonui videt' mortale. qꝛ
sacramētū suscipit in mortali sci
enter. precipue vero videt' mor
tale ꝯtrahēdo ꝑ verba de pn̄ti.
qꝛ ibi ē essentia sacramēti.
¶ Si cōtraxit cū aliqua ꝑsona ꝑ
uerba de pn̄ti l' de futuro n̄ intē
dens hr̄e illū vel illā in ꝯiugem
sȝ tm̄ copulā carnalē extorquere
mortalit' peccauit. ⁊ quāuis non
sit ibi realit' mr̄imoniū cogēdus
tn̄ est in foro ꝯsciētie illā ducere
vel alit' illi satis facere. maxime
si ē secuta copula: in quo tn̄ casu
eccl'ia iudicaret mr̄imoniū ⁊ co
geret illū: cui obedire tenetur.
¶ Si vir n̄ ꝓuidit uxori et fami
lie de necessariis n̄ tn̄ suꝑfluis.
¶ Si nimis eā exasꝑauit minis
verbis vel factis.
¶ Si zelotipus ⁊ ex hoc nimis su
spectosus cōtra eā fuit: uel' nimis
remissus in cura eius.
¶ Si vxor inobediēs et ꝯtētiosa
et sui sensus fuit erga virum.
¶ Si nimis inculta et negligēs
circa gubernationē domus.
¶ Si irreuerens et discola ad so
ceros et cognatos.
¶ Si nimis dedit de rebus viri
parētib' suis ul' pauꝑibus plus ꝗ̄
debuit.
¶ Si dedit licentiā viro coeūdi
cū aliis mulierib' cū ꝑegrinare
tur ē mortale.
¶ Si mulier nō vult sequi virū
trāsferentē domiciliū ad quod
tenet': nisi eā traheret ad pecca
tū: aut dubitaret de morte suā:
aut esset vagabūdus.
¶ Si utc. ꝓ filios educauit in ti
more dei ⁊ in obediētia manda
torum eius.

De principib' rectorib' et
barouibus. .c.2.

CIrca principes rectores et
barones scl'ares sic possūt
fieri interrogationes et ꝓut fue
rit expediēs secundū conditōnē
ꝑsonarū. et primo.
¶ Si ꝑ usurpationē et iniusto ti
tulo obtinuit dignitatē regimē

vl' dominiū: ciuitatis ul' castri.
q2 mortalit peccauit ⁊ sp in ipso
manet: dū tenet hmōi vsurpati
onem: nisi postmodū titulū sibi
iustificasset. nec ibi ante iustum
titulū pōt exercere iudicia sine
mortali. ¶ Si ābiciosus fuit ad
dignitates ⁊ regimē nimis aspi
rans: et si intēdit negligere iu
stitiā ad requirendū amicos: vt
sic in dominio ꝑmaneat: morta
liter peccat.
¶ Si prelatis eccl'iasticis vel ali
is supiorib⁹ suis nō fuit obediēs
et admonitiones et correctōnes
ab eis factas nō sustinuit patiēt
et si ꝯtēpsit: mortalit peccauit.
¶ Si sentētias excoicationis vl'
interdicti ñ curauit aut sic liga
tus diuinis se igessit qd' est mor
tale. ¶ Si ꝓpter crimē eius ciui
tas ē interdicta quod est sibi ad
maius iudicium.
¶ Si ꝓpter excoicationē latā in
se iudices l' actores l' ministros
grauauit. q2 vltra mortale ē ex
cōmunicatus.
¶ Si de factis aut defectibus ec
clesiasticarū ꝑsonarū ad eū non
ꝑtinētibus se intromisit: vl' tra
hēdo ad suū iudiciū et hmōi pec
cauit mortaliter. Et si cepit l' ca
pere fecit ul' ꝑcutere vel incarce
rare clericos l' religiosos etiam
delinquētes: ē excoicatus si non
hūit prius licētiā a prelato suo.
¶ Si electionē alicuius malicio
se impediuit vel ꝑ violentiā ali
quem intromisit. vl' si grauauit
aliquod monasteriū vel collegi
um eo ꝙ noledat eū eligere pro
quo rogabat: ē excoicatus vltra
mortale.
¶ Si ꝓhibuit subditis ne vēde
rent clericis necessaria. vel eis
panē coquerēt: ex quo nō habuit
ab eis quod voluit.
¶ Si patronatus eccl'iarū de no
uo sibi vsurpauit. vl' bona vacā
tium eccl'iarū aut monasterioꝝ
vltra mortale ē excoicatus.
¶ Si posuit talias vel collectas
vel alia grauamina clericis vel
aliis ꝑsonis ecclesiasticis sine li
cētia pape si nō desistat post ad
monitionem ē excōmunicatus.
¶ Si fecit statuta vl' leges ꝯtra
libertatē ecclesiasticā vl' iudica
uit secundū ea vel dedit cōsiliū
ad hmōi vl' nō remouit si potuit
vltra mortale peccatū ē excoica
tus. ¶ Si noua pedagia institu
it nō habēs auctoritatē a princi
pe suꝑ hoc. vl' antiqua seu noua
pedagia augmentauit: excoica
tus ē. secus si fecit hoc cū licētia
principis et causa rationabili ⁊
nō tenuit stratā publicā securā
vt debuit: peccauit mortaliter ⁊
tenetur ad restitutionem.
¶ Si a clericis et religiosis the
loniū pedagiū seu gabellā acce
pit ꝓ his que deferūt vel defer
ri faciūt nō causa negociatōnis
grauit peccat et ē excoicatus.
¶ Quāuis aliqui vt Jo. cal. hāc
nō admittāt: q2 nō est recepta.
et papa scit et tollerat. imo ipse
facit in terris suis. sed tutius est
vt obseruetur.
¶ Si publicos vsurarios alieni
genas et nō inde oriundos ad fe
nus exercēdū in ciuitatibus suis
admittit. vel admissos inde in
fra certū tēpus ñ expellit ē excō
municatus. Et idē si ciuis exñs
dedit ad hoc cōsiliū vel fauorē.
hoc verū est si tal' ē ꝑsona eccle
siastica habēs. s. dominiū tēpo
rale. nā dñs secularis nō ē excō

municat⁹: ſʒ ē excōmunicādus,
.c. vſurarū. de vſur. li. 6. nō tñ
epiſcopi. et ſupra incurrūt. ſed
alii. ¶ Itē ſi ciuis exñs dedit ad
hoc cōſilium vel fauorem.
¶ Si nauigātes indiſtincte de
predatus ē vel depredari fecit.
vel hoc factū nōie ſuo ratum ha
buit. vt pirata excoīcatus eſt ex
cōmunicatione papali.
¶ Si nauigātes expoliauit ł res
eoꝝ ad portus terrarū ſuarum a
mari delatas ſibi appropriauit
quod ē rapina et excoīcatus ē ſe
cundū aliquos.
¶ Si incēdia fecit vł fieri fecit
diruit vel fregit eccł'ias uł loca
religioſa: ē excoīcatus. et ſi eſſʒ
denūciatus eſſet caſus papalis.
¶ Si emunitatē eccleſiarū uiola
uit. videlicet faciēdo cape hoīes
ī eis ꝓpter debita aut maleficia
in eccleſia vł locis priuilegiatiſ
ſacrilegiū cōmittit et pōt excoī
cari et ē mortale. ſecus eſſʒ ſi cō
buſtores eccł'iarū illuc fugiētes
vel violatores eccł'iarū. q̄ tunc
ꝓpter hoc nō gaudet immunita
te eccleſiarum.
¶ Si eccł'ias vł pſonas eccł'iaſti
cas ſiue priuilegia eaꝝ violauit
vt multi tyrāni faciūt.
¶ Si fecit repreſalias vł pmiſit
fieri aut ab antiquo ꝯſuetas fie
ri fecit ꝯtra pſonas eccł'iaſticas
ē excoīcatus: niſi illas reuocaue
rit īfra mēſem. c. et ſi pignora
tiones. de iniur. et dā. da. Utꝝ
aūt liceat facere repreſaliaſ con
tra laicos. uide in. 3. parte ſum.
ti. 2. ¶ Si ad eccł'ias in quibus
patronus fuit nō poſuit idoneos
vel nō repreſentauit: ſʒ ineptos
et idiotas vel ꝯcubinarios ⁊ ali
os malos preſentauit: vel ſubdi
tos ſuos eccł'iarū patronos tales
eligere aut ſuos preſentare per
ſuaſit: ſic mortaliter peccauit.
¶ Si recepit pecuniā vt aliquē
preſentaret cū eſſet patronus uł
ſupplicaret pape: vel epiſcopo ꝑ
beneficio alieni cōferēdo ſymo
niam cōmiſit. vel etiā abſqʒ pe
cunia ſi porrexit preces ꝑ indig
no ē mortale et ſymoniacus.
¶ Si fuit fautor vel defenſor he
reticorꝫ aut etiā ſciſmaticorum
peccauit mortaliter et eſt excom
municatus.
¶ Si impediuit volētes recurre
re ad forū eccł'iaſticū ſup cauſas
que ad ipſū forū ptinēt. ne. ſ. co
rā eccł'iaſtico iudice hmōi cauſe
agitētur. vł ad hoc dans ꝯſiliū
auxiliū vel fauorē ē excoīcatus.
¶ Si bellū aſſumpſit iniuſte: uel
fuit adiutor iniuſte bellantis: q̄
oīa mala que inde ſequuntur ei
reputanť ad culpā ⁊ teneť ad re
ſtitutionē omniū dānorū inde
ſequentiū. et hoc niſi ad adiuuā
dū eū teneret et ſeruiēdū. vide
licet q̄ miles aut eius vaſallus.
talis eni adiuuās cū eſt dubium
an bellū ſit iuſtū excuſať. 23. q.
.1. c. quid culpať. ñ aūt excuſare
tur ſi ſciret bellū eſſe iniuſtum.
¶ Si ꝯſuluit exñs ī officio coīta
tis. q. ſ. aſſumať iniuſtū bellum
teneť ad oīa mala ⁊ dāna: niſi
ꝓponereť in ꝯſilio materia mō
ſtro tāq̄ eſſet iuſtū: tūc eni igno
rātes videť excuſari ¶ De materia
belli et qñ iuſtū dicatur vide in
ſum. in. 3. parte. ti. 2.
¶ Si indiſcretos ⁊ tyrānos offici
ales fecit ſeu prepoſuit terris ſu
is: teneť de dānis ⁊ malis eoꝝ ſi
ſciebat eos eē tales. ſec⁹ ſi igno
rabat: niſi cū audiſſʒ ñ remoue

rit eos si potuit.
¶ Si iniustas exactōes seu collec
tas imposuit: rapinā cōmisit. et
que dicāt iniusta talia seu colle
cta et quō satis facere debeat. vi
de in.3.parte.ti.2.
¶ Si posuit iudeos i officiis pub
licis: qd' ꝓhibet .17.q.4.c. ꝯstitu
it. ¶ Si ea que sūt coītatis appro
priauit sibi videlꝫ siluas. s. ⁊ cā
pos et hꝰ mortalit peccauit ⁊ te
netur ad restitutionem.
¶ Si liberos homīes i seruos sibi
subiecit. christiani eni ñ pñt re
digi i seruitutē rōe belli: ul' etiā
capti ñ pñt licite emi i seruos vl'
empti vēdi: et emi ab aliis non
pñt: sꝫ infideles bñ redigunt in
seruitutē: et emi et vēdi pñt. ca
pti i iusto bello: qui si postea effi
ciant christiani: ñ tñ ex hoc libe
rant a seruitute: quāuis sit piū
hoc facere.
¶ Si a decedētibꝰ sine filiis ac
cepit bona ipsoꝝ nō ꝑmittēs eos
testari et legare ad placitū: nisi
tal' patria haberet talē subiecti
onē a tꝑe cuius nō est memoria i
cōtrariū. ¶ Si nimis vindicati
uus fuit. ¶ Si homicidia muti
lationes: incarceratōnes: vulne
ra et hmōi seua sine iusticia l' cū
iusticia: sꝫ ex odio et vindicta fe
cit, ꝓcurauit l' ꝑmisit ⁊ hmōi gra
uia sunt mortalia.
¶ Si torneamēta l' duella fieri
fecit l' ꝑmisit l' ludos ul' spectacu
la piculosa aīe l' corporꝫ. vt ꝓiice
re lapides adinuicē l' represēta
tiones turpitudinū fieri fecit vl'
ꝑmisit: et ñ ꝓhibuit: si sine gra
ui scādalo potuit remouere mor
taliter peccauit. di.83.c.error.
¶ Si leges statuit quas nō debu
it: vl' potuit. q2. s. iniquas. mor
taliter peccauit.
¶ Si nimis durus fuit ad dispē
sandū vel parcendū in quibꝰ po
tuit l' ecōtra nimis facil' ad par
cendū delinquentibꝰ in preiudi
ciū iusticie et vtilitatis cōis.
¶ Si feuda vasall' suis absqꝫ iu
sticia denegauit l' seruitiū inde
bitū ab eis exegit aut fidē ñ ser
uauit. ¶ Si ipse exñs vasallus al
terius ñ fuit fidel' dño suo vt de
buit: secundū ꝙ i iuramēto fide
litatis exprimit: ul' obsequiū de
bitū ñ prestitit: l' aliquā iniuriā
fecit dño. s. alienādo feudū aut
diminuendo: vel aliquod hmōi:
mortale ē et tenet de dānis.
¶ Si tutelā alicuiꝰ sibi cōmissā
nō fideliter egit: sed bona illius
cōsumpsit et dissipauit: mortale
est et tenet de damnis.
¶ Si in terra sue iurisdictionis
sustinuit iiustas mēsuras aut in
iusta pōdera aut iniusta precia
rerū uenaliū sciēter: mortale ē ⁊
teneri uidet si cōmode pōt obuia
re. Similiter peccat si inducit l'
sustinet malas cōsuetudines aut
corruptelas.
¶ Si tollerauit aut sustinuit pu
blicos vsurarios inde ꝓpter hoc
recipiēs certā quotā vel sūmam
annuatim: mortale ē. et tenetur
illud sic acceptū restituere ñ usu
rario: sꝫ creditoribꝰ eius a quibꝰ
usure sunt extorte secūdum tho.
¶ Si pignꝰ aliquod habuit cuius
fructꝰ ñ ꝯputauit i sortē usura ē
Et de aliis speciebꝰ vsure si i ali
qua offēdit vl' fuit particeps de
quibꝰ supra i.2.ꝑte.ti. de vsur.
¶ Si penas vel emēdas in pecu
niam ꝓpter cupiditatē vel odiū
non propter correctionem delin
quentiū accepit ul' ultra debitū

extorſit: vl' penas corporales aut
mortis in pecuniariā ꝓpter aua
riciā cōtra iuſtitiā commutauit
mortale eſt.
¶ Si permiſit in terris ſuiſ latro
nes inualeſcere: vl' maliciſe eiſ
tauēs: ul' ex auaricia nolēs expē
dere ad ſecurandā patriā: mor
tale eſt: et tenet̄ de dānis et ra
pinis fcis: ſi cōmode potat obui
are. ¶ Si iuſtitiā vēdiddit l' mu
nera inique accepit. ſ. ꝓ admini
ſtratione iuſtitie: vel alias iniu
ſtitiā fecit in iudicādo: vel fieri
fecit: mortale eſt.
¶ Si fidē ꝓmiſſam violauit etiā
inimico: niſi prius ille violaſſet:
mortale eſt.
¶ Si obſides ſuos nō liberauit:
mortale eſt.
¶ Si viduas et pupilles' contra
oppreſſores n̄ defēdit cū potuit.
¶ Si treugas nō ſeruauit.
¶ Si nimis ſumptuoſus fuit ⁊ cu
rioſus i ueſtitu ⁊ apparatu equo
rum et familie cū canibus ⁊ aui
bus edificiis et cōuiuiis. nam ut
poſſint facere hmōi pōpas: emū
gunt populos vſqꝫ ad ſanguinē
facientes multa iniuſta.
¶ Si fecit edificari domos ſuas
vel laborare in agris ſuis: vl' vi
neis: vl' ligna portari p ruſticoſ
vl' colonos: et nō ſoluit eis plene
de labore ſuo: niſi ad hoc ex de
bito tenerētur. vel ſi dieb⁹ feſti
uis fecit ꝓ ſe laborare: mortale ē
ſicut in primo caſu quod tū mul
ti faciūt et male. nec ſubditi de
bent obedire.
¶ Si nimis ſe occupauit i vena
tionibus et aucupiis: l' qd' pei⁹ ē
ſubditos in his grauando indu
cens ad hmōi: ⁊ quod ē peſſimū
in diebus feſtiuis et nō auditis
diuinis vt miſſa. ꝓpter quod do
minus peccat mortaliter et oēs:
et ipſe reus eſt omnium.
¶ Si ꝓpter diſcurſus i hmōi de
ſtruxit ſegetes alioꝝ: tenet̄ eis
de dāno l' ꝑmiſit accipe. l' fecit
de blado ⁊ feno alioꝝ a ſuis ꝑpt̄
equos ſuos tenet̄ de dāno. Idē
et de aliis fructibus.
¶ Si hyſtrionib⁹ ſupflue dedit
vel nimis turpia repreſētātes in
curia nutriuit. vel ꝯcubinā: vel
ludētes ad aleas ⁊ hmōi: que oīa
ſunt dānabilia.
¶ Si de caſtitate familie ſue nō
curauit: ſꝫ inhoneſte ſe habētes
cū feminis et maſcul' retinuit:
nec correxit eos cū poſſet morta
liter peccauit.
¶ Si vero ſit cōiugatus: interro
ga de his que habent̄ i. c. prece
dēti ꝓut videbit̄ fore expediēſ.

De iudicibus. c. 3.

CIrca iudices ſeu quēcunqꝫ
habētem poteſtatē ordina
riam vel delegatā inquirendū
ē primo. ¶ Si iuriſdictionē aut
poteſtatē recepit ſymoniace. vt
ſi iudex eccl'iaſticus: aut vſurpa
tiue: qꝛ vſurpata poteſtas n̄ dat
auctoritatē. vn̄ iudicādo pecca
ret mortaliter.
¶ Si exceſſit fines mādati ſiue
poteſtatis ſue: peccat mortaliter
ſi ſciēter vl' ex ignorātia craſſa
¶ Si officialis vel iudex alius ti
more: odio: cupiditate: ul' amore
vel aliqua cā iniquā tulit ſentē
tiam aduertēter: mortale ē. ⁊ te
net̄ ad omne intereſſe pti leſe. ⁊
ſi ille ꝓ quo dedit ſentētiam nō
vult ſatiſ facere: l' nō poteſt qm̄
principalit: ipſe tenet̄. Ray.
¶ Si ꝑ ignorantiā craſſam ipſe
tulit iniquā ſententiā in iudicio

anime tenet et peccat vt prius. Ray. q2 debuit se scire insufficientē et nō iudicare.

¶ Si p negligentiā: q2 sufficiēs erat: et si laborasset ad inquirēdū ꝛ legendū veritatē inuenissꝫ sed neglexit hoc agere tenet ut prius. Mitius tñ agit cū eo qui ex ignorātia crassa: ꝙ cū eo qui ex malicia. et hoc habꝫ locū i iudice ordinario nō delegato.

¶ Si delegatus iudex iudicauit bona fide et de consilio peritoꝝ tulit iniquā sententiā: nō videt peccare aut teneri ad restitutionē leso. tū q2 necessitate obediētie iudicauit. tū q2 sepe ex certa sciētia delegātis assumit. q2 ē ignarus iuris: q2 bonus vir. qd' est verū nisi in querēdo cōsiliū fuissꝫ negligēs aut culpabil': tūc eni peccat et tenet ad restitutionem. Uul.

¶ Si assessor inducit iudicē ad ferendā iniquā sentētiā excusatur quidē iudex si simplex est: ꝛ habet bonā ↄscientiā. s. credēs sententiā esse iustā: et si nō fuit in culpa eligēdo assessorē: q2 bonus et sufficiēs coīter credebat: ſꝫ assessor peccat mortaliter et tenetur ad satisfactionē leso: siue dolose siue ignorāter inducat iudicē ad iudicandū iniuste. ray

¶ Si iudex ignar⁹ iuris secū ducit assessorē: qui coiter ñ reputatur sufficiēs vel iniquus: si de cōsilio eius fert iniquā sententiā: licꝫ credat iustā: vterqꝫ mortaliter peccat: et tenet ad restōnē i solidum. ¶ Si accepit pecuniā i iudicio: quod pōt esse quinqꝫ modis: ꝛ sp videt mortale. primo si accepit vt male iudicaret cōtra iustitiā et ↄtra ↄscientiā: et tūc illa pecunia debet dari ei in cuius iniuriā data ē. i. q. i. c. iubemus. secūdo si accepit vt bñ iudicaret: l' vt iudicaret: et daret sententiā: vl' si accepit ut nō iudicaret: cū deberet iudicare. vl' vt ñ male iudicaret. In his quibꝫ casibus debet restitui ei qui dedit. ii. q. 3. c. nō licꝫ. Ray. et secundū Uul. in foro pñie potest pauperibus erogari: sicut et alia turpia lucra. de cōsilio tamen.

¶ Si iudex nullo mō voluit ferre sententiā cū deberet et ꝓpt hoc aliquis amittit ius suū: mortal e est et tenetur illi restituere litis estimationē. Ray. 23. q. 5. c. administratoes.

¶ Si iudex accepit aliquid a ptibus. vñ nota ꝙ ordinarius nihil pōt accipe etiā expēsas nisi moderata ensenia sponte oblata vt esculentū ꝛ potulentū. di. 18. c. eulogiis. Delegatus pōt recipe moderatas expēsas. qñ. s. ē paup vel qñ oportet eū exire et equitare ꝓ examinatione cause vel pro assessore secundū gl. Si autē papa alicui causā delegauit: nō videt ꝙ aliquid possit petere: nec etiā expēsas si sua sibi sufficiūt: nisi oporteat eū exire: vl' plus ꝙ domi expendere. Ray. et Uul.

¶ Si iudex eccl'iasticus ordinarius l' delegat⁹ ↄtra ↄscientiā ꝛ ↄtra iustitiā et in grauamen alterius partis i iudicio quicꝙ facit p gratiā ul' p pecuniā icurrit suspēsionē ab executiōe officii p annū ↄdēnandus ad estimationē litis de qua vide i. 4. pte. ti.

¶ Si iudex eccl'iasticus excōicationis sētētia suspēsionis l' interdicti nimis de facili fulminat aut sine premissa admonitiōe p

ſine ſcriptis vel alias cōtra ordi
nē iuris grauit peccauit. de his
in.4. parte.
¶ Si iudex quicūq; dilationes
aliquas cōtra ius fecit. et ſi ordi
nē iudiciariū nō ſeruauit.
¶ Si partē alterā cōt ra iuſtiti
am grauauit.
¶ Si reo fecit q̄ōnes vl' poſitōeſ
ſeu inquiſitiōes ad quas r̄ndere
nō tenebat̄. ¶ Si appellationes
legittimas nō admiſit.
Si doloſe locū appellādi dedit
¶ Si poſt appellationem legitti
mā nihilominuſ in cā ꝓceſſit.
¶ Si in dubiis magnis peritos
nō ꝯſuluit. ¶ Si allegatōnes fri
uolas admiſit. ¶ Si paupibus vi
duis. orphanis nō ſubuenit et i
aduocatione nō ꝓuidit. in quoli
bet iſtoꝝ uidet̄ eē mortale cū ſci
enter deliquit. ¶ Si iudex illici
te relaxauit penā debitam reo:
qd' fit tripl'r. Uno mō q2 n̄ erat
ſuprem⁹ iudex. ſ. pꝛiceps. nec ei
publica ptās ē plenarie cōmiſſa
ſ; vt iudicet ſecūdū leges ⁊ ſtatu
ta ciuitatis. ſecūdo mō q2 ⁊ ſi ha
bet plenariā ptātē: is tn̄ qui paſ
ſus ē iiuriā n̄ aſſētit ſibi remit
ti: ſed uult reū puniri. tertio mō
qn̄ ⁊ ſi iudex h; plenariā ptātē ⁊
leſus uult remittere: tn̄ n̄ ē cā iu
ſta reipub. vtil': ſ; nociua. ſ. pre
bēs icētiuū delinquēdi. tho. in
quodlib;.2. peccat mortal'r: No
ta ꝙ qui fingit fraudulēt cauſā
aliquā ꝑ quam aliquis iudex va
dat l' mittat ad aliquā ml'ierē ꝓ
teſtionio ferēdo ē excoicatus. c.
mulieres. de iudi. li.6. ¶ Si de
bitā penā auxit l' minuit: cū nō
poſſit l' deberet. qū poſſit l' n̄ vi
de i.3. ꝑte ſū. ti.3. ¶ Si etiā mu
ta poſſ; uide ibi. ¶ Si iudicauit

ſecūdū l' allegata ⁊ ꝓbata ꝯdēnāt
quē nouit innocentē. qui tn̄ utrū
pecc; ul' n̄ l' excuſet vide i.3. ꝑte
ſū. ti.3. Si miſter iudicis exn̄s
execut⁹ ē iniquā ſn̄iā; ⁊ iiuſtā: ſi
ꝓ certo ſcit innocētē n̄ excuſat̄ a
pctō. Ray. ſecus ſi dubitat. q2
tūc excuſat̄ ꝓpt obediētiā. De
ꝑtinētib⁹ vero ad iudiciū habes
in.3. ꝑte. ti.3. c. De aduo
catis ꝓcuratoꝛib⁹ ⁊ notariiſ. c.4

CIrca aduocatos ꝓcuratores
et notarios introgandū ē
pꝛimo. ¶ Si poſuit ſe ad aduocā
dū cū ꝓhiberet̄ i iure ſcient̄ hoc
faciēs videt̄ peccare. Pꝛohibet̄
aūt ifidel' ⁊ excoicat⁹ excoicatōe
maioꝛi. necnō religioſus: niſi ꝓ
monaſterio ⁊ de mādato ſui pꝛe
lati. ſ; ⁊ clerici i ſacris l' etiā in
minoꝛibus. ſ; et bn̄ficiati ꝓhibē
tur aduocare i iudicio ſcl'ari ni
ſi i cā ꝓpꝛia et ꝓ eccl'ia ſua l' pro
ꝯiūctis vel miſerabilib⁹ ꝑſoniſ.
Sunt et alie ꝑſone pꝛohibite de
quibus habet̄.3.q.7: §. tria. Et
inter alios ꝓhibet̄ ſodomita. pꝛe
cipue notoꝛius de iure vel de fa
cto. Judex vel aſſeſſoꝛ etiā n̄ pōt
eſſe aduocat⁹ in cā in qua eſt iu
dex. nec clericus ꝓ extraneis cō
tra eccleſiā ſuā. Ray.
¶ Si aduocat⁹ l' ꝓcuratoꝛ ſcient̄
defēdit cauſā iiuſtā: peccat moꝛ
talit̄ et tenet̄ alteri pti de oī dā
no inde habito. Tho. niſi ſatiſ
faciat cliētulus qui pꝛicipal'r te
net̄ ſi ſcit iiuſtitiā qn̄. ſ. obtinet
oēz uictoꝛiā cāe. ſi uero ignoꝛāt̄
iiuſtā cā; defēdit. ſ. putās iuſtā
excuſat̄ ſcdm̄ modū ⁊ ꝯſuetudie;
regiōis quo ignoꝛātia excuſari
pōt. th. ⁊ ſi ex ignoꝛātia craſſa
peccat moꝛtal'r: ſi i pꝛicipio cre
debat iuſtā ſ; i ꝓceſſu cāe vid; i

iustā debet deesse lʼ deserere eā et non vlterius ꝓsequi. alias pec caret. ⁊ si obtinet victoriā cause teneť leso ad satisfactionē. n̄ tn̄ debet eā ꝓdere aduersario ulʼ se creta sue cause reuelare: sꝫ indu cere cliētulū suū ad cedendū vel cōponendū cū aduersario suo si ne dāno aduersarii. Tho. dum aūt ē ei dubia: vsqꝫ ad finē licꝫ ꝓsequi sꝑ illā sine pctō. Uul.

❡ Si aduocādo vsus ē indebito mō secundū Ray.

❡ Si ꝓduxit falsos testes vlʼ pro duci fecit: lʼ corruptos.

❡ Si induxit falsas leges seu ali as ꝓbatōes falsas iuris lʼ facti.

❡ Si mētiť lʼ mētiri fecerit: lʼ do cet clientulū suum in iudicio.

❡ Si dilationes nō necessarias querat in grauamen partium.

❡ Si appellat sciēter ꝯtra iustā sententiā: in quolibet hoꝝ vide tur mortale.

❡ Si nō fideliter causam foueat quantū iustitia suadet omittēdo de ꝯtingētibꝰ ex negligētia uel notabili ignorātia: in quo possꝫ esse mortale.

❡ Si ꝓcacit aut dicēdo ꝯuicia lʼ vociferādo.

❡ Si ꝓdidit secreta aduersario suo: ⁊ si ꝑ predictū modum vicit iniustā causam: teneť leso de om̄i dāno inde secuto.

❡ Si amittit iustā causā ꝓpter suā infidelitatē uel negligentiā vel ignorantiā: teneť clientulo suo de omni damno.

❡ Si aduocatus nō prestauit pa trociniū in iusta causa pauperū et miserabiliū ꝑsonarū: nā si no uit talē causā ⁊ scit illū ꝑ se non posse iuuari qui nō habet ad sol uendū: nec alium uidet qui uelit eum iuuare: ꝓpter quod amittit causam tenetur gratis iuuare si pōt. alias videť mortale. tho. et ray. ❡ Si immoderatū salariū accipit de sua aduocatione. nā moderatū petere pōt: et aduoca tus et iurisconsultus. ut dicit au gusti. 14. q. 5. c. n̄ sane. ꝙ mode ratū sumiť ex quatuor. s. ex quā titate cause: ex labore aduocādi ex sciētia et facūdia aduocādi. ex ꝯsuetudine regionis. ⁊ secun dū hoc magis et minus pōt acci pere. secundū Ray. lʼ ab initio cū facit pactū ulʼ ex post facto cō pleto. sed ex quo cā est incepta necdū finita: nullū debꝫ facere pactū cū litigatore quē accepit ī propriā fidē. qꝛ possꝫ esse occasio magni ꝑiculi. 3. q. 7. §. preterea

❡ Itē nō licꝫ pacisci de quota cū aduocato: videlꝫ decima vel cē tesima: sꝫ de quāta. licꝫ modera te tn̄ secundū iura. De hac mate ria vide plene in. 3. ꝑte. sū. ti.

❡ Si iurisꝑitus exn̄s in cā quam nouit iniustā ꝯsuluit quō obtine retur mortale est. et si vinciť ex ꝯsilio eius: teneť leso de dāno.

❡ Si ex ignorantia crassa male ꝯsuluit. ❡ Si n̄ ꝯsuluit paupꝑibꝰ nō habētibus ad soluendū.

❡ Si nimis petiit: idē est dicen dum sicut de ad uocato.

❡ Si ꝓcurator exn̄s defēdit sciē ter iniustā causam.

❡ Si n̄ fideliter ⁊ sollicite fouet iustā. ❡ Si paupꝑibꝰ nō prestauit patrociniū.

❡ Si nimiū petiit salariū: idem dicendū quod de aduocato.

❡ Si notarius exn̄s aduertēter falsauit istrumēta peccauit mor taliter. et teneť de omni dāno secuto. ❡ Si maliciose occlʼtauit

iura alioꝝ seu instrumēta: et nō
assignauit aut destruxit: vł alijs
dedit vltra mortale tenet de oī
dāno. ¶ Si ex ignorantia nota
bili vel negligētia male dicta
uit instrumēta vel testamēta cū
defectibus vn̄ oriūtur litigia vł
ꝑdūtur bona alioꝝ: peccat mor
taliter ⁊ tenet de omni dāno le
so exinde. ¶ Si fuit rogatus in
testamētis eoꝝ qui nō erāt sui sē
sus sciēter tanꝗ̄ vsum ratōnis li
berū habentiū: mortale ē ⁊ tene
tur de omni dāno lesis.
¶ Si instrumētis suis nō ē vsus
sollēnitatibus legalibus vn̄ vali
dātur cōtractus: qꝛ mortale ē et
tenet de omni damno.
¶ Si fecit instrumēta i fraudē
vsurarū sciēter: mortale ē: et est
piurus. ¶ Si notarius in officio
est salariatus sufficiēter a coita
te: et accipit etiā ab his ꝓ quib⁹
scribit litteras gratias et hmōi:
vel nō salariatus a coitate acci
pit de cōsuetudine ꝓ labore suo
vltra debitum ⁊ equitatē: pecca
uit et tenet ad restitutionem.
¶ Si diebus festiuis sine neces
sitate: sed ex cupiditate fecit in
strumēta: vł copiauit: vł extendit
scripturas cū possȝ differre: mor
tale videt.
¶ Si fuit rogatus: vel dictauit
vł redegit in scriptis statuta cō
tra libertatē ecclesiasticā: mor
taliter peccauit estqȝ excoicat⁹.
¶ Si notarius exn̄s epi ꝓ scribē
dis noibus ordinādorum: vł lr̄is
ordinationū accepit pecuniā si
salariatus est ab episcopo: symo
niā cōmisit.
¶ Si vero nō salariatus satis ac
cepit vt de lucro acciperet ordi
nator: symonia est. de qua uide
plenius in. 2. parte. ti. i. c. i.

De doctorib⁹ et scholarib⁹. c. 5

CIrca doctores et scholares
iquirēdū ē et primo. Si do
cens publice leges vel phisicam
admisit ad lectionē suā scienter
religiosos: vel sacerdotes secula
res: vel alios clericos nō sacerdo
tes sȝ in dignitate cōstitutos qꝛ
excoicatus ē qn̄ aliquē predicto
rū aduertēter admittit simul cū
illo. c. sup spe. extra. ne cle vł mo.
¶ Si docēs aut legēs in quacun
qȝ facultate etiā in sacra theolo
gia admittat religiosū exeuntē
de monasterio cū habitu ad au
diēdū sine lr̄ia prelati sui scien
ter: ē excoicatus cū eo. qꝛ parti
cipat i crimine. ¶ Itē si cū licē
tia prelati sui: sȝ sine habitu ad
lectionē recipit secundū Lapū.
¶ Si magr̄ vł scholaris exn̄s bo
nonie tractat cū aliquo ciue bo
noniēse de ꝯductōne hospitii ir
requisitis inquilinis nisi tēpus
ꝯductōis fuerit elapsum excoica
tus ē. extra de loca. c. ex rescri
pto. Et hec excoicatio n̄ habȝ lo
cum nisi bononie.
¶ Si quis ex eo pacto receptus ē
in canonicū: vt scholas teneat:
symoniacus ē. vn̄ et mortale. sȝ
vacante prebēda pōt ei annecti
hoc onus docēdi licite. Hosti. et
Ber. ¶ Si aliquid exigat vł pro
mittat ꝓ licētia docēdi. ꝗ̄uis se
cundū host. nō sit symonia: ē tn̄
cōtra iura vn̄ et mortale. qd' ptȝ
ex pena ꝓpter hoc imposita. qꝛ
exactū restituit et debēt exacto
res officiis et beneficiis expolia
ri. extra. eo. c. i. Ray.
¶ Si magister habȝ bn̄ficiū vł
salariū suffciēs ꝓ docēdo: si exi
git a scholaribus: symoniā com

mittit precipue a clericis et pau
pib' exigédo. q2 védit doctrinã
et tenet' ad restõné. host. ray.
¶ Siauté nõ sufficit salariũ ei:
põt exigere: si tñ sit idoneus in
docẽdo. alias nõ. A pauperib'
auté non debet exigere: oblata
vero gratis semp põt accipere ⁊
multomagis si nullum habet sa
larium: potest recipe collectam
pro labore.
¶ Si magister festũ colendũ de
iure vel de cõsuetudine nõ uult
concedere nisi p pecunia vl' ecõ
tra nõ colendũ cõcedit colendũ
p pecunia: symoniã committit.
Ray.
¶ Si magisterium inde querit
ineptus et valde ignorãs. uel re
cipit: videt' esse mortale ppt pe
riculũ quod sequitur. q2 ratione
magisterii datur fides i quibus
requiritur vñ nocumẽtũ primo
sequit' ex cõsilio malo. et hoc pre
cipue in theologica facultate. ⁊
admittẽs tales sciẽter ad magi
steriũ etiã videt' mortaliter pec
care.
¶ Si querit gradus vl' magiste
riũ nõ ad vtilitaté animarum ⁊
honoré dei: sʒ ad sui sustẽtatõné
et honoré ptinet ad ambitioné:
ideo vide de ambitione qñ mor
tale est vl' veniale. Si inde que
rit exemptioné vl' diuitias vl' li
bertaté: totũ est damnabile: pre
sertim in religiosis.
¶ Si docuit publice i theologia
existẽs in mortali notorio: pecca
uit mortaliter. Petrus.
¶ Si sciẽtias phibitas legit vel
didicit. vt nigromãtiã uel arté
notoriã et hmõi: mortale est. ul'
si notabiliter ignorãs se ad do
cẽdũ posuit et errores notabiles
docuit est mortale.
¶ Si nõ adhibuit diligenciam
ad pfectũ scholariũ in sciẽtia et
moribus quam debuit faciẽs ni
mias vacationes vl' nõ vtilia: sʒ
curiosa docẽs: vl' de morib' eor
nõ curãs nec cõpescẽs in quo po
tuit in hmõi negligẽtiã notabi
liter cõmittẽs mortale est.
¶ Si vniuersitatis iuramẽta ñ
impleuit: mortale est peccatũ.
¶ Si se iactauit de doctrina ul'
aliis detraxit se preferẽdo: l' eis
inuidit vel sectas nutriuit inter
scholares: vel scholares alterius
doctoris ad se traxit iniuste vel
põpose indutus est. de quibus ui
de supra. de hmõi grauitate.
¶ Si scholares non fuerint obe
dientes doctori in his in quib'
tenentur.
¶ Si rixas inter se fecerũt.
¶ Si minus aptũ elegerũt ad le
gendũ ex causa iniusta.
¶ Si dimiserũt ieiunia ecclesia
stica cũ ieiunare possent. ul' mis
se auditioné in festis vel alia sa
cramẽta.
¶ Si cõtendũt in disputatione
ↄtra veritaté: ne videant' succũ
bere.
¶ Si supbiuit ex scientia.
¶ Si aliqué malũ finé intẽdũt
ex scientia sua vel lucra iniusta
curiositates. ambitiones ⁊ hmõi
¶ Si sint negligẽtes in studio.
¶ Si prodigi in expendendo. ⁊
de aliis inquirẽdi sunt prout vi
debit' expedire de dictis supra
in prima parte et in secũda.
¶ Si nimis ardenter studuit in
libris gentiliũ ppter ornatũ mi
nus vacãs studio vtiliori vel ne
cessario vel sacre scripture. pre
cipue quo ad religiosos. vel i po

eticis propter materiã turpem qꝛ istud ē mortale. 37. q. di. c. ĩõ prohibetur.

De medicis et aromatariis. c. 6.

SI posuit se ad practicã ĩ medicina sine sufficienti peritia. qꝛ si parũ vel nihil studuit videt mortale. qꝛ exposuit se periculo occidẽdi homines.

¶ Si peritus et sufficiẽs expñs omisit aliquid de ptinẽtib⁹ circa infirmos quos habz in cura ex negligẽtia: qꝛ ex negligẽtia notabili vñ secutũ ē magnũ nocumẽtũ in infirmũ vel sequi põt: male potuit excusari a mortali. Si vero parua negligẽtia: ē venialė. vt si nõ visitat infirmos sollicite et hmõi. vbi tñ nõ ē piculũ.

¶ Si dedit mediciuã vel ɔsilũ ꝓ salute corporis: ĩ piculũ tñ aĩe ꝑpter que veniat quis ad peccatũ. i. ɔtra precepta. puta vt fornicet quis vt euitet certas infirmitates. vel medicinã dat pregnãti ad occidendũ puerũ ꝓ conseruatione matris. vel potũ inebriantẽ et hmõi mortalit peccat et hoc ꝓhibet in. c. cũ ĩfirmitas extra de pe. et re.

¶ Si seruauit preceptũ factum medicis. s. ꝙ inducãt infirmos qñ primo vocãtur ad visitandũ eos ad ɔfessionẽ faciendã. quia omittendo hoc secundũ doctores peccat mortalit. ut. d. c. cũ infirmitas. de pe. et re.

¶ Si paupes infirmos quos nouit nõ ualentes soluere nõ visitauit gratis. qꝛ ad hoc tenet et etiam soluere ꝑ eis medicias si põt alias mortale est. di. 83. c. i. et ĩ glo. sup verbo inferas.

¶ Si nimis largus fuit ad inducendũ debiles ad frangendũ ieiunia eccl'ie sine rõnabili causa qd' frequẽter faciũt ñ ē sine pctõ

¶ Si vero etiã sanis dissuadet ieiunia eccl'ie dicẽs nociua esse. et sic inducũt ad frãgendũ ieiuniũ sine causa mortale ē. de pe. di. i. c. noli.

¶ Si dedit medicinã dubiã sanationis vel mortificationis videtur mortale. ⁊ vt dicit. c. cum infirmitas. extra de pe. ⁊ re. potius debet dimitti ĩ manib⁹ dei ꝙ͞ exponi piculo medicine.

De emulatione vero et detractõne quã faciũt medici interrogandu est ꝓut habes supra

De aromatariis.

SI in ɔponẽdis medicinis ñ ponũt que ordinat medic⁹ cu nõ habẽt vel ita bona vt ē necesse in quo offendũt medici nõ faciẽtes ante se cõponi. nã si ex hoc sequit graue piculũ ĩfirmo vł nõ opaẗ sanitatẽ quã fecisset si bñ fecisset illã: mortale est et etiã ĩ medico si hoc dissimułauit

¶ Si docẽt vel uẽdũt ea que ꝓcurant aborsum ad illud faciendũ vel vendũt venena his quos credũt abusuros mortale peccatũ ē

¶ Si sophisticãt aromata. quod frequẽter faciũt ponentes in eis vnũ ꝓ alio ł in electuariis. sirupis. speciebus et cõfectionibus. in cereis facientes malas mixturas ⁊ vendentes pro puris. qꝛ vltra peccatũ teneẗ ad restitutõez illis ad quos tales res vẽdit. seu erogare pauperib⁹ cum incerti sunt.

¶ De nimiis preciis periuriis et mendaciis ⁊ de minutis põderibus que faciũt interrogandũ ē

ꝑut supra in. c. de fraudulētia ⁊ aliis uicus in prima parte. c. i.

De mercatoribus cāpsoribus et prosonetis. c. 7.

A Mercatoribus cāpsoribus ⁊ ꝓsonetis querendū est. Si misit nō solū arma et lignamia ſ; etiā quecunq; mercimonia ad alexandriā l' partes egypti: vel terras saracenoꝝ soldano subiectas: excoicatus est excoicatione papali. si nō habuit licentiam a papa. dicit' q' veneti habent.

¶ Si negociant' n̄ ꝓpter aliquē finē honestū. puta sustētationē familie sue ex lucro moderato: l' ꝓpter sustentationē pauperū vl' ꝓuisionē eoꝝ ꝓ ciuitate necessarioꝝ et hmōi: negociātur ꝓpter auariciā et ad thezaurizandum ē mortale pctm̄: si i lucro ꝯstituunt finē: l' si intēdūt lucrū p fas et nefas si possunt.

¶ Si cōposuit se cū aliis mercatoribus q' nō vendant de aliquo minori precio q̄ ꝯrentū fuit iter eos. quod ē excessiuū vt sic cogātur psone emere caro precio. peccatū ē. et legib' ꝓhibitū. host.

¶ Si vendunt merces ꝓ maiori precio q̄ valeāt: et ex eo q' n̄ soluit fecit ei terminū: ſ; etiā mutuat ei pecuniā aliquā: vsurā committit. ¶ Si vēdēdo mercātias suas puta lanā vel pānos recipiendo ꝓ precio alia mercimonia puta sericū ꝓ aromatibus l' alia quod vulgarit' dicit' barato multo maiori precio vēdit sic q̄ si reciperet pecuniā: peccatū est iniustitie et mortale: nisi ille cui vēdit etiam lōge maiori precio tradat res suas: tūc pōt vnus excessus cōpēsari cū alio. si sint quasi equales.

¶ Si vendendo ad terminum plus iusto precio uendit ratione dilationis tantū et diuersis speciebus cambioꝝ et variis modis cābioꝝ vsurarū et fraudulētiis in quātitate et qualitate et substantia rerū: interrogandum ē ꝑut habes supra in. c. de usurpatione rei alieue.

¶ Si fraudauit vel fraudari fecit: vl' alius ꝓ eo iusta pedagia seu gabellas: mortale ē et tenet' ad restitutionem. sec' si de iniustis: vl' cū n̄ tenēt' loca illa tuta a latronibus ꝓpt' quod hec soluūtur ꝓpter defectū dn̄oꝝ.

¶ Si dedit falsas monetas l' diminutas sciēter ꝓ bonis: vel eas diminuit: ē peccatum et tenet'. secus si accepit monetas ualētes i loco pro eo quod valēt ibi ⁊ mittens ad aliū locum vbi pl' valēt plus petit. ¶ Si faciēs societatē cū aliis nō fidelit' se hūit: aliqua occl'ta lucra sibi soli retinēs tūc ad satis factōez tenet': nisi cert' esset q' socii tantundē occl'te subtraxissent.

¶ Si fecit pro aliis securitatem cū fraudib'. nā sine fraude assecurare merces p mare l' p trā ⁊ inde querere emolumētū plus l' minus secundū quātitatē piculi n̄ videt' illicitū cū subsit piclo magno. Assecuratio vero pecunie p modum satis factionis que vulgarit' di scripta vbi nullū ē piculū et dānū nō est tutū: q̄tū ad ꝯsciētiā. secus si sibi ē piculū ibi.

Si accepit pecuniā aliquā sub noie depositi rn̄dēs sex l' octo ꝓ cētenario: et cū illis pecuniis lu

trac ipse mutuādo vel aliis illicitis
ꝯtractib' ad rōnē. 10. p centena
rio et hr' cōmisit duo mortalia.
vnū ē accipiēdo. aliud mutuādo
et tenet de vsura.
¶ Si se intromisit i barocholis
ritrācolis achasmis: que vocabu
la nō declaro ob breuitatē sz de
his vide in summa. li. 2. ti. quid
malicie sit i eis. achasmū dr qn̄
quis gerit negocia stipēdiariorum
Idē si dñorum laborās p eis et cum
mutuat eis pecunias cū expēdit
recipiēs inde certū lucrū vel sala
riū et quātū meret labor p iustis
causis pōt accipe. vñ p bellātib'
iniuste ñ pōt accipe rōne mutui
nihil plus. alias vsura est.
¶ Si vsus ē piuriis et mēdaciis
emēdo et vendēdo que solēt esse
his cibus et potus. Et de his dic
vt supra i prima parte i locis su
is et cū stat in tali pposito vten
do mendaciis et piuriis et dolis
qn̄ occurrēt sp ē in mortali. Vñ
nō est absoluēdus: nisi disponat
abstinere ab illis vbi ē mortale
¶ Itē si emit res raptas vel fura
tas p mare vel p terrā. dic vt su
pra in prima parte. c. 2.
¶ Si emit vel vēdidit dieb' fe
stiuis absqz necessitate: sz p cupi
ditate. vel fecit rōcinia librorum vel
fieri fecit suis discipul'. dic vt hr
supra de obseruatōe festorum.
¶ Si fuit psoneta seu mediator
qui dr sēsale ꝯtractuū fraudulē
torum sciēter mortale ē. et tenetur
leso satisfacere.
¶ Si fuit mediator ꝯtractus vsu
rarii intēdens vtilitatē usurarii
et suā magis q̄ accipientis sub
usura mortale ē et si ipse iduceret
ad mutuādum alios ad vsuras
qui hoc nō cogitabant videt te
nere ad restitutionē.
¶ Si mediator extat i aliis ꝯtra
ctibus vt vendēdo domos equos
et alia aīalia et male ꝯsuluit em
ptori in eius damnū vel sui vtili
tatem et venditoris peccat mor
taliter et tenet leso ad omnē sa
tisfactionē et econuerso tenet si
in damnū uēditoris cōsuluit.
¶ Si in fiēdis matrimoniis vtit
mendaciis et huiusmōi in nota
bile damnū cōtrahentiū peccat
mortaliter.

De artificib' et mechanicis. c. 8

SI fecit artē cuius opus ē cū
peccato vel ad peccatum
mortale vtplurimum. sicut face
re taxillos seruire usurariis in il
la arte. Militi in bello iniusto.
nauigio piratorum. lenocinio i
tenēdo baratariā et huiusmodi
oportet q dimittat ex toto artē
alias nō est absoluēdus.
¶ Si artē fecerit cuius artificiū
pōt esse ad bonū et malū finē et
vsum: vt gladios balistas lance
as uenena et hmōi. si verisilr'iter
pōt estimari q emptor velit ad
malū vsū: ñ pōt facere vel vēde
re facta. vtputa in iniusto bello
secus si dubitat.
¶ Si qua etiā facit que sunt ad
malū vsum quasi sp. ut facere fu
cos et serta et hmōi debz dimit
tere.
¶ Si mēdaciis vtit piu
riis dolis malis mēsuris vel pōderi
bus. ¶ Si festiuis dieb' labora
uit. ¶ Si nō ieiunauit: cū posset
moderādo laborē: de quibus dic
ut supra i prima pte. c. 23. et. 9.

De lanificibus.

SI vēdidit pannum lane la
nifex minus preciose p pā
no lane magis preciose et sub isto
precio vel omnis tincture pro alia

vel cū aliquē defectū hn̄te acsi n̄ haberet nil minuēs de precio vł si in festis fecit lanā tendere sine necessitate ł cū nō plene sol uit laboratib⁹ et hm̄oi: i his eni maius et minus peccatū secūdū materiā.

De setariolo.

SI textoribus serici precium sui laboris dat nō in pecu nia: sꝫ in reb⁹ diversis: puta pā no serico tritico et hm̄oi: et cū il le n̄ indigeat illis: oportꝫ eū vē dere minori precio q̄ꝫ ille recepe rit: peccat mortalit̄ et tenet̄ ad restitutionē de dāno: nisi a pri cipio cū eo sic ꝯuenerit ꝙ daret de hi⁹ tali precio. tūc aūt nō vi detur deceptio.

De tabernario et hospite.

SI vēdit unam speciē vini ꝓ alia ł lꝫphatū vinū ꝓ puro vł ad clarificandū vinum fecit aut misit aliqua nociua corpori bus vel n̄ dedit plenas mēsuras vel i taberna tenuit meretrices et ribaldos. ł lusores ad taxillos vel advertenter dedit his quos vidit inebriari: peccauit in qui busdā mortalit̄. In aliis vero ve nialit̄ ⁊ tenet̄ de damnis.

De marcellario.

SI vēdidit carnes corruptas ꝓ sanis: quod ē mortale.

❡ Si vnā speciē ꝓ alia. vt caprā ꝓ castrato ⁊ hm̄oi. vel diminutū pondus. vt vndecim vncias ꝓ li bra: peccauit mortaliter et tene tur de damnis.

De pistore.

SI fecit panē nimis pōdero sum ita ꝙ emētes sint dece pti vel minoris pōderis q̄ꝫ debꝫ vł farinā bonā alterius accepit cū fecit panē et pſonit minus bo nā. ł cū nimio furfure: peccauit et tenetur satisfacere.

De sutore pannorum.

SI quod restat sibi de serico vel panno vł tela vel aliis sibi datis ꝓ fiēdis vestibus sibi furatur illud si sit quid notabile nisi ille diminute dedisset sibi mercedē laboris et illud capit si bi ad supplēdum tantū vel vbi esset in pacto.

❡ Si noctibus ł diebus solēnib⁹ absqꝫ magna nccitate laborat ł si faciat nouas inuētiones vani tatum.

De aurificibus.

SI vtit̄ vel si vēdit aurū vel argētū archimiatū ꝓ vero vł aurū minus purū ꝓ magis pu ro. peccat et tenet̄ de damno.

❡ Si enim calices sacros nō con flatos p se. quod ꝓhibetur.

De cerdonibus.

SI vēdidit vnā speciē corii ꝓ alia minus bona i sutula ribus.

De fabris.

SI ferrū ꝓ calibe ł malū fer rum.

De locatoribus equoꝝ.

SI sciēter locauit equū defe ctuosum vel piculosū et hu iusmodi: quilibꝫ tenet̄ vltra pec catū de dānis. et sic discurrēdū est p alias artes.

De hystrionibus.

SI hystrio fecit representati ones et iocos in verbis vel factis turpia continentes vł in ecclesiis vel in diuinis officiis vel tēporibus indebitis: est pec catum plus ł minus graue secū dum quantitatem.

De cytharizantibus.

SI muſicus cytharizauit ad cõgregationes illicitaſ vł in eccłia i organis pulſauit bal lataſ: puto mortale i pulſante et procurante.

De ſeruitoribus et laboratoribus

SI infideliter opati ſũt. i. ñ bono modo ex incuria ⁊ ne gligẽtia uel nõ tantũ quantum cõmode potuerunt peccatũ eſt.

De agricolis et ruſticis.

SI credit explicite miſteria que coiter ſolẽnizat eccłia vt incarnationẽ paſſionem ⁊ re ſurrectionẽ.

¶ Si ſcit dominicã orationem.

¶ De obſeruatõne feſtoꝝ et ieiu nioꝝ ſi tñ põt.

De auditione miſſe in feſtis.

De ꝯfeſſione et coione ſemel i anno fienda.

¶ Si recepit ſacr̃m ꝯfirmatiõis vel nõ. qꝛ tenet̃ ſi poteſt.

¶ Si tenuit ꝓprios filios ad ba ptiſmũ uel cõfirmationẽ quod ẽ ꝓhibitũ. ¶ De mẽdaciis vero et piuriis et blaſphemiis ⁊ ebrieta tibus interroga.

¶ Si ad meretrices acceſſit. qꝛ̃ aliqui ñ credũt eſſe mortale nec tñ tał ignorãtia excuſat eũ.

¶ Si decimaſ ñ ſoluit: ſaltẽ ſecũ dũ ꝯſuetudinẽ loci illiꝰ qꝛ pecca uit ⁊ tenet̃ ſatiſfacere de prete rito ſi ſacerdos ñ remittit ł etiã oblatões ſecundũ ꝯſuetudinẽ lo ci ñ dedit. ¶ Si de excoicatõne ñ curauit: ſ; ingeſſit ſe diuinis vel ꝯtẽpſit vitare excoicatos. qꝛ̃ eſt mortale peccatũ

¶ Si nocuit ꝑ ſe ł ꝑ familiã ſuã vel aialia. puta diſcurrẽdo ꝑ ſa ta alioꝝ ł mittẽdo vł ꝑmittẽdo aialia intrare ad paſcendũ. vel ſi mutuauit t̃minos poſſeſſionũ vel arãdo adunat de terra ꝓxi mi vicini agro ſuo: in his pecca uit ſecundũ quãtitatẽ dãni qꝛ̃ intẽdit facere et tenet̃ ſatiſface re. ¶ Si dolũ cõmiſit in agricł tura ł notabilẽ negligentiã in dãnũ patroni. vt nõ fimãdo ter ras ł cultiuãdo vel ſeminãdo ł recolligẽdo fructus debito tẽpo re propter quod deꝑierũt. vł bo ues nimis fatigãdo: vñ deſtruũ tur. et precipue ad lucrũ haben dñ ſui peccat et tenet̃ de dãno

¶ Si tenẽs poſſeſſionem ad affi ctũ male tractauit. vel ſi ꝑtiari us nõ rñdet dñis de quantitate tota debita fingẽs ſe minus re collegiſſe: tenet̃ dñis de dãniſ.

¶ Si aialia tenens ad ſoccidam nõ rñdet ex integro danti de la na caſeo ⁊ fetibus et hmõi. i his eſt peccatũ mortale vel veniale ſecundũ quãtitatẽ dãni et tene tur ſatiſfacere.

¶ Si diebus feſtiuis laborauit ⁊ precipue tẽꝑe meſſium et vinde miarũ abſq; magna neceſſitate vł detulit ligna ł victualia do minis ſuis: mortale eſt.

¶ Si vacauit ludis choreis ⁊ ali is vanitatibus.

¶ Si gubernauit familiã ſuam ſecundũ precepta dei et eccłie.

¶ De ſuꝑſtitionibus et falſis opi nionibus que ſolẽt abũdare in eis. ¶ Si habet vota que imple uit vel non.

De pueris et puellis. c. i.

INquirendũ eſt de mẽdaci is et ꝑiuriis. ¶ De votis ñ imple tis que tñ ñ obligãt ſi irritant̃ a ꝑẽtibꝰ añ annos pubertatis.

¶ De miſſa non audita i feſtis. de ꝯfeſſiõe ⁊ coioe fiẽda ſeł i ãno

¶ De irreuerẽtia ad parẽtes vel
maiores. ¶ De rixis. ¶ Si verbe
rauit clericũ q̄ ẽ doli capax ex
cõmunicatus ẽ.
¶ De furtis factis.
¶ De reb⁹ pentũ l' mgr̄oꝝ suoꝝ.
¶ De detractionibus et turpib⁹
verbis auditis vl' dictis libẽter.
¶ De cõtumeliis adinuicem.
¶ De inuidia ⁊ aliis, ꝑut videtur
plus et minus secundũ etatem ⁊
sensũ: precipue de viciis carnali
bus cũ mascul' et feminis vl' p se
ipsos ꝯmissis. l' adinuicẽ. que ho
die abundãt in ipsis, ꝑpt malas
societates ⁊ occultãt. Interrogã
di sũt cũ magna cautela ⁊ alõge
vt ñ addiscãt que ignorãt. Mul
tomagis hoc seruandũ est erga
puellas de oibus predictis si cre
dũt tũc habuisse vsũ rõnis iudi
cãdũ est de mortali aut veniali
secundũ regulas in prima et se
cunda parte de illis.

De clericis in cõmuni. .c. ii.

Circa clericos in cõmuni. a
quolibet clerico potest iter
rogari cũ videt' expedire. vt qñ
tal' clericus est ignotus. Si acce
pit aliquẽ ordinẽ p symoniã. q̄
p hoc peccauit mortalit: et ẽ sus
pẽsus secundũ iura antiqua nec
põt exequi susceptũ vl' ꝑmoueri
vlteri⁹ nisi prius p papã dispẽse
tur. quod verũ est si ipse fuit con
scius symonie. q̄ si ignorãte eo
põt p aliũ dispẽsari. al'r enim sp
peccaret mortalit' exequẽdo: nec
excusat eũ iuris ignorãtia. Hec
raymundus.
¶ Si accepit aliquẽ ordinẽ: licz
nõ p symoniã: tñ a symoniaco i
ordie l' dignitate. siue occulto si
ue manifesto ẽ suspẽsus ⁊ indigz
dispẽsatõne pape: sz dũ ignorat
factũ. s. eũ esse symoniacũ excu
satur a pctõ exequẽdo officia sua
sz cũ certificat' ñ põt exequi sine
dispẽsatione.
¶ Si suscepit ordinẽ a symonia
co i ordie ꝯferẽdo l' bñficio noto
rio: sil'iter ẽ suspẽsus. secus si sy
monia nõ ẽ notoria: dũ vero ne
scit excusat' mõ predicto: sz non
postea qñ certificat': sed indiget
dispẽsatõe pape. alias nõ potest
exequi. Ray.
¶ Si recepit ordinẽ hñs aliquã
irregularitatẽ: vt homicidii mu
tilatõis illegittimatõis et hmõi
si absqz dispẽsatõe peccauit mor
talit': nec põt exequi absqz dispẽ
satõne. alias peccauit mortalit'.
¶ Si recepit ordinẽ excõicatus
vl' suspẽsus vl' intdict⁹: peccauit
mortalit' et ñ habet executionẽ.
¶ Si exequit' officiũ alicui⁹ ordis
vt cãtãdo epistolã l' legẽdo euã
geliũ vt dyaconus i aliquo pre
dictoꝝ irretitus sẽtẽtia peccauit
mortalit: nisi ignorãtia facti eũ
excuset. et est irregl'aris. Ray.
¶ Si accepit ordinẽ i aliquo pec
cato mortali scienter: peccauit
mortalit'. et quotiẽscũqz exequit'
officiũ alicuius ordinis i mortali
vt accolitatũ subdiaconatũ dya
conatũ mistrãdo aliquod sacr'm
solẽnit'. vt baptizãdo cõicãdo cõ
fessiones audiẽdo et hmõi. tho.
mortale est.
¶ Si extitit publicus ꝯcubinari
us l' al's notorius fornicator: ẽ su
spẽsus ab executõe officioꝝ suoꝝ
precipue a celebratõe misse. ⁊ si
exequit' sic suspẽsus efficit' irregu
laris indigẽs dispẽsatione pape
al's nõ põt exequi. host.
¶ Si nõ portauit tõsurã ex leui
tate et lascitia: mortale videt':

¶ Si se exercuit i negociis secu
laribus negociãdo ⁊ hmõi: vł si
tenuit tabernas ibi ministrãs: ł
si lusit ad aleas et taxillos: vł se
immiscuit enormitatibus vł tur
pibus: vel tripudiis cũ feminis.
¶ Si vsus est officio ordinũ sine
debitis ornamẽtis. vt faciendo
subdiaconatũ sine manipulo: di
aconatum sine stola: celebrando
missã cum defectu alicuius sacre
vestis ordinate. s. casula amictu
alba et hmõi. vł nõ etiã in lapi
de sacrato: aut etiã sine lumine
vel sine adiutorio et sine missali
et hmõi. qꝛ in quodlibet hoꝝ est
mortale peccatũ si sciẽter dimit
tit: nec excusat iuris ignorãtia.
¶ Si exñs in sacris in subdiaco
natu et supra omisit horas cano
nicas. qꝛ i quolibet die quo omi
sit aliquã horã etiã beate virgi
nis cũ possꝫ peccauit mortalit. ⁊
si ex negligẽtia omisit. secus si
ex obliuione: et tũc tenet dicere
qñ recordat. aut si omisit ex im
potẽtia infirmitatis et hmõi de
causa. ¶ Si dicẽdo horas aliis ex
ercitiis se occupauit manualibꝰ
vt faciendo coquinã et hmõi: vi
detur mortale. qꝛ non satis facit
precepto ecclesie.
¶ Si mentẽ circa alia vagat uo
lũtarie nõ curãs et sic quasi p to
tũ officiũ videt mortale. secus si
ꝓponit uelle attendere et distra
hitur: sꝫ cũ auertit displicet ei.
Petrus.
¶ Si recepit ordinẽ sacrũ ante
etatẽ legitimã. s. subdiaconatũ
ante. 18. annos. diaconatũ ante
. 20. et sacerdotiũ ante. 25. et suf
ficit annus inchoatus peccauit
mortaliter: nec debet exequi añ
etatẽ legitimã. si tñ faciat non
efficit irregularis secundũ com
munẽ opinionẽ: sed peccat.
¶ Si sacerdos exñs commisit ali
quã symoniã. puta audiẽdo con
fessiones ꝓ habẽdo pecuniã. al's
nõ auditurus: baptizãdo ꝯmuni
cãdo inungẽdo vendendo sepul
turas et hmõi: mortale ẽ.
¶ Si in cõfessione coione ł i col
latione sacramẽtoꝝ omisit debi
tam materiã ł formã vel ritũ: i
quodlibet hoꝝ ẽ mortale: siue ex
certa sciẽtia facit siue ex ignorã
tia crassa ul' notabili negligen
tia. nã inde sequit magnũ peri
culũ et irreuerẽtia dei. Interro
gandũ est eni de formis. s. bap
tismi eucaristie et alioꝝ sacroꝝ
que sũt maioris põderis: si sciũt
eas quas habes infra. c. vltimo.
¶ Si notoriis pctõribꝰ dedit eu
caristiã ł alia sacramẽta nõ pe
nitẽtibus. ¶ Si occultis peccato
ribus quos ipẽ sciuit denegauit
publice eucaristiã uel alia sacra
qꝛ in utroqꝫ videt mortale. licet
etiã ipsi peccẽt petẽdo ⁊ sumen
do. ¶ Si celebrauit cũ mortali ñ
ꝯfesso: lꝫ ꝯtritus: mortalit pecca
uit: nisi aliqua necessitate instã
te et sacerdotis copiã nõ habẽte
tũc sufficit ꝯtritio: sed si sine hac
celebrauit mortalit peccauit. th
¶ Si celebrauit nõ dictis matu
tinis mortale ẽ.
¶ Si dicẽdo missã nõ ꝯsecrauit
putãs ex hoc euadere peccatum
mortale ẽ et grauissimũ.
¶ Si celebrauit ad faciendũ ve
neficia seu maleficia.
¶ Si nõ dixit ex integro: sed di
misit notabiles partes misse ex
ignorãtia seu festinatiõne: preci
pue canonis. ¶ Si dicẽs verba
nõ intẽdit ꝯsecrare.

vel nõ cele
brãdo
ante ma
tu[...]

Bartholomeus Viuianus Rector Diue Marie
de Giuiano istos libros Rome emit

¶ Si nõ sumpsit sacramentũ.
¶ Si non ieiunus.
¶ Si plures missas i vna die di
xit in casu non cõcesso.
¶ Si nõ in azimo sꝫ fermentato
accipit. ¶ Si cũ hostia quasi cor
rupta vel vino acetoso: vl' quasi
putrido. ¶ Si sẽp in missa occu
patus in variis cogitatõnibꝰ vo
lũtarie l' ñ curãs fuit de attẽtõe
¶ Si nõ posuit aquã cũ vino i ca
licet ex ignorãtia l' certa sciẽtia
in quolibꝫ hoꝝ predictoꝝ ẽ mor
tale. ¶ Si nõ diligẽter seruauit
eucaristiã sub sera ꝓpter qđ ali
quid ꝑdit': l' a muribꝰ deuoratur
¶ Si nõ defert infirmis apte et
cũ lumine modo debito.
¶ Si euomuit sacramẽtũ ꝓpter
ebrietatẽ vl' ex voracitate.
¶ Si nõ renouauit vt debꝫ ꝓpt
quod efficit' putrida vl' marcida
vel vermes generãtur.
¶ Si dedit ifirmo patiẽti uomi
tũ sciẽter. ¶ Si stilla sanguinis
cadit i terrã: et in his frequent
est mortale: licꝫ nõ semper.
¶ Si nimis raro celebrauit. pre
cipue si nõ celebrauit i magnis
sollenniatibus: videt' mortale se
cũdũ tho. ¶ Si ꝓmisit alicui di
cere missas recipiẽs elemosinas
et nihil itẽdit facere: videt' mor
tale. ¶ Si habens pollutionẽ no
cturnã die precedẽti imediate
ex causa vbi fuit mortale vel du
bitat fuisse mortale celebrauit:
etiã confessus videt' mortale. se
cundũ tho. l' secundũ pe. de pa.
qñ sic incõtritus accedit ad cele
brandũ. veniale aũt si ex causa
vbi fuit veniale: nisi subsit neci
tas. ¶ Si audiuit ꝯfessionẽ alicu
ius nõ habens auctoritatẽ ab ali
quo: si absoluit a casibꝰ a quibꝰ
nõ potuit vt a reseruatis siue ex
certa sciẽtia siue ex ignorantia
crassa. ¶ Si intromisit se de di
spẽsatione votoꝝ vl' absoluit ab
excoicatione maiori absqꝫ speci
ali cõmissione.
¶ Si posuit se ad audiendũ ꝯfes
siones omnino ignorãs et nesci
ens discernere inter mortale et
veniale et cõmunia mortalia: ẽ
mortale. ¶ Si absoluit quẽ inue
nit excoicatũ maiori: et a pctis
qr ñ põt. ¶ Si absoluit eũ qui ñ
vult a peccatis discedere l' satis
facere quibus debet.
¶ Si reuelauit peccatũ auditũ i
cõfessione cognoscẽti ꝯfessum il
lũ sine licẽtia illius: in quolibet
predictoꝝ videt' mortale: nec ex
cusat ignorãtia.
¶ Si nimis festinauit in audiẽ
do nõ sufficiẽter interrogãdo.
¶ Si in ꝑplexis casibus ꝑitiores
nõ cõsuluit.
¶ Si incautus in iniũgẽdis pe
nitẽtiis. qr vel nimis graues vl'
nimis paruas dedit.
¶ Si iterrogauit de his de qui
bus nõ debuit. videlꝫ nomẽ ꝑso
ne cũ qua peccauit. vl' incaute i
turpibꝰ. ¶ Si predicauit in pec
cato mortali exñs: peccauit mor
taliter. et totiẽs quotiens sic pre
dicat. Tho. ¶ Si predicat aduer
tẽter mẽdacia: mortale ẽ. Tho.
¶ Idẽ videt' si scãdalosa: vñ cõci
tat seditiones in populo.
¶ Si predicauit indulgẽtias in
discretas. ¶ Si predicauit ꝓpter
pecuniã sibi ꝓmissã l' dandã: sy
monia ẽ: vñ et mortale.
¶ Si predicat ꝓpt inanẽ gloriã
ibi ꝯstituẽdo finẽ: mortale ẽ.
¶ Si predicauit sine licẽtia.
¶ Si dixit nimis curiosa allegã

do poetas et philosophos frequēt
Si fabulosa et iocantia ad risū
si ab hmōi se ñ subtraxit cū pos
set et iniungeret ei peccauit.
¶ Si nimis familiaris ē cū muli
eribus: conuersādo visitādo eas ex
tra necessitatē: ꝓpt quod multi
scandalizantur et ipē nouit hoc
posset esse mortale.
¶ Si visitauit monasteria et qua
de causa. ¶ Si cognouit carnali
ter illā quā audiuit in cōfessiōe
vel quā suscepit ad baptismū: vl'
cōfirmationē cōmatrē qd' maxi
mum et grauissimū est scelus cō
muniter reseruatū epis. ¶ De ali
is vero inhonestatibus interro
ga ꝓut videbitur expedire.
¶ Si vestes sacras calices exter
soria et alia ptinētia ad cultū di
uinū nō tenuit mūda et decēter
aptata ꝓpt magnā irreuerentiā
poss; esse mortale.
¶ Si benedictionē mēse et grāꝝ
actōes nō dixit. quod dicere de
bet. 44. di. c. nō licet.
¶ Si nō fuit bñ modestus aspec
tu aspiciēdo hincinde mulieres et
vana: quod multū scādalizat ꝑ
sonas. similiter in incessu. statu
habitu auditu et hmōi actibus.
¶ Si ñ obediuit mādatis iustis
suoꝝ supioꝝ et sentētiis et si ꝯtē
psisset mortale est. ¶ De aliis ve
ro peccatis mortalibus de quibꝰ
habes supra in prima et secūda
parte supra interrogandū est ꝓ
ut expedit secūdū qualitatē ꝑso
narū.

De beneficiatis canonicis. c. 12

A Bñficiatis canonicis. De
omnibus iā dictis i. c. pre
cedēti possūt interrogari prout
credi pōt ipsos i ill' esse inolutos
et etiā de notariis in hoc capl'o

Si bñficiū simplex sine curatū
obtinuit p symoniā: cuius ipē fu
it cōscius nō pōt nisi p papā dis
pēsari ꝙ retineat.
¶ Si vero ignorāte eo sine scie
te: symoniā cōmisit talē oportet
renūciare tali bñficio si ñ dispē
sat. alias furtiue tenet. vñ cōti
nue stat talis in peccato mortali
postꝙ hoc sciuit: quousq; renūci
et: nec facit fructus suos: s; tene
tur restituere deductis expensis
factis i vtilitatē bñficii. et hoc
maxime de symonia p munus a
manu. Si aūt ignorāte eo poss;
etiā p aliū dispēsari: nō tñ p eū
cū quo cōmissa ē. S; si symonia
ē notoria: ē etiā suspēsus quoad
executionē ordinū: s; dispensari
pōt p epm̄: si cū eo nō est ꝯmissa
symonia. nō aūt si ē occulta ē su
spēsus quoad ordines: s; dum te
net tale bñficiū ē suspensus quo
ad se: qr sine mortali peccato nō
exequi pōt. ¶ Si recipit bñficiū
simplex l' curatū p preces carna
les. i. pro indigno porrectas: cū
esset male vite et hmōi: vel p ob
sequiū tpale factū epō vl' alii cō
ferēti: peccauit mortaliter.
¶ Si bñficiū curatū p preces su
as recepit: etiā si alias dignus
sit: qr tales preces estimāt ꝓ idi
gno tāꝙ ambitioso et presūptuo
so cōmisit symoniā: vñ mortale
ē secūdū tho. forte tñ tenet renū
ciare. Pro bñficio aūt simplici
l; porrigere preces ꝓ se si al's est
dignus: vl' etiā ꝓ bñficio i gene
rali et hoc intēdēs ad sui susten
tationē: ñ ad curā nec magis cu
ratū petēs ꝙ aliud. ¶ Si querit
l' h; bñficiū ñ itēdēs clericari s;
vxorari et itēdēs gaudere de fru
ctibꝰ bñficii videtur vsurpatio

rerū eccl'iarū ⁊ ꝯtra intētōnem
dotantiū eccl'ias. et ideo graue
peccatū est.
¶ Si nō fuit electus a patronis
vel a collegio et ꝯfirmatus ꝑ su
perioꝛē ad quē spectat siue ꝑ epi
scopū institutus: sed de mādato
vel manu dn̄i tēpoꝛal': ul' ꝑ potē
tiā accepit ⁊ dicit' itrusus. q2 fur
est ⁊ latro: nec pōt aliquid dispo
nere in tꝑalib9 vel spūalib9. vn̄
nec absoluere nec sacram̄ta pōt
dare parrochianis illius eccl'ie
sꝫ i quolibet hi9 actu peccat moꝛ
taliter. ¶ Si renunciauit alicui
bn̄ficio qd' habet eo pacto ꝙ det'
ꝯsanguineo: vel ꝓpt pecuniam
sibi ꝓpter hoc datā symonia ē:
et moꝛtale in vtroqꝫ: nec. potest
iste sibi retinere tale bn̄ficiū sic
sibi collatū
¶ Si ꝑmutationē sui beneficii
vel eccl'ie fecit cū bn̄ficio alteri
us cōueniēdo inter se absqꝫ iudi
cio supioꝝ ad quos spectat colla
tio bn̄ficioꝝ symonia reputatur
de his vide plenius in summa.
¶ Si recepit bn̄ficiū exn̄s illegi
tim9 absqꝫ dispēsatione. q2 con
tra iura: ideo tenere nō pōt. Po
test aūt cum eo dispēsare de sim
plici bn̄ficio epūs. De curato ve
ro l' de dignitate solus papa.
¶ Si fuit electus ꝑ symoniā: nō
valet electio: l' si ipse aliquē ele
git ꝑ symoniā: vel ad epātū vel
canonicatū vel ad aliā ecclesiā.
vt clerici collegiatarū eccl'iarū
vel si al's indignū ignoꝛantē ⁊
publice malū elegit ad prelatu
rā ex amicicia et hmōi: moꝛtale
et grauissimum ē et omia mala
que sequunt' ei imputant'.
¶ Si male tractauit bn̄ficiū seu
ecclesiā ꝑmittēs ecclesiā vl' edifi

cia ruere l' possessiōes icultiuam
et alias res deꝑire: moꝛtalit' pec
cauit et tenet' ad restōnē seu sa
tisfactōnē: si ꝯmisit notabilē ne
gligentiā et dānū sit notabile.
¶ Si fructus beneficii nō bene
expēdit videlicet vltra subuētio
nē suā subueniēdo pauꝑibus: sꝫ
dilapidauit in ꝯuiuiis et turpib9
vel etiā dedit ꝯsanguineis n̄ in
digētibus moꝛtale ē. secus si ꝯsā
guinei indigēt: q2 tūc pōt dari
eis. ¶ Si plura bn̄ficia habētia
curā tenet absqꝫ dispēsatiōe fur
ē ⁊ latro. nā habēs bn̄ficiū cum
cura si recipit secundū cū cura:
ipso iure vacat primū. c. de mul
ta. de prebē. extra. ⁊ hoc postꝙ̄
habuit pacificā possessionē secū
di l' habere potuit et fructus ei9
ꝑcepit. alias nō vacat primū: vi
delicet si fructus secūdi benefi
cii ꝯcedūtur alteri ꝑ papā ꝓ illo
tꝑe n̄ vacat primū. extra de pre
ben. li. 6. c. si tibi ꝯcesso.
¶ Si habēs prebendā habētem
dignitatē ⁊ si nō curā animarū
si recipit secundā: similiter va
cat prima. extra. de prebē. c. de
multa. et in isto casu ⁊ in priori
tenet' ad restōnē fructuū si rece
pit. ¶ Si habēs bn̄ficiū vnū vio
lēter occupat secundū l' si scient'
se intrudit similiter ꝑdit primū:
et si quod habebat ius in secūdo
etiā ꝑdit ⁊ vacat illud secundū
de prebē. c. eum qui. li. 6. ¶ Itē
nō pōt quis habere dignitatem
cū prebēda absqꝫ dispensatione
pape ¶ Quicūqꝫ recipit ꝑsonatū
vel dignitatē vel officiū vel be
neficiū cui cura animarū sit an
nexa si ante obtinebat simile cū
sit priuatus primo vt dictum ē:
si n̄ dimittit primū absqꝫ moꝛa

in manus ordinarii in cuius epi
scopatu e ipso iure est etiā priua
tus secūdo: ⁊ e ihabil' ad sacros
ordines et ad quodcūqꝫ aliud be
neficiū p extrauagantē io.22.
¶ Itē absqꝫ dispēsatione nō pōt
quis tenere plures ecclesias vel
prebēdas que tñ nō habeāt curā
animarū nisi in quinqꝫ casibus
Primus qñ sunt ita tenues ꝙ
neutra illarū sufficiūt ad susten
tationē. Secūdus si vna depē
det ab altera. Tertius propter
raritatē clericorū. Quart⁹ si ec
clesia ē annexa prebende vel di
gnitati. Quintus si habet vnā
intitulatā et aliā cōmendatā: sꝫ
tal' cōmenda de parrochiali ec
clesia fieri nō pōt: nisi ei qui at
tigerit vigesimūquintū annū ⁊
sit sacerdos: et tali nō pōt cōmit
ti nisi vna ex euidēti necessita
te vl' vtilitate: et durat nisi per
sex mēses. extra de elec. c. nemo
in sexto.
¶ Si habꝫ plures ecclesias l' pre
bendas habentes curā animarū
absqꝫ dispēsatione pape: iur ē ⁊
latro ⁊ continue in mortali: nec
episcopus pōt dispēsare in hoc.
¶ Si etiā habet p dispēsationē
pape: sꝫ subreptiçie. puta qꝛ petē
donū tacuit de alio quod habe
bat: l' dixit se habere legittimā
etatē cū nō haberet et hmōi idē
iudiciū est.
¶ Si p dispēsationē episcopi ha
bet plura bñficia sꝫ simplicia: sꝫ
ad supfluitatē vel etiā p dispē
sationē pape simplicia vel cura
ta cū vnū sibi sufficeret secūdū
statū suū nō videt' tutus in cōsci
entia sua: qꝛ dissipatio est et nō
dispensatio.
¶ Si accepit ecclesiā parrochia
lem a quocūqꝫ cū ñ attigisꝫ. 25.
annum absqꝫ dispēsatione pape
circa etatē nulla est dispensatio
et nullū sibi ius habet. c. licꝫ ca
non. de elec. in sexto.
¶ Si infra annū ꝯputandum a
die assignationis sibi regiminis
ecclesie nō fecit se ad sacerdotiū
ꝓmoueri: ē ipso iure priuat⁹. eo.
c. licꝫ canon. ¶ Itē tenet' psona
liter residere in residentia. Pōt
tñ episcopus causa ratōnabili di
spēsare ad tēpus tantum. Sꝫ de
ꝓmotōe ad sacerdotiū infra an
num nō extēdit' ad ecclesias col
legiatas habētes curā nec ad as
sumptos ad earūdem regimen.
de elec. c. statutū. li. 6. Possunt
etiā episcopi dispensare cū ipsis
qui habēt vel habebūt ecclesias
parrochiales vt vsqꝫ ad septēni
um litterarū studio insistētes ꝓ
moueri nō teneant' nisi ad ordi
nē subdiaconatus: quē nisi infra
annū suscipiāt sūt ipso facto pri
uati tali beneficio et medio tpe
p vicarios illis ecclesiis ꝓuideat'
de elec. in. 6. c. cum ex eo.
¶ Si habēs quodcūqꝫ beneficiū
simplex et quantūcunqꝫ paruū:
nisi dicit horas omni die peccat
mortaliter omittēdo ex negligē
tia. etiā si ñ sit in sacris ꝯstitut⁹
¶ Si canonicus vl' alius cleric⁹
recipit quotidianas distributio
nes que dātur interessentib⁹ ho
ris cū nō interfuerit: furtū ꝯmit
tit et tenet' ad restitutionem.
¶ Si cū nō possit p se curā exer
cere ecclesie non posuit ibi loco
sui idoneū qui bene officiaret: sꝫ
malū ⁊ ignorantē qui ex suo ma
lo scandalizat vt notorius forni
cator et lusor et hmōi: vel qui ne
scit ministrare debite sacramē

ta et confessiones au[d]ire peccat
mortaliter. qm̄ oia mala que se
quūtur ei imputanē.
¶Si vere non pōt inuenire ido
neū p se exerceat: l' si nō pōt ali
ter ꝓuidere renūciet.
¶ Itē ñ licꝫ prelato sub precio l'
annuo cēsu cōcedere vices suas
seu iurisdictionē. qꝛ spūale ē. ex
tra ne prelati vices suas. c. i. 2.
et. 3. videlicꝫ si diceret. ꝯcedo ꝙ
exerceas vices meas vel talē iu
risdictionē et totū lucrū sit tuū:
et dabis inde mihi tantū: illici
tū est: sꝫ ꝯmittēdo pure vices su
as licet cōstituere ei salariū. 12.
.q. 2. c. caritatē tuā. videlicꝫ di
cendo. dabo tibi tātū ꝓ salario
tuo ⁊ totū lucrū erit meū. Inno.
hec. ¶Si alienauit res eccl'iasti
cas. videlicet bona mobilia. vt
res sacras. vl' immobilia. vt pos
sessiones sine necessitate ul' ma
iori vtilitate l' obseruata forma
iuris et hmōi grauit peccauit.
¶ Itē de exercitio cure aīarum
quō se habuit in audiētia cōfessi
onū. in collatiōe alioꝝ sacramē
toꝝ. in visitatōne infirmoꝝ. pre
cipue ne deficiāt eis sacramēta
cū expedit. In admonitione sub
ditoꝝ. in correctōne vicioꝝ. pre
cipue quoad notorios peccatores
cōcubinarios. tenētes inimicici
cias et hmōi.
¶Si non āmouit nō cōfitētes et
nō cōmunicātes annuatim quā
tum potuit: significādo epō cum
nō potuit et hmōi. nā oues ex ne
gligētia pdite ab eo requirētur
de quibus et aliis supra dictis ⁊
hmōi habes satis i tertia parte
summe.
¶Si alienos parrochianos audi
uit nō habēs auctoritatē specia
lem: ipse vel ipsi. qꝛ non pōt eos
absoluere.
¶Si emit aliquas res imortales
de fructib⁹ ecclesie. qꝛ tales de
bēt remanere eccl'ie. vñ si emit
nomine alterius ut sic posset da
re et legare cui vellet fraus ē et
furtū et ad restitutionē tenet.
¶ Si indulgētias p se dedit cū
nō posset. vel plures dixit habe
re ecclesiā suā ꝙ̄ habeat ob que
stum ē mortale.
Si reliquias nouas exhibuit po
pulo honorādas nō approbatas
ab ecclesia.
¶Si nimis facilis fuit ad dispē
sandū in ieiuniis eccelesie.
Si elemosynas extorsit a pplo
et a subditis ad quas ñ tenebaē
¶ Si questores dicere mēdacia
in ecclesia sua pmisit: et quod pe
ius ē si fecit pactū cū eis de quo
ta. ¶Si secūdas nuptias benedi
xit. ¶Si pmisit christianas nu
trices seruire in domo iudeorū.
¶Si sustinuit sortilegas et diui
natrices in sua parrochia.
¶ Si pmisit ludos vel malas cō
suetudines nō obuiādo quātum
potuit.
Clerici vero qui manifestis vsu
rariis alienigenis aut alias ori
undis de terris ipsorū ad fenus
exercendū domos locāt: vel alio
titulo cōcedūt ipso facto sunt ex
cōmunicati nisi sint episcopi. de
vsur. c. vsurarū. li. 6.
¶Clerici. archidiaconi. plebani
decani. prepositi. cātores et alii
clerici psonatū habentes ac etiā
sacerdotes qui audiūt in scholis
leges vl phisicā: post duos men
ses si nō dimittūt hmōi lectōnes
sunt excōicati. c. sup specula. ex
tra. ne cle. vel mona.

¶ Clerici ⁊ religiosi qui induxerīt
aliquē ad vouendū vel iurandū
vl' fide interposita seu alias pro
mittendum vt sepulturas apud
eos eligāt vel iam electā nō mu
tent sūt excommunicati nec pos
sunt absolui nisi p papā: nisi in
mortis articulo. cle. cupientes.
de penis. Idē de religiosis.
¶ Clerici qui sciēter et spōte par
ticipauerīt cū excoicatis a papa
et ipōs in officiis receperūt sunt
excoicati et absolutio pape reser
uatur. c. significauit. extra. de
sen. excō.
¶ Falsantes litteras pape: l' fal
sis sciēter vtētes: vel remouētes
etiā vnā litterā de bullis pape
sunt excoicati et absolutio pape
reseruatur.
¶ Clerici sepeliētes in ecclesiis l'
cimiteriis eoꝝ excoicatos a iure
vel vsurarios manifestos vel no
minatim interdictos tēpe inter
dicti in casibus nō cōcessis sunt
excōmunicati. cle. eos. de sepul.
¶ Sepeliētes vero se occidentes
vel in torneamētis morientes ⁊
hmōi peccāt mortaliter nec sunt
excōmunicati.

De religiosis. c. iz.

Circa religiosos ⁊ religiosas
Si sint clerici vel ordinati
īterrogari possūt de his de qui
bus supra dictū est in. c. de cleri
cis in ꝯmuni ꝓut erit expediēs.
¶ Si vero sūt beneficiati in ec
clesiis curatis. de his habes i. c.
precedēti. sz etiā vltra predicta
etiā de infra scriptis que sunt ꝓ
pria eoꝝ dicendū ē et primo.
¶ Si fuit recept⁹ ad monasteriū
per symoniā mortale ē. Si vero
fuit symonia mētalis tm̄ penitē
tia abolet'. Si vero pactionalis:
qr. s. monasteriū exigit tm̄. al's
nolebat eū recipe. et ingrediēs
vel ꝓpinqui eius tantū dederūt
vl' minus pro ipso ingressu: nisi
forte cū monasteriū ē ita tenue:
q̄ nō sufficit illi ꝓuidere. nā tūc
oblatis spūalib⁹ gratis. i. in in
gressu licet petere et pacisci de
tēporalibus de quibus debeat ui
uere: vel dicere illi porta tecū si
vis comedere mecū. secūdū host
et aliquos alios. secus si monaste
riū est pingue ⁊ pōt illi ꝓuidere
nō pōt fieri aliqua pactio ul' exa
ctio absqz vicio symonie. tūc vl
tra peccatū recipiēs vl' receptus
vl' recepta debēt expelli de illo
monasterio. extra de symonia.
. c. qm̄. Pōt tm̄ epūs in hmōi dis
pēsare. vt. s. non expellat' de mo
nasterio. Ray. et Uul. precipue
repitur talis symonia in monia
libus vbiqz terrarū. nō sic vero
est de viris religiosis.
¶ Si ingressus ē religionē n̄ pu
ra intētione. s. seruiēdi deo: sed
alia de causa: videlicz nō laborā
di. vel si est monialis: qr non po
tuit nubere. et quia posuerūt' pa
rētes ipsam inuitā licet male fe
cerint. tm̄ potest et debz mutarē
intentionē. s. vt ibi manere ve
lit ad seruiendū deo: et sic erit ī
bono statu alias erit in mortali.
Sz si repit se in monasterio dis
soluto nō viuente regularit: que
rat si potest mutare locū cum di
spensatione si indiget. quod tm̄
in moniali erit difficile. quod si
non potest: non sequatur turbā:
id est alios vel alias in malū: sz
seruet ipsa ordinem suū si ad bo
num non potest reducere alios l'
alias.

¶ Si ingrediēs monasteriū reti cuit impedimēta que habuit ad illud sciēter. videlicȝ qꝛ erat ser uus: vł habebat occultā infirmi tatē: vel alterius religionis ꝓfes sus: ꝯiugatus: debitor in multis et hmōi: peccauit mortalit: pre cipue si sciebat tale impedimen tum et ꝑ illud nō posse recipi ad religionē. Uel de his iterroga tus mendaciū dixit et pōt et de bet de monasterio expelli si ali ter prouideri nō potest.

¶ Si habet votū religionis arti oris anteꝙ intrat laxiorē: prius debȝ querere dispēsatonē: si eti am esset bona. et multo fortius post ꝓfessionē in vna religione nō pōt ad aliā transire equalem vł laxiorē et de mendicāte ordi ne ad mendicantē: vel de men dicātibus ad monachalē transi re nō pōt sine dispēsatione pape nisi ad cartusienses.

¶ Si induxit aliquē ad religio nem ꝑ symoniā vel per fraudes puta asserendo ibi obseruari re gulā: quod nō fit. vel dicēdo se ad nihil obligari ⁊ reticendo se ueritates religionis quas ille nō intēdit seruare ⁊ huiusmodi pec cauit mortalit. Deillis qui etiā volētes ingredi religionem ali quā in qua bene viuit: auertūt vt trahāt aquā ad suū molendi num infamātes illos et crimina imponētes: suas autē vsqȝ ad ter tium celū extollētes: nō euadere damnationē certū est. qꝛ ꝯtra caritatē agūt cōtra iustitiā ⁊ cō tra sacrā scripturam agūt.

De voto paupertatis.

SI in religione existēs obser uauit paupertatis votū ni hil retinens uel retinere delibe rās. est mortale enim ꝓpriū ha bere: et totiēs quotiēs illud ꝓpo nit. Dicit aūt ꝓpriū quod celat priori suo. vt si habeat et teneat pecuniā vel vestē nesciēte prela to: vel si sciat: tū ꝯtra uoluntatē eius et absqȝ sciētia: vł si de licē tia eius et volūtate: tū non para tus sibi reddere ad petitōnē eius sed recusare si posset de facto: et multo peius si non solū mobilia sed etiā immobilia vt reddit⁹ et possessiones retinet vt propria: dās vendēs et dissipans. ut pla cet. nec prelatus pōt dare licen tiam sic retinēdi: nec papa pōt in proprio dispensare. extra de statu monachorum. c. cū ad mo nasterium.

¶ Si dedit bona monasterii si ue ꝯuentus aut superiorꝝ licētia habita: vel presumpta.

¶ Si aliquid occulte recipit vel tenet: mortale ē et ꝓprietas.

¶ Si repieus se in loco vbi nō vi uitur in ꝯmuni ꝓpter quod opor tet eū sibi ꝓuideri de necessariis habȝ aliqua vestimēta: vel pecu niam ⁊ aliquod huiusmodi cum bona licentia bñplacito prelati aduertat diligēter. Primo qui dem vt ꝑ eū nō stet quin omnia uelit ponere in communi: si alii vellēt. et ad hoc operatur quātū potest. Secūdo si hec nō pōt sēꝑ sit paratus simpliciter ponere omia et dimittere in manus pre lati. Tertio vt de huiusmodi cō cessis nihil det sine licētia supe rioris sui generali ł speciali etiā in elemosinis nisi ī extrema ne cessitate. Quarto vt nō thesau rizet: nec sup̄flua teneat: nec de liciosā querat: nec multū inquī rendo sollicitet nec habeat inor

dinatū affectum in huiusmodi ⁊ sic poterit transire si in aliis bene se habeat: secus si agēdo non religiose: sʒ laicaliter viuit. Sʒ et cū predictis si possʒ locū inuenire vbi in ꝯmuni viuiť melius ei esset.

De voto castitatis.

SI seruauit votū castitatis nō solum ab omni carnali ope et contactu venereo se abstinendo: sʒ etiā ab omni locutōne turpi et amatoria: ⁊ ab omni cogitatione immūda deliberata: et delectatione morosa: qꝛ i quolibet hoꝝ est mortale: vt dictum est supra circa secundū et nonū preceptū. Est etiā sacrilegium quod grauius ē. et qꝛ ad ista deueniť per cōuersatōnē ⁊ familiaritatē: ideo inquirendū est si habet domesticitatem cū aliquo si monialis: vel cū aliqua: si religiosus. et si hoc reperiť esse extra casum necessitatis: prohibendus est: alias nō absoluēdus. qꝛ quasi impossibile est ꝙ talis nō incidat in ruinā. di. 23. c. hospitiolum. et di. 8i. ꝑ totum.
Scandala etiam multa et oblocutiones sequūtur in populis et huiusmodi: et ideo ꝓhibēdus ē: et consanguineoꝝ etiā rarus sit accessus.

De voto obedientie.

SI fecit cōtra votū obedientie quod est sēper mortale. Et nota ꝙ nō semꝑ quādo quis agit aliquid cōtra regulā suam vel transgreditur regulā: vľ cōstitutiones facit ꝯtra obediētiā sʒ quādo facit ꝯtra precepta ꝯtēta in regula et constitutionibus suoꝝ superiorū: ľ quādo aliquid transgrediť ex cōtēptu quantūcunqʒ illud sit minimū. Quando vero prelatus vel prelata iniungit aliquid fieri precipiendo vel mandando in virtute sancte obediētie: vel spūssancti vt facias hoc: vľ sub pena excōmunicationis et huiusmodi: illud diciť preceptū cuius trāgressio ē mortalis. Idē esset quando prelatus aliquid mādaret subdito quocūqʒ loquereť declarās sibi ꝙ intēdit obligare illū sub pctō mortali ad faciendū illud. ⁊ intellige si mandat quod nō sit illicitū: ⁊ tale ꝙ teneať subditus ei obedire. Similiť quādo in regula ľ cōstitutōnibus est aliquid preceptorie mandatū: vľ sub pena excommunicatōis: ľ sub pena carceris: vel sub pena grauioris culpe: vľ per similē locutionē ꝯmuniter cēsetur obligare ad mortale. alias aūt faciendo cōtra cerimonialia: vt frāgere silentium tarde venire ad chorū et hmōi: est veniale. nisi quis faceret ex contēptu: qꝛ tūc mortale. Consuetudo autē quāuis nō sit ipse cōtemptus: tñ est inductiua contēptus. et ideo caue ne assuescas alicui transgressioni.

De officio diuino.

SI dixit horas canonicas et officium defunctoꝝ quādo debet dici. Nā religiosus etiā si nō habʒ ordinē sacrū: tenetur ex precepto ad officiū: precipue si ē professus. vnde omittēdo aliquā horam peccat mortaliter et omī die qua omittit ex negligētia non ex precepto tenetur di

cere istud vel illud q̄uis nec de beat ad placitū suū mutare offi ciū: sȝ debet dicere secundū ordi nem suū.

¶ Si ñ fuit cū aliis in ecclesia ⁊ nimis tardauit ad dicendū offi ciū. ¶ Si somnoléter vel dormi uit: redicat vel aliquid loco eius dicat. sȝ si ꝑ maiori parte dormi uit: totū reiteret.

¶ Si ibi incóposit⁹ fuit et oculis vagis. ¶ Si risit vł ridere facit vel aliquā leuitatē vł locutionē fecit nō necessariam.

¶ Si mēte distractus. precipue quādo nō aduertit.

¶ Si male legit vł cātauit ł in clinauit ex negligētia. in quoli bet hoꝝ ē pctm̄ veniale coiter.

¶ Si elegit prelatū ꝑ symoniā: vel etiā et si non symoniace: tñ indignū scienter.

¶ Si nō illū quē iudicauit melio rem ad officiū illud: sȝ aliū rōne amicicie: vel alia intētione mū dana mortale est.

Si accusauit calūniose prelatū vel sociū de aliquo criminali uł testificatus ē vł desistit ab accu satione iniuste: vł alias infama uit prelatū vel subditū dicendo criminalia de eis: etiā si essent vera intētione infamādi morta le ē. Idem si secreta sui ordinis reuelauit sine causa iusta ⁊ ratō nabili. et quō quis teneaẗ ad re stitutionē fame in sūma in secū da parte diffuse. ¶ Itē si in visi tatōne prelatoꝝ nō reuelauit di cēda que sunt cōtra honestatem religionis de prelatis et sociis ⁊ precipue qñ coiter sic seruaẗ ⁊ fit preceptū a visitatione vt dicāt que indigēt correctione: tūc eni omittere aduertēter que dicēda sunt ē mortale peccatū. debȝ tñ intelligi preceptū seruato ordie fraterne correctōnis. vñ oino oc culta de quibus pōt presumi emē datio dici nō debēt. vbi aūt nō speraẗ emēdatio et presumiẗ re cidiuatio vł aliquod magnū scā dalū dici debet: nō tñ accusādo si sufficiēter ꝓbari nō pōt. quia tūc grauiter peccaret: sȝ simpli citer denūciādo prelato ut patri si speraret ꝙ inde prouidebitur

¶ Si fecit vel coopatus ē ad ali quā cōspirationē cōtra prelatos vł inuenit aut sectatus ē partia litates et sectas in monasterio: aut ꝯuentu: aut diuisiones: quia mortale ē et crimina mūdanorū vel demonioꝝ potius ꝙ religio soꝝ. ¶ Interrogādi etiā sunt de duodecim abusiōib⁹ claustri se cundū Ray. que secūdū Ugonē sūt iste. Prelatus negligens. di scipulus inobediēs. iuuenis ocio sus. senex obstinat⁹. monachus curialis vel causidicus. habitus preciosus. cibus exquisit⁹. rumor in claustro. lis in choro. dissolu tio in dormitorio. irreuerentia circa altare. In his quādoqȝ est mortale quādoqȝ veniale secūdū qualitatem facti et intētionem: Magna etiā ē abusio religiosū iurare in coi locutione etiā si di cat veritatē. et etiā maledicere: et blasphēmare: etiā si ex leuita te. Interrogandū est etiā preci pue de cerimoniis principalibus et de esu carniū extra infirmita tem. de lineis nō vtēdis ad car nem. de lectis non plumeis. de ieiuniis regule vel cōstitutionū de obseruantia silētii in certis horis et locis. Ad que omia obli gantur omnes monachi: et etiā

religiosi et monachi sãcti Bene
dicti. extra de statu mona. c. cũ
ad monasteriũ. et plures religi
osi aliorũ ordinũ ex cõstitutioni
bus suis. Et licet prelatus in his
possit dispẽsare: nõ tñ potest dis
sipare. quod ẽ secundũ Bernar.
quãdo fit absq; causa rationabi
li et vrgẽte. alias peccatũ est di
spẽsanti et dispẽsato plus et mi
nus secundũ trangressionem.
¶ Si in obediẽdo male se habu
it. videlicet quia obediuit i ma
lo. puta dicendo mendaciũ. vel
ex negligentia dimisit cõmune
mandatũ vel tardus fuit ad obe
diendum. vel nõ affectuose: sed
querulose vel dissolute et nõ cũ
maturitate.
¶ Si irreuerens circa maiores:
egre sustinens reprehensores et
cũ indignatõe coiter ueniale.

De exercitio.

SI vacauit ocio quod est sen
tina omniũ maloꝝ ꝛ quãtũ
¶ Si inutiliter expendit tẽpus
faciendo ea que sunt nullius va
loris.
¶ Si fecit exercitia mundanoꝝ
vt faciendo bursas vestes opere
polimito recamationes vl' linea
reticulata et huiusmodi: vl' cõfe
ctiones nimis preciosas: vl' alia
gulosa. quia magnũ peccatum:
et abusio est ac occasio multorũ
malorũ: et ideo prohibendũ est.
hoc malũ etiã reperit in monia
libus modernis.
¶ Si conuersando fuit nimis le
uis: vl' alios inducẽs ad leuitatẽ
vel risum verbis gestibus vel so
latiis: que aliquãdo sine peccato
fieri possunt ad recreationẽ: vl'
sublcuandũ se l' alios de accidia
raro tñ decz huiõi religiosos.

¶ Si aliquando irrisit vel gesti
uit quod simiis cõgruit et histri
onibus. non religiosis.
¶ Si murmurauit circa victum
et vestitum.
¶ Si impatienter tulit graues
mores aliorum.
¶ Si se grauẽ reddidit aliis.
¶ Si singularitatẽ quesiuit in
cibo. vestitu. dormitu ꝛ aliis vñ
frequẽter oritur in ipsis supbia:
et in aliis murmuratio et indi
gnatio.
¶ Si fratrẽ delinquentẽ nõ fra
terne admonuit: vl' defect⁹ alio
rum prelato nõ significauit vt
adhiberet remedium seruato tñ
ordine fraterne correctionis: in
his cõmuniter est veniale.
¶ Si murmurauit cõtra sibi cõ
mittentẽ tanq̃ indiscretũ.
¶ Si impatiẽter se habuit dure
loqnẽdo cũ quibus se non habet
intromittere.
¶ Si nõ diligẽter tractauit res
monasterii.
¶ Si nimis tenax fuit in dando
vl' si nimis ꝓdigus: l' si acceptor
psonarũ sine cã ratõnabili dãs
magis vni q̃ alteri de reb⁹ coi
bus. ¶ Si dedit quib⁹ nõ potuit
videlicz qr nõ habebat licentiã
¶ Si pmisit res pire ex negligẽ
tia: l' nimis sollicitus fuit ꝓpter
hoc parũ vacando sibi ꝓpt mul
tiplicatõnẽ tpaliũ. quod vicium
hodie multũ regnat.
¶ Si nõ fuit sollicitus ad adiscẽ
dum ea ad que tenet secundũ re
gulam et ꝯstitutiones peccat. ex
ignorãtia etiã trãsgrediẽs non
excusat a peccato.
¶ Si est sacerdos debet querere
scire que ptinent ad debite cele
brandũ. ¶ Si ꝯfessor que ptinẽt

ad illud officinm. ¶ Si in his ē negligēs precipue cum potest: grauit peccat: sed debꝫ etiā fre quēter legere scripturā vel doc tores exponētes: vel alios libros deuotos et vtiles vñ instruat et cōfortetur ad bonum.
¶ Si legit curiosa et inutilia ꝓ pter qd' retrahit a magis neces sariis vel doctores gētiliū vel fi ctiones poeticas et hmōi: q2 pec catū est curiositatis.
De ptinētibꝰ vero ad religionē habes diffuse in . . 3 . pte sū.

De cōfessione et oratione.

SI nō orauit vltra officiū di uinū priuatim ꝓ se et ꝓ ali is cōsanguineis benefactoribus viuis et defunctis: precipue recō mendatis vt debꝫ sollicite.
¶ Si frequētauit ꝯfessionē et cō munionē secūdū regulā suam ⁊ morem. Monachis vero nigris preceptū ē ꝙ coicēt semel i men se. cle. ne in agro. de statu mo.
¶ Si ñ vacauit meditationi que pmaxime inducit deuotionem.
¶ Si fuit tepidus in dilectione dei et ꝓximi nō ardēter affectās honorē dei et salutē aiaꝝ vt de cet. ¶ Si ingratus ad recogitā dū et cognoscendū sua bñficia et recōpensādū deuote ipsi deo seruiēdo. ¶ Si nō preparauit se ad diuina vt debuit: hec sūt pec cata i quibꝰ quotidie offēdit deꝰ et impedit ꝓfectus religiosis.

De amore parentum.

SI nimis carnal'r dilexit cō sanguineos nimis affectās eoꝝ ꝓsꝑitatē l' gaudēs de ea aut ꝯtristat nimis de aduersitate.
¶ Si nimis eos visitat vl' querit vel gaudet visitari.
¶ Si cū eis loquit de secularibꝰ que nō expediūt vl' etiā cū aliis de guerris et hmōi frequēter in terrogat et audit.
Si pro eis ꝓcurat bñficia ecclesi astica vl' tēporalia nō aptus be neficiis i quibꝰ possꝫ eē mortale
¶ De aliis vero viciis coibus. s. ira. supbia. inuidia et hmōi vi de supra in prima parte. De his vero que ptinēt ad regulā suam ipsemet videat p se et dicat.
¶ Si penas aut penitētias taxa tas vel iniūctas a regula vel cō stitutionibus vel a prelato nō fe cit peccauit: si ex negligentia. Si nullo modo essꝫ paratus face re etiā prelato precipiēte: ē mor tale.
¶ Si nō intēdit pficere in vita sꝫ que seruat inuitus facit et ma le ꝯtentus ē esse in religiōe ypo crita ē et in statu damnationis. Tho. Qui vocant ad dirigēdas moniales in electionibꝰ: nisi ab stineant ab his p que possꝫ oriri discordia inter eas sūt excoicati
¶ Religiosi et clerici inducētes ad vouendū. iurandū vl' promit tēdum de eligendo apud eos se pulturam: vel vt eā ulterius non mutent iam electam: sunt excō municati excōmunicatiōe papa li. cle. cupientes. de penis.
¶ Religiosi qui absqꝫ speciali li cētia proprii sacerdotis sollenni zarēt matrimoniū aut ministra rent sacramentū eucaristie l' ex treme vnctionis excōmunicati sunt excōmunicatōe papali. cle prima. de priui religi.
¶ Religiosi qui excōmunicatos a canone absoluūt in casibus nō concessis: aut qui absoluunt a sē tentiis per statuta synodalia vl' ꝓuincialia promulgatis aut ab

solunt a pena et a culpa sunt ex
cōmunicati excoicatione papali
ꝑ. d. cle. primā. de priui. reli.
Inquisitores hereticoꝝ qui odio
gratia vel lucro ꝯtra iustitiā et
cōscientiā omiserit ꝯtra quēpiā
ꝓcedere: vl' ipsam heresim aliis
imponere aut imponerēt ꝙ offi
ciū eoꝝ impedirēt: sūt excoicati
excoicatōe papali. cle. multoꝝ:
de hereticis. Religiosi mēdicā
tes ꝓfessi trāseuntes ad aliquam
religionē monachalem excepto
ordine cartusieñ. et similit̄ reci
piētes sūt excoicati excoicatōne
papali ꝑ ꝯstitutōe3 Martini qui
ti factā Constantie.
¶ Clerici sciēter et spōte excoicā
tes excoicatione a papa in diui
nis sūt excoicati excoicatōne pa
pali secundū host. ista excoicatō
habet dubium.
¶ Participantes in crimine ꝓpt
quod aliquis ē excoicatus aliqua
predictarū ⁊ aliarū excoicatōnū
sūt excoicati ꝑ papā. c. si cōcubi
ne. de sen. ex.
¶ Absoluētes aliquē ab aliqua
predictarū excoicationū citra se
dē apl'icā preterꝙ in mortis arti
culo qui taliter absoluti si nō se
representāt ei a quo possūt absol
ui q̄ꝙcitius possūt vl' mittāt, ꝓ ab
solutōne reincidūt in eādē. s. ex
cōmunicatōnē papalē. c. eos. de
sen. ex. in sexto.
¶ Sepeliētes corpora in cimite
riis tempe interdicti in casibus
nō ꝯcessis a iure sūt excoicati ꝑ
excoicationē epālē. cle. eos de se
pul. ¶ Sepeliētes excoicatos pu
blice aut nominatim iterdictos
vel vsurarios manifestos scient
i cimiteriis sūt excoicati. d. cle
os. ¶ Clerici locātes domos ma
nifestis vsurariis ad fenus exer
cendū seu alio titulo cōcedentes
sūt excoicati. c. vsurarū. de vsu
ris. li. 6. ¶ Nō electus a duabus
partibus cardinaliū et se gerēs
ꝓ papa ē excoicat᷒. c. l3. de elec.
Monachi et canonici regulares
archidiaconi. decani. prepositi
plebani cātores et alii clerici ꝑso
natū habētes aut quiuis pres by
teri qui audiunt leges vel phisi
cā sūt excoicati. c. nō magnope
ne cle. vel monachi se reb᷒ secu.
immi. ¶ Religiosi dimittentes
vbicūq3 habitū sue religionis et
accedētes ad queuis studia litte
rarū sine licētia prelati aut ꝯuē
tus sui sunt excoicati. c. vt peri
culosa. ne cle. vel mo. li. 6.
Religiosi qui decimas debitas
eccl'iis sibi appropriāt l' vsurpāt
siue qui nō ꝑmittūt solui eccl'iis
decimas de animabus familiaꝝ
et pastoꝝ suoꝝ: si ñ habēt admi
nistrationē et beneficia sunt ex
cōmunicati. si habēt sūt suspēsi
nisi requisiti destiterint infra
mēsem. cle. religiosi. de deci.
¶ Monachi et canonici regula
res non habētes administratio
nem et se conferentes ad curias
principū vt damnū monasteriis
inferāt aut prelatis sine licētia
suorū prelatoꝝ siue qui tenēt in
fra septa monasterii: sūt excom
municati. cle. ne in agro. de sta
tu monachorum.
¶ Religiosi necnō moniales ꝓ
fessi ꝯtrahentes matrimoniū et
alii clerici cōstituti in sacris de
facto. s. sunt excōmunicati. cle.
eos. de cōsan. et affi.
Inquisitores hereticoꝝ qui pre
textu officii inquisitionis quib᷒
uis modis illicite pecuniā extor

quent vel sciēter bona eccl'iarū ob delicta clericoꝝ fisco eccesie applicāt sūt excoicati: nec absolui pñt: nisi plene satisfecerit vl' a quibus extorserūt. cle. nolētes extra de hereti.

¶ Religiosi nō seruātes interdictū quod seruat sancta romana ecclesia. cle. ex frequentibus. de sen. ex.

¶ Religiosi qui cōfitentib' sibi nō faciūt cōscientiā sciēter de decimis soluēdis tales ab officio predicatōnis sunt suspēsi donec cōmode possūt faciāt eis cōscientiam et si interim predicāt sunt excoicati. Similiter et religiosi qui dicunt aliqua verba vt retrahāt audiētes a solutiōe decimarū sunt excoicati: cle. cupientes. de penis.

¶ Religiosi mēdicantes qui domos ad habitādū vl' loca de nouo reciperēt aut mutarēt vl' alienarēt de nouo recepta. cle. cupientes. de pe. fratres miores qui tpe interdicti recipiunt ad diuina fratres l' sorores de tertio ordine sācti frācisci sunt excōmunicati. c. cū ex eo. de sen. excō. in clementinis.

A prelatis in cōmuni inquirendum est primo. .c. 14.

SI legittime assecutus est dignitatē seu prelationē: an videlicet aliqua irregularitate vel sentētia fuit irretitus cū fuit assumptus ad prelaturā i qua nō fuit dispēsatus vel absolutus videlicz fuit bigamus.

¶ Si opatus ē in causa sāguinis

¶ Si illegittimus.

¶ Si excoicatus vel suspensus: l' notorius cōcubinarius: quilibet hoꝝ hoc sciēs tenet prelaturam furtiue: vñ ē cōtinue in mortali

¶ Nota q̄ illegitimus ad dignitatē vel beneficiū curatū vel priorarū in religiōe qui creat per electōnē sine dispēsatione pape ꝓmoueri nō pōt. Ex priuilegio tñ magistri ordinis cum his pōt dispēsari ad prelaturā in ordie predicatoꝝ. de hoc habes in. 4. parte sū. ti. de cēsuris eccl'iast.

¶ Si rite ⁊ absq3 vicio symonie fuit electus cōfirmat' ⁊ ordiat'.

¶ Si interposuit preces ꝓ se vel ꝓcurauit q̄ alius porrigeret preces: symonia est. et si fuit symonia pactionis indiget dispensatione pape: et anteq̄ sit dispēsatus tenet furtiue dignitatē. de hoc in. 2. parte sū. titu. de symonia. et in oibus que habes supra in. c. de beneficiatis. et in. c. de clericis. in cōmuni potes interrogare ꝓut erit expediēs. Et si ē prelatus religiosus: interrogandum ē de his que sunt in capl'o precedēti. et de aliis que sequūt

¶ Si aliquod manifestū peccatum in subditis dissimulauit et nō correxit: aut si nō manifesta que tñ ad eius notitiā aliqualit̄ ꝑuenerūt vlterius nō quesiuit: si vero ex negligētia dimitteret: puto mortale quoad crimialia. si autem ex aliqua ratōne vt ad maius scandalū vitandū secus.

¶ Si in capitulo equus iudex nō fuit.

¶ Si de rebus monasterii dilapidator fuit.

¶ Si supioꝛib' suis nō obediuit.

¶ Si causas sibi a supioribus cō missas nō secundū ꝯsiliū peritorum: s3 secundū acceptionē per

ſōnatū determinauit. In oibus
eſt peccatū mortale vel veniale
ſecundū quātitatē exceſſus ⁊ ma
liciā et negligenciā.
¶ Si indignos ⁊ nō idoneos in
officiis poſuit ⁊ maxime ad curā
animarū ⁊ male videt talis poſ
ſe excuſari a mortali: ſi eos quos
ſcit malos et in mortali pſeuera
re ponit ad curā animarū cū po
teſt repellere· nec credo qꝫ excu
ſet paucitas. ſ. qꝛ n̄ inueniūt alii
⁊ etiā ſi iſte ſit alias induſtrioſus
multū et bene officiet eccleſiam
in exterioribꝫ. Idem cū ſuſtinet
taleſ ſi illoſ poteſt iuridice remo
uere.
¶ Si poſuit ad audientiā cōfeſſi
onū notabilit ignorātes et ine
ptos vel criminoſos: mortaliter
peccauit p regulā Qui cauſam
damni dat. Idē ſi talis tolerat
cum poſſit remouere niſi forte a
ſuperiori ſint ad hoc poſiti. Sed
quā curā de ipſis habebit cum
ad ſui damnationē exerceāt ta
les officium audiēdi cōfeſſiones
quomodo autē dicat ineptus uel
notabiliter ignorās habes i ſū.
¶ Si fuit nimis pōpoſus et curi
oſus in edificiis eccl'ie vl' mona
ſterii. in ornamētis et hmōi: qđ
eſt ꝯtra ſententiā hieronymi ⁊
ambroſii. 12. q. 2. c. aurum. ⁊. c.
gloria epi. et etiā bernardi. Et
tn̄ a modernis fiūt hodie multe
ſupfluitates et curioſitates et pa
latia cōtra exēpla omniū ſāctoꝝ
et in his amittit multū tēpus et
deuotio: ita vt cōpletis edificiis
exhauſtus videat omnis ſpūs et
pauperes interea moriuntur fa
me quos de ſuperfluis eorum te
nentur ſuſtentare. 12. q. i. c. epi
ſcopus eccleſiaſticarum.

¶ Si nimis fuit ſollicitꝰ circa tē
poralia ex hoc minus debito va
cans ſpiritualibus i ſe et in ſub
ditis: ut lectōni. orationi. admo
nitioni: vtiqꝫ peccatū eſt plus et
minus ſecūdū quantitatē exceſ
ſus. Principalis enim cura eius
debet eſſe de ſpūalibus.
¶ Si p curias nimis diſcurrit li
tigādo cū ſcādalo hominū cum
poſſet p aliū modū magis pacifi
cū ſua repetere: et ſi nō tātum.
¶ Si iura et priuilegia ſue eccle
ſie nō ſeruauit et defēdit vt de
buit. Si in diſpēſando indiſcre
te ſe habuit vel qꝛ nimis de faci
li et ſine cauſa rationabili in ie
iuniis diſpenſauit. In eſu car
niū. In retinēdis rebus ad vſū.
In penitētiis taxatis ſecundum
regulā vel cōſtitutioneſ et hmōi
qꝛ peccauit inducēdo relaxatōēꝫ
et rigorē religionis eneruādo.
Vn̄ beatus Benedictus i regula
dicit qꝫ de omni diſpenſatione
habet reddere rationē.
¶ Si fuit nimis durus in diſpē
ſando cū debuit: precipue cū de
bilibus et infirmis et hmōi: nō
ꝓuidēs eis.
¶ Si fuit exemplaris in inceſſu
moderato: habitu non precioſo
In modeſtia geſtus. In locutōe
rara graui et fructuoſa cauēſ di
ſcordiaſ. pacē nutriēſ. omneſ pa
tienter vidēſ et tolerās. ſingula
ritates vitās ꝯmunia ſequēs cū
poteſt. nemini blandus. affabil'
cunctis. Suſurrationes: detrac
tiones. irriſiones. confabulatio
nes maledictiones. contentōnea
in ſe et in ſuis eliminans: circū
ſpectus in omnibus. nō delecta
tus de preſidētia. ſꝫ timēs de ne
gligētia: cū de ſingul' hēat red

dere ratõnẽ sibi ꝯmissis. Ita cu ram alioꝝ habeãt ꝙ sui nõ obli uiscantur. ut docet grego. in pa storali.

¶ Si in corrigẽdo fuit nimis re missus vel nimis rigidus: utrunqꝫ cauẽdũ est. vt docet gre. in mo ralibus. ⁊ habet. 45. di. c. disci plina. nã facilitas venie incẽti uum prebet delinquẽdi. ambro. 23. q. 4. c. est iniusta ⁊ aspitas ni mie increpationis: nec correctõ nem recipit nec salutẽ. Leo di. 46. c. cũ beatꝰ. et. c. licꝫ plerũqꝫ ea. di. Precipue vero circa seni ores debet prelatus in corrigen do se habere humanũ. vt dicit in illo. c. nisi essent habituati ĩ malo. qꝛ tũc durius secũdũ gre. vt. d. c. disciplina. et. c. licꝫ ple rũqꝫ. et. c. cũ beatꝰ, et. c. penitu dinis tpa. 26. q. 7. ⁊. c. tãta. 86. di. ¶ Si non induxit quantũ po tuit verbo et exẽplo ad obseruã dũ oĩa cerimonialia ordinis sui

¶ Si malas ꝯsuetudines seu cor ruptelas regnare permisit.

¶ Si ꝯtra regulã et decentiã re ligionis etiã quas inuenit iã in ductas nõ abstulit quãtũ potuit vt viciũ ꝓprietatis. discursũ fra trũ ad placitũ. familiaritatem cũ mulieribus vel viris si ẽ mona cha. collationẽ rerũ amicis ⁊ cõ sanguineis sine licentia ⁊ ratõ nabili causa. esum carnũ vbi ñ debẽt comedi. quod ẽ vniuersa le omni monacho. de ꝯse. di. 5. c. monacho. ⁊ precipue que sũt ꝯtra essentialia vota religiõis nullo mõ debꝫ pmittere: nec eti am ad receptõeꝫ symoniacã mo nialiũ sicut hodie fit quasi ubiqꝫ Q𝔡 si ñ põt talia remouere: nec est spes in futurũ dimittat curã exẽplo sancti benedicti. 7. q. 1. c aduersitas. circa fi. in. c. fi. ea. q. al's nec quietẽ suã amittat. et tandẽ cũ eis dãnatõnẽ incurrat qnicũqꝫ sit ille abbas vel abba tissa prior vel priorissa vel al's quo cũqꝫ noie cẽseant. nec sufficit ꝙ prelatus corrigat vicia que ipm̃ nosse ꝯtigerit: sꝫ debꝫ diligẽter agnoscere vultũ pecoris sui cõsi derãdo vias eius. Caueat aũt ne crimina sibi delata in foro ꝯsci entie vel in secreto iudicet de illꝰ in foro ꝯtẽtioso seu in capitulo: vbi enĩ tantũ manifesta sũt pu niẽda nec foro miscẽda sũt iudi ciali. Si habꝫ sub cura monaste riũ monialiũ de qua materia di cet in. c. se. ¶ Si idiscrete fecit precepta in quibus multũ debet cauere: nisi sit res ardua. ⁊ si co geret p preceptũ vel sententiam ad aliquid faciendũ vel dicẽdũ in quo nõ esset ei subditus vel ñ deberet ei obedire: vt reuelãdo peccatũ occultũ omnino esset ei mortale. In inquisitõe vero cri minũ receptione accusatõnis vel denũciatõis: vel ꝓlatõe sñie excoĩ catõis et hmõi nõ sit preceps nõ ꝓcedat p suspicionẽ: sꝫ p ꝓbatões et modos ueridicos: al' icurreret graue peccatũ ⁊ aliquãdo sentẽ tiã excoĩcatõis. de his in. 4. pte sũ. ¶ Si prelatꝰ recipit aliquem ad ordinẽ mẽdicantiũ ad ꝓfessi onẽ ante annũ cõpletũ ꝓbatõis seu nouiciatus: ẽ suspẽsus a recep tione alioꝝ ad ꝓfessionẽ et debi tor pene grauioris cl'pe: vñ mor talit peccat. extra de regulari bus. c. nõ solũ. li. 6.

De epĩs prelatis supioribꝰ. c. 16.

Circa epõs et alios supiores prelatos sic possũt formari

interrogationes. ¶ Si nõ sit tal' litterature et sciẽtie ꝙ ꝑ se sciat explicare que debet: ad quod tñ tenetur cũ habeat alios sup his informare et dirigere. Nã si bonus coiter ab hoibus reputat et sufficiẽs nõ esset necessariũ nisi eũ audire ⁊ si de aliquo negocio nõ intelligit eũ cõfessor l' dubitat: põt de illo loqui ꝑ sua serenitate. et si tale quid esset in quo variant opiniones: vel non põt dari certa sẽtẽtia relinquendũ est sue cõsciẽtie. Idẽ dicendũ cõtra alios clericos religiosos prelatos et laicos peritos et timoratos qui sciũt dicere sufficiẽter facta sua. ¶ Si vero nõ est talis ꝫ indiget adiutorio interrogãtis: inquãtum clericus ẽ inquiri ab eo põt ꝓut expedire videt de his que habes supra circa clericos in cõmuni. vt de officio diuino. de celebratione et administratõne sacramẽtoꝝ et modo et hmõi.

¶ Si assumptus ad epãtũ ex religione interrogãdũ ẽ de his que habes in. c. circa religiosos quo ad multa. nã adhuc tenet seruare ordinẽ suũ: nisi in his que nõ patiuntur officiũ pastorale. ut silentiũ solitudo ⁊ vigilie et hmõi Inquãtũ vero bñficiatus seu curatus ẽ et prelatus interrogãdũ est de his que habes supra in. c. circa bñficiatos. et si recepit dignitatẽ seu epãtũ habẽs aliquã irregularitatẽ vl' p symoniã vl' ꝑ intrusionẽ dic vt i. c. precedẽti in prin. deinde interroga de his que sequuntur que sunt spũalia cure et officii pastoral'.

¶ Si cõtulit ordines sacros indebite quod ẽ vnũ in quo multũ offendũt. ¶ Si cõtulit ꝑ symoniã ꝫ occulte: mortaliter peccauit ñ tñ est suspẽsus ex hoc quoad alios ꝫ ꝑ symoniã notoriã est suspensus etiã quoad alios. Sꝫ in utroqꝫ casu ordinatus ab eo ẽ suspensus et indiget dispensatione.

¶ Si ꝯtulit sciẽter nõ habẽtibꝰ legittimã etatẽ: mortale est nec põt ipse dispẽsare de etate.

¶ Si cõtulit ordines ꝑ saltũ sciẽter: vel duos sacros simul: l' quatuor minores cum subdiaconatu peccat mortaliter.

¶ Si cõtulit ordies sacros extra tpa ordinationũ: mortale ẽ nisi ex dispẽsatione pape et ordiatꝰ est suspensus: minores tñ ordies cõferre põt diebus festiuis.

¶ Si in ordinatione omisit aliquid faciẽdũ ⁊ si omisit aliquid de substãtialibꝰ in quibꝰ imprimit caracter: oportet totũ iterare in alia ordinatiõe quatuor temporũ. si vero ẽ quod ñ substãtiale: ꝫ de simplici sollẽnitate non debet iterari sed suppleri tãtũ omissum in ordiatione alia: nec prius ante suppletõnẽ iste ordiatus debꝫ exercere officiũ. peccat epũs in hmõi si ex certa sciẽtia: vl' crassa ignorantia hoc facit. Idem videt si ex notabili negligẽtia. ¶ Si ordinauit aliquẽ sine licẽtia sui supioris sciẽter mortale ẽ et ẽ suspẽsus ꝑ annũ ab ordinũ collatione.

¶ Si nõ fecit fieri examinatõeꝫ de ordinãdis: de sciẽtia. etate ⁊ moribus et hmõi secundũ iura: peccat mortaliter. Idẽ si fieri fecit examinatõnem ꝑ ineptos ad hmõi ordinãdos.

¶ Si fieri fecit ꝑ tales quos estimabat ꝓpter malã eoꝝ ꝯsciẽtiã admittere indignos: si ad eum

ſpectat ꝓuidere de talibus vl' re
mediare. ¶ Si ſcięter admittit
indignũ quē iuſte repellere pōt
vt ꝯcubinariũ illiteratũ ⁊ hmōi
¶ Si nō cōtulit ſacramentũ con
firmationis quando debuit. So
li eni epiſcopi poſſunt illud con
ferre. et extra illud tēpus ſolitũ
omni tēpore anni ⁊ hora morītu
ris pñt ꝯcedere: ne ſine hoc mo
riantur. ꝙuis ſine hoc ſaluētur.
Cōmittēdo ergo magnã negli
gentiã ut ꝑ multos annoſ credo
eſſe mortale.

¶ Si nō dedit ſacramentũ ſecũ
dũ debitã formã materiã ⁊ locũ
mortale eſſet. Qd' aũt ſit ieiunuſ
nō ē neceſſe et ſi decēs ⁊ de iure
¶ Si bis alicui dedit ſcięter pec
cauit mortalit'. vñ in hoc debet
eſſe cautuſ ne iteret et etiã debꝫ
aduertere ꝙ aliquis chriſmatus
teneat chriſmandũ nō ꝯſangui
neus ſed alius.

¶ Si in cena dñi non ꝯſecrauit
chriſma et oleũ ſanctũ vt debu
it. qꝛ innouanda ſunt talia et ſi
nō ſeruauit debitã materiam ⁊
formã et ritũ eccleſie: mortale ē
et huiuſmodi

¶ Si cōſecrationes eccleſiarũ vl'
altariũ et calicũ et patenarũ et
bñdictiones veſtiũ ſacrarũ non
fecit vt debuit ſecundũ formã ⁊
ritũ eccleſie: vl' ſi quid hoꝝ fecit
ꝑ ſymoniã mortale ē. Idē de be
nedictionibꝰ abbatũ et abbatiſ
ſarũ. Idē de recōſiliatōns eccle
ſie violate. Monialē quã nouit
eſſe corruptã nō de facili debet
cōſecrare in virginē: nec tamē
manifeſtare crimē ſi ē occultũ:
ſꝫ mutare nomē virginis in ca
ſtã vt nō ꝑpendat'.

¶ Si cōtulit beneficia per ſymo
niã: mortale ē. et ſi ꝑ notoriam:
ē ſuſpēſuſ etiã quoad alios. ſecuſ
ſi per occultã: qꝛ non eſt ſuſpēſus.
¶ Si ꝯtulit ſcięter indignis bñ
ficia: ſiue ſimplicia ſiue curata:
mortale ē. Idem ſi acceptauit a
patronis preſentatũ ineptũ. idē
ſi ꝯfirmauit indignum.

¶ Si cōtulit plura bñficia in ca
ſu nō ꝯceſſo vni: vl' plura officia
aut prebēdaſ aut dignitates: vl'
ſi cōſanguineis minus aptis cō
tulit ratione ꝯſãguinitatis poſt
ponēdo aptiores: mortale eſt.
¶ Si admiſit ad bñficia haben
tia curã animarũ: ſeu ipſa cōtu
lit ñ hñtibꝰ annũ. 24. mortale ē
¶ Si eccleſiis de iure vacãtibuſ
nō ꝓuidit de rectore ſicut vacãt
curata bñficia data abſqꝫ diſpē
ſatione pape his qui ñ attingũt
annũ. 25. vel ſi infra annũ non
faciũt ſe ad ſacerdotiũ ꝓmoueri
niſi cauſa ſtudii ſit omiſſum. de
quo in. c. circa bñficiatos. ſupra
Si enim infra ſex mēſes primo
poſt hoc nō ꝓuidit: ñ pōt poſtea
ſe intromittere. alias vſurparet
quod nō pōt. qꝛ mortale ē et nō
tenet talis collatio: ⁊ ſic teneret'
errorē ſuũ manifeſtare. Idē qñ
recepto ſecundo bñficio vacauit
primũ vel ſecũda prebēda vaca
uit prima. de quo habes ſupra.
ſed plene in. 4. parte ſumme.
¶ Si ordinauit aliquē clericum
ad ordinē ſacrũ ſine titulo l' be
neficio vel ſaltē patrimonio ſuf
ficiēti: qꝛ vltra peccatũ tenet' ei
expēſas facere quouſqꝫ de bene
ficio ſit ei prouiſum: niſi aliquis
epũs hoc ei cōmiſiſſꝫ determinã
do pſonã. qꝛ tũc ille cōmittēs te
net' ad id de hmōi. de quibuſ vi
ꝯ i n. 4. parte ſũme. ti.

¶ Si in visitatõne nõ diligent̃ quesiuit de quibus debuit. ⁊ maxime de vita et honestate sacerdotũ officiantiũ ⁊ quõ se habeãt in administratõne sacramẽtoꝝ et de forma eoꝝ.

¶ Si bene ꝓnunciant. precipue baptisma quod ẽ magis necessarium. De audiẽtia cõfessionum quõ se habeãt: quõ populũ admoneant: et in rebus ecclesie precipue altaris ꝙ teneãt mũdas.

¶ Si autẽ inuenit in hmõi notabiliter excedere et periculose si nõ punit et ꝓuidet ꝙ illi se emẽdent: vel de alio si iste ẽ incorrigibil' et omino ineptus: grauit̃ peccat: et omnia mala et dãna animarũ que inde sequuntur ei imputãtur: si põt obuiare ⁊ non facit. 83. di. p totũ.

¶ Si nõ visitauit epãtũ suũ vt debuit.

¶ Si in visitatõne nimis sũptuosus fuit et cũ nimia familia: et equitaturis nimiis vltra prescriptũ numerũ: vel si ipse vel familia ei⁹ munera accepit: sup quo est specialis pena. de quibus plene in. 3. parte summe.

¶ Si sustinet in officiis et beneficiis notarios ꝯcubinarios quos debꝫ post admonitionẽ si nõ dimittant: etiã beneficio priuare grauiter peccat.

¶ Si ꝓ aliis malis ⁊ sceleribus⁹ manifestis nõ punit. vt in vsuris ludis tabernis aleis negociis secularibus venationibus ꝓditõnib⁹ et hmõi. In his eni nõ puniẽdo videt̃ male posse excusari a mortali: nisi ex hmõi punitionib⁹ sequeret̃ scisma vl' magnũ scãdalũ. di. i. c. vt cõstituerentur.

¶ Si laicos sibi subditos notorios peccatores quos p se nouit vel sibi parrochianos eorũ denũciatos ut adulteros usurarios inimicicias manifestas exercentes nõ corrigit p cẽsuras ⁊ alios modos grauiter peccat: nisi omittat qr nõ sperat̃ emẽdatõ: sꝫ deterioratio eius. Sed tñ hoc nõ videt̃ sufficienter excusare: sed hoc aliud si timeret̃ graue scãdalũ in aliis. di. 44. c. comessationes

¶ Si malas ꝯsuetudines quas reperit in sua dyocesi nõ nitit̃ auferre quantũ põt. vt vendere laborare et hmõi in dieb⁹ festiuis nõ coicari semel in anno et cõfiteri et hmõi tripudiare in ecclesiis pmittere violari ecclesiasticam libertatẽ aut ꝙ clerici ꝯueniãtur ꝓ delictis vel ꝓ debitis i iudicio seculari: vl' ecclesiasticã immunitatẽ: ut ꝙ extrahant̃ debitores vel malefactores per violentiã de locis sacris et hmõi in casibus nõ cõcessis. debet eni ꝓhibere: et si post admonitonem nolũt desistere excoicare et pro cõmissis iã punire. alias peccat grauiter omittẽdo ex timore vl' negligẽtia. di. 43. sit rector vel doctor. ¶ Si fruct⁹ l' reddit⁹ episcopat⁹ sui male expendit dãdo ꝯsãguineis suis l' aliis ñ indigẽtib⁹ peccat grauit. et si disticta sint ea que deputãtur ad mensã ei⁹ ab aliis et si ea que erogare debꝫ clericis vl' ad reparationẽ ecclesie vel paupibus dat cõsanguineis vl' aliis amicis sine ꝓbabili indigẽtia tenet̃ restituere illa: quia rapinam fecit. Et similiter recipientes ab eo. Si vero nõ sunt distincta hec bona cum intelligantur omnia committi fidei sue: ea que superfluunt ad

vsum sui et familie sue conueni
enter deb; paupib⁹ erogare. al'
nō dādo: paupib⁹ subtrahit. 12.
.q.2.c. aurum. et. c. gloria epi.
Tho. ¶ Si grauauit suos subdi
tos in indebitis collectis.
¶ Si fecit clericos suos soluere
collectas talias positas a dn̄o tē
porali l' gabellas ad ei⁹ istātiā.
¶ Si spōte ipse dedit absq; licē
tia romani pōtificis. q̄ ꝓhibet.
¶ Si delicta clericoꝝ vel laicoꝝ
blasphemantiū deū l' sāctos: suf
focantiū paruulos ex inaduertē
tia ⁊ hmōi puniuit magis pena
pecuniaria ex auaricia ⁊ magis
ꝓpter lucrū: q̄ꝫ pro salute eoꝝ ad
refrenandum.
¶ Si visitauit dyocesim l' visita
ri fecit magis ꝓpter lucrū: q̄ꝫ pro
pter animarū salutē.
¶ Si alienauit bona epātus sui
sine licētia pape in casu indebi
to: in quolibet hoꝝ ē mortale.
¶ Si iura aliaꝝ eccl'iaꝝ ñ serua
uit. ¶ Si bona vacantiū eccl'ia
rū sibi vsurpauit: cū debeāt suc
cessori reseruari.
¶ Si iusta debita a predecessori
bus ꝯtracta rōne eccl'ie ñ soluit
¶ Si fructus alicuius bn̄ficii ad
tēpus accipit: vł' partē ab eo cui
dedit vult habere: in quolib; ho
rū est rapina.
¶ Si ñ seruauit formā iuris cir
ca manifestos vsurarios: sed de
certa quātitate ꝯtētus nō facta
debita restōne remittit sibi ⁊ ad
sacramēta ⁊ ad sepulturā admit
tit. ¶ Si incerta paupib⁹ dispē
sanda in vsū suū conuertit sine
necessitate.
¶ Si sentētias excōicatōnis de
facili ꝓpter lucrū profert vel ab
solutiones.

¶ Si permisit questuarios vł' alios
ꝓnūciare indiscretas indulgen
tias ⁊ falsas: quodlib; ē mortale
et graue. ¶ Si exēptos vt predi
catores fratres minores heremi
tas sācti augustini. carmelitas.
seruitas cistersiēses ⁊ alios habē
tes priuilegia exēptōnis iniuste
molestat nō seruādo eoꝝ priuile
gia: l' pro audiētia ꝯfessionū nō
admittēdo sibi presentatos ido
neos. secundū cle. dudū. de sep.
vel sibi retinēdo nimios casus:
vel incōsuetos vt quotidie habe
ant ire ad ipsum vł' ad alium co
gēdo: quantū ad id in quo sunt
priuilegiati: vel eos ad iudiciū
trahēdo cū in nullo possit eos cō
uenire nisi ꝓ heresi: peccat gra
uit. ¶ Si monasteria monacho
rū vel monacharū nō exēpta nō
diligēter et honeste visitauit l'
eos vel eas ad seruandū regulā
induxit deponēdo abbates l' ab
batissas ꝓ relatōne cum expedit
habēdo curā de honestate earū
et q̄ nō habeāt familiaritatem
cū clericis religiosis vel laicis ꝓ
uidēdo de diligenti clausura et
de ꝯfessore securo docto et bone
ꝯsciētie ꝓhibēdo ingressū symo
niacū et conuiuia feminarū que
ibi fiūt et festa vana in cōsecra
tione earum.

In iudicādo in foro ꝯtētioso.

SI nō tenuit vicariū peritū
et bonū precipue qñ ex se ñ
habuit debitā sufficientiā iuris
¶ Si nō seruauit debitū ordinē
iudiciarium.
¶ Si fuit acceptator psonarū.
¶ Si dedit iniquas sētētias dic
vt supra in. c. circa iudices.
¶ Si nō seruauit debitā formā
iuris in ferēdo sentētias excom

municatõis suspẽsionis et uite
dicti. q: ultra peccatũ mortale i
currit certã penã. de qua in.4.
parte sũ. precipue in causis mri
monialib⁹ oportet eẽ cautissimũ
et põderosũ circa diuortia.

¶ Si dedit licentiã dño tꝑali l'
iudici verberãdi l' ponẽdi in pa
tibulo: vl' incarcerãdi vel alias
puniẽdi clericos suos nisi in ca
su in quo essent incorrigibiles ꝑ
eũ: q: efficit cũ predictis excom
municat⁹.c. vt fame. desẽ. ex.
Neminẽ tñ debꝫ verberare ma
nibus suis: nec tñ cũ expedit per
laicũ: sed ꝑ clericũ debet facere
verberare clericũ secundũ iura
et a causis sanguinu debꝫ absti
nere ope cõsilio et mãdato.

¶ Si hereticos diligẽter nõ in
quisiuit in dyocesi sua ⁊ puniuit
secundũ iura.

¶ Si testamẽta et vltimas volũ
tates nõ fecit implere: precipue
legata facta ad pias causas.

¶ Si dispẽsauit in votis et iura
mẽtis in quibus nõ potuit: vel si
potuit tñ indiscrete ⁊ sine causa
rationabili peccatũ est graue.

¶ Si absoluit a sentẽtiis a quib⁹
nõ potuit: vt pape reseruatis. vl'
dispẽsauit in irregularitate de
qua nõ potuit.

¶ Si exẽplaris fuit in habitu ñ
precioso l' põposo. suppellectilib⁹
nõ argẽteis et curiosis in appa
ratu domus et ornatu nõ secl'ari
in victu sobrio nõ ꝯuiuali nisi ꝓ
paupꝑibus. In visitãdo ecclesiam
Interessẽdo diuinis et precipue
in diebus festiuis. hec debet fa
cere secundũ iura in sollẽnitati
bus precipuis cãtando missam:
dicendo officium deuote nõ cur
sim: ordinãdo ꝙ dicat in eccl'ia
sua debite frequetando oratiões
priuatas: vacãdo lectõni. di.36.
ꝑ totũ. predicãdo si scit. si nescit
ꝓuidẽdo gregi suo de predicato
ribus vtilioribus nõ curiosis: et
de ꝯfessoribus tenẽdo honestam
deuotã familiã: sollicit⁹ de eius
salute: vitãdo mulierũ cõuersati
onẽ sicut põt. In exitu de domo
raro nisi ad eccl'iã: sepe ꝯferẽdo
⁊ querẽdo ꝯsilia a seruis dei quõ
possit suo gregi ꝓuidere. adula
tiones ut uenenũ abhorreat. pr̃
viduarũ paupũ orphanorũ et op
pressoꝝ existat et causas eoꝝ sinẽ
expẽsis expediri faciat. In iniu
riis propriis nõ sit vindicatiuus
sꝫ patiẽtissimus. i verbo ⁊ gestu
nõ subitus et iracũdus. nemini
multũ familiaris nisi seruis dei
supꝑioribus obediẽs. equalibus ñ
inuidẽs. nõ gaudẽs de dignita
te et honore: sed lugens pro exte
riori occupatione et plebis offen
sione. et si in oibus diligẽter se
habuerit: nil deo acceptabili⁹.
Si vero ꝑfunctorie et male: nil
miserius et damnabilius episco
pi dignitate. vt dicit augusti.
di.40..c. ante omnia.

De prelatis habes multa in.3.
parte sum. ti. si. per totum.

¶ Episcopi et supra concedẽtes
vnã domũ vsurariis manifestis
alienigenis ad fenus exercendũ
sunt ipso facto suspẽsi. extra de
vsur. c. quãꝗ. li.6. ¶ Similiter
si permittit ꝙ huiusmodi vsura
rii alienigene exerceant fenus
in terris eoꝝ subiectis iurisdicti
oni nisi infra tres mẽses expule
rit eos suspensi sunt. vt in dicto
.c. quãꝗ. de vsur. li.6.

¶ Qui se gerit ꝓ papa electus a
minori parte ꝗ a duabus parti

bus cardinaliũ est ipõ facto excõ
municatus.
Et similiter cardinalis qui pre
sumpserit nominare talẽ papã.
Et similiter omnes alii qui talẽ
reciperẽt ꝓ papa. extra de elec.
.c. licet. li. 6.
¶ Omnes clerici et religiosi ac
laici: siue familiares curie: siue
alii qui aliquod pactũ fecerint vl'
aliquid magnũ vl' paruũ ꝓmise
rint: vel promissionẽ receperint
ex pacto vel promissione occulta
vel manifesta dederint vel rece
perint quid magnũ vel paruũ ꝓ
aliqua iustitia vel gratia pro se
vel alio in causis iudiciariis vel
litteris apostolicis et quibuscun
qꝫ modis ab apostolica sede obti
nendũ ipso facto sunt excommu
nicati. in extrauaganti Bonifa
cii octaui: cuius absolutio pape
reseruatur. Hec habẽt locum in
curia romana. Jo. an. Anto. de
butrio eam allegant.

De absolutõne et penitẽtie in
iunctione. c. 16.

POstꝙ vero penitẽs dixit ex
se peccata sua siue ex inter
rogatione cõfessoris interrogã
tis peccata sua vt debuit tandẽ
concludat. In istis peccaui et in
multis cogitatione delectatõne
locutione. opere et omissione: vl'
aliquo de huiusmodi: de quibus
dico meam culpam. Cõfessor ve
ro interrogat eum si sit talis de
quo nõ dubitetur. quia tunc sup
fluũ et irrisibile. Si ipse volet
de omnibus peccatis venialibꝰ
et mortalibus ꝯfessis: ⁊ si propo
nit firmit' ab illis abstinere seu
ab omibus mortalibus. Si vero
talis habet aliqua restituere vl'
famã vel res vel ꝓ iniuria satis
facere et huiusmodi: si ẽ paratus
facere ꝙcitius potest absqꝫ dila
tione aliqua. que restitutio quo
modo facienda sit: ⁊ quo ordine
quoad certa et incerta vide i se
cunda parte summe. titu. de re
stitu. ꝑ totum. ꝙ si dicat se nolle
istud facere vl' nõ posse: cum tñ
possit non ẽ absoluendus. Tho.
vt dicitur. ii. q. 3. c. tũc vera. po
test tamẽ sibi dici. Misereat' tui
et cetera. sꝫ nullo modo. Ego ab
soluo te. Potest etiam ei iniũgi
aliquod bonũ faciendũ nõ tamẽ
in penitentiam: declarãdo sibi
hoc ꝙ infructuosa sit talis cõfes
sio ei et sine remissione peccato
rum. de peni. di. 5. c. falsas. Sꝫ
si paratꝰ ẽ facere omnia ad que
tenetur: tunc si esset aliqua excõ
municatõnis sentẽtia ligatus si
nõ potes eum absoluere ab illo:
remitte eũ ad episcopum seu ad
aliũ qui possit absoluere: vel tu
vadas ad procurandũ absolutio
nem ꝓ eo. et cũ est absolutus ab
excommunicatione postea tu eũ
absolue a peccatis et non prius.
Tho. Si autẽ potes eum absolue
re habẽdo in hoc specialẽ aucto
ritatẽ: si nõ absoluisti eũ in prin
cipio quod decẽtius fuit. nec tñ
est multa vis si fiat in fine ꝯfes
sionis: dũmodo fiat ante absolu
tionem a peccatis. absolue eũ ꝑ
hunc modũ. vt infra. Primo exi
gẽdum est ab eo iuramẽtum vt
sit paratus stare mãdatis eccl'ie
que illi fient pro illa causa. quo
iuramento prestito iniungat' ei
hoc: scilicꝫ si incidit faciendo cõ
tra aliquem canonẽ ꝓponat nõ
amplius facere cõtra illũ. Si ve
ro pro offensa uel damno facto i
alium promittat satis facere quã

rum potest. et hec facto denuda
tis humeris: confessor seu absol
uens cū disciplina vl' virga percu
tiat eum dicendo psalmū Mise
rere mei deus secūdū magnam
mise. vel alium psalmū peniten
tialem dando ictum pro quolibz
versu. Postea vero gloria patri
et sicut erat finitis subiungit.
Kyrieleyson Xpē eleyson Kyri
eleysō Pater noster. Et ne nos.
ver. Saluum fac seruum tuum.
Rn̄. Deus meus sperātem in te.
ver. Esto ei domine turris forti
tudinis. Rn̄. A facie inimici.
ver. Nihil pficiat inimicus in
eo. Rn̄. Et filius iniquitatis nō
apponat nocere ei. ver: Domine
exaudi oratione meam. Rn̄. Et
clamor meus ad te veniat, ver.
Dominus vobiscum. Rn̄. Et cū
spiritu tuo. Oremus. Deus cui p
prium ē misereri semp et parce
re suscipe deprecatōnem nostrā
et hūc famulum tuū quē senten
tia excommunicatōnis ligatum
tenet miseratio tue pietatis ab
soluat Per christum dominū no
strum auctoritate omnipotentis
dei et beatorꝝ apostolorꝝ Petri &
Pauli et domini pape: vl' archi
episcopi vel episcopi mihi cōces
sa ego absoluo te ab hoc vinculo
excommunicatōnis quā incurri
sti propter iniectōnē manus vio
lente in clericū vel religiosum:
vel propter ingressum in mona
steriū monialium in casu nō cō
cesso et huiusmodi. Et si pluribꝫ
sententiis est ligatus: est dicen
dum totiēs ego absoluo te ab ex
communicatione quam incurri
sti propter talē et talem causam
et si pluries pter eādem causā:
dicendū ē totiēs quotiēs incurri
sti: totiēs ego absoluo te et resti
tuo te sāctis sacramētis ecclesie
et cōmunioni et vnitati fidelisi
In nomie patris et filii et spiri
tussancti. amē. verberādo eum
vsqꝫ amen. ¶ Nota tamē q̄ ista
forma quāuis debeat obseruari
vt extra de sen. ex. c. nuper. nō
tamē ita necessaria quin simpli
ci verbo fieri possit secundū pe.
de palu. et Jo. de lig. Sicut er
go excōmunicatio ferri pōt sim
plici verbo quāuis n̄ debeat fie
ri. sic et absolutio. extra de re.
iur. c. omnis res. sed quando fie
ret huiusmōi absolutō i publico
vt erga mulieres: forte tūc esset
omittēda huiusmōi verberatio:
ne denudetur peccatum.

Si vero quis propter rem abla
tam alteri esset excommunicatꝰ
quāuis restituerit: nō tn̄ est abso
lutus: nisi iudex qui contulit sen
tentiā eum absoluerit. et hoc de
clarādū est psonis post absolutio
nem ab huiusmodi: vel si nō est
aliqua sentētia ligatus si habet
aliquos casus peccatorꝝ episcopo
reseruatorꝝ: de quibus non potes
absoluere: nihilominus absolue
eū ab illis a quibꝫ potes sub hac
forma. Si teneris aliquo vincu
lo excommunicationis minoris
ego absoluo te et restituo te san
ctis sacramētis ecclesie In nomi
ne patris et filii et spiritussācti
Misereatur tui et cetera. Filius
dei per suam misericordiam te
absoluat: et ego auctoritate qua
fungor absoluo te abomnibus pec
catis tuis a quibꝫ possū te absol
uere In nomine patris et cetera
Peccata vero a quibꝫ nō pōt eū
absoluere exprimat ei imponēs

ut habeat recursum ad episcopū vl' eius vicariū ꝓpter hmōi absolutionē et dicat ea sibi i ɔfessōe l' si esset simplex et nesciret ita bn̄ exprimere factū suū: scribat cōfessor in cedula illud vel illa si sūt plura vt illā porret penitēs episcopo vl' eius vicario sub hac forma vel simili.

¶ Latorem vel latricē presētiū ꝓ homicidio vel incestu tali gradu et hmōi cōmisso: absoluendū vestre paternitati trāsmitto: vt absolutōnis beneficiū impendēdo ⁊ ei salutarē penitentiā iniūgēdo ipsam sācte eccl'ie recōciliet. ꝙ si episcopus vel vicarius remittat eū ad cōfessorē ipsum: auctoritate illius iterū absoluat ab omnib' et imponat penitentiam ꝓ illo ꝓ quo nondū imposita erat et cautū reddat illū ne illā cedulā alteri legendā tradat: l' etiā ipse cōfessor si potest vadat pro eo ad episcopū pro auctoritate: si sibi velit dare.

¶ Si vero ille nō habet casū de reseruatis vel si habet et ɔfessor potest de oībus absoluere premissa absolutōne ab excōmunicatione minori et aliis vt supra. Misereatur ꝛc. Filius dei ꝛc. Ego auctoritate qua fungor absoluo te ab omib' peccatis tuis In nomine patris ꝛc. et faciat tunc signum crucis cū dicit. In nomie super illū: nec est necessaria manus impositio super penitentē: imo nec decens secūdum Tho. precipue super mulieres: magis eni decet signatio crucis et post ea addat. Passio domini nostri Iesu christi et merita beate Marie virginis et omniū sanctor⁊ ⁊ sanctarū dei merita ⁊ quicquid boni feceris vel ꝓponis facere ⁊ mala que sustinebis sint tibi in remissionē omniū peccator⁊ tuorum. que verba nō sunt omittēda: quia sunt magne vtilitatis. scilicet omnia huiusmodi cū habeant vim satisfactionis ex uirtute clauiū ⁊ sic magis valent. Tho.

De pn̄ia iniūgenda penitēti.

In iniūgendo vero pn̄iam penitēti hoc maxime attēdendū est secundū omnes. vt. s. talē des ꝙ credas eū omino pficere quātūcunqȝ sit magnus peccator. et secundū Chriso. melius est in huiusmodi reddere ratōeȝ de nimia misericordia ꝙ̄ diuina iusticia. 26. . q. 8. c. alligāt. Dādo etiā libertatē ꝙ cū vna die omittit. s. orationē iniunctā vel ieiuniū: possit in alia implere. Si uero dubitatur de aliquo ne faciat penitentiā: puta ieiuniū. dicas ꝙ faciat loco ieiunii elemosynā vel aliud. Orationes vero psonis que de facili solēt recidiuare in mortali raro dāde sūt: vel p paucos dies dāde sunt. Ieiunia vero elemosyne ⁊ peregrinationes ⁊ huiusmodi possūt dari per plures dies. qz huiusmodi etiā si fiant in mortali nō sunt reiteranda: quia valent quantū ad effectū quem post se reliquūt post expletionē in satisfaciente cum quis reuertitur ad gratiā. Tho. Querendū ē etiā a penitēte si pōt vl' dubitat facere penitentiā sibi datam: quia tunc nō esset danda vel commutāda vel remittenda esset.

¶ Declarandū est etiā peccatoribus magnis secundū hosti. ꝙ se

76
72

cŭdum regulas ecclesie taxatas .23.q.i.c. predicandŭ pro quolibet mortali esse septénis penité tia iniungéda. et ideo nõ credat peccata sua levia: quia parva daé ei penitétia: quia hoc fit ne dimittat: quod esset ei mortale. et oporteret ei ɔfessioné iterare si esset oblitus eius. Potest etiam admoneri q; faciat aliquod memoriale de penitentia sibi iniũcta: ut melius illius recordeé. et si oblivisceret q; ad te revertat: vel si non posset bene facere illam: tu cõmutabis eã sibi. Si vero post ea recordatur de aliquo peccato criminali: quo tunc fuit oblitus si põt tui habere copiã revertat ad te: quãvis si sit ei necessariũ vel vadat ad aliũ: nec teneé nisi tantũ illud dicere.

¶ Si habet vota que nõ põt implere: vel dubitat si tu habes in hoc speciale auctoritaté dispẽsã vel potius in aliud piũ cõmuta. Si vero nõ habes auctoritatem remitte eũ ad epm̃ vel eius vicariũ

¶ Caue etiam ne iniungas penitentiã per quam fiat preiudiciũ alieno iuri: aut per quã deé occasio ruine spiritualis alicui: aut per quam possit manifestari alterius peccatũ occultũ. Confessũ auté quantũ potes studeas ad cõtritioné iducere verbis: sive añ sive in processu: sive post cõfessioné ut nõ dicat peccata sua quasi fabulas: sed cũ detestatione. et ut ait augusti. caute et astute aliquãdo interrogando que credit illũ ex verecũdia occultare. Circa vero turpia et carnalia peccata nõ descẽdas nimis ad particulares circũstantias postq; habetur spes sufficiẽs peccati et huiusmodi a remotis interrogãdo ne addiscãt homines malicias et peccata que nesciunt. Tho. Admonendũ eũ sup omnia ut vitet malas societates. frequẽtet ɔfessioné. audiat sepe verbum dei. querat orationes et participationes bonorũ que fiũt in religionibus et indulgentias.

De infirmis .c.17.

Circa infirmos sic agẽdum est. Aut enim talis é in periculo mortis aut nõ. Dico auté periculũ mortis nõ solũ quia in extremis constitutus: sed quia frequenter cõtingit homines mori ex illa infirmitate et medici dubitant. In tali casu potest quilibet absolui a quolibet sacerdote de quolibz peccato et a qualibz sentẽtia absq; licẽtia: cũ periculum é in mora. Talis eni infirmus aut iam amisit loquelã: vel usum rationis. puta quia iã freneticus: aut nõ: et in primo casu si bene vivebat: ut bonus fideliũ: et frequentabat ɔfessioné cõmunionem et huiusmodi: si petiuit sacraméta: quãvis exinsperato ei talia acciderint. Vel etiam si malus et obstinatus diu perseuerans in peccatis et diu nõ cõfessus: si petit sacerdoté ut cõfiteretur et ostẽdit se velle facere oĩa que debet: et interea factus est mutus vel freneticus et periculũ est in mora debet presupponi cõtritus: et faciente aliquo ɔfessionem generalé pro eo sicut fit in populo: sacerdos faciat absolutionem ab omni sententia et peccato: et põt iniũgere circũstantibus aliquod pro eo faciendũ: vel heredibus aut cõsanguineis pro eius anima si volunt acceptare

Deinde debet dari eucaristia a
proprio sacerdote seculari q̄uis
nō sit cōfessus. q2 nō potuit. vł ab
alio sacerdote seculari non autē
religioso si nō habuit licentiā a
ꝓprio sacerdote vł episcopo. alr̄s
ipē religiosus incideret in excō
municationē papalē in hoc casu
et hoc verū ē nisi timeret̄ de ex
puitione vel vomitu eius: q2 tūc
nō deberet sibi dari eucaristia:
sed extrema vnctio tm̄: imo etiā
si nō potuit cōmunicare: q2 ꝓpt̄
frenesim nō ꝑmitteret se vngi:
potest ligari et sibi violēter da
ri. Astātibus aūt infirmo deb3
credi si perhibēt testimoniū ꝙ
petierit cōfessionē et ostenderit
signa cōtritionis. Si aūt nō est
diu cōfessus: vł quia notorius pec
cator incurrit subito amentiā ⁊
mutitatē vł infirmitatē: nec prius
nec post ostēdit signa ɔtritōnis
nil ei dari deb3: nec sacramēta
nec eccl'iastica sepultura. Si ve
ro nec loquelam amisit nec amē
tiam incurrit: debet ab eo exigi
pura cōfessio peccatorum plus et
minus secūdum ꝙ patit̄ tēpus.
Nam si ē in extremis: de princi
palibus est interrogandū: ꝑma
xime inducēdo eū ad cōtritionē
cū spe venie: s3 si nō est ita in ex
tremis: ⁊ vellet facere generalē
cōfessionē de tota vita sua sicut
multi infirmi fecerūt: quāuis nō
sit necessariū de his que rite ali
as cōfessis ē iterare cōfessionē:
admittēda ē. et tandē absolutio
impendēda ab omni sentētia ex
cōmunicationis ⁊ ab omni peca
to modo supra dicto in .c. prece
denti. ita tamē ꝙ si ligatus ess3
aliqua excōmunicatōne a qua cō
fessor extra illud periculū nō po
tuisset absoluere: deb3 ei iniūg
ꝙ si euadat infirmitatē quā citi
us cōmode pōt presentet se ei ad
quē ordinarie spectabat absolu
tio illius excōmunicationis ali
as si nō faceret reincideret i eā
dem excōmunicationē. extra de
sen. excō. c. eos. li. 6. Sed si erat
detēt9 aliquo peccato de casib9
episcopo reseruatis nō oportet ꝙ
iniūgat ei ꝙ post sanitatem ad
episcopū vadat ꝓ absolutōne: q2
ad illud nō tenet̄: s3 sufficit sibi
illa absolutio.

Nota tm̄ ꝙ si talis esset vsurari
us publicus: nō pōt talis admitti
ad ɔfessionem cōmunionē et ad
alia sacramēta: nisi facta prius
cautione de restitutōne vsuraꝝ
vel ꝓmissione ab heredibus de
huiusmodi: et si in casu ꝙ amisis
set ipse loquelā: vel vsum ratōis
ostēdat post signa ɔtritionis se
cundū formā iuris que habet̄ in
c. quāq̄. de vsur̄. li. 6. His pera
ctis nō est penitētia infirmo in
iungēda: q2 eā facere nō posset:
sed innotescēda. ut dicit̄. 26. q.
.7. c. ab infirmis. declarando si
bi: talē tibi darē penitētiam si
esses sanus: quāuis deberes face
re multo maiorē secundū regl'as
ecclesie. s3 q2 nō potes modo: cū
eris sanus facies hoc vel illud vł
venies ad me ⁊ tibi dabo. Istud
tamē vltimū n̄ videt̄ securū: q2
raro reuertūtur pro penitentia.
Si vero deus aliter de te dispo
neret: dimittas ꝓ anima tua tm̄
pro penitētia. Pōt etiā iniungi
amicis vł cōsanguinneis aliquid
ꝓ penitētia: si vterq3 acceptat et
si credat̄ ꝙ satisfaciēs sit in sta
tu gratie. sup omnia eni avisan
dus ē, vt si deb3 aliquid alicui vł

ratione maleficii vel cõtractus:
vel depositi: vel aliter declaret
bene: vt non discedat cũ alieno
ab hoc seculo ne ineternũ dãne
tur. Et de restitutõne et legatis
ad pias causas ꝓ anima sua ita
disponat ꝙ cito cogant̃ executo
res expedire et non prolongare
sicut sepe et quotidie faciũt. ꝙ si
nolet sufficiẽter disponere de re
stitutione fienda: nõ est absoluẽ
dus. Exhortãdus est antẽ ad con
tritionẽ simul et cõfidẽtiam di
uine misericordie exẽplo latrõis
et meritis passionis Christi. Si
aũt haberi nõ possit copia sacer
dotis: quãuis bonũ sit haberi in
hmõi periculis: in mari videlicꝫ
bello vel infirmitate vel morte
violẽta laico cõfiteri: tamẽ non
ẽ necessariũ. quod si fiat: et quis
euadat: tenet̃ talis iterũ de illis
cibus peccatis cõfiteri. qꝛ nõ ha
bebat ille claues ecclesie. Si ve
ro infirmus nõ est inpiculo mor
tis si habꝫ casum excõmunicatõ
nis: vł peccata reseruata epõ de
bet ꝯfessor ire vł mittere ad epi
scopũ si põt ꝓ auctoritate hmõi:
tñ modo tali ꝙ nõ ꝓdat peccato
rem: nisi prius ille sibi dederit
licentiã nominandi eũ. Si vero
infirmus habet indulgentiã in
articulo mortis a papa appropin
quante morte sic põt fieri absolu
tio post omnia supradicta ꝓ dic
ta indulgentia.

Forma absolutionis in articu
lo mortis.

Misereat̃ tui ꝛc. Auctoritate
domini nostri Jesu christi:
et beatoꝝ apostolorum Petri et
Pauli ⁊ domini nostri pape. N.
et sancte romane ecclesie in hac
parte tibi cõcessa specialiter et
mihi commissa cõcedo et do tibi
plenariã indulgentiã ⁊ remissi
onem omniũ peccatoꝝ tuoꝝ: de
quibus ore cõfessus es.
¶ Nota hic an melius sit dicere
de quibꝰ modo ꝯfessus es an de
quibus ore ꝯfessus es et corde cõ
tritus: que non cõmisisti sub pre
textu istius indulgẽtie inquãtũ
claues ecclesie se extendunt. que
quidem plenaria indulgẽtia sit
tibi in augmẽtũ virtutis ⁊ grẽ:
et acquisitõis vite eterne In no
mine patris et filii et spiritussã
cti Amen.

Forma absolutõnis ab excom
municatione minori.

EGo te absoluo a vinculo ex
communicationis quã icur
risti participãdo cũ excõmunica
tis in casu nõ cõcesso: in loquela
in cibo vel potu et hmõi: et resti
tuo te sanctis sacramentis eccle
sie In nomie patris et filii et sp
iritussancti Amen.
¶ Nota vero ꝙ in absolutõe ab
excõmunicatione maiori debet
primo exigi iuramentũ. vt. s. iu
ret stare mãdatis ecclie: que. s.
fiẽt ei ab absoluente ꝓ tali mate
ria: quo facto imponi ei debent
mãdata rationabilia: vt satisfa
ciat ei quẽ lesit vł dãnificauit si
põt: si tamen ꝓ hmõi est excõmu
nicatus. precipue ei iniũgẽdum
est ne amplius veniat cõtra illũ
canonẽ. vł si fuit excõmunicatus
propter verberationẽ clerici: nõ
amplius verberet. Secũdo exu
tis hũeris absoluẽdus debet ver
berari cũ virga dicẽdo psalmũ
Miserere mei deus. vł aliũ psal
mũ pñialẽ ad quẽlibet versum

dando unum ictum. Postea subiūgat Pater noster. Et ne nos. Saluū fac seruū tuū ꝛc. ꝓut paulo ante notatū est. Deus cui ꝓpriū ē misereri ꝛc. tandē habens auctoritatē absoluat sic dicēdo. Auctoritate dei omipotētis ꝛc. prout supra plene dictum est.

Forma absolutionis a peccatis excōmunicatōnis minoris

SI teneris aliquo vinculo excōmunicationis vel participatōnis a qua possum te absoluere: ego absoluo te ⁊ restituo te sāctis sacramētis ecclesie In noīe patris ꝛc. Dñs noster Jesus christus te absoluat et ego auctoritate qua fungor absoluo te a peccatis tuis In nomie patris ꝛc. oīa bona que feceris vl' facies et quicquid pateris vel patieris sit tibi in remissionem peccatorum tuorum omnium et in augmētum gratie et premium vite eterne. Amen.

Forma sacramēti baptismatis.

EGo te baptizo In no. pa. ⁊ fi. ⁊ spi. sā. amē. Tho. i. 4 ego et amen nō sunt de substanti sacramti: tñ dici debēt ex statuto et ꝯsuetudine ecclesie. Sed si dubitat'. Si es baptizatus: nō te rebaptizo: si nō es baptizatus ego te baptizo In nomie patris et filii et spiritussancti amen.

Forma ꝯsecrationis seu chrismatis dande per episcopum.

COnsigno te signo crucis: ⁊ chrismo chrismate salutis. In no. pa. et fi. et spi. san. amē. In frōte def et cū chrismate ꝯsecrato ab epō. Tho. in. 4.

Absolutio a peccatis.

EGo te absoluo a peccatis tuis In nomine pris. et fi. et spi. san. amē. Omnia vero alia sunt ad bene esse. Tho.

Forma extreme unctionis. et primo ad oculos.

PEr istā sanctā unctionem et suā piissimā misericordiam parcat tibi dñs quicquid per visum deliquisti. secūdū ordinē fratrū predicatorꝫ. vl' sic secūdū clericos seculares. quicquid viciorū oculo deliquisti. Inūgo oculos tuos isto oleo sanctificato in no. pa. ꝛc. Tho. in. 4. sed seruāda est prior. s. Gregoriana. ⁊ fienda ē unctio in sex locis corporis ad minus. ¶ Primo in utrisqꝫ oculis dicēdo ut supra. ¶ Secundo in utrisqꝫ aurib' dicēdo. Per istam ꝛc. ut supra ad illud. quicquid et exinde sic deliquisti per auditum vl' auriū vicio deliquisti. ¶ Tertio in naribus dicēdo per istam ꝛc. quicquid ꝑ odoratum vl' nariū vicio deliquisti ¶ Quarto in ore clauso dicēdo. per istam ꝛc. quicquid ꝑ gustuz deliquisti vl' quicquid oris vicio deliquisti.

¶ Quinto in utrisqꝫ manib' abintro in palmis dicēdo per istā ꝛc. quicquid deliquisti ꝑ tactum vel tactus vicio.

¶ Sexto in pedibus ambob' in parte superiori dicendo per istā ꝛc. quicquid deliquisti ꝑ gressū vel incessum vel recessum vl' taliū vicio deliquisti. Clerici seculares addūt septimum ad lūbos que fieri debet ubi ē ꝯsuetudo: licet nō utat' ordo predicatorum erga fratres: et fit in renibus dicendo per istam ꝛc. quicquid lūborum vel ꝑ carnis vicium deliquisti. et dū fiunt unctiones: dicantur hec verba semel tantū.

1478 75

Forma cõsecrationis corporis christi.

Hoc ẽ secundum tho. in. 4. hoc est enim corp⁹ meũ. enim tñ non ẽ de substãtia ꝯsecratõis nihilominus tñ nõ debet omitti alias peccaret mortaliter.

Forma ꝯsecratõis sãguinis.

Hic ẽ enim calix sanguinis mei noui et eterni testamẽti misteriũ fidei qui ꝓ vobis et ꝓ mł'tis effũdetꝛ in remissionẽ peccatorꝫ. Omia enim verba hec sũt de substãtia ꝯsecratõnis preter enim secundũ Tho.

Forma ordinũ in primo.

Qui cũ sint septẽ secundum Tho. quilibꝫ hꝫ suã formã. ¶ Sciendũ est secundũ tho. i. 4 ꝙ tũc imprimitꝛ caracter seu recipitꝛ ordo cũ porrectũ istrumentũ illius ordinis tanꝙ materiã ab epõ dicẽte formã illius ordis tãgit manũ ordinãtis ad ullum finem.

Forma ostiarii.

Illis qui ordinãtur ad hũc ordinẽ tradit epũs claues eccł'ie dicẽs. Sic agite quasi reddituri deo ratõnẽ ꝓ his reb⁹ que his clauibus recludũtur. Archidiaconus vero ostium eccł'ie facit illos tãgere.

Forma lectoratus.

Huic tradit epũs codicẽ de quo lecturus verba sicut ꝓphete. vt missale vł' epistolariũ librũ dicẽs. Accipite ⁊ estote verbũ dei: lectores habituri: si fideliter ⁊ deuote impleueritis officiũ vestrũ partẽ cum his qui verbũ dei ab initio ministrauerũt

Forma exorcistatus.

Huic tradit epũs libellũ in quo scripti sunt exorcismi ł illũ vbi exorcizatꝛ aqua bñdicta vł' aliũ dicẽs. Accipite et cõmẽdate memorie et habetote ptãtẽ imponẽdi manũ sup energumi nos siue baptizatos siue cathecuminos.

Forma accolitatus.

Huic tradit epũs ceroferarium. i. cãdelabrũ dicẽs. Accipite ceroferariũ cũ cereo et sciatis uos ad accedẽda luminaria eccł'ie mancipati. Accipiat etiã vrceolũ vacuũ ab archidiacono dicẽte epõ. Accipite vrceolũ ad effũdendũ uinũ et aquã in eucaristiã sanguinis christi.

Forma subdiaconatus.

Huic datꝛ calix vacuus cum patena ab epõ: et vrceolus cũ aqua et manũli. i. bacili ⁊ manutergio ab archidiacono dicẽte. Uidete cuius misteriũ vobis traditꝛ: ⁊ ideo si vsqꝫ nũc fuistis tardi ad eccł'iã: ãmodo debetis esse assidui. Si vsqꝫ nũc fuistis somnolẽti: ãmodo vigiles. Si vsqꝫ nũc ebriosi: ãmodo sobrii. Si vsqꝫ nũc inhonesti: ãmodo casti Oblatõnes que ueniũt in altari panes ꝓpositõnis appellãtur: de ipsis oblationibus tantũ debẽt poni in altari quantũ possit populo sufficere ne aliquid putridũ in sacrario remaneat. Palle vero que sũt i substratoria altaris in alio vase debẽt lauari. i alio corporales et palle. Ubi aũt corporales lote fuerint: nullũ aliud lintheamen debet lauari. Ipsa debꝫ i baptisterio mergi. Ideo admoneo vt vos exhibeatis ita vt deo placere possitis.

Forma diaconatus.

Huic tradit episcopus librū euāgelioꝝ dicēs. Accipite potestatē legēdi euangeliū i ec clesia dei tā ꝓ viuis ꝙ ꝓ defunc tis In nomine dñi amē. ¶ Item epūs ponit manū sup caput eius dicens. Emitte in eū quesumus spiritūsāctū ⁊c. ¶ Itē dat ei sto lā dicēs. Accipite stolā. vt patz in pōtificali. In datione tantū euāgelioꝝ libri secūdū Tho. ca racter imprimitur.

Forma presbyteratus.

Huic epūs tradit calicē cū pa tena preparata. i. cū uino i calice ⁊ hostia in patena. alr̄s nō recipet caracterē secundū Tho. Si nō esset preparata dicēs. Ac cipite potestatē offerre sacrificiū deo missāqꝫ celebrare tā pro vi uis ꝙ ꝓ defunctis In nomie do mini amē. ¶ Itē ab episcopo im ponitˀ manus sup ordinandū: et om̄es sacerdotes cū eo ibi presē tes dicēte ipso epō. Oremus di lectissimi dñi ⁊c. vt in pōtifica li. Pe. de taratāsio dicit ꝙ in impositōne manuū imprimatur caracter. Primū tñ verius ē et cōmunius secūdū Tho. in porre ctōne calicis preparati. ¶ Item inungūtur manus sacerdotis cū ordinatˀ ab epō dicēte. Cōsecra re ⁊ sanctificare ⁊c. Itē aptat si bi stolā sup hūeros dicēs. Acci pite iugū dñi ⁊c. ¶ Itē uestit eū cū casula. i. planeta dicēs. Sto la inocētie ⁊c. ¶ Nota ergo ꝙ si primū fuerit omissū. i. porrectio calicis preparati: totū debet ite rari quasi nihil sit factum. Si vero istud fuerit obseruatū ⁊ ali quid de predictis aliis fuerit o missū: nullo modo debet iterari ordinatio: sꝫ quod omissū est de bet suppleri ab epō in alia ordi natione et interim nō celebret.

Forma sacramēti matrimonii.

On ē determinata. Est au tē forma illa expressio cōsē sus ꝑ verba vnius in alterū ɔiu gū. vt accipio te in vxorē: vł ac cipio te in virū: ł cū interrogatˀ si vult talē in vxorē vel virū: et rñdet ꝙ sic. vel si nō pōt loqui ꝑ scripturā uł alia signa exprimē tia consensum.

Explicit tertia pars et ꝑ ɔ̄ñs to tus tractatus siue sūmula de con fessore cū interrogationibus fiē dis reuerēdissimi fratris Anto nini Florentie archiepiscopi. Eiusdē incipit. c. i. de restitutō nibus in genere in quo ponūtur .20. manus rapientiū: quarum quelibꝫ habet quiqꝫ digitos seu modos: et sic sunt centū modi in quibus fit restitutio vel erogatō vt patz in. 2. pte sū. ti. 2.

D E prima manu fene ratoria potest intelli gi illud quod habetˀ Apo. 17. Uidi mulie rem sedentem super bestiā coccineā. i. diabolū habē tem in manu eius poculū aureū Hec mulier est cupiditas que in manu. i. in opere vsure habꝫ di uitias quas sitit: sꝫ nō extinguitˀ eius sitis: sed solū delectatˀ in vi dendo. Hec autē quinqꝫ modos sicut manus habet quinqꝫ digi tos. ¶ Et primus ē in pignorib' quando. s. quis pro mutuo alteri facto recipit pignꝰ ab eo rei mo bilis. vt vestimentū seu lucrum equi seu huiusmodi: aut immobi

lis vt possessōez: ex quā capit fru
ctum seu lucrū nō cōputās in sor
tem: quod vsura est: nisi in casu
cū gener a socero: quousqꝫ habe
at ab eo dotes sustinens onera
mrimonii accipit possessōné ab
eo i pignus. extra de vsur. c. sa
lubriter. Et de hoc diffuse in. 2
parte summe. ti. i. c.
¶ Secūdus digitus seu modus é
in depositionibus. cū. s. quis de
ponit pecuniā apud mercatoré:
vel campsoré vt vtatur ea: saluo
tamé capitali suo ⁊ cū intētione
principaliter aliquid ꝑcipiendi
vltra sorté: nulla tñ facta pactio
ne sup hoc etiā vsura est. 14. q.
3. si feneraueris. et de hoc i. 2.
parte sū. ti. i. c.
¶ Tertius modus in emptōnibꝰ
et vēditionibus. cū. s. vēdit mer
ces vltra iustū preciū et ratione
dilationis tpis in soluēdo preciū
et hoc in se ré illā intēdebat ser
uare in futurū qñ tm̄ quantū vé
dit vel plus sperabat valiturā.
Similiter quādo ré emit minus
iusto: eo ꝙ anticipat tépus soluti
onis precii anteꝙ̄ recipiat mer
cem: vtputa tpe veris triticū re
colligendū. Et hoc nisi dubium
esset vtrū plus minusue sit res il
la valitura. de hoc extra de vsu
. c. in ciuitate. et. c. nauigāti. et
de hoe diffuse i. 2. pte sū. ti. i. c.
¶ Quartus in campsionibus ⁊ fi
ctis assecurationibus. vt in cam
biis que dicūtur p venetias ⁊ cā
biis que fiūt in romana curia ꝓ
bullis: que sunt uere mutua cum
vsura: et cū ipsemet sibi satisda
tor simulatus et verus mutuator
est. ar. 14. q. 3. c. pleriqꝫ. Et de
hoc in. 2. parte sum. ti. i. c.
¶ Quintus i mutuis cū expressis
lucri pactionibꝰ siue in pecunia
siue in opibꝰ siue in aliis que pre
cio pñt estimari. ar. 14. q. 3. c. pu
tāt: et de hoc i. 2. pte sū. ti. i. c.
Manus raptoria é que manife
ste rapit aliena manu violenta
id é raptoria eripit pauperé. s.
deus. Thob. 25. et habꝫ quinqꝫ
digitos seu modos.
¶ Primus ꝯsistit i vsurpatis do
miniis ciuitatū castroꝝ ⁊ villaꝝ
ex quibꝰ omne emolumentū qd'
inde ꝑcipit rapina est.
¶ Secundus é in taliis iniustis.
qñ. s. dominꝰ ciuitatis imponit
collectas vltra debitū ꝯsuetudis
uel statuti: sꝫ vicia indebita opa
rū exigit et nō soluit eis de labo
re: ul' si ciuitas est libera quādo
nō ꝓ rata imponunt ciuibus: sed
nimis aliquos grauant.
¶ Tertius est in pedagiis et ga
bellis illicitis: quādo. s. imponūt
domini terrarū l' ciues noua pe
dagia sine licētia principis: vel
etiam si antiquata vel noua cū
licētia nō seruāt vias suas cū tñ
possent.
Quartus in latrociniis terrestri
bus vl' maritimis vl' piratis qui
discurrūt mare predādo ex nau
fragio etiā in mare ꝓiecta sibi
accipere ad rapinā ꝑtinet: l' etiā
de represaliis illicitis de quibus
in. 3. parte. ti. 2. c.
¶ Quintus in ꝑsonis capiēdis ⁊
vendēdis que libere sūt seu chri
stiane. nā ⁊ si pagani seu sarra
ceni capti in bello iusto effician
tur serui capiētiū: vñ ⁊ vēdi pñt
vt serui et emi: nō tñ christiani
debēt ergo ista restitui si pñt ut
dicit augu. 14. q. 6. c. si res. de
his habes in secunda parte sum
me. ti. i. c.

Manus furatoria e cũ quis acci pit occulte aliena nesciente dño apo. Qui furabaẽ iã nõ furet: sʒ magis opeẽ manibus suis. Fur videẽ opari manibus alienis in quãtũ accipit lucrũ de manibus alienis. ⁊ hec manus habʒ quin qʒ digitos. ¶ Primus e invẽtoꝝ detẽtione. qñ. s. quis res alteri⁹ invẽtas que nõ habẽtur ꝓ dereli cto sibi retiet. 14. q. 4. c. si quid et de hoc habes iu. 2.. pte. ti. i. ¶ Secũdus e in illicita prescrip tione. qñ. s. quis prescribit alie na mala fide. sciens. s. illa esse aliena nec aliquo iusto titulo ha buisse. c. possessor. de re. iur. in 6. de hoc habes i. 2. pte sũ. ti. i. ¶ Tertius e in rei pignorate cõ modate vl' deposite vsu. s. qñ do minus rei nõ ꝯsentit et teneẽ de vtilitate inde habita et si amit teret ex culpa sua teneẽ reddere Ray. de hoc in. 2. pte sũ. ti. i. ¶ Quartus in occulta rerũ vsur patione. sive hoc fiat a filiis de rebus parentũ: sive ab vxore de reb⁹ viri ipso nesciẽte: sive a ser uis de rebus dñoꝝ suoꝝ: a dispẽ satoribus de rebus patronoꝝ su orũ: sive a discipulis de reb⁹ ma gistroꝝ suoꝝ: sive ab extraneis de rebus aliorũ: etiã si hoc face rent dãdo inde elemosynas pau peribus: nisi i extrema nccitate ꝯstitutis. 14. q. 4. c. forte. de hoc in. 2. pte. ti. i. per totũ. ¶ Quin tus in religiosa appropriatione. qñ. s. religiosus aliquid recipit: vel nesciẽte prelato suo vel alte ri dat ꝓpinquo vel extraneo: vl' cũ occultat et vt propria retinet acquisita p eũ l' data nõ parat⁹ supiori libere assignare. 13. q. i. c. nõ dicatis. et de hoc habes i .3. parte. ti. c. ¶ Manus bellato ria e vbi. s. rapiũtur et furta et rapine et sacrilegia. Manũ suã misit hostis. s. bellãdo ad omĩa desiderabilia. Desiderabilia au tẽ sunt blada. pecunie edificia. vasa aurea tẽpli et alia ornamẽ ta: ipsum templũ ad quod misit manũ exercit⁹ Nabuchodonosor bellãs ꝯtra hierosolimã rapien do. incendẽdo et destruendo. et hec manus habʒ quinqʒ digitos seu modos. videlicet. ¶ Primus e cũ dñs l' coitas aliqua assumit iniustũ bellũ. nã qui ad hoc con currũt adiuuãdo ꝯsulẽdo coopã do de oĩbus dãnis illatis adver sariis etiã si nihil inde ꝓvenirʒ ad eos tenentur satis facere. 14. q. 5. c. non sane in fine. ¶ Secũdus est ꝙ teneẽ de oĩbus dãnis et expẽsis quas patiuntur subditi sui qui invoĩũtarii sunt et coacti. nã vltra expẽsas quas faciunt aliqñ ab adversariis de bellãtur et capiũtur ipsi ⁊ bona eoꝝ. Uarius e eni belli eventus. vt. c. si culpa. extra de iniur. et dã. da. ¶ Tertius e q̃ qui hʒ in iustũ bellũ ea que capit ⁊ destruit vl' hoc facere pmittit suis sicut coiter faciũt satis facere teneẽ. .23. q. i. c. militare. bona aũt ca pta iuste ab inimicis que debẽt cõdividi occultãdo ⁊ retinendo sibi furatur. 23. q. 5. c. dicat. ¶ Quartus e cũ iuste bellans ra pit bona eccl'iarũ nõ incastella tarũ: aut bona clericoꝝ ꝯtrarie partis: vl' etiã viatores peregri nos et alios innocẽtes. di. 86. c. singulis. ¶ Quintus e qñ habẽs iustũ bellũ ex sua inertia ⁊ cras sa negligẽtia ñ defẽdit suos cũ posset. et precipue cũ est ꝯduct⁹

mercede ad bellandū et similit̃ cū posset debellare inimicos: et sic finē facere guerre vt plus lucret̃ ex duratione prelii vł quia corruptus ab aduersariis non fidelit̃ gerit negociū tenet̃. extra de iniur. et dā. da. c. si culpa. ⁊ de his oibus habes in. 3. parte. ti. 2. c. de bello.

¶ Manus dānifica vsatoria dicitur. ꝓuer. 16. Si manus ad manū fuerit nō erit innocēs manꝰ et qñ una manus non sufficit ad vnū opus: alia iuuat. sicut aliqñ si vnus nō sufficeret ad rapiēdū vel furandū vel dānificandum aliū: et tūc adhibet adiutorium alter: et hec ē manus ad manū adiūcta. et talꝫ quāuis nō sit principalis vł nil ꝑuenit de rapina: vel dāno ad eū: tñ tenet̃. Et qꝛ nō est innocēs: sꝫ in causa. ⁊ hec habet quinqꝫ digitos qui ꝯtinētur in hoc versu.

Iussio. cōsiliū. cōsensus. palpo. recursus. ¶ Primꝰ ē cū quis mādat fieri rapinā. furtū. vsuram vł aliud damnū: et ex hoc sequitur effectus dāni: quod alias nō fuisset factū: talꝫ tenet̃ in solidū etiā si nil ꝑuenit ad eū. Sic ⁊ tutor ⁊ ꝓcurator et factor qui ꝓ pupillis vel ꝓ aliis faciūt ꝯtractꝰ vsurarios tenētur si illi ꝓ quibus fecerūt nō satisfaciāt cū sint principaliores.

¶ Secūdus qñ cōsulit ita ꝙ ex illo sequit̃ damnū quod alꝫs nō fuisset factū: talis etiā tenet̃ in solidū etiā si nil ꝑuenit ad eū. Si autē fuissꝫ factū etiā sine illo cōsilio et aliquid plus factū est: ad illud plus tenet̃. Inno. et hosti.

¶ Tertius ē cōsensus. s. coopationis nō mētis tantū. puta qñ vnꝰ vł plures faciūt aliquod furtū vł damnū simul: ita ꝙ vnus nō faceret sine altero: tenet̃ quilibet in solidū. secus cū etiā sine illo factū fuisset: tñ cū alias se repit ad damnificandū: tūc eni tenetur solū de dāno illato ꝑ eū qui etiā est mediator sciēter alicuꝰ cōtractus fraudulēti: vt sensales tenētur tales de damnis.

¶ Quartꝰ ē palpo. s. cū quis adulādo seu laudando aliquē de furto vel de dāno. s. ꝙ sit strenuus ex hoc inducit eū ad faciendum malū qui alias nō fecisset. ⁊ idē si detrahēdo eū ad hoc inducit.

¶ Quintus ē recursus. i. cū quis receptat fures et damnificātes. et ex hoc sequūtur dāna vł etiā raptā rē cū querit̃: ⁊ ipse occłtat ꝓpt quod nō pōt recuꝑare. Officialis etiā qui pōt sine sue ꝑsone ꝑiculo obstare ne fiat dānū vł rapina: manifestare fures ⁊ ablata et non facit: tenet̃. hoc Tho. Alb. Pe. Ric. i. 4. di. 15. Inno. Ray. et Uul. de his i. 2. ꝑte sū.

Manus participatoria. s. de re furata vel vsuraria: ⁊ de hoc potest intelligi illud Ione. 3. Recedat vnusquisqꝫ ab iniquitate que in manu sua ē. et hec habet quinqꝫ digitos.

¶ Primus ē participādo de hiꝰ ꝑ donationē. talis eni cui donatur cū hoc scit debꝫ reddere domino eius rē ablatā. donū autē datū ab vsurario cū omia bona sua sint obnoxia restitutōi tenetur etiā reddere vel sibi: vel his potius quibus vsurarius habꝫ restituere. ¶ Secūdus ē ꝑ victuationem. Familia eni raptoris vel vsurarii uel vxor vel filii qui nō habēt nisi de rapinis vel vsuris

tenētur satisfacere de ꝯsūptis: sꝫ habendo etiā alia bona comedēdo: vl' vtēdo rebus male ablatis i prima specie tenetur de eo quod ꝯsumit. Ray.

¶ Tertius ē p dotationem. filia eni que dotat̄ p eū qui ñ hꝫ nisi de vsuris l' al's male ablatis: maritus qui hoc nouit nō pōt recipe dotē: et receptā tenet̄ restituere creditorib⁹ soceri: et ipsa etiā filia mortuo marito tenet̄ restituere dotes. Ray. de hoc i. 2. pte sū. ti. i. c. ¶ Quartus ē participādo de re rapta l' furata per emptionē. qui eni emit talia scienter l' ignorātia facti crassa tenet̄ restituere cū iuenerit dñm rei: vel paupibus erogare si illū ignorat. Si etiā talia emit ꝓbabiliter estimās eē vēditoris postea sciēs fuisse ablata tenet̄ nihilomin⁹ dño reddere si cognoscit vel paupib⁹ rē l' preciū erogare si nō inuenit. Ray. et de hoc in .2. parte sum. ti. i. c.

¶ Quint⁹ p legatū l' hereditationē. Intelligit̄ enim hereditas deducto ere alieno. Heres ergo vel legatarius ei⁹ cui⁹ bona sūt obnoxia restōni: l' ex ꝯtractu vl' ex quasi maleficio furti. fraudis et vsure et hmōi. vel quasi oīa tenentur restituere de tali hereditate l' legato. extra de usu. c. michael. ¶ Man⁹ sacrilega. videlicꝫ vsurpatio circa sacra ꝛ eccl'iastica. iob. 15. Tendit aduersus deū manus. i. sacrilega. Hec est man⁹ sacrilegi nichanoris quā extēdit cōtra tēplū dei ꝯminat⁹ ipsū fūdit⁹ destruere: sꝫ ipō occiso su spēsa ē ꝛ lingua auida Machabeo ꝯtra tēplū. 2. Machab. 15. et hec habet. 5. digitos.

¶ Prim⁹ ē cū auferūtur sacra. ut calices et paramēta. cruces. reliquie et alia hi⁹ ¶ Secūdus ē qñ auferūtur aliqua: et si nō sacra: tñ de loco sacro. vt i eccl'ia. ꝛ de vtroqꝫ. 17. q. 4. c. quisquis.

¶ Terti⁹ ē qñ fit incēdiū l' effractio i loco sacro. i. iniurio ē. tenetur etiā satisfacere: ul' etiā inferūt alia dāna eccl'iis l' psonis ecclesiasticis. ut exigēdo gabellas et pedagia. extra de cēsi. c. quā ꝙ in. 6. aut imponēdo collectas. extra de iniu. ꝛ dā. da. c. aduersus. aut faciēdo represalias ꝯtra psonas eccl'iasticas. c. ꝛ si pignorationes. extra de iniur.

¶ Quart⁹ ē cū clerici male tractāt bona eccl'iaꝝ dilapidādo indebite: alienando: in pōpas ꝛ lasciuias expēdēdo: ꝯsāguineos ditādo. 12. q. 2. c. null⁹. et bona debita paupib⁹ l' clericis l' reparationi eccie subtrahēdo dꝫ restituere. ¶ Quit⁹ cū subtrahunt̄ legata facta eccl'iis. 13. q. 2. c. qui oblatōes. l' ñ soluūt̄ decie vbi cōsueuerit solui. l' cū nō ē legittie i bñficio ꝯstitut⁹: sꝫ p itrusionē l' p symoniā l' hꝫ aliqd' ipedimētū irregl'aritatis: tenet̄ eni fruct⁹ pceptos restituere. de re. iu. li. 6 de his in. 2. pte sū. ti. i. c.

¶ Manus iniuste iudicatoria. Beat⁹ qui excutit manus suas ab oī munere. Isa. 33. s. obsequii. pecunie et laudis. p munera eni frequent̄ puertit̄ iudiciū. ꝛ hec manus hꝫ. 5. digitos. ¶ Primus ē qñ iudex seu quicūqꝫ official' dat iniustā sñiaꝫ ex certa scia quacūqꝫ de cā: siue odio: siue amore: siue corruptōe pecunie: ꝛ tal' tenetur de oī dāno et interesse partis lese. Ray. 11. q. 3. c. quatuor.

¶ Secundus ē qñ ex ignorantia crassa ꝓfert iniustā sñiaʒ. ñ eñi debebat se ponere ad id ad qđ ñ erat idoneus cū piculo alterius: secus si decept⁹ ꝯsilio assessoris qui putabat̃ idoneus ex malicia vel ex ignorātia crassa male cō sulētis: tūc tenebit̃ assessor parti de expēsis secundū Ray.
¶ Terti⁹ ē qñ notabili neglig ē tia ꝓtulit iniustā sñiam. puta qꝛ noluit laborare ad legēdū in li bris quod potuisset inuenire: et videt̃ etiā teneri. vt: c. si culpa extra de iniu. ¶ Quart⁹ qñ ac cipit pecuniā ꝓ iudicādo vel nō iudicādo: aut bñ aut male. Ray etiā talē pecuniā sibi retinere ñ pōt: sʒ paupib⁹ dare vł reddere dāti. ¶ Quintus cū nō vult iu dicare et dare sñiaʒ ꝓut pōt ⁊ de bet: ne displiceat habēti iniusti ciā: aut vt dānificet ius haben tem: et tał tenetur si pars postea amittat iustā causā: vel si remit tat penas ł diminuat iniuste cū nō possit tenetur coitati si auxe rit penā iniuste tenet̃ ei qui sol uit. Tho. et Ray. de his. s. 2. pte sū. ti. 1. c. ¶ Man⁹ i iudicio in iuste assistoria. de hac ne iūges manum tuā ut ꝓ impio dicas fal sū testimoniū. Exo. 23. Jsa. 21. Eruite oppressum de manu calū niātis. et hec hʒ. 5. digitos secū dū ꝙ quiqʒ genera hominū ibi ꝯcurrūt. s. aduocat⁹. iuriscōsult⁹ actor et ꝓcurator. testis et reus.
¶ Primus ergo ē aduocatus qui si sciēter assumit ad defensādū iniustā causā: obtinens victoriā cause de omni dāno tenetur ad uersario si clientulus nō satisfecit Tho. 2. secūde. q. Si vero nō obtinet: tenetur clientulo de ex pēsis. qñ videlʒ dixit sibi causā eē iustā: cū alˀs ille nō litigasset sʒ si assumit causā iustā ⁊ ex cras sa ignorātia ł notabili neglig ē tia ꝑdit: videtur teneri cliētulo de dāno suo. c. si clˀpa. extra de iniuř. et dā. ¶ Secūdus iuri cōsult⁹ si sciēter prestat malū cō siliū vł fraudulentū: vñ ius hñs ꝑdit causā siue sit ille cui ꝯsulit siue alt̃: tenet̃ de dānis inde se cutis. si vero fidelˀr ꝯsulit vt scit nō tenet̃. vt. c. nemo ex cōsilio. de reg. iuř. li. 6. ¶ Tertius ē actor et ꝓcurator qui accusat ali quē falso crimīe: vł petit indebi tū sciēter: tenet̃ de omni dāno qđ inde recipit etiā aduersari⁹ de expēsis. Tho. 2. secūde. q.
¶ Quart⁹ ē reus si negat verita tē de qua iuridice introgat̃: ne gādo indebitū pecunie tenetur actori. negādo aūt crimē vñ se quitur accusatori mors ł mutila tio: ł alia pena: vł fatigādo sciē ter appellationib⁹ ł dilatōnib⁹ tenetur ad arbitriū boni viri.
¶ Quintus testis si ex falso testi monio eius sciēter facto actor vł reus incurrūt aliquod dānū iiu ste: tenet̃ tał in solidū. extra de iniuř. c. si culpa. et si accipit pe cuniā ꝓ testimonio ferēdo: etiā vere tenetur, illa paupib⁹ eroga re. 14. q. 5. c. non sane. et de his oibus in. 2. pte sū. ti. i. c.
¶ Manus fraudatoria. Job. 31. Jn manib⁹ meis ñ adhesit macu la. s. fraudis. ⁊ hec hʒ. 5. digitos seu modos. ¶ Prim⁹ ē in rerū quiditate. dū. s. vna substantia vēdit̃ ꝓ alia. vt vinū limphatū ꝓ puro. aurū vel argentū archi miatū ꝓ puro et huiusmodi.
¶ Secūdus est in quātitate. vt

eū datur diminute mēsure l' pō
dera. puta vndecim vncie pro li
bra. vel i vasis de vino. oleo. tri
tico et hmōi. vel in cānis de pā
no laneo lineo et hmōi.

¶ Terti⁹ ē in qualitate. vt cū vē
ditur res defectuosa. vt vinū. l'
caro corrupta p bona. aīal vicio
sum et claudicās pro sano: nō di
minuēdo de precio: et ml'to gra
uius esset vendēdo rē nociuā et
periculosam homini.

Quartus ē in precii inequalita
te. vt cū vēdit res plus iusto pre
cio: q̄ valeat sciēter: vel cū mul
to minus precio emit: q2 uēditor
nō cognoscit rē: vl' q2 ducit ma
xima necessitate.

¶ Quintus ē in gabelle debite
vl' pedagii subtractione. videlz
q2 occl'te introducit rē ad ciuita
tē: vl' asserit esse p alio: vl' mino
ris quātitatis vt minus soluat.
hi oēs tenētur satisfacere secun
dū tho. 2. secunde. q. et Ray.
de his omnibus habes in. 2. par
te sum. ti. i. c.

¶ Manus falsificatoria. Iob. 5.
Qui dissipat cogitationes mali
gnoꝝ ne possint manus eoꝝ im
plere q̄ ceperāt manifestādo. s.
falsitates eoꝝ. ⁊ hec habz quīqz
digitos vel modos.

¶ Primus ē in pōderibus et mē
suris: faciēdo falsas monetas vl'
eis vtēdo falsis et diminutis in
uēdendo et emēdo mēsuris exces
siuis: tenet etiā tal' de damnis
inde secutis illis talibus.

¶ Secūdus ē in falsis monetis.
fabricādo eas falsas: vel incidē
do: aut falsatis ⁊ diminutis p le
gittimis sciēter utēdo: ultra pec
catū tenet de dānis lesis.

¶ Tertius ē in bullis apl'icis fal
sis: l' p subreptōnē obtētis. cū. s.
expressū ē falsum i supplicatōne
omissū illd' exprimēdo: quo enar
rato nō obtinuisset. Bñficiū eni
vel grā sic obtēta ñ valet. vñ te
net satisfacere de emolumento
per ipsas obtento.

¶ Quart⁹ ē in instris et scriptu
ris falsificatis. vt testamētis in
quib⁹ scribūtur legata alit q̄ di
sponatur a testatore l' scripture
vbi apparēt debita et cassant ⁊
hmōi. ¶ Quint⁹ ē in falsis partu
bus. ut cū mulier ɔcipit p adulte
riū l' supponit sibi alienū partū
que tenet de oib⁹ que cōsumit fi
lius putatiuus de bonis mariti:
et de his que vt filio legittio de
hereditate reliquerēt. c. si cl'pa
extra de iniur. ⁊ de his i. 2. pte
sū. ti. i. c. ¶ Manus pditoria
de qua christ⁹ luce. 22. Ecce ma
nus tradētis mecū ē in mēsa. nō
eni fit pditio nisi p familiares.
et hec habet quinqz digitos.

¶ Prim⁹ ē in castris ppl'is ⁊ tris
qñ. s. quis aufert legittimo dño:
et dat pditorie alteri qui ibi ius
nō habet: talis tenet de oib⁹ dā
nis inde secutis

¶ Secundus ē in psonis. qñ quis
tradit dñm suū vl' amicū in ma
nus inimici occidendū vl' redi
mendū ul' impediēdū a negociis
suis tenet illis ad oē interesse.

¶ Terti⁹ in reb⁹. qñ pecunias l'
alia bona sui dñi vel amici pcu
rat deuenire ad man⁹ inimicoꝝ
aut cū associat se cum aliquo vt
ducat ad locū ubi spolietur.

¶ Quartus ē qñ secreta reuelat
sui dñi l' dānificat: vel aduoca
tus secreta cause quam defendit
aduersario pādit: vt se possit de
fendere tenet de damnis. extra

de iniur̄.c.ſi culpa.et de his in
.2.parte ſū.ti.i.c. ¶ Quint⁹
ſcilicꝫ cū quis vtit̄ inſidiis ñ ſer
uādo pacta ꝓmiſſa etiā ſi eſſꝫ ho
ſtis: dūmodo et ipſe ei ſeruat fi
dē et nō alias.vt.33.q.i.c.noli.
¶ Manus ſymoniaca.et de hac
3.regū.13. Quicūqꝫ volebat im
plebat manū ſuā.ſ.pecunia quā
dabat et fiebat ſacerdos.et hec
habet quīqꝫ digitos. ¶ Prim⁹
eſt accipe pecuniā vł alia tēpora
lia ꝓ ſacramētis aut bñficiis cō
ferēdis vł collatis ꝑ modū precii:
nō ꝑ modū elemoſyne:⁊ talē pe
cuniā retinere nō pōt: ſꝫ paupi
bus debet erogare:vł ecclie i cu
ius iniuriā data ē.Tho.2.ſecun
de.q.100. ¶ Secūdus accipe pe
cuniā appreciatiue ꝓ aliis rebuſ
ſacris.vt eccliis: altaribus cōſe
cratis:aqua baptiſmali cōſecra
ta:oleo ſācto et reliquiis ſāctoꝝ:
ſeplturis loci ſacri:iure patrona
tus:ingreſſu religionis⁊ hmōi
talis pecunia nō pōt retineri:ſꝫ
oportet paupib⁹ eā erogare:vel
eccleſie ꝓ qua ē ꝯmiſſa ſymonia
¶ Tertius ē ꝓ ſpūalib⁹ exercitiis
et ꝓ predicādo.orādo.viſitādo.
eligēdo.cōfirmādo.a correptōe
deſiſtēdo.curā aiarū exercēdo.
cōſecrādo et hmōi alia recipien
do pecuniā exactiue:vł partiona
liter:vł appreciatiue:tenet̄ pau
peribus erogare vel eccleſie in
cui⁹ iuriā data ē: ſꝫ ꝑ modū ele
moſyne ſibi retinere pōt ſic da
ta. ¶ Quart⁹ ē qñ accipit bñfi
ciū ſimplex vł curatū: aut digni
tatē ſymoiace: qꝛ tenet̄ reſigna
re⁊ fruct⁹ inde ꝑceptos reſtitue
re: etiā ꝯſūptos deductis expen
ſis factis in vtilitatē beneficii il
lius etiā ꝓ fructibus colligēdis.

¶ Quintus ē de mediatorib⁹ ad
ꝓcurandū officiū vel bñficiū ec
cleſiaſticū:vł aliquod ſpūale: hi
tenētur pecuniā ꝓpter hoc rece
ptā paupibus erogare. Hec oīa
Tho.2.ſecunde.q.100. Ray.et
Inno.de his in.2. parte ſū.ti.
.i. ꝑtotū. ¶ Manus impedito
ria.Ecclīaſtici.12. Ue duplici
corde et manibus malefaciētib⁹
.i.impediētibus bona alioꝝ. et
hec habet quinqꝫ digitos.
¶ Primus ē qñ quis impedit ali
quem a cōſecutione alicuius offi
cii vel bñficii: et ſi iā illud erat
conſecutus et poſſidebat:et iniu
ſte procurauit auferri ſibi:tenet̄
ſatiſfacere in totū. Si vero nō
dū erat cōſecutus. ſed in via ha
bēdi:tenet̄ ad arbitriū boni vi
ri.Tho.et Ric.in.4.di.
¶ Secūdus ē qñ impedit fructuſ
ꝓuēturos alicuius agri vł vinee
videlicet effodiendo ſemina:de
ſtruēdo vineas arbores et hmōi
qui tenebit̄ ad quantū eſtimāt̄
fruct⁹ i illo dubio valituri.tho:
in.4.Tenēdo etiā colūbarias ⁊
nō ſufficiēter paſcēdo columbos
vñ damnū inferūt ſeminibus vł
fructibus tenētur de dānis. pe.
de palu.in.4. ¶ Tertius ē de
his qui faciūt ſtatuta vł capitula:
ne vſure ſolute poſſint repeti vł
ꝙ poſſint hominesſ cogi ad ſoluē
dū et qui iudicāt ſecundū ea:vł
etiā ſine ſtatutis dāt ſententiaꝫ
ꝙ ſoluātur vſure: vel ſolute non
repetātur: hi tenētur ad reſtitu
endū eas ſi vſurarii ñ reſtituāt
Impediūt eni reſtitutōnē.14.q.
.3.c.cōſentit.
¶ Quartus ē de his qui dāt litte
ras emunitorias debitoribus in
iuſte ne poſſint cogi a creditori

bus ad soluẽdũ eis cũ possint. hi
tenẽtur illis de illis dãnis.
¶ Quit⁹ ẽ de iniuste impedienti
bus ne quis possit exequi nego
cia sua honesta occl'tãdo instra
vel scripturas ꝑ que manifestat̃
ius suũ: l' impediẽtes ne quis ac
cedat ad iudicẽ eccl'iasticũ i cã
qua põt vbi sibi faciet iusticiã: l'
al'r iniuste ⁊ maliciose se impedi
ens iter suã ad iudiciũ vel ad ne
gocia sua: vñ recipit dãnũ: ⁊ de
his tenet̃. ¶ Man⁹ lusoria. de
qua põt intelligi illud Job. 31.
Si. i. ñ osculatus sũ manũ meã i
abscondito. Lusor eni cũ vincit
attribuit man⁹ idustrie vñ alñ
osculat̃ eã vt causã lucri. et hec
habꝫ. 5. digitos. ¶ Primus cũ
decipit̃ in ludo. vꝫ ꝑ falsos taxil
los aut cartas dicẽdo mẽdaciũ ⁊
sic vicit: tenet̃ eni restituere de
precepto. ¶ Secũdus ẽ qñ vicit
aliis qui alienare ñ pñt. vt sunt
serui: filiifamilias: precipue pu
pilli: vxores: religiosi et hi⁹. hec
oportꝫ restituere illis qui habẽt
curã illoꝝ. ¶ Terti⁹ qñ vincit
ei quẽ induxit ad ludendũ ml'ta
importunitate: cũ nõ vellet lude
re: l' volentẽ a ludo recedere in
uitũ detinet: tenet̃ restituere.
¶ Quart⁹ qñ vicit i loco vbi ꝓhi
bet̃ ludus ⁊ ꝑ leges mãdat̃ fieri
restitutio: que nec ꝑ dissuetudi
nẽ sũt abrogate: ⁊ tũc etiã tene
tur restituere ꝑdẽti: secũdũ tho.
. 2. secũde. q. Ric. in. 4. ray.
Inno. et alios. ¶ Quitus ẽ qñ
vincit i locis vbi nõ ꝓhibetur lu
dus: l' si ꝓhibet̃ leges sunt abro
gate ꝑ ꝯtrariã ꝯsuetudinẽ: ⁊ tũc
dꝫ pauꝑibus erogare. Utrũ ve
ro nõ de necessitate vl' de hone
state vide in. 2. ꝑte sũ. ti. i. c. de
ludo. vbi plene. ¶ Manus lo
cationis ⁊ ꝯductionis viciatoria
de hac deutro. 23. Uidebit q̃ in
firmata sit manus. i. deficiens
opus i locãdo et ꝯducẽdo. et hec
hꝫ. 5. digitos.
¶ Prim⁹ quando quis locat alte
ri rem viciosam sciẽs. vt equum
claudicantem: vl' domum ruitu
rã: qui tenet̃ de dãno inde secu
to illi tali.
¶ Secundus est quando nimis
notabiliter exigit preciũ de re
locata. domo: agro: ueste ⁊ hmõi
vel qñ aufert ab eo rẽ locatã siñ
cã rõnabili añ tẽpus ꝯuentũ: te
net̃ eni ei de dãno. Ray.
¶ Tertius qñ cõducit quis aliũ
ad oꝑãdum nimis paruo precio
notabilit̃: ul' debitã mercedẽ ni
mis tardat dare cũ põt: vñ ille
recipit damnũ: vel loco pecunie
debite dat sibi res quas oportet
eũ vẽdere minori precio: q̃ꝓ dꝫ ha
bere. ¶ Quartus si ꝯductus ad
operã ex festinãtia l' negligen
tia nõ fidel'r ẽ oꝑat⁹ et bñ: vñ se
quit̃ damnũ sue rei. ¶ Quitus
qñ male tractauit rẽ sibi locatã
ut domũ ul' agrum ꝑmittẽdo de
struere. vt equos boues et hmõi
nimis fatigãdo ⁊ hi⁹. tenet̃ tal'
de hmõi dãnis ad arbitriũ boni
viri. Ray. in sũ. Uasallus autẽ
qui bona que hꝫ in feudũ a dño
male tractat ex malicia l' negli
gẽtia tenet̃ de dãnis. et de his
in. 2. parte sũ. ti. i. c.
¶ Manus turpit̃ lucratoria. de
qua Isa. i. dñs ait. Manus vr̃e
plene sũt sanguine. i. turpibus
lucris. et hec hꝫ. 5. digitos.
¶ Prim⁹ ẽ lucrũ ex oꝑe carnali
vt meretricio. lenocinio. cõcubi
natu adulterio et hmõi.

¶ Secūdus ē ex arte vł actu ꝓhi bito lucrari. vt ex arte mutuādi vel faciēdi taxillos: cartas: fucos torneamenta: histrionatu turpi seruiendo vsurario i numerādo pecuniā ad vsurā et scribēdo et hmōi. in faciēdo indiuinatōnes incātationes et hmōi: in scribē do instra in fraudē vsurarum.
¶ Tertius ē lucrādo tpe ꝓhibito vt dieb⁹ festiuis vēdēdo et emē do sine necessitate. scribēdo vel alia opa ob lucrū faciendo.
¶ Quartus ē negociari i locis ꝓ hibitis. vt in eccl'iis vēdendo ł emēdo: ł etiā mittēdo ad terras sarracenoꝝ ł portādo arma ł li gnamina ł victualia et quecun qꝫ mercimonia sīn licētia pape teneẗ illud quod lucratus ē et tā tundē de suo mittere i subsidiū terre sancte. ¶ Quintus est ex intentione mere cupiditatis va care negociationi: vł intētione introducendi caristiā: hi oēs de bēt acquisita paupib⁹ erogare. magis tñ ex honestate et ꝯsilio: ꝙ ex nccitate. 14. q. 1. c. qui hētis et de his in. 2. parte sū. ti. 1. c.
¶ Man⁹ detractoria. psal. Erue scilicet deus de manu canis. 1. detractoris animā meā. 1. vitā ꝓuer. 8. Mors et vita in manib⁹ detractoris lingue. et hec habet quinqꝫ digitos.
¶ Primus ē cū quis accusat ali quem de falso et cōuictus de cri mine ꝯdemnatur: talis tenetur ei satisfacere: nō quidē detegē do falsitatē postꝙ est punitus re us: quia sibi imminet periculum persone ⁊ illi iam punito non sa tisfaceret: ſꝫ aliter ad arbitriū boni viri ante satisfacere debꝫ ꝙ puniaẗ. debetqꝫ detegere fal sitatē uel desistere ab accusatōe
¶ Secundus est quādo extra iu dicium infamat aliquem de cri mine sciēs nō esse verū vł nesci ens si est verum et tenetur illis quibus dixit declarare se falsū dixisse: nisi sibi ex hoc immine ret magnū periculū vite et hꝰ: nā tūc aliter ꝓut pōt debet satis facere vel cū libellos famosos su per crimen de eo cōponit: vel cā tilenas: quod peius est.
¶ Tertius quādo aliquod crimē commissū vere ab alio auget ali quid aliud notabile quod est fal sum. vt cū dicit se vł aliū turpia colloquia vel gestus habuisse cū aliqua: ſꝫ etiā carnalē copulā: ł etiam cū alii dicunt de eo turpi tudinē cū aliqua agere tacet stu diose: vel aliqua signa facit vt credāt verū esse quod nō est: et talis teneẗ ad declarandū falsū esse. ¶ Quartus est cum dicit aliquod crimen alterius referēs se audisse qđ occultū est et igno ratur si est verū. et talis quomō satis facere debeat habes in. c. se. §. 3.
¶ Quintus est cū dicit crimē al terius vere ꝑpetratū: ſꝫ occultū. ſꝫ talis debet etiā famā restitue re prout potest: vel etiā cū dicit cōtumeliā in presentia alioꝝ: et talis debet petere veniā: vel ali ter se cū eis recōciliare.
¶ Manus ꝑsone lesoria. Mich. 7. Uir fratrē suū venenatū ad mortē malū suarū dicūt bonū. ⁊ hec habet quinqꝫ digitos.
¶ Primus est auferendo vitā oc cidendo aliū iniuste. 1. extra iu diciū ordinarium. et talis teneẗ ꝓut diceẗ in. c. se. §. 1. de dāno inde secuto.

¶ Secūdus ē mutilādo mēbrum iniuriose: et tenet de expēsa in medicis et de lucro perdito si ex mutilatione nō pōt laborare.
¶ Tertius ē vulnerādo vł pcutiē do cū scit tollēdo sospitatē: et te net ad dāna inde secuta ei.
¶ Quartus incarcerando: et sic tollēdo ei libertatē: qđ faciendo absq; rationabili cā tenetur de dāno quod inde sequit. sec⁹ si fa cit qꝛ ē debitor vt citius sibi sol uat. ¶ Quintus cū mittit i exi liū vł cōfinia iniuste: et p hoc au fert ei patriā: et oē dānū qđ ide recipit quod coiter ē multū: et te netur ei satisfacere.
¶ Man⁹ aiarū predatoria. ⁊ de hac sapi. i. Impii manib⁹ et ver bis morte accersiūt. et habet. 5. digitos seu modos.
¶ Primus ē qñ volētes ingredi religionē ad seruiendū deo ali quis reuocat uł iā ingressū psua dēdo educit: tenet hic illū redu cere q̄tū in eo ē: vł se vł aliū pone re in religione. secūdum pe. de pa. ¶ Secūdus qñ quis psuadz alicui aliquod crimiale blādien do vt decipiat: ⁊ mł'tomagis qñ quis aufert alicui virginitatem extra matrimoniū: et debz eam ducere i vxorē vł eā dotare si pōt de hoc infra. ¶ Tertius est qñ quis suo sermone trahit ad erro rē fidei. vt faciūt heretici disse minātes falsā doctrinā: et hi te nētur reuocare. ¶ Quartus est cū prelati vel patres familias ex sua negligētia pmittūt suū gre gē pire nō corrigentes et ad mo nētes: et mł'to plus cū suis malis exēplis eos ad mala puocant. te nentur eni eos corrigere. 2. q. i. scelus. ¶ Quintus cū hoies suis prauis actibus alios scādali zāt. vt mulieres suis ornatib⁹ et alii tripudiis ac ludis. rixis ac blasphemiis. et hi debēt satisfa cere pñīa et bonis actib⁹ edificā do quos prius scandalizauerāt.

Capitulū secūdū de restōib⁹ in quo ostēdit quid quantū ⁊ quib⁹ sit restituendū et quo ordine.

C Irca aūt ipsā restituti onem sūt octo vidēda que in hoc versu ↄtinē tur. Quis. quid. vbi p quos. cui. cur. quō. qñ. Et quia de primo dictū est supra. c. i. §. 2. et se. ideo primo omisso vidē dū est de aliis. ¶ Quātū igit ad secūdū. s. quid sit restituēdū et q̄tū: sciendū ꝙ ablatū si pōt. 14. q. 6. c. si res. et si est aliquid fructificās etiā fruct⁹ eius: vł ali ter satisfaciendū qñ id restitui nō pōt. ¶ Sed p hmōi declarati one sciendū ꝙ damnū pōt qua druplicit inferri. ¶ Primo quo ad animā auferendo ei virtutes infusas et morales. ¶ Secundo quoad corpus inferēdo ei lesiōes corporales ¶ Tertio quoad hono rē ⁊ famā p vitupatōes verbales ¶ Quarto quoad substantiā per actiones criminales.
¶ Quantū ad primū notandū ē ꝙ quāuis nemo possit esse causa sufficiens peccati alterius nec p ↄsequēs ei auferre virtutes dire cte ⁊ efficacit: qꝛ volūtas cogi ñ pōt vbi consistit peccatū. ppt qđ dicit Ambro. Nō est ꝙ cuiq̄ no strā ascribamus erumnā. nemo eni tenetur ad culpā: nisi ppria volūtate deflexerit. 15. q. c. non est. Pōt tñ aliquis esse alteri oc

casio magna peccati. ⁊ decreta
lis dicit. Qui occasioné damni
dat damnū quoqȝ dedisse vide
tur. c. si culpa. extra de iniur. ⁊
dā. da. Pōt aūt aliquis esse occa
sio dāni alterius quadruplicit.
Primo verbo suo inducēdo ali
um ad peccatū: et sic qui inducit
aliū ad malū suadēdo. ꝯsulēdo.
precipiēdo id quod ē mortale est
occasio ꝑditionis illius. q̄ꝛ ꝑ hoc
auferūtur illi gr̄a ⁊ virtutes ab
anima. vñ Augu. Si fratri tuo
male ꝑsuades occidis. s. illū quo
ad animā. de pe. di. i. c. noli. ⁊
talis dānificās secundū Sco. in
. 4. tenet̄ restituere dānū modo
sibi possibili. s. inducēdo eū effi
caciter ad penitentiā ⁊ ad virtu
tes siue actus virtuosos. et si sola
inductio ꝑ verba non sufficit: q̄ꝛ
facilius ē ꝑuertere ꝙ ꝯuertere te
net̄ ꝙtū pōt ꝑ orōnes suas et ab
aliis ꝓcuratas et ꝑ aliorū suasio
nes efficaces: dū tñ illis nō ꝓdat
peccatū occultū predicti.
¶ Quantū ad secundū. s. reuocā
do aliquē a meliori proposito fit
hoc damnū alteri cū reuocat eū
a religione in qua ꝑfectius viui
tur ꝙ in seculo: et talis damnifi
cās tenet̄ ipsū reuocatū ab eo re
ducere ad ingressum vl' reuersi
oné ad religioné. Nā secūdum
Pe. de pal. in. 4. nō solū ille qui
induxit ꝓfessū ad egressū religi
onis tenetur ad inducendū ipm̄
ad ingressū religionis vl' ad re
uertēdū: sȝ etiā qui retrahit illū
qui volebat ingredi nec tñ itra
uerat tenet̄ inducere ad igredi
endū. ꝙ si ille nollet intrare te
netur aliū eque idoneū ꝓcurare
q̄d si nō possit: tenet̄ ipē intrare
quod intelligēs Ray. ordis pre

dicatoꝝ qui auerterat quēdā ab
igressu religiōis postea ꝓ eo in
trauit. ratio est: q̄ꝛ abstulit dño
seruū suū vouitū vel intraturū.
Hec Pe. Sed Sco. dicit hoc eē
verū de obligato ad religioné
obligatione ꝓfessionis: nō autē
de eo qui erat dispositus ad itrā
dū necdū intrauerat. Ratio di
uersitatis ē. q̄ꝛ interest inter ha
bere ⁊ ꝓpe esse habere. vñ nō te
netur ad tantā restitutioné reli
gioni: ad quātā teneret̄ si fuissȝ
in religione: sȝ tenet̄ ad aliqua
lē restitutioné. s. aliqualē induc
tioné illius vl' alterius equiualē
tis ad ingressū religionis. Hec
Sco. Idē videt̄ dicendū de eo
qui auertit nouiciū religionem
iam ingressū aiopmanēdi sicut
de ꝓfesso. nā tal' obligat̄ religi
oni saltē in genere. et hoc intel
ligendū ē si retraxerit illū intē
tione dānificādi religioné. tūc
eni tenet̄ religioni. Si aūt hoc
fecit intētione ꝯsulēdi ꝓprie vti
litati sine fraude nō tenetur re
ligioni quoad eū qui nōdū intra
uit: sȝ ipi ꝑsone quā retraxit ꝑsu
asionib᷒: ⁊ aliis bonis spūalibus
ad equiualentiā eoꝝ in quib᷒ dā
nificauit. Si aūt quis auerteret
aliquē a religionis ingressu nō
simplicit̄: sȝ ab ea vbi dissolute
viuit̄ intēdēs ꝓuidere saluti illi
us in nullo tenet̄. ar. 23. q. 5. de
occidēdis. Et ex his patȝ secūdū
Io. de rip. i quodā tractatu de
ꝯtractibus q̄d dicendū est ut de
his qui scholares retrahūt ⁊ sub
trahūt doctoribus cū quibus au
diūt: q̄ꝛ aut hoc faciūt in odium
doctoꝝ: vel volētes sibi ꝓuidere
vel aliis ꝓuidere: l' volētes scho
laribus prouidere. Si primo mō

aut subtrahit scholarē qui iam ītrabat scholas: ⁊ tūc tenet doctori ad restōez salarii et honoris sibi subtracti. si etiā doctor cui tal' subtrahit sit melior ꝙ̄ ille cui eū ꝓcurat tenet tali ꝓ q̄to vtilitatē scīe sibi subtraxit Si aūt ñ dū scholas ītrauit: ſʒ intrare disponebat: nō tñ tenet: licet obliget scholarē inducere vt redeat ad primū. Si aūt hoc facit volēdo sibi ꝓuidere: puta ē doctor et vult sibi de schol' ꝓuidere si hoc sine fraude fecit et scholaris nōdū se dederit alicui doctori: nō credo eū ī aliquo obligari. cū cuilibet sit licitū mō licito ⁊ debito ꝓcurare vtilitatē suā. al'r ñ credo sibi licere. si aūt hoc facit volēs aliis ꝓuidere. sicut qñ scholaris alicuius doctoris subtrahere conaret scholares aliis doctoribꝫ vt intrēt cū doctore suo: ī hoc solū honorē ⁊ vtilitatē sui doctoris intēdens si subtrahat intrātem cū alio doctore credo ipsum obligari: nisi forte illiꝰ doctoris cui subtrahit eū, insufficiētia et scholaris aliqua special' cura qua sibi tenet excuset. Si autē retrahat intrare volētē cū ex hoc nullum ius doctoris sit acquisitū: et hoc facit sine fraude non credo eum doctori in aliquo obligari Obligat autē scholaris si eū retrahat ne audiat meliorē. si aūt hoc facit vtilitati scholaris volēs cōsulere: et sup hoc a scholare requisitus ꝯsulit ꝙ audiat aliū doctorē meliorē bene facit. Et dicta in his casibus sunt ceteris paribus intelligenda. Iste enim casus ē ita variis modis circūferentialis ꝙ vix pōt dari certa regula. Hec ille.

¶ Quantū ad tertiū. s. dānificādo alios suo malo exemplo. sicut scandalizant prelati subditos suos pōpis ⁊ lasciuiis et aliis malis moribus suis. mulieres supfluis ornatibus et fucis et tripudiis et alii manifeste peccātes: et precipue qñ hoc intendūt l' ꝯtemnūt seu paruipēdūt scandalū alioꝝ: ꝓpt quod alii ruūt in diuersa vicia. de quibus in euangelio. Ve mūdo a scandalis ⁊c. tales tenētur ad satisfaciēdum bonis exēplis manifestis. nō autē tenētur ob hoc ad aliquā publicā penitētiā. vt dicit Alb. ſʒ ad edificandū alios bonis exemplis manifestis: sicut scādalizauert̄ p mala manifesta. ¶ Quātū ad quartū scilicʒ de seducēte virginē ⁊ corrūpente extra matrimoniū dicitur Exo. 22. Qui seducit virginem et dormit cū ea dotabit eā et habebit eā vxorē aut reddet ei iuxta modū dotis quā virgines solēt accipe. Dānificauit eni talis illā in castitate virginali auferēdo ei thesaurū irrecupabilē vñ tenet ei saltē ad restitutionē castitatis ꝯiugalis accipiēdo eā in vxorē vel dotādo. Et siquidē ꝓmisisset eā ducere in vxorē: tenetur ad hoc etiā ratōne ꝓmissionis: nisi esset nimis disparis cōditionis: vñ fraus potuit deprehēdi. et tunc satisfaciat ad arbitrium boni viri. ⁊ idē fortius qñ violauit eā. Quāuis aūt preceptū legis mosaice allegatū sit iudiciale et inquantū hoc nō obliget: tñ inquantū est sumptū pro statuto ab eccl'ia ul' aliqua ciuitate obligat. sicut patet extra de iniur. et dā da. c. i. et. c. se.

De secūda dānificatione. que

scilicet fit corpori p lesionem ad uertendum est q quatuor modis cōtigit. s. p mutilationē. p percus sionē. p incarceratōnē. Si ergo fiat dānū primo mō secundum Sco. pōt satisfacere sustinendo penā talionis a iudice. nō aūt a se. nec etiā tenet iudici se offer re: s; captū nō licet se defendere aut carcerē infringere: s; inuen ta opportunitate l; fugere secū dū Tho. et hen. et ꝯdēnatus de bet patiēter mortē ferre. Est et alius modus secūdū Sco. sibi vti lis ad satisfaciēdū: q̄uis ad hoc nō teneat necessario. vt. s. expo nat vitā suā cā iusti belli. vt cō tra inimicos fidei et eccl'ie pro restōne seu satisfactione fienda illi cuius vitā abstulit. S; si nec hoc vult facere tenet ad satisfa ctionē spūalē ꝑ anima occisi. vt ad faciēdas elemosynas ꝑ eo: vl' ad sumendā aliquā pegrinatio nē ad limina apl'orū vel sancti Jacobi et hmōi ꝑ aīa eius ⁊ ꝑcu rādo aliorū orationes inquantū pōt. nec hoc sufficit. S; si inter fectus habuisset aliquos vt patrē et matrē filios ⁊ hmōi: oib' ma nuū suaꝝ tenet interfector oib' illis ad tantū quantū illis abstu lit subsidii p occisionē eius. Jn sup occisor tenetur placare lesos quantū pōt. Hec Sco.

¶ Quātū ad secundū. s. de muti latione dicit idē Sco. q ꝑ hi' ñ ē statuta aliqua pena in eccl'ia nisi pecuniaria. et ista d; rñde re nō solū dāno quod quis intu lit p mutilatōnem ꝑ toto tpe quo vsurus ess; quis mēbro abscisso: s; etiā expēsis appositis in cura tione. vt habet extra de iniu. et dā. da. ⁊ vltra hoc tenet ad pla catiōnē lesi quantū in ipso ē ⁊ cō solationē ipsius afflicti. que af flictio ppetua ē. Plus etiā pōde rāda ē mutilatio paupis q̄ diui tis: si magis egebat pte abscissa ad victū necessarium. puta si ab scissa ess; manus dextra scripto ris qui de illa arte viuebat: tūc eni magis tenet. ¶ Quantū ad tertiū videt deū optime impoīu isse satisfactionē. s. in lesione l' pcussione l' vulneratione corpo rali. Exo. 21. vbi dicit. Si rixa ti fuerint viri: et pcusserit alter ꝓximū suū lapide vel pugno ⁊ il le mortu' ñ fuerit s; iacuerit i le cto si surrexerit ⁊ ābulauerit sup baculū suū innocēs erit qui pcus serit. s. a mortis pena sustinēda ita tñ q opas quas interi. s. neg lexerit impedit' pcussura ⁊ impē sas i medicos restituat. cui pene addēda est recōciliatō quātū in eo ē. ¶ Quantū ad satisfactōe; de quarta lesione. s. incarcerati one vl' detentione sciendū q vl tra recōciliatōnē et ueniā petitā leso fiet satisfactō iniurie ꝑut sa piens determinabit. et si lesus plus vellet exigere q̄ deberet: ad illud plus nō tenet ledens vt illū recōciliet. hec Sco. s; beat' Tho. in sū. et in. 4. dicit q in omnib' dānis vbi nec in se nec in equiualēti pōt fieri restitutio vt in mutilatione mēbri hi' sa tisfactio fiet p recompensatiōe; ad arbitriū boniviri. Jdē Uni. ⁊ q; tale exilium reputat vt qui dā carcer i iure: iō qui mittit ali quē i exiliū l' ad ꝯfiniū qd' ē exi liū ad tēpus iniuste. tā ipē q̄ oēs hmōi cā dātes auxilium aut ꝯsi liū efficax ad hoc tenent exulāti de omi dāno iñ secuto ex hoc ad

satisfactionē. ar. extra de homi
ci. c. sicut dignū. ⁊. ii. q. 3. c. cō
sentit. ¶ De tertia dānificatiōe
. s. i fama ⁊ honore. sciēdū ꝙ. 4.
modis pōt ꝯtigere. s. ꝑ ꝯtumelie
illationē. ꝑ detractōnē. ꝑ detra
ctionis ab aliis facte recitatōnē
ꝑ veritatis negatōnē cū quis ac
cusat iuste. Quātū ad primū di
cit quis ꝯtumeliari alteri seu cō
tumeliā inferre cū priuatim ei vł
corā aliis i faciē dicit ꝯtumeliā
īportantē notabilē defectū clpe
vocādo eū latronē: lenonē ꝓdito
rē: adulterū ⁊ hꝰ. vł cū dicit ver
ba exprimentia defectū nature
vt cū dicit intēdēs iñ iniuriari.
vt vocādo eū strabonē: vł illegit
timū ⁊ hꝰ. qđ ꝓprie dī cōuiciū.
Qñ igit quis hoc facit aio iiuri
andi vltra offēsā mortalē tenet
satisfacere ꝓximo leso ⁊ ipsū pla
care q̄ntū pōt petēdo veniā vł alio
mō ⁊ hoc i priuato vł publico secū
dū ꝙ ipē priuati vł publice iniu
riā intulit seu ꝯtumeliā. nā si i
publico ꝯtumeliā intulit: et hoc
ꝯtumeliatꝰ requirit vt i publico
veniā petat: tenet ad hoc. ⁊ si i
ipsa ꝯtumelia aliquod crimiale
falso expressit: tenetur corā illis
qui hoc audiert exprimere se fal
sū dixisse. Aug. vbi peccatū for
tū fuerit: ibi moriat. 2. q. i. c. si
peccauerit. verꝫ si prelatꝰ subdi
to: pr filio: vir vxori: magr dis
cipulo: dn̄s seruo dicit verba cō
tumeliosa faciēs hoc ex correctō
ne ñ tenet petere veniā a tali se
cundū augu. i regula dicēte de
prelatis. Si ipsi modū vos exces
sisse sētitis: ñ a vobis exigit ut a
vobis subditis veniā postuletis
ꝛc. sꝫ si hoc faceret mltū iniurio
se ⁊ liuore vidicte: tūc teneretur
prelatꝰ subdito petere veniā ⁊ re
cōciliare lesū. secūdū Ray. Ve
ru si cōtumeliā recipiēs i verbis
post ꝯtumeliā si domestice ꝯuer
sat cū ꝯtumeliāte ⁊ familiarit ui
det oñdere sibi remissā iiuriā ⁊
recōciliatū fore ⁊ ꝯñter ñ teneri
alꝰs ad petēdū veniā secūdū Du
rā. i sū. Quātū ad secundū dā
nū. s. ꝑ detractōez: hoc ꝯtigit fie
ri pricipalit duobꝰ modis. Pri
mo mō iponendo alicui falsū cri
mē verbo: cātilena: vł famoso li
bello: ⁊ tal tenet illis corā quibꝰ
detraxit declarare se fłm dixis
se q̄ntūcūqꝫ ei exide exurgatꝰ eru
bescētia et ꝯfusio: nisi ex hoc im
mineret ei magnū periculū vite
vel aliquod magnū incōueniēs
sequeret: et si nouerit ꝙ is cuius
famā abstulit sciuerit detracto
rē ipsū: tenet detrahēs cōpone
re cū infamato ꝑ eū de iiuria si
bi facta: et veniā postulare in ꝓ
pria ꝑsona si audet: vel ꝑ aliū si
ꝑ se apte non pōt. Sꝫ si ignorat
diffamatꝰ detrahentē recōcilie
tur ei tacito noie suo. Secundo
mō ꝯtigit fieri detractio dicen
do aliquod criminale de alio: sꝫ
vere ꝑpetratū occultū tñ: sꝫ ꝯtra
debitū ordinē infamie dictū ta
lis tenet famā restituere ifama
to q̄ntū pōt siñ mēdacio tñ. vt. s.
nō dicat mēdaciose se illū infa
masse: sꝫ dicat se male dixisse et
iniuste diffamasse vł alio ꝯgruo
mō vt ñ credatis ipsū eē talē ma
le dixi et stulte locutꝰ sū et hꝰ.
Addit host. ⁊ dicit hoc servādū
nisi ex tali publica recognitiōe
ille infamatꝰ amplꝰ infamaret
et Vul. hoc etiā addit. ñ tenet
qñ piculū sibi iminet ex potētia
aduersarii. vr insup ⁊ hoc serua

dum qñ crimẽ quod pri⁹ erat oc
cultũ post denũciationẽ factum
est manifestũ p aliũ modũ: q̃ p
verba illius non tenet ad hmõi
restitutionẽ. qñ etiã nõ põt quis
famã restituere secundũ Tho. i
sũ. deb3 p aliũ modũ recõpensa
re damnũ illud. verũ si quis cri
men alicui occultũ reuelat: non
ex odio vl' loquacitate: s3 ex cari
tate vel iusticia: vel ex necessita
te. puta dicit ecclesie secundum
ordinẽ fraterne correctionis: vl'
accusat eũ corã iudice vel ꝯfesso
re cũ nõ possit aliter peccatũ suũ
sufficiẽter declarare: vel etiã ut
cõfessor ore admoneat illũ. l' pre
lato ut melius sibi ꝓuideat ⁊ gre
gi suo: talis nõ tenet ad fame re
stitutionẽ. secundũ Pe. Ray. et
Alb. Quantũ ad tertiũ dãnum
scilicet recitãdo detractões au
ditas corã aliis nõ ex se asseren
do nec tanq̃ certũ dicẽdo sed q
audiuit tale vl' tale crimẽ de ali
quo quod nescit ab auditoribus
Dicit Sco. in. 4. q talis incaute
sic loquẽs de alio falsũ crimẽ di
cẽdo forte ille fecit hoc. certe po
test eẽ q fecerit aut dicẽdo ego
audiui q ille hoc fecit: nisi ostẽ
deret aliquã certitudiez maiorẽ
q̃ ex relatione ꝯmuni nõ aufert
ex natura actus illi famã in opi
nione audientiũ. q2 si illi firmi
ter ꝯcipiũt et credũt illũ de quo
est sermo criminosũ: leues sunt.
q2 qui cito credit leuis ẽ corde.
prouer. Verũ q2 a scãdalo pusil
loꝝ cauere oportet. iuxta illud.
Math. 18. Qui scandalizauerit
vnũ de pusill' istis qui i me cre
dũt expedit ei ut suspẽdat mola
asinaria i collo eius et demerga
tur in ꝓfundũ. Et q2 multi sunt
tales pusilli et leues: ideo ꝑiculo
sum ẽ corã eis talia audita refer
re. ⁊ si hoc fiat intẽtione mala.
scilicet ledẽdi famã eius: nõ faci
le põt excusari a mortali. Si au
tẽ fiat corã pusillis et leuibus ex
incõsideratõne: durũ est dicere
q sit mortale. et dicũt aliqui q
si quis ex tali relatione alicuius
notã incurrisset infamie: tenet
famã restituere corã illis quib⁹
locutus ẽ de illo. Sed si nõ est se
cuta infamia: nõ tenet. Quãtũ
ad quartũ dãnũ cõtigit hoc qñ
quis accusat in iudicio de crimi
ne quod cõmisit sed occulto et ñ
sufficiẽter ꝓbabili negat se com
misisse et sic indirecte crimẽ im
ponit accusatori ostendẽs eum i
hoc mendacẽ ⁊ notat eũ de calũ
nia. vbi dicit Sco. in. 4. q ne
gãs sic ñ tenet retractare nega
tionẽ suã qñ negauit in publico
verũ crimẽ: tenet tñ p quedam
verba sobria restituere famã il
li accusãti quẽ indirecte notauit
de calũnia dicẽdo. nõ habeatis
eũ ꝓ calũniatore credo q habuit
bonã intẽtionẽ in accusando et
hmõi. Ecõtra cũ quis accusat ab
aliis falso de aliquo crimine ex
dolore torture cõfessus ẽ crimẽ
qd' ñ ꝯmisit: cũ se infamauerit:
tenet inquãtũ põt declarare se
falsum dixisse. magis eni tenet
quis diligere se et ꝯñter ꝯserua
tionẽ vite sue ⁊ fame q̃ alios. et
si ex hoc sequeret infamia: imo
etiã mors accusatõis ñ ei iputat
s3 malicie ipius accusatoris si ad
uertẽter hoc fecit l' isipiẽter. Si
ex errore hoc fecit: sibi ergo im
putet. q2 ad hoc idebite se posu
it cũ ꝑicl'o alteri⁹. Itẽ nota secũ
dũ pe. q ex iniuriis illatis quib⁹

cũq3 modis solēt triaorri p ordi nē i leso. Primū ē rācor i effe ctu. Secūdū ē signū rācoris in effectu. Tertiū ē actio ꝯtra iīu riātē. Primū.s.rācorē stati dꝫ dimittere iiuriāti.i.nūq̄ hēre. Secūdū dꝫ dimittere cū iniu riās petit veniā: ⁊ ista dimissio exterior nō ē aliud q̄ acceptatō quedā satisfactōis: ul' iudicatio recōciliatōnis verbo ul' facto ex pressa. ut cū offēsus offēdentē ele uat genuflexū añ eū. l' cū dicit. dñs parcat vobis et hmōi. Ter tiū aūt.s. actionē de iniuria nō tenet dimittere nisi facta satis factōne. Sꝫ aduertēdū ē circa si gna rācoris q̄ quedā sunt remo ta: quedā ꝓpinqua que ingerūt ꝓbabilē suspicionē de rācore. vt cū aliquis nūq̄ vult iniuriāti lo qui: l' obuians ei diuertit ab eo: aut toruo vultu sēp aspicit eū: et hmōi. Et ista signa nulli licꝫ re tinere nec añ nec post satisfacti onē sibi factā: q2 ab omni specie mali abstinēdū ē secūdū apl'm. vñ talis ñ dꝫ talia signa facere ꝑ que credat ꝓbabilit eē i odio. Signa uero remota sunt que nō ingerūt de odio argumetū: licꝫ odiū sequeret. vt sūt subtractio familiaritatis⁊ seruitiorꝫ aliquo rū et sil'ia et illa lꝫ retinere omi bus sine post satisfactionē siue añ: dūmodo nō fiat malo aīo: sꝫ ꝓ maiori sui et alterius pace: nō aūt tenet iniuriatus querere pa cē l' recōciliationē iniuriātis ip so nō penitēte: nisi in casu.s.cū crederet ꝓbabiliter q̄ ꝓpt hoc li beraret animam eius a mortali odio et nō esset occasio mali. pu ta q2 ex hoc iniuriās supbiret l' audaciā sumeret similia facien

di: l' ostenderet ex hoc iniuriatū offendisse et huiusmodi. hec oia Umbertus in expositione regl'e debet aūt fieri satisfactio vl' re stitutio fame q̄cit' pōt et adest opportunitas sine aliis periculis ❡De quarta dānificatōne.s.re rū exteriorū Notandū primo q̄ restituēda ē res rapta l' furata l' alio mō vsurpatiue habita in ꝓ pria specie: imo in indiuiduo si ipsa habetur: nec pōt dari alia ꝓ ea eiusdē bonitatis: nisi forte pecunia cōtra volūtatē dñi ipi' rei.3.q.i.c. reintegranda sunt omnia spoliatis. et hoc verū nisi in casu cum vsurpatō rei aliene esset oculta et restitutione ei' in sua specie detegeret raptor: vel aliud incōueniēs sequeretur: tūc eni sufficeret dare preciū eius. ❡Secūdo notandū q̄ si ipsa res male ablata piit morte. vt aīal: vl' sibi aufertur: nihilominus re stituere tenetur. secundū Ray. et alios. Si aūt deteriorata ē in bonitate vl' diminuta in precio supplendū est preciū. q2 debꝫ re stitui eiusdē bonitatis secundūꝫ Ray. nā si equus vl' bos ablatus ē penes raptorē debilitatus: ita vt estimetur.5. falsorꝫ qui prius valebat.10. restituet.10. nō.5. si militer si furatus ē sextariū fru mēti valentē tūc solidos.40. cū vero restituit valet.20. duo sex taria tenetur reddere l'.40. soli dos: nec sufficeret reddere sexta riū secūdū ray et alios. imo si il lo intermedio.s. inter vsurpati onē et restitutionē plus valuit q̄ tpe vsurpatōnis illo pluri precio restituet secūdū aliquos. Tenet etiā raptor post restōnē dāni pe tere remissō.ē de iiuria: saltē ꝑ

interpositā pſenā l' p 'e expreſſo
noie furis l' tacito ſecūdū q' qua
litas negocii requirit. ſ. ſi ē ma
nifeſtū l' occultū. Tertio vero ſi
ē res fructificās tenet̄ reſtituere
rē cū oib' fructibus nō pceptis et
qui pcipi potuiſſēt a diligēti poſ
ſeſſore. puta vſurpauit agrū al
terius: ex quo ñ pcipit de fructi
bus niſi. 20. ſextaria frumēti. q2
male fecit cultiuare: vbi. 30. pce
piſſz diligēs cultiuator annuati
tal' reſtituere tenebit̄ ñ ſolū. 20.
pcepta: ſz. 30. Sil'it ſi equū fura
tus ē cū quo lucrat' ē mēſuatim
flor. vnū vbi dñs lucrat' fuiſſet
vnū cū dimidio: ten bit̄ reſtitu
ere ad ratōnē vni' floreni cū di
midio p menſē: et intelligit̄ hoc
deductis expēſis factis in vtilita
tē et ꝯſeruationē ipius rei neceſ
ſariis: nō tñ ſupfluis et expenſis
factis gr̄a colligēdoꝝ fructuum
hmōi eni deducūtur tā a male
fidei: q̄ a bone fidei poſſeſſore.
Ray et tho. Dāna etiā que paſ
ſus ē dñs ex carētia rei ſue tene
tur ſatiſfacere. extra de iniu. ꝛ
dā. da. c. ſi cl'pa. Tho. et Ray.
¶ Itē nota q' ſi pl'es ꝯcurrerent
ad furtū l' ad dānū aliqđ facien
dū: ita q' vnus nō faceret ſine al
tero: quilibz tenet̄ i ſolidū. i. ad
totū dēnū reſtituēdū quouſqz ſit
illi ſatiſfactū integre. Illo autē
reſtaurato p vnū illoꝝ: tenetur
poſtea quilibz eoꝝ ꝓ pte ſua ſatiſ
facere ei qui totū reſtituit. ſecū
dū tho. ray. inno. Hoſt. ꝛ Alb.
extra de homi. c. ſicut dignum
puta cū duo vl' pl'es vadūt ad fu
radū aliquid: ita q' vn' ñ iret l'
faceret ſine alt̄o: ſeu cū mł'ti ſti
pēdiarii bellāt iniuſte: ita q' vn'
ñ faceret ſiū alt̄o: precipue i pri
cipalib'. Mł'ti ꝯſiliū preſtāt ad
faciēdū extorſiōes l' expoliādū in
iuſte aliquē ciuē ita q' ſicut aſſē
ſu eoꝝ ñ potuiſſz fieri l' poſſz: cēſ
tenent̄ i ſolidū. de hoc tñ plene
hēs i. 2. pte ſū. ti. i. c. 3. ¶ Quito
nota q' cū duob' l' pl'ib' exñtib'
heredib' vſurarii l' raptoris: ſi
alter fact' ē ñ ſoluēdo ſi vn' ē te
net̄ in ſolidū: ſi pl'es ſūt quilibz
tenet̄ ꝓ parte ſua ad reſtituēdū
que vſurarie ꝛ vſurpatiue ſūt ac
cepta ab illo. ſ. vſqz ad q̄titatē
que puenit ad illos de heredita
te. nam oēs res hereditarie obli
gate ſūt. extra de iniur. Cōcor.
Hoſt. Ber. et Goff. et Io. an. ad
vltra añq̄ pcepit de hereditate
predicti vſurarii l' raptoris ñ te
net̄: q̄uis nō eſſet p illa ſatiſfa
ctū in totū creditorib' vſurariis
vl' rapine. ¶ Sexto nota q' reci
piēs a religioſo ꝯtra volūtatem
ſupioris ſui tenetur illud reſtitu
ere niſi i extrema nccitate illud
accepit. ar. 12. q. i. c. nō dicatis
et recipiēſ ab ipſo prelato religi
oſo ſine cā rationabili: ſz ex pa
rētela l' turpitudine tenetur ad
reſtitutionē monaſterio. Filia
religioſi etiā ablatis dotata no
tabilit̄ de bois monaſterii tene
tur reſtituere dotes: ꝛ vir ei' ſi
ſcit hoc: niſi p modū elemoſyne
moderate dotaſſz. Sz queritur
vtrū oē lucrū quod quis fecit ex
re rapta furata l' p fen' acquiſi
ta teneatur reſtituere vel paupi
bus erogare? Ad hoc rñdetur p
diſtinctionē. aut eni tal' res eſt
ex ſe fructificās que etiā ſui vſu
ñ ꝯſumit̄ nec diſtrahit̄ vt ager
vinea. plātata. pratū. dom'. in
mētū ꝛ hi': ꝛ de hi' re dz reſtitui
oē lucrū ide pceptū ſcđm tho.

et oēs alios. Aut talis res nō est
ex se fructificās: et eius vsus est
ꝯsumptio. vt granū vinū oleū ⁊
hmōi. aut distractō. vt pecunia
metalla. et circa hmōi res ē tri
plex modus dicēdi. nā quidā di
cūt ꝙ oē lucrū inde ꝑceptū debꝫ
restitui vel paupib⁹ erogari. qꝛ
radice infecta nullus bonus fru
ctus sequi pōt. vt dicit̄. i. q. i. c.
fertur. Cū ergo radix illi⁹ lucri
sit vsura vel rapīa: videt̄ ꝙ fru
ctus vel lucrū exinde sit infectū
et obnoxiū restitutioni ł erogā
tioni. Alii dicūt ꝙ pecuniā ra
ptā vel fenebrē teneat̄ indubie
restituere ac etiā dāna que pas
sus ē is qui soluit vsurā ex caren
tia ipius pecunie solute: puta qꝛ
oportuit eū accipe ad vsurā pro
suis necessitatibus: vel vendere
res suas mł'to mioꝛi precio ꝙ̄ va
lerent. Lucrū tamē ꝑceptum ex
pecunia fenebri per licita nego
cia ñ tenet̄ restituere ł erogare
paupibus. et hoc tenēt Tho. 2.
secunde. q. 78. et Ric. et Pe. de
pal. in. 4. ¶ Itē querit̄ vtrū ma
nifesto vsurario prestāte cautio
nem de vsuris restituēdis si ad
preces eius aliquis fideiubebat
ꝓ eo: teneat̄ ipse fideiussoꝛ credi
toꝛibus vsurarū: vel epō ł paupi
bus ad restitutōnē omniū vsura
rū certarū et incertarū. Ad qd̄
rñdet lau̅r̅· vbi supra dicēs. ꝙ la
pus cū pluribus aliis doctoꝛibus
determinauit talē fideiussoꝛem
ñ teneri vltra vires hereditatis
principalis: etiā si se principalē
ꝯstituisset. et addit. hāc etiā que
stionē disputauit Pau. de lea. ⁊
determinauit ꝙ non obligat̄ fi
deiussoꝛ vltra facl'tates vsurarii
habito respectu ad tēpus cautio
nis. qꝛ si tpe cautionis principa
lis erat soluendo: dato etiā ꝙ fa
cultates sint postea exhauste nō
restitutōne vsurarū nec eris ali
eni: sed ꝑ aliosmodos fideiussoꝛ
remanebit ad oia obligat⁹: licꝫ
eni exceptio inopie ꝯsit pricipa
li: nō tñ fideiussoꝛi. sꝫ si tpe prin
cipalis cautionis nō erat soluen
do nō tenet̄ vltra vires principa
les. Idē tñ paulus distinguit in
ter fideiubentē ꝓ cautione et se
obligantē ad restitutionem vsu
raꝝ ex alia causa. In primo enī
casu nō tenet̄ fideiussoꝛ vltra vi
res: qꝛ nec vltra vires restituere
uel cauere tenebat̄ principalis.
In. 2. casu secus. qꝛ principalis
ē obligatus in solidū licet habe
at exceptiones inopie vel simile
que exceptio vtpote ꝑsonalis nō
dirigit̄ ad fideiussoꝛē. ¶ Itē no
ta secūdum Ric. in. 4. di. 15. ꝙ
qui dānificat aliquem iniuste ī
sua libertate. s. iniuste ꝓcurādo
eū redigi ī seruitutē: tenet̄ se fa
cere seruū pro eo si nō pōt eū al
ter restituere libertati nisi forte
talis esset cōditio ꝑsone que hoc
damnū intulit: ꝙ notabiliter re
dūdaret in preiudiciū boni com
munis: in quo casu ñ tenet̄ se fa
cere seruū: sꝫ tenet̄ ad omne ali
ud interesse ad arbitriū boni vi
ri. Quantūcunqꝫ quis dānifica
ret aliquē in aliis possessionibus
nūꙗ̄ tenet̄ pro restitutione se fa
cere seruū eius vł alterius: quia
vt dicit̄. ff. de re. iu. libertas in
estimabilis res ē. Quod autē di
citur exo. 22. Si autē nō habue
rit vnde reddat venūdet̄. Iudi
ciale preceptū fuit: vñ modo nō
obligat. hec ille. ¶ Item si quis
impedit aliquē iniuste ab officio

vł beneficio iā obtēto. puta ꝓcu
rans sibi auferri ex aliqua sini
stra cā ł falsa tenet ad satisfacti
onē de toto. secūdū Tho. ⁊ Ri. i
4. di. 15. secus si iuste hoc ꝓcurat
qꝛ meret priuari ex defectu suo
Sꝫ si impedit a bñficio cōsequē
do: nō tñ ad tantū quantū ē be
neficiū: sꝫ ad arbitriū boni viri
secundū Tho. et Ric. qđ intelli
gēdū videt: qñ hoc facit ex odio
vel malicia: nā si facit vt sibi ł
amico suo magis ꝓuideret ꝙ illi
puta testator aliquis uult legare
ti. c. ⁊ ego rogo ꝙ magis leget
mihi ł cuidā ꝑsone mihi magis
dilecte: ⁊ ille sic facit: talis secū
dū Pe. de pal. in. 4. nulli tenet
quia nulli aufert ius suū. nā illi
nullū ius erat acquisitū: et nemi
ni facit iniuriā qui vtitur iure
suo. cuilibet eni lꝫ se alteri ꝯmē
dare: vt donet sibi ł leget: preci
pue cum indiget. ¶ Itē querit
vtrū clerici teneātur restituere
illos fruct⁹ quos voluptuose cōsu
mūt nō faciētes seruiciū i eccle
sia. s. nō officiātes vel officiādo.
Rñ. secundū archi. di. 44. vtiqꝫ
tenēt. et hoc tripliciṫ. Primo
rōne dati. Secūdo ratione sa
crilegii. Tertio rōe odii. Pri
mo rōne dati. nā illa bona tali
eccłie ideo data sunt vt offerāt
preces ⁊ sacrificia ꝓ ipsis qui de
derūt ⁊ ex residuo alātur paupe
res. ad quod facit verbum hiero
nymi dicētis. Tibi o sacerdos:
de altario viuere nō luxuriari ꝑ
mittit. di. 44. §. i. et qui hoc nō
facit infidelit agit. Secūdo ra
tione sacrilegii. qꝛ defraudāt to
tam ecclesiā quā suis precibus ⁊
officiis iuuare deberēt ⁊ ei ꝓdes
se. vñ alex. papa. Ipi sacerdotes

ꝓ populo interpellāt: et peccata
populi comedūt: qꝛ precibus suis
ea delēt. i. q. i. c. ipsi. Tertio ra
tōne dubii. qꝛ ꝓuocāt irā dei cō
tra populū. Greg. Cū is qui dis
plicet ad intercedendū mittit:
irati anim⁹ ꝓcł dubio ad deteri
ora ꝓuocat. di. 49. §. i. qđ verū
est qñ populus ē i causa malicie
sacerdotis. Sed quid si facit ser
uiciū eccłie sed in mortali ꝑseue
rās? Rñ. nō videtur teneri de
fructib⁹. et rō ē. qꝛ etiā mali mi
nistri oīones cōmunes vt officiū
et misse ꝓsūt viuis et defūctis.
secundū Tho. in. 4. Sed quid
de bonis omissis nunquid tenet
restaurare totū? Rñ. secūdum
archi. ex qualitate deberet sibi
iniūgi in pñia si posset: sꝫ nō est
necessariū: sed in hoc ē pñia ar
bitraria sicut iu aliis. et idē vi
det sentire Pe. de pal. in. 4.
¶ Quantū ad tertiū principale
. s. vbi fiēda est restitutio. circa
hoc distinguēdū. qꝛ aut ꝑsona
cui fiēda ē restitutio scitur: aut
inquirēdo sciri pōt: aut oīno ig
norat. Si aūt scitur aut inquirē
do sciri pōt ipse vel heres ei⁹ ipō
mortuo in loco in quo facta ē ra
pina vsura ł dānū si vterqꝫ ibi
ē: ł vbicūqꝫ adinuicē se ꝯueniūt
creditor ⁊ debitor. Si aūt alter
ē absens a loco vbi facta ē vsur
patio vel dānificatio: mittet ex
pensis eius qui se absentauit de
loco. Si vero ē absens cui fiēda
ē restitutio. puta qꝛ mutauit do
miciliū: mittet sibi rē ablatā vł
pecuniā ipse qui abstulit expen
sis illius qui habet restituere. si
vero absentauit a dicto loco is
qui rē vsurpauit ipse suis ꝓpriis
expensis transmittet rē uel pecu

niā secūdū host. ⁊ Jo. an. et hoc
ꝑ talē modū ꝙ ñ detegat᷑ pctō̄r
si peccatū est occł̄tū. ar. 12. q. i.
.c. si peccauerit. vel etiā si pōt
creditori significari precipue qñ
est multū remotus a debitore oc
culte vł manifeste secundū ꝙ ex
pedit ⁊ secundū ꝙ creditor ordi
nat: ł de mittēda illa re: ł reser
uāda: vel alit᷑ dāda: sic agat de
bitor ⁊ liber erit. Si aūt suo pro
prio motu rē illā destinaret seu
pecuniā debitor: et in via peri
ret ł auferret᷑ sibi: periret ei qui
ad hoc teneretur ad satisfacien
dū secundū Jo. in glo. Uel etiā
si spat᷑ cito vēturus ad locū: pōt
sibi rē seruare. Et secūdū Tho.
hosti. Jo. an. in edē sacrā depo
nere: vel alio tuto loco: aut si res
ē parui valoris ⁊ creditor distās
multum: et abundās fuerit. Pōt
etiā secundū Uul. ꝓ aīa ei⁹ pau
ꝑibus erogari. Si vero ignorat᷑
nec ꝑquirēdo inueniri pōt cui re
stitutio fieri debȝ: tūc erogāda
ē res ablata vel preciū eius pau
perib⁹ ꝓ aīa illi⁹ in loco illo vbi
facta ē vsura. rapina vel dānū:
vel in loco ī quo habitat is cui fi
enda ē restitutio: et hoc ideo qr
melius ē ꝙ vicini inde sētiāt cō
modū q̄ꝫ extranei. tū etiā qr ve
risimile ē ibi repꝑiri dānū passū
vł heredē eius. Jtē notat host.
Jo. an. et Jo. de ligna. Uł saltē
fiat talis erogatō̄ ad arbitrium
dyocesani loci vbi factū ē dam
nū uel rapina secundū Ray. Si
tñ cōmode fieri nō posset in dic
to loco cū hoc nō sit necessarium
pōt tūc et debet alibi fieri secun
dum Uul. sed et beatus Tho. in
huiusmōi casu nil dicit de loco
determinato: sȝ ꝙ pro anima il

lius cuius res erat debȝ paupib⁹
erogari. Unñ ⁊. M. Ugo peritus
in vtroqȝ iure ⁊ frater Clarus di
cebāt ꝙ cū paupes sint ut vnum
membrū in corpore ecclesie: ne
ab hac vnitate sequestrētur ꝓpt᷑
locoꝝ distantiā sufficit si restitu
tio incertoꝝ detur quibuscunqȝ
paupibus etiā alterius prouicie
q̄ꝫ vbi facta ē rapina vel dānū.
et maxime qui sunt paupes chri
sti et vtiliores ecclesie dei ⁊ salu
ti animarū. et ex hoc apparet ꝙ
locus nō est de necessitate resti
tutionis: sȝ de cōgruentia. Jdē
tenet Fede. de seis. c. iȝ. operis
sui. Usure tñ incerte extorte per
manifestos vsurarios quō debe
ant restitui et ī quo loco et ꝑ quē
dyocesanū habes ī. 2. parte sū.
ti. i. c. Quāuis eni quod habet᷑
in isto. §. nō ꝑtineat ad vbi: sed
magis ad quid: tñ hic notabilit᷑
querit᷑ vtrū fideiussor possit repe
tere a debitore vsuras quas pro
eo soluit creditori penes quē pro
ipō debitore intercessit. Ad qd᷑
rñ. Lau. ꝙ Jo. an. ī qōe sup mer
curiali. in regula dānū. de re.
iur. in. 6. hāc qōnē explanat no
tabiliter et ex eius dictis elicit
duodecim cōclusiones quarū pri
ma ē talis. Non recipit fideius
sor a debitore obligatōnē scien
te et ꝯtradicente usuras suo solu
tas debitori: nec etiā sortē: nec
quid aliud vtiliter impensū. pl⁹
est eni cōtradicere q̄ꝫ nō cōsenti
re. extra de symo. c. sicut tuis.
¶ Secūda cōclusio ē. Nō repetit
debitore sciēte et patiēte: sed nō
mandāte obligationē fideiussor
vsuras vel in debitū solutas: vł
solutū creditori: et sibi imputet
ꝙ se obtulit extra de reg. iu. c.

bona fides. in. 6. repetit tñ sortē in debitū quod soluit. ¶ Tertia cōclusio ē. Nō repetit a debitore sciēte et mādante ipsū obligari pro sorte tantū fideiussor soluēs vsuras· tū q2 fines mādati excessit. tū q2 ad illas obligat9 ñ erat ¶ Quarta cōclusio ē. Nō recipit a debitore fideiussor vsuras sciētes mandāte ipsū in omnē casū vel simpl'r obligari siue fideiubere. patet. q2 in generali mandato nō inclusit idebitū de quo verisimilit in specie nō mādasset. c. in generali. de re. iu. i. 6. ¶ Quita ꝯclusio ē. Repetit a debitore sciēte et mandāte ipsū ꝓ vsuris. cū sub noīe sortis iclusit eas: vt est moris obligari siue fideiubere ipse fideiussor vsuras. quantū iuste credere potuit illā sortē totū debitū nec presumere debuit illud debitū sub nomine sortis ꝓmittere. extra de presūp. c. q2 verisilr. ¶ Sexta ꝯclusio. ē. Repetit a debitore sciēte mādāte noīati ꝓ vsuris fideiuberi ipse fideiussor creditori solutas si iuranit illas soluere. ⁊ ista ē cōmunis opinio. extra de fideius. c. 2. et istā opioēz approbat Jo. an. hz tñ fideiussor optionem soluēdi l' absolutionē petendi sicut hēret debitor. ¶ Septia ꝯclusio ē. Repetit a debitore etiā noīatim mādāte ꝓ vsuris fideiuberi ipē fideiussor vsuras creditori solutas etiā si nō iuranit creditori illas soluere. Si ipsi fideiussori debitor indēnitatē iuranit: dūmō al's ꝓpt pignora data l' aliā cāz debitori fuerit expediēs vsuras solui. c. pueit. extra de fideius. Octaua ꝯcl'o ē. Nō repetit a debitore sciēte ⁊ mādāte noīatim ꝓ vsuris fideiuberi ipē fideiussor creditori spōte solutas: si nō iurauit creditori illas soluere nec debitori idēnitatē: nec expediebat creditori ꝓpt pignora data l' aliā cāz ipsas solui: ⁊ hoc de iure fori. Sz opinio theologorū que secūdū Jo. an. ml'tū fauz equitati ē ꝙ vigeat debitor ad soluēdū in foro ꝯscie. de re. iur. c. sciēte. li. 6. ¶ Nona ꝯcl'o est. Nō repetit a debitore sciente et mādāte noīatim ꝓ vsuris fideiuberi ipē fideiussor vsuras creditori coacte solutas si ñ iurauerit creditori illas soluere: nec debitor iurauit fideiussori indēnitatē nec expediebat debitori ꝓpt pignora data ul' aliā cāz vsuras solui si fuit ipse fideiussor in culpa. vt q2 nō excepit. sec9 si ñ fuit in culpa. ¶ Decima ꝯcl'o est. ꝙ i omni casu quo potest a debitore fideiussor vsuras repetere: debet intelligi si nō interuenit fraus ꝑsone ad ꝑsonā. s. cōstituētis ob hoc fideiussorē. extra de priuile. c. quanto. ¶ Undecima ꝯcl'o ē. ꝙ in oī casu quo pōt a debitore usuras repetere fideiussor poterit illas repetere a creditore cui soluit. ff. mādati. l. si fideiussor. §. in omibus. ¶ Quantū ad quartum. scilicet ꝑ quos debz fieri restitutio primo dicendū est de icertis. secūdo de certis Queritur ergo vtrum restitutio icertorum debeat fieri per eum qui habet restituere: vel per aliū cui commiserit: aut solum per dyocesanum. Rñ. circa hoc sunt varie opiniones et contrarie host. super. cap. cum tu. de usur. et in capi. cum sit. de inde. ⁊ in sum. sua de pe. c. fi. iuxta finē tenet

ꝙ vnus de casibus ꝑtinētibꝰ ad
epm̄ est restitutio male ablatoꝝ
incertorum. quod etiā tenet Jo.
an. extra de pe. ⁊ re. in. c. si epi
scopus. in glo. li. 6. et i. c. pecca
tū. de regu. iuř. li. 6. ad quod ui
detur facere quod habet̃ .12. q.
.i. c. precipimus. Addūt etiam
aliqui qui hoc tenēt hāc rationē
Cū hmōi bona icerta sint, ꝓ aia
bus eoꝝ quorū fuerūt fideliū dis
pēsāda: ac ꝑ ꝯn̄s sint ad diuinū
cultū eoipso et sustētationē pau
perū ordinata. Solus aūt eccl'ia
sticus prelatus sit rector ⁊ mode
rator diuini cultus: et pr̄ paupe
rū et dispēsator rerū diuino cul
tui ordināndarū. vt pꝫ di. 86. c.
diuine. et in multis aliis. c. ideo
secūdū iudiciū eius debita incer
ta sūt ꝑ eū dispēsanda. Archi.
aūt in quadā questōe disputata
ꝑ eū et in rosario. 14. q. 5. c. non
sane tenet ꝯtrariū ⁊ dicit sentē
tiā Hosti. circa hec supradicta
esse verā i casu vbi nullus depu
tatꝰ ē a testatore qui hoc exequa
tur. vt. 12. q. 2. c. de laicis. Ubi
vero certa ꝑsona deputata est a
testatore: illa ꝑsona dꝫ exequi.
vt in. d. c. de laicis. extra de te
sta. c. tua. imo credo ꝙ ipse rap
tor incerta que debēt pauperibꝰ
erogari pōt ipse paupibꝰ eroga
re absqꝫ licētia vel auctoritate
epi l' alterius iudicis eccl'iastici
vt satis colligit̃ in. d. c. cū tua.
Et hoc innit etiā clare glo. i. c.
sicut dignum. de homici. §. eos
Nec ob. c. cū sit de iude. ꝑ quod
ꝓbat Hosti. suā opinionē. Nam
illud. c. loquitur de iudeo nō de
christiano cuius actꝰ vl' dispēsa
tio merito habet̃ suspecta ab ec
clesia quoad christianos iō iuste
et bn̄ dicit secūdū ꝓuidētiā dyo
cesani. que suspicio cessat i chri
stiano. et sic non dubito ꝙ epūs
nō habꝫ se intromittere de tali
bus. Hec Archi. Jo. de ligna.
idē sentit et post adducit hāc ra
tionē. Qui indebitū extorsit ob
ligatus ē ex maleficio vel quasi
illis quibus extorsit: si extāt. al's
pauꝑibus. Et regula habꝫ ꝙ de
bitor pōt se ꝑ absolutōnē libera
re iusti. qui. mo. tol. ob. ꝑ totum
Tu qui dicis ꝯtrariū da mihi ca
sū expressū ꝯtra regulā nec ē ve
rū ꝙ sit in. d. c. cū sit. qr non lo
quitur in christiano: sꝫ in iudeo
vt dicit Archi. Hāc opinionem
sequit̃ Pau. et Ge. suꝑ cle. i. de
priuilegiis. Hoc etiā cōsuluerūt
Jo. cal. et recuꝑꝰ. Sed dn̄s Ugo
vtriusqꝫ iurisꝑitus et frater Cla
rus ut habetur in quadā sūmula
ꝯcordauerūt in hoc ꝙ nullū ius
expressū hoc dicit nec i decretis
nec alibi nisi ꝙ epūs ē ꝓcurator
pauperū. Jllud vero adaptatur
ꝙ pōt ꝓcurare de suo ꝓprio si hꝫ
vl' de bonis eccie. i. de fructibꝰ
vl' aliis modis. Sꝫ qr sacerdotes
simplices sūt iꝑiti ꝓ maiori ꝑte:
epi vero reputātur sufficientes i
sciētia: hinc inoleuit ꝙ hmōi re
stitutiones remittūtur ad epōs.
Un̄ si ꝓfessor peritus sit et sciat
in huiusmodi sufficiēter ꝯsulere
nō est necesse remittere ad epōs
Hec ibi. et in hac sn̄ia ē Jo. mo.
Hoc etiā innuit Jnno. extra de
immuni. eccle. c. qr pleriqꝫ. ar.
12. q. 2. c. si quis romipetas. Ad
rationeꝫ superius inductā ꝓ alia
opinione posset rn̄deri ꝙ quāuis
epi et prelati sint dispensatores
rerū datarū eccl'iis: nō tamē se
quitur ꝙ sint dispensatores oīū

que secũdũ deũ sũt i diuinũ cul
tũ ⁊ i paupes erogãda sʒ solũ in
diuinũ cultum iam ordinata: vt
redditus eccl'iarũ et hmõi. Nã
si essent dispẽsatores erogãdoꝝ
omniũ: secundũ hoc essẽt etiã di
spẽsatores oium supfluoꝝ que di
uites ex diuio precepto deberẽt
paupibus erogare. quod a nullo
cõcedit. Sed et Tho. 2. secũde.
.q. 62. dicit ꝙ si ille cui debʒ fie
ri restitutio sit oino ignotus: dʒ
ei restitui sicut põt. s. dãdo i ele
mosynas ꝑ salute ei⁹ siue sit mor
tuus siue sit viuus: premissa tñ
diligẽti inquisitione eius. et de
auctoritate epi nihil dicit. Sco
tus in. 4. di. 15. dicit. Si queras
p cuius man⁹ debeãt talia dispẽ
sari: si incerta rñdeo ꝙ ñ inueni
qui necessario sit determinatus
mediator ista paupibus dispẽsã
do. videt aũt mihi ꝙ p seipsum
ꝯsilio nihilominus boni viri po
test paupib⁹ erogare: qr tali me
diatori ad dispẽsãdũ tribui pos
se de cui⁹ fidelitate presumeret
et nõ sibi appropriaret ul' in ali
os vsus ꝯuerteret ꝙ̃ deberet. vñ
vbi lex diuina vel eccl'iastica ñ
ligat: sequẽda ẽ ratio naturalis
Illa aũt dicta ꝙ qui tenet resti
tuere magis hoc faciat p se ꝙ̃ p
aliũ: nõ excludẽdo tñ p hoc cõsi
liũ boni viri: sed includẽdo. hec
Scotus. Quidam alii faciũt cir
ca hoc distinctionem. videlicʒ
quantũ eoꝝ in quibus cõpetit re
petitio: vt furto: rapina: vsura:
fraude et hmõi dispẽsatio incer
toꝝ ptineat ad epm̃. Sed alioꝝ
vbi nõ cõpetit repetitio: et si ero
gatio fiẽda ẽ paupibus: vt in lu
do et iniuste acceptis a iudice ꝑ
iudicãdo: vel a teste ꝑ testimoio

a meretrice ꝑ fornicatione ⁊ hu
iusmodi: quilibet p se possit dis
pẽsare vel cũ cõsilio confessoris.
Ego credo secundã opinionẽ . s.
Archi. et sequaciũ oino veram
et simpliciter excepto vno casu:
videlicet in incertis publicorum
vsurarioꝝ: quẽ casũ non dubito
oẽs illos excepisse intẽdere. quia
ibi expresse et clare ius ꝓuidit.
vt. s. p dispositõnem dyocesani
talia incerta determinentur et
dispẽsentur. extra de vsuris. c.
quãꝙ̃. li. 6. ibi tradit forma de
hmõi. de quo habes supra in sũ.
ti. i. c. In hoc ergo casu tm̃ põt
intelligi illud quod di p tertiã
opinionẽ. s. i vsuris publicis in
certis. Et si queratur vtrũ epũs
possit p sua synodalia hoc statu
ere. vt. s. sibi retineat dispensa
tionẽ incertoꝝ et aliis nõ possit
se intromittere dicit in hoc Io.
de ligna. sup. c. cũ sit. de vsur.
ꝙ quicquid dicit Io. an. dubiũ
est an possit: et Io. cal. in quodã
cõsilio dicit expresse ꝙ nõ põt.
Ugo et frater Clar⁹ dicũt ꝙ nõ
põt epũs excoicare de iure sacer
dotes qui se intromittũt de dis
pensatione incertorum.
¶ Quantũ ad secundũ p quos dʒ
fieri restõ certorũ bonorũ. Ad
quod rñdet ꝙ p eũ qui abstulit:
seu recepit usuras seu male abla
ta põt etiã et p quãcunqʒ psonã
aliã facere. i hoc eni est vera re
gula iuris. Qui p aliũ facit ꝓin
de est acsi p seipsũ facere videat
de regu. iur. li. 6. Si tñ vicium
vsure furti rapine l' alterius dã
ni ẽ occultum et restitutio occul
to modo per se vel p aliũ fienda
est: vt nõ detegatur persona. 2.
.q. i. si peccauerit. Caueat etiã

diligēt qd' p aliū facit ita caute
faciat: vt recipiat qui debet et
nō ille sibi retineat: qꝛ nō essꝫ p
hoc liberatus: nec ꝯfidat de con
fessoꝛibꝰ: nec predicatoꝛibꝰ: nec
questuarius qui querūt pecunias
nō aiarū salutē. et si is qui rapi
nā vsurā vel fraudē fecit nō re
stituat cū heres teneatur ad oīa
onera defūcti inquātū sufficiat
hereditas: tenet̄ et ipse facere di
ctā restitutōnē. de vsu. c. micha
el. et eadem ratione heres here
dis: ⁊ sic in infinitū cū scitur ab
eis hereditas obligata ad resti
tutionē ꝓpter vsuras et rapinas
et dāna a pꝛioꝛibus facta: vbi ñ
sufficeret hereditas ad satisfaci
endū tenētur legatarii et dona
tarii. qꝛ nec legari nec donari
pōt alienū. nec excusarentur he
redes sciētes vl' dubitātes: l' me
rito dubitare debētes ex publi
ca fama vel ex scripturis vel ex
fideli relatu testatorē illicitos fe
cisse contractus vl' vsurarios: ex
hoc ꝙ nullus potuit querelā sup
hoc ul' postulat aliquid ab eis vt
debitū. Sed debēt diligēter in
quirere veritatē quā possunt: et
si inueniūt sic esse notificent: l'
notificare faciāt illis quibus de
bēt se offerētes ad restitutionē:
et si nō inueniretur paupibꝰ ero
gañ. alias esset in eis ignoꝛātia
crassa que nō excusat. di. 37. §.
fi. et quāuis defūctis nō ꝓsit illa
restitutio si decesserint impeni
tētes ꝓdest tñ: mō est necessaria
ipsis heredibus si velint saluari
qꝛ nō remittit̄ peccatū ⁊c. de re
gu. iu. li. 6. Si aūt licitā artem
exercebat: vl' patrimonialia tm̄
habebat testatoꝛ nec apparet ex
fama vel scriptis de illicitis cō

tractibus: seu alieno pꝛesumere
debent eū iuste acquisisse: qꝛ ne
mo iudicādus ē immemoꝛ ꝓpꝛie
salutis: et diuini timoꝛis. i. q. 7.
. c. sanximus. et pꝛecipue i moꝛ
tis articulo. Item nota ꝙ dicit
Host. i sū. ti. de vsu ꝙ si aliqua
honesta psona: puta sacerdos ul'
epūs tractet inter debitoꝛē ⁊ cre
ditoꝛē de satisfaciendo et dicat
creditoꝛi talis mediatoꝛ tm̄ faci
am tibi reddi: si ex coꝛde residu
um remittas: nō decipias me: qꝛ
mediatoꝛ sū: nec debitoꝛē cuius
aie salutem quero: ⁊ rñdet credi
toꝛ se ex toto coꝛde liberare ipm̄
debitoꝛē. quare ñ dicā ipsū libe
ratū: nō video nec curo qualiter
cunqꝫ sit satisfactū dūmō sit sa
tisfactū ei. Si qui mouentur in
ꝯtrariū hoc faciūt in odium vsu
rarioꝛum. Si quis eni ex alia cā
alii iniuriet̄ equidē hoc admit
tet quilibet theologus ꝙ concoꝛ
dia inter partes possit tractari:
et pars eius quod deberet̄ ex pa
cto remitti. al's titulus de trans
acti. inutilis esset. et quare non
idē de usura. Dicendū ergo et te
nendū ꝙ pꝛecibus possit vel ius
su iudicis vel pactione partui re
missio fieri: et sic dicā vsurariū
absolutū. Hec Host. Que quidē
intelligo vera esse in foꝛo cōtēti
oso: nō in foꝛo cōsciētie vel etiā
in foꝛo cōsciētie quātū ad ea que
dubia essent vtrū deberēt dari
vel nō: qꝛ rationes sunt ad vtrā
qꝫ partē: vel cū dubiū est quātū
debeat satisfacere ꝓ dāno dato
et ad hoc faciūt ratōnes quas fa
cit ipse Host. Sed vbi certū vel
clarū est debitū: vel ratione vsu
rarū: vel alterius vsurpationis:
nisi debitoꝛ liberaliter remittat

illud quod remittit: etiam si de mille tm̄ decē remitteret si hoc facit q꜡ putat se aliter residuum nō posse habere: nil ualet illa re missio facta etiā publico pecca to quoad animā. Unde cuꝫ mer cator infortunia passus fallit et occultat multa de bonis suis mo bilibus: vt nō ꝑueniāt ad man⁹ creditoꝝ et querit cōpositionem cū eis de minori quātitate q̄ꝫ de beat: puta cōuenit r̄ndere singu lis creditorib⁹ ad ratione .15. so lidoꝝ ꝓ libra: cū tn̄ posset totum dare vel cedere bonis: cui cōpo sitōni assentiūt creditores: ⁊ ita recipiētes liberāt eū de residuo cū illi nō spōte: sꝫ coacti fecerit illā remissionē volentes illa par te potius carere q̄ꝫ toto: quinimo et si cederet bonis totalit̄ nihil sibi reseruādo: et nō sufficiūt bo na illa ad satisfaciēdū si postea ꝑuenerit ad pinguiorē fortunā: tenet̄ de residuo. de solu. c. odo ardus. ¶ De dānis datis tēpore guerre adinuicē inter ciuitates quō et ꝑ quos pōt fieri restitutio qn̄ faciūt pactū cū certis pactis: et capitulis. Nota q̄ꝫ in quadam sūmula sic dicitur q̄ꝫ quāuis sint pupilli multi et absentes qui nō assentiūt: ⁊ forte etiā aliqui con tradicūt ex ꝓuectis qui receperīt dāna iniuste: nec eis est satisfa ctū: nihilominus tn̄ est bonū pa cis: q̄ꝫ qui habēt rēpublicā gere re pn̄t cū cōsensu maioris partis subiectoꝝ sibi pactis pacis subde re et licite relaxare inuicē dam na data: et si fiat relaxatio pre dicta: tenet et valet. Nā et hoc modo pn̄t etiā pro bono reipubli ce sibi talias imponere et hm̄ōi: quas gabellas vocant. De bonis vero clericoꝝ ⁊ religiosoꝝ n̄ pn̄t laici facere relaxationē: q꜡ n̄ sūt eoꝝ foro subditi: nec de bōis ec clesiasticis ꝑmittitur eis aliqua dispositio. vt di. 96. bene pn̄t ta mē hoc facere prelati spūales ter rarū adinuicē de cōsensu et con ueniētia clericoꝝ et religiosorū qui dāna receperūt in guerra. Hanc aūt relaxationē quoad la icos vl' clericos intelligas de dā nis da. de rebus ꝯsumptis. nam res extātes vt equos pānos ⁊ hi⁹ qui habēt et sciūt sua nō esse. vt puta q꜡ bellū iustū n̄ fuit ex par te suoꝝ: ul' si iustū: ab his accepe rūt a quibus nō poterant ipsa te nere non pn̄t. vn̄ si dn̄os ꝓprios inuenire pn̄t: eis reddere tenen tur. alias si nō inueniunt paupi bus erogare. Idē videt̄ dicen dū si de iusticia belli dubitat̄. nā vbi clare bellū iustum est res accepte efficiūtur capiētiū. di. .i. c. ius militare. que tn̄ debent inter eos proportionabiliter di stribui per duces belli. vt. 23. q. .5. c. dicat. nisi per publicū edic ctū datum sit vnicuiqꝫ quod ca pit. Paupeꝝ autē innocentium nō videtur tutum bona auferre cū sint sine culpa. nisi subsit cā cū sit aliquis puniēdus. de reg. iur̄. li. 6. pena tn̄ tēporali punit̄ vnus pro altero diuersis de cau sis. vt. i. q. 4.

De tutoribus curatoribus nego cioꝝ alioꝝ gestoribus filiis fami lias et huiusmodi: qui extorserūt vsuras vel fecerūt rapinas frau des et damna nomīe alieno. s. pro pupillis patronis vl' patrib⁹ suis: nil tamen eoꝝ peruenit ad eos: sꝫ ad pupillos dominos l' pa tres eoꝝ queritur vtrum per eos

possit et debeat fieri restitutio
ipis pupillis vl' patrib⁹ seu dñis
nesciētibus et inuitis de bonis
eoꝝ ad quos ꝑuenerūt taliter ex
torta. Rñ. dicūt quidā indisti
cte ꝙ sic in foro cōsciētie: dūmō
nō imineat inde ꝑiculū vite con
scientie vl' fame si deprehēderet
aut scandalū sequat. puta q: ali
quis creditur furatus fuisse illa
qui innocēs est ⁊ hmōi. tales enī
vt dicūt illi nō cōuertūt furtum
occl'te: illa recipiētes: cū pecuīa
fructus vel ꝑ rapinas et fraudes
habita non sint eoꝝ: et ratio est
cū ꝑ efficacē causā predictoꝝ. s.
tutoꝝ curatoꝝ ⁊ hmōi: ⁊ ꝑ inter
mediū illoꝝ tale iniustū lucrum
deuenerit ad manus pupillorū
patronoꝝ vel patrū ⁊ ad restitu
tionē sint obligati isti mediato
res iustū esse videt vt que causa
illoꝝ iniuste ablata sunt: nūc in
ste licētiaꝫ habeat illa satisface
re: ne ipi de ꝓprio satisfacere te
neantur. ar. ad hoc de reg iur.
vbi dicit Chriso. Omnis res per
quascunqꝫ causas ꝯtrahit ꝑ eas
dem dissoluitur. ꝓpterea ad hoc
agendū predicti tenētur ⁊ ī hoc
gerūt vtilē curā sui et illoꝝ qui
iniuste detinēt aliena. Alii aūt
ꝑfectius et equius rñdent per di
stinctionē: videlicet q: aut tales
adhuc habēt in manibus admī
strationē rerū illoꝝ aut nō. et ī
primo casu pñt ⁊ debent restitue
re de bonis illorū ad quos ꝑueīt
lucrū; quod habēt pre manib⁹ si
nolūt remanere ipi obligati ad
satisfaciēdum de suo. Et hoc si
ue occl'te siue manifeste cū suffi
ciēti cautela: vt ab ipsis non pos
sit postea repeti. Et ad hoc vide
tur facere ratio prime opinionis

cum regula illa. Omnis res. Si
aūt nō habēt amplius admīstra
tionē: tunc subdistinguēdū est.
q: aut predicti tutores aut ꝓcura
tores et hmōi nō pñt illa restitu
ere de suo: puta quia pauꝑes sūt
aut pñt. et si nō possūt sufficit ꝙ
denūciēt principalibus ꝓ quibus
fecerūt vsuras fraudes et hmōi:
si ignorāt quō fecerūt ꝓ eis talia
illicita lucra que ad eos deuene
runt: vnde et obligati sūt ad re
stitutionē: et si nō satisfaciunt
ipsi principales habeāt ꝓpositū
satisfaciēdi de suo cū poterunt.
Ad accipiendū aūt occl'te a pre
dictis ad hoc nō tenētur: nec de
bent. et ratio est. q: quoad se ex
cusati sūt a restitutione ratione
impotentie. vt. 14. q. 6. c. si res.
quoad illos pro quibus fecerīt vsu
ras vel fraudes auferēdo ab eis
occulte ꝑ hoc nō prouidetur salu
ti eoꝝ cū remaneāt obligati in
ꝯscia exquo sciūt talia forefacta
nec velint satisfacere: et sic nō
dissoluitur peccatū vl' obligatio
quoad estimationē eoꝝ. Sꝫ nec
potest quis a priuata ꝑsona cogi
ad restōnē male ablatoꝝ: nisi ꝑ
iudicē eccl'iasticū vel ciuilē: nec
videt bñ posse excusari a furto:
cū cōtractet rē alienā inuito do
mino: cū in vsura trāsferat do
miniū. ꝑ hoc etiā se exponit mł'
tis periculis. Si aūt tales media
tores de quibus dictū est pñt re
stituere cū illi ad quos extorta ꝑ
uenerūt nolūt restituere qui prī
cipaliter obligantur: pñt petere
humiliter nō ꝑ coactionē l' frau
dem a creditoribus vsurarū: vel
fraudū remissionē: cū penes eos
nō remāserit pecunia fenebris.
et illi qui eā habuerant remane

ant pꝛincipaliter obligati. qꝛ re
miſſione obtēta libere et ſponte
amplius nō tenebūtur: ſꝫ tantū
pꝛincipalis: niſi et eis fieret re
miſſiō. ꝙ ſi remiſſionē facere nō
vellēt: teneꝫ ſatiſfacere de ſuo:
et tūc vſqꝫ ad quātitatē ſolutā ꝓ
illis poterūt occulte accipere de
bonis eoꝝ: ſi alias ꝑ viā iudicii
habere nō pñt: ita tñ ꝙ ñ ſequa
tur ſcandalū vꝉ periculum. que
ſemꝑ vitāda ſunt. Ubi aūt me
diator talis ſic ſatiſfecit: debet
ꝑ aliquē modū cautū declarare
illi qui ſciebat ſe obligatum ad
illud amplius nō teneri. vtputa
ſi dicat ſe ñ curare ab eo illa re
cuperare quaſi acſi donaſſet: vꝉ
declarare heredibus ſuis ꝙ non
recipiāt a tali ꝑſona aliquid vt
debitū ꝓ tali cauſa et hmōi. Bo
na eni fides nō patitur vt ſemel
exactū bis exigaꝫ. de re. iu. li.
ſexto. ¶ Quantū ad quintū. ſ.
cui fienda ē reſtitutio ſeu datio
rei ablate vꝉ alias illicite acqui
ſite. Pro fūdamēto notāda eſt
diſtinctio quā ponit Tho. 2. 2.
. q. 32. dicēs. Tripꝉr pōt aliquid
eē acquiſitū. Uno mō qꝛ id quod
acquiriꝫ illicite debeꝫ ei a quo
acquiſitū extoꝛtū eſt: et ſine non
trāſferatur dominiū illius rei ī
accipientē vt in furto et rapina
ſiue trāſferaꝫ vt in vſura: tñ cō
petit repetitio. Secundo mō di
citur aliquid illicite acquiſitum
ita ꝙ ille qui illicite acquiſiuit:
nō pōt illud retinere: nec tñ de
betur illi a quo acquiſiuit. qꝛ il
le cōtra iuſticiā dedit: et ille cō
tra iuſticiā accepit. vt in ſymo
nia et ſimilibus in quibꝫ ipſa da
tio et acceptio ē cōtra legē. Ter
tio mō diciꝫ illicite acquiſitū: ñ
ꝙ ipſa acquiſitio ſit illicita: ſed
illud ex quo acquiritur ē illicitū
ex quo trāſfertur dñiū: nec cōpe
tit repetitio: vt in meretricio et
hmōi. nā meretrix turpiꝫ agit ⁊
cōtra legē dei fornicādo: ſꝫ ipſa
acquiſitio vꝉ datio pecunie pꝛo
hmōi illicitis nō eſt illicita: nec
cōtra legē dei: et hoc ꝓpꝛie dici
tur turpe lucrum. De illicitis er
go iſto tertio mō acquiſitis ſecū
dum Tho. et Ray. pōt dari ele
moſyna ⁊ pōt etiā retineri: niſi
ſuꝑfluū ꝑ fraudē vel dolū muli
er extoꝛſerit: qꝛ illud eſſet reſti
tuendū: et ad hoc ꝑtinent lucra
facta ex hiſtriōatu illicito: ex du
ello: ex toꝛneamēto: ex ſertis fac
tis de floꝛibus ⁊ aliis hmōi: quo
rū vſus ē coīter ad laſciuiam. ex
deciis fctis; ex mathematica ſeu
arte diuinatoꝛia: ex lucro nego
ciationis vel medicine in caſu ñ
cōceſſo quoad clericos. in his di
xerūt aliqui nō poſſe fieri elemo
ſynā: qꝛ vt dicitur Thobie. Ho
nora deū de tua ſubſtātia. et ite
rum honoꝛa deū de tuis iuſtis la
boꝛibuſ. ⁊. 14. q. 4. c. elemoſyna
et. 1. q. 1. nō eſt putanda. Sꝫ hoc
nō eſt verū ſecūdū Tho. ⁊ ray.
et alios coīter. Predicta aūt ca
pitula allegata hoc intēdunt: ꝙ
nō licet dare elemoſynā de ma
le acquiſitis que. ſ. debēt certis
ꝑſonis reſtitui: vel ꝙ non debet
aliquis aliquod facere illicitum
ut det elemoſynā. Et quāuiſ qui
dā diſtinguāt vt dicit Uul. ꝙ ī
his que ꝓhibita ſunt: qꝛ mala: et
nō puniūtur a iure niſi infamia
vt meretriciū duellū et hmōi: ta
lia pñt retineri. Sed que mala
ſunt qꝛ ꝓhibita a iure. vt toꝛnea
mēta negociatio quoad clericoſ

et huiusmodi: ⁊ talia nō possunt
retineri ad vsum suū: sed debēt
paupibus erogari. licꝫ hec disti
ctio videatur esse ꝓbabil': tamē
q: pene sunt restringēde nō am
pliande: ⁊ qui nimis emūgit eli
cit sanguinē. Ber. Credo ꝙ i pre
dictis omnibus casibus et simili
bus bonū est ⁊ salubre ꝙ penitēs
inducatur ad erogandū paupe
ribus: nō tamē cogēdus ad hoc.
nec si nō velit: in hoc est iudicā
dus nō esse in statu salutis si nō
velit huiusmodi penitentiā age
re vel accipere. s. ꝙ huiusmōi lu
cra pauperibus eroget: nisi i ca
sibus a iure expressis. vt i symo
nia. et idē de eo quod datur iu
dici ad corrūpendū eū et hmōi:
vt infra dicetur. Secūdū ergo
Tho. Uul. Ray. et Inno. de hu
iusmodi debet dari elemosyna
debito honestatis et cōsilii. non
debito necessitatis salutis. ⁊ sic
intelligit' illd'. 14. q. 4. c. qui ha
betis. Nō est ergo illud acceptū
sic restituendū ei a quo acceptū
est. q: in turpi causa melior ē cō
ditio possidentis. ff. de cōdi. ob
turpem causam.

De illicite acquisitis secūdo mō
videlꝫ cū illud sic acquisitū non
debet' ei a quo ē sic acquisitum:
nec tñ acquirēs pōt ꝓ se retinere
Illud pōt et debꝫ de necessitate
salutis nō solū de cōsilio ⁊ hone
state paupibus erogari. ⁊ hmōi
ratio ē. secūdū Tho. q. 22. quia
ipsa datio et acceptio ē a lege ꝓ
hibita. vt in symonia. Quidam
tñ extendūt istū secūdū modum
ad omne lucrū in quo ꝯmittitur
peccatū in dāte et recipiēte nō
solū in symonia: sꝫ etiā in pecu
nia accepta ex adulterio et ꝓ usu
ra cum quis accipit mutuū sine
causa ratōnabili. puta ut ampli
us ditetur. et inde soluit vsurā.
Illā vsurā vt dicunt qui accipit
retinere nō pōt: nec tñ ei debet
reddere qui dedit. q: turpit' opa
tus ē dādo mutuum ei quē noue
rat nō indigere. Sed Tho. nō
dicit hoc: sꝫ cū datio ē contra le
gē. In dicto autē casu datio pe
cunie ꝓ mutuo nō est peccatū: sꝫ
accipe illo nō vsurario mutuum
est peccatū. q: dat illi occasōnē
mali. Uñ licet peccet mortaliter
sic mutuū accipiēdo: debꝫ tñ po
tius reddere illi a quo accepit ꝙ̄
pauperib' erogare: nisi vbi nō
inueniretur ille a quo accepit uł'
etiā si vellet illā vsurā reddere
nō vsurario: sꝫ his a quib' extor
sit ipse vsurarius vsuras ꝓ eo sa
tis faciēdo ꝓ illa parte: et tūc de
bet vsurario significare ne iteꝝ
illi restituat. et precipue debet
hoc facere cū licētia epi vt si di
ctus vsurarius vellet ab eo repe
tere: epūs cogat illū desistere a
repetitione. et ex quo vtiliter ge
stum ē negociū ratū habere dꝫ
nō tñ tenet' ad hoc. s. inquirere
vel dare iis quibus debitor est
vsurarius sed sufficit ꝙ restituat
ei a quo accepit. paupib' aūt ero
gare nō debꝫ. cū nouit eū a quo
accepit et pōt ei dare. quod ex
presse ostēdit Augu. dicēs. No
lite facere elemosinas de fenore
et vsuris. 14. q. 5. nā cū dat' pau
perib' quod debet' certe psone ñ
liberat' a restitutionis obligatō
ne ad illā psonā. vt habet' extra
de homi. c. sicut dignū. circa fi
nē. sꝫ in symonia ipsa datio ⁊ ac
ceptō pecunie ē ꝓhibita. Uñ di
. i. q. i. c. anathema danti ana

thema accipienti. et ideo nec si
bi retinere valet: nec illi redde
re qui dedit sȝ debet de necessi
tate salutis paupibus erogare si
pōt: vł illi eccłie in cuius iniuri
am data ē pecunia applicari: uł
alit ꝓuideri ꝓut habes in. 2. ꝑte
sū. ti. i. c. i. Similit in iudicio ꝓ
hibitū est iudici ł assessori cū ha
bēt certū salariū accipe aliquid
a partib⁹ ꝓ iudicāddo ł nō iudi
cādo: uł iudicāddo bñ vel male
et testi ē ꝓhibitū accipe ꝓ testio
monio ferēdo. vñ Augu. Ideo ñ
debȝ vēdere iudex iustū iudiciū
aut testis verū testimoniū: q: vē
dit aduocatus iustū patrociniū.
et iuriscōsultus verū ꝯsiliū. Illi
eni in vtrāqȝ partē ad examen
adhibētur: isti ex vna parte cōsi
stūt. 14. q. 5. c. nō sane. Quod er
go recipit iudex ꝓ hmōi ł testis
ꝓ se retinere nō pōt: sȝ debet illi
restitui qui dedit: si iuste dedit.
puta vt iuste iudicaret intendēs
redimere quodā mō vexationeȝ
suā. vñ Augu. i. d. c. non sane.
Ille solet male sibi ablatā pecu
niā repetere qui iustū iudicium
emit: qm̄ uenale esse nō debuit.
Sed si pecunia data fuit iudici
ad eū corrūpēdū: ł testi ad falsū
testimoniū dicendū: ł alicui ad
falso accusādū: ł aduocato ad in
iuste aduocandū: illi datori red
di ñ dȝ. q: turpit dedit. nec sibi
retinere dȝ: sȝ paupib⁹ elargiri
vł illi i cui⁹ iiuriā data ē: et pre
cipue si ex hoc amisissȝ iustā cāȝ
habēt hec i. d. c. ñ sane. ꝓut ibi
no. Jo. an. et Archi. et. xi. q. 3.
c. qui recte. ⁊ Inñ. extra de im
mu. ecc. c. pleriqȝ. Ray. ⁊ Host.
in sū. Similiter inferiores offi
ciales vt nūcii missi et hmōi: si

aliquid extorquēt ꝑ improbitatē
vt denariū paruū et hmōi: tenē
tur paupib⁹ erogare. et hoc vbi
certū salariū recipiunt. vt dicit
glo. in. c. nō sane. nā cū salariū
sufficiens recipiunt: si qua extor
quēt debēt restituere si est quid
notabile. et idē videt dicēdum
de notariis. camerariis et hmōi
qui officio suo exigūt aliquid a
ꝑsonis. Si eni habēt sufficiēs sa
lariū: tenētur ad restitutionem
eoꝝ que accipiūt: nec videt excu
sare consuetudo cū sit irrationa
bilis. ar. 23. q. i. c. militare. vel
paupib⁹ erogare: si de facili nō
potest inueniri. Si vero salariū
nō baberent: vel non sufficiens:
credo ꝙ cōsuetudo excusaret: q:
nemo cogitur suis stipēdiis mili
tare. ar. insuꝑ de his qui accipi
unt pecuniā ab accusatis: vel in
carceratis: anteꝗ̄ ꝓferat senten
tia cōtra eos vt intercedāt ꝓ eis
et liberētur. ¶ Sciēdū ꝙ si accu
sati vł incarcerati sūt cłpabiles
vñ ⁊ merito ꝯdēnandi illā pecu
niā nec reddere datoribus: quia
turpiter dederūt. nec sibi retine
re possunt: quia turpiter accepe
runt impedientes iusticiam: sed
debent pauperibus erogari. ar.
. 14. q. 5. c. qui habetis. Si vero
sunt innocētes ⁊ ad redimendā
suam vexationē dederūt et pro
curādam sui liberationem: si in
tercessores eorum sūt officiales
salariati alias pecuniam ꝓ hoc
receptam reddere debēt vł pau
perib⁹ erogare nisi data fuisset
per modum doni ⁊ liberalitatis
et precipue post liberatōeȝ. quia
tunc retineri posset. ar. 14. q. 2.
capitło. sicut episcopus. et simili
ter si intercessores non sint offi

ciales salariati: sȝ priuate perso
ne laborando pro huiusmodi in
sta liberatione iuste faciunt: et
quod eis datur iuste retinere va
lent. Itē de pecunia data pro
adulterio cōmisso vel ꝯmittēdo:
quāuis quidā dicāt ꝙ debet da
ri non ei qui dedit: nec sibi reti
neri: sȝ ei dari in cuius iniuriā
data ē. s. marito si vxor eius cō
misit adulteriū ex quo pecuniā
habuit. videtur ꝙ poti⁹ debeat
pauperibus erogari: nisi ille mari
tus essȝ paup. qꝛ ꝓpter paupertatē
posset etiam ꝯfessor ipsi mulieri
tanꝙ̄ pauperi dimittere. ⁊ simi
liter de viro ꝯmittēte adulteriū
quoad vxorē caste viuentē. et vi
detur esse in hmōi quasi idē ius
sicut et in turpi lucro. vt ī mere
tricio: quod etiā pōt retineri sic
acquisitū: nisi ꝙ leges ꝓhibent
adulteria et puniūt. nō aūt sim
plicē fornicatōnē et meretricia
Nihilominus de pecunia data
ꝓ adulterio nil statuūt: sicut de
pecunia symoniaca et alʼ hmōi
vñ pauperibus erogari potius in
ducēdi sunt. 14. q. 5. c. nō sane.
De acquisitis p ludos fortune ex
tra illos casus in quibus debȝ ac
quisitū ꝓ hmōi restitui debent
pauperibus erogari. qñqȝ etiā pos
set sibi retinere. Sed de hoc su
pra. eo. li. ti. i.
De illicite acquisitis primo mō.
. i. cū debetur illud acquisitū ei
a quo acquisitū est. vt in furto:
rapina: vsura et hmōi. Regula
ē ꝙ hmōi sunt restituēda spolia
tis siue sint dñi illarū rerū: siue
ad eos spectet rē non fuisse abla
tā: vt accidit in pignore deposi
to cōmodato et hmōi. licet enim
tales qui habent pignora depo
sita et hmōi nō sint dñi illarum
rerū: tñ ex honesta cā illa tenēt
iō his debent restitui talia abla
ta: nō dñis illarū rerū. et sic in
telligo illud. 3. q. i. c. reintegrā
da sūt oīa spoliatis. extra de re
stit. spo. p totū. Si aūt res abla
ta ē ab eo qui iniuste habuerat:
puta per furtū vel p rapinā: re
stituēda ē dño illius rei: non illi
furatori ꝙ̄uis antē malefaceret
talis restituendo furatori a quo
ipse acceperat et nō dño rei ipsi
us quē nouit. tñ secundū Uber.
liberatus ē ab obligatione resti
tutionis. qꝛ reposuit rē in pristi
nū statū et gradū. Quidā tñ di
cunt ꝙ illud quod acquiritur ex
vsura mentali tm̄: nō debet illi
restitui qui dedit. qꝛ a se volūta
rie abdicauit: nec sibi debȝ reti
nere: qꝛ ꝯtra legē accepit. extra
de usur. c. cōsuluit. sȝ debet pau
peribus erogari. ar. c. sicut dig
nū. extra de homi. de vsu. c. cū
tu. Sȝ ista iura īducta videt̄ eē
ꝯtra talē opinionē. nā ibi dicit̄
ꝙ debēt ablata restitui eis quo
rū fuerūt si repiūtur: vel eoꝝ he
redibus: nec aliquod ius nec ali
quis doctor sollēnis facit istā di
stinctionē inter vsurā mētalē et
pactōnalem vt prima debeat re
stitui ei qui dedit: secūda aūt ñ
sed pauperibus erogari. Sed sicut
indistincte dicit Aug. de acce
ptis p furtū et rapinā ꝙ debent
restitui: nō dari pauperibus sic in
quiens. Qui cōtra ius societatis
humane furtis rapinis inuasiōi
bus oppressōib⁹ aliqua abstulerit
reddēda poti⁹ ꝙ̄ donāda cēsem⁹
exēplo zachei. 14. q. 5. c. ñ sane.
ita et īdistīcte dicit idē de usur
nolite eleōsiās face. de usu. q. ea

quasi dicat. hec reddēda sunt n̄
paupibus dāda. cū. s. inueniun
tur qui dederūt ipsas vsuras. et
cū dicit ꝙ dedit vsuras volūta
rie illud a se abdicauit. R̄n̄. ꝙ si
dedit ex liberalitate et ꝑ modū
doni verū esset: et tūc recipiens
hoc sciēs non tenetur restituere
nec pauperibꝰ dare. Sꝫ si dedit
ratione mutui principal'r nō ab
dicauit illud volūtarie supple sꝫ
conditionate ne mutuās reputa
ret se grauatū ⁊ istū ingrauatū
et sic alia vice nō inueniret mu
tuū. ⁊ ideo sibi debꝫ restitui vsu
ra. Si aūt nil accepit vltra sor
tē quāuis hoc nō intēderet i nul
lo tenet nec illi nec paupibus.
¶ Pro hmōi autē declaratione
sciendū ꝙ in re que debet resti
tui se aliquis tripl'r pōt habere.
q: aut ē verus dn̄s aut heres eiꝰ
aut solū est dispēsator circa ipsā
rē. Et in primo casu cū. s. est ve
rus dn̄s rei ablate: debet sibi re
stitui si pōt. 3. q. i. c. reintegran
da. et fere ꝑ totā questionem. et
hoc nisi iusto bello vl' iusto edic
to impiali vel ecclesiastico ille
cui res sublata ē priuaretur iure
rehabēdi simpl'r: vel ad tēpus.
nā cū cōtigeret hoc puta q: tāꝙ
hereticus ꝯdēnatus ē dn̄s rei: l'
de crimine lese maiestatis cōuic
tus. in quibus casibus oīa cōfiscā
tur post sentētiā suꝑ hoc nō sibi
sed fisco debēt oīa sua applicari
extra de here. c. excoīcamꝰ. In
super si dn̄s rei ablate nō habet
administrationē bonoꝝ suoꝝ ut
pupillus: debet illud reddi tuto
ri vel ꝓcuratori. In secundo ve
ro casu. s. cū legittimus heres ē:
sibi debēt ablata restitui: sed cū
tali distinctōne secundū Ray.

q: si heredes sunt plures: vnicu
iqꝫ secundū ꝓportiones sue here
ditarie partis restituēdum est.
Si aūt heres in aliqua determi
nata quātitate cōstitutus sit. pu
ta in. c. vel in domo et nō plus:
tūc restitutio nō fiet heredi: sed
illi vel illis quibus testator ꝯmi
sit dispēsationē bonoꝝ suoꝝ. Si
uero defunctus in morte sua om
nia bona sua legauit paupibꝰ et
piis locis: quibus illa legata sūt
acquiritur ius in bonis defūcti
p̄ntibus ⁊ futuris. vn̄ et eis debꝫ
restitui. In tertio casu. s. cū est
dispēsator rerū vt epi ⁊ alii pre
lati eccl'iarū ⁊ gubernatores ho
spitaliū est distinguendū. q: cū
dāt aliqua aliis: aut dant de re
bus suis ꝓpriis puta patrimonia
libus vel ꝑ industriā acquisitis:
sicut scripture doctrine ⁊ hmōi
et de hmōi dādo quibuscūqꝫ eti
am malis. vt meretricibus et hi
strionibus quāuis grauiter pec
cent. vt illud. 88. di. c. donare
tn̄ nō tenet ad restitutionē: nec
illi qui hmōi recipiunt ab eis. se
cundū Ray. et Ulri. aut dāt de
fructibus eccl'iarū suarū et loco
rū pioꝝ ad mensā eoꝝ seu vsuꝫ
special'r deputatis: et tunc etiā
male vtēdo et dādo male faciūt
nō tn̄ tenētur ad restitutionem
ipsi: nec qui recipiūt ab eis: nisi
reciperēt ꝑ extorsiones fraudes ⁊
violētias et hmōi: tūc tenerent
et hoc secundū tho. 22. q. 185. et
secundū Ul. Aut dāt de bonis
eccl'ie deputatis ad cl'tū diuinū
vel. c. distribuēdis aut paupibꝰ
erogādis specialiter: vel cū etiā
multipliciter cōmittūtur dispen
sationi sue sine distinctione si
bi deputatoꝝ ad vitā ab aliis: ⁊

tunc si dāt causa necessitatis seu
elemosyne bene faciūt: nec ipsi
tenētur: nec qui recipiunt ad re
stituendū: nisi darēt de his que
sunt distincte deputata clericis
qꝛ tūc tenētur eis de eo quod ab
stulit ab eis. qꝛ nō dāda ē elemo
syna de alieno. 14. q. 5. c. neqꝫ.
Si dāt ꝑsonis honestis ꝓ patro
cinio et labore quē impendūt ec
clesiis etiā laudabiliter faciunt
secundū q̄titatē laboris et indu
strie. Ecclesiasticis eni utilitati
bus seruientes ecclesiastica opor
tet remuneratione gaudere. 12.
q. 2. c. quicūqꝫ. Nec ergo prela
ti dātes nec recipientes ꝓ hmōi
tenētur in aliquo restituere. Sꝫ
si dāt ratione parētele cū tn̄ nō
indigeāt: vel causa fauoris hūa
ni erga principes nō facerēt ad
redimendā vexationē quoad ty
rannos et similes: vel dāt cā tur
pitudinis. vt meretricibus ⁊ hiꝰ
tenētur ad restituēdum que sic
male dederūt nō quidē de bōis
eccl'ie: sꝫ de bonis patrimoniali
bus si habent vel ꝑ industriā ac
quisitis. Illi etiam qui sic talia
que aliis debebant male accipi
unt tenēt restituere: nisi is qui
dedit satisfecissꝫ. tho. vbi supra
debēt aūt dare vel successori eiꝰ
qui dedit vel in vtilitatē eccl'ie
cōuertere cū licētia superioris: vel
pauperibus erogare: si illa paupe
ribus debebātur. Qui autē reci
piunt a religiosis ꝓpter iniustā
causā ul' sine licētia superioris de
bēt restituere prelato ipsius mo
nasterii l' ꝯuētus vel al's in vtili
tatē monasterii ꝯuertere l' expē
dere: precipue si ipē prelatꝰ fuit
qui male dedit. In oī autē casu
ex supradictis debet fieri ita ꝙ
peccatū quod ē occultū nō mani
festetur et ita ꝙ nō sequat maiꝰ
scādalum. ar. di. 13. c. duo. Qui
autē tenētur alicui eccl'ie ul' loco
pio debēt illud dare gubernato
ri seu rectori eiꝰ loci nisi ille re
ctor nō haberet iustū titulū: sed
vsurpatū: l' ꝓbabilit credat ma
le vsurū: tūc eni posset in vtilita
tē illius loci ꝯuerti vl' successori
reseruare.
¶ Quantū ad sextū. s. cur sit fiē
da restitutio. Ad hoc beatꝰ tho.
2. secūde. q. 62. assignat ratio
nē. videlicet ꝙ restitutio ē actus
iusticie: ad iusticiā aūt habendā
et exercendā quilibet tenet. Cō
sistit aūt iusticia in quadā equa
litate que tollit ꝑ vsurpationē ⁊
detentionē aliene rei: et repara
ri nō pōt: nisi ꝑ iteratā dationē
seu ꝑ assignationē rei ei cuius
erat si pōt: et iō tenet restituere
¶ Sꝫ nota ꝙ sicut quilibet qui ē
sui iuris pōt donare rē suam: ita
pōt etiā remittere rē sibi debitā
gratis et relaxare suo debitori:
que remissio siue donatio libere
facta sine fraude ⁊ coactōne post
q̄ facta ē ꝑ penitentiā nō pōt re
uocari: vt dicit Ray. ar. 7. q. 1.
c. q̄ periculosum. Sꝫ sciendū ꝙ
illi qui ponūt se in manibus cre
ditoꝝ ꝓmittēdo seu offerendo se
ad dandū quod peterēt rogātes
tn̄ ꝙ totū vel partē dimittāt: sꝫ
nō intendūt restituere: imo spe
rāt ꝙ ꝓ nihilo vl' modico quieta
būtur. alias nō se ponerēt i ma
nibus eoꝝ: a peccato quidē rapi
ne vsure seu alterius male vsur
pationis nō sunt absoluti: qꝛ pec
catū ad pn̄iaꝫ ⁊ ꝯfessionē dimit
tit quā illi vere nō habēt. Sed
vtrum absoluti sint a debito seu

obligatōne restituēdi: distinguē dū secundū Egid. in quodlibet q2 si creditor ꝓpria volūtate ⁊ liberalitate dimisit et donauit ñ curās ꝙ debitor intēderet nō tenet ipē debitor amplius restituere si hoc ei clare cōstat. Secus aūt si creditor decept⁹ vl' coactus vel despatus. i. ꝙ nūꝗ̄ spabat se illud debitū ab eo posse habere vel nō posse habere totū: et ideo potius voluit habere partē ꝙ̄ nihil: dubitans ꝙ nihil haberet si totū vellet habere. Tal' enim remissio nō valet et adhuc obligatur ad restituēdū. Sꝫ q2 hec materia ē multū vtilis ⁊ necessaria sciri ⁊ in frequēti practica: ideo seriosius et plenius tractanda ⁊ quid sentiant docto. in hoc referendū. Cū ergo querit' vtrū vsurario vl' cuilibet alteri qui habꝫ aliena sufficiat in foro cōscie remissio sibi facta ab his a quib⁹ extorsit vsuras vl' alia male ablata: vl' ab heredibus eoꝝ si illi nō viuunt. Rñdet' diuersimode a diuersis. vt in. §. sequētib⁹. Guirar. de seis asserit ꝙ habēs male ablata nisi reddat aut sufficiētē faciat cautionē nō pōt liberari a sua obligatōne ꝑ aliū modū cū pōt aliquo mō restituere. nec eni pōt debitū deobligari. Et prio ꝑ viā remissōis. secūdo nec ꝑ viā satisfactōis. tertio nec ꝑ viā liberationis. quarto nec ꝑ viā trāslationis. quito nec per viā donationis. sexto nec ꝑ viā renūciatōis. septio nec ꝑ viam ꝯueniētie et discretōis. Inducit ad hoc has rōnes que nō vident' multū vigere: sꝫ sine multa difficl'tate solui pñt ꝑ eos qui tenēt ꝙ absqꝫ actuali restitutione pōt tolli obligatio male ablatoꝝ ab eo cui obligat' ꝑ quēlibꝫ hoꝝ modoꝝ: dūmō nil fiat in fraudē: vl' ꝑ metū: vl' ꝑ despatione. s. nō rehabēdi: sꝫ libere spōte gratis et sciēter. Si eni frauduléter coacte vl' hmōi fieret, talis deobligatio locū habꝫ quod dicit ⁊ nō al'r ꝙ nō possit tolli talis obligatō ꝑ viā remissionis nisi restituatur ꝓbat sic. Nullus ē capax remissionis nisi a peccato pri⁹ desistat: sꝫ habēs rē male ablatā ꝙ̄diu remanet obligatus ad reddendū: nō dr̄ desistere a peccato. ergo nō est capax remissionis: et per ꝯñs obligatio illa nō pōt tolli ꝑ viā remissōnis. ad quod facit regula peccatū. de reg. iur̄. in. 6. Restitutio enim ꝑ quā obligatō tollitur ē pñia remissōni. vñ nō videt' remissio fieri: nisi ꝑ restitutionē tollat' prius obligatō. sꝫ ad hoc rñdet'. maior pōt intelligi dupliciť. Uno mō vt intelligatur de remissione debiti rei ablate: et sic videtur falsa. nam pōt alicui remitti debitū si vult secundū Egid. Secundo mō vt intelligas de remissione peccati et tunc ē vera maior et minor falsa. nā habēs male ablata si ñ pōt restituere vllo modo: remanet obligatus ad restitutionem cuꝫ poterit. extra de solu. c. odoardus. et tñ desistit a peccato si penitet ⁊ proponit restituere in futurū. Sed si pōt restituere sed male: et hoc intēdit facere si creditor nō remittat: talis etiā adhuc remanet obligatus ad restituēdum: et tñ desistit a peccato penitēdo. et quod pēdet ex regula augeri peccatū ꝙ restitutio ē pñia remissōis verū ē de restitu

tione nõ solũ actuali sed etiã mẽ
tali ⁊ in ꝓposito et in equiualẽti
ꝙ nõ tollat̃ ꝑ viã satisfactionis
ꝓbat sic. Satisfacere ẽ peccato
rũ cãs excidere et eoꝝ suggestio
nibus additũ nõ indulgere. de
pe. di. 3. circa pri. Cũ ergo abla
tio et detẽtõ rei. s. peccati quod
fit ꝑ oppositũ suũ. s. restitutõnẽ
igit̃ nisi restituat̃ nõ videt̃ pos
se satisfacere quãtũcunqȝ accep
tet creditor. Insup cũ ꝑ satisfac
tionẽ nõ solũ reparet̃ amicicia:
sȝ etiã equalitas iusticie que ab
lata erãt ꝑ vsurpationẽ ⁊ detẽti
onẽ alienoꝝ nisi tollat̃ causa in
iusticie et inequalitatis: que fit
ꝑ restitutionẽ subtractorũ dum
creditori redditur quod minus
habebat q̃ꝫ debebat ab ipõ vsur
patore qui plus habebat q̃ꝫ debe
bat: nõ reparabit̃ iustitie equa
litas et sic ñ fiet satisfactio nisi
reddat ablata. Satisfactio enĩ
fieri debȝ ꝑ ipsũ debitorẽ qui vi
olauit iusticiã vsurpãdo aliena
nõ ꝑ creditorẽ. Ad hoc rñderi
põt ꝙ vtiqȝ peccati cã excidi nõ
põt nisi ꝑ restitutionẽ sȝ restitu
tio nõ solũ fieri põt actu: sȝ etiã
mẽte et ꝓposito. alias qui nõ põt
restituere cũ nil habeat sequere
tur ꝙ nõ posset satisfacere ꝓ pec
catis: quod ẽ falsũ. Similit̃ etiã
equalitas iusticie reparari põt ñ
solũ ꝑ actualẽ restitutionẽ: sȝ eti
am ꝑ aliũ modũ ꝑ quẽ sibi credi
tor vel iniuriã passus reputat si
bi satisfactũ. Fit quoqȝ in hmõi
remissione satisfactio ꝑ debito
rẽ qui violauit iusticiã dũ habȝ
animũ paratũ ⁊ se offert ad resti
tuendũ si nõ remittit. Tertio ꝓ
bat ꝙ nõ tollat̃ ꝑ viã liberatõis
sic. Chriso. dicit extra de re. iu.

.c. oĩs res ꝑ quascũqȝ cãs nascit̃
ꝑ easdẽ dissoluitur. Sed obliga
tio talis iniusti detẽtoris nasci
tur ꝑ solã eiꝰ deprauatã volũta
tẽ. s. rapiẽdo vel tenẽdo vł deti
nẽdo rẽ alienã. ergo dissolui ñ
poterit nisi ꝑ volũtatẽ. s. rectifi
catã. s. in restituendo ablata. et
sic videt̃ ꝙ nõ sufficiat voluntas
eius cui fieri debet restitutõ ad
tollẽdum obligationẽ cũ nõ fue
rit cã ipsiꝰ. Ad quod rñderi po
test ꝙ voluntas deprauata vsur
pationis rectificari põt nõ solũ
ꝑ actualẽ restitutionẽ: sȝ ꝑ intẽ
tionẽ volũtariã restituẽdi si ille
spõte noluerit remittere. et sic ñ
solũ volũtas creditoris: sȝ ⁊ debi
toris volũtas que fuit causa obli
gationis cõcurrit ad liberandũ
obligatorẽ dum se offert ad satis
faciendũ creditori ad placitum.
¶ Quantũ ad quartũ. s. ꝑ viam
trãslationis et acquisitionis do
minii ꝓbat ꝙ nõ possit tolli obli
gatio sic. Presupposito ꝙ ĩ vsu
ra ñ trãsferat̃ dñiũ secũdũ quos
dã tũc assumit̃ tał regula. Nul
lus põt in re detinẽda iniustꝰ ti
tulus aduenire nisi prius iustus
auferatur titulus. nã iustus titu
lus auferri ñ põt absqȝ hoc ꝙ iu
stus titulus acquiratur et ecõuer
so. ⁊ idcirco erit alia actõ ꝑ quã
iniustus titulus tollitur: et ꝑ quã
iustus titulus acquiritur. Nullꝰ
ergo aduenire poterit iustꝰ titu
lus ꝑ aliquã actionẽ nisi ei aufe
ratur iustus titulus ꝑ aliã actõeȝ
Sȝ illis qui acquirũt dñiũ in re
detinẽda aduenit iustꝰ titulus ꝑ
dñii acquisitionẽ. ergo si prius
habuit iniustũ titulum ꝑ rei ali
ene vsurpationẽ et detẽtionem
oportet ꝙ dictus titulus iniustus

auferatur ꝑ eiuſdē rei reſtitutio
nē aut dñii acquiſitionē: ⁊ ſic ñ
ē capax dñii ante reſtitutōnē: ⁊
multo fortius i furtis et rapinis
in quibus ſecundū oēs nō tranſ
fertur dñiū. Sʒ ad hoc rñdetur
ꝙ ad hoc vt dictū ē reſtō ꝑ quā
aufertur iniuſtus titulus in foro
ꝯſcie fieri pōt nō ſolū manualit̄
ſʒ etiā mētaliter. dū.ſ.ē parat᷒
reddere realit̄ ſi ñ vult dimitte
re: et ſic ablata iniuſto titulo ꝑ
ſpōtaneā et liberā remiſſionem
creditoris acquirit̄ dominium.
¶ Quantū ad quintū ꝙ non poſ
ſit tolli ꝑ viā donationis probat
ſic ꝑ has ꝓbatōnes. Ille cui reſti
tutio fieri debet donare nō pōt
priuſ ꝙ̄ ſit reſtitut᷒: et ipſe iniu
ſte detinēſ aliena añꝙ̄ reſtituat
ablata certificari nō pōt de tali
donatōne vtrū ſit vera donatō
primā ſic ꝓbat. Donatio niſi ſit
libera nō eſt donatō vera. ff. de
adimē. lega. l. rē legatam. Iſte
aūt qui talit̄ donat. ſ. añꝙ̄ ſit re
ſtitutus nō libere donat. qꝛ non
libere illud habʒ. cū nō actuali
ter habeat. et ſi dicat̄ ꝙ libere
reſtituēdus pōt habere: et ꝑ ꝯñs
libere pōt donare: qꝛ detētoꝛ bo
noꝝ ſuoꝝ parat᷒ ē reddere. taliſ
inſtātia nihil valet: qꝛ reſtituen
dus certificari nō pōt ꝙ tal' ha
bēs ſua male ablata ſit paratus
ad ea reſtituēda: niſi ea ſtatim
cū pōt reddat: l' ꝓ eis reddendis
ſufficientē cautōnē faciat. quod
ꝑtinet ad ſecundā ꝓpoſitōnem.
Nā et ſi uideantur aliqua ſigna
quibus ſe paratū ad ſatiſ facien
dū oſtēdat: nō ꝓbat̄ eſſe ſufficiē
tia cū illis vti poſſit: ita ille qui
nō habet intētionē reſtituendi
ſicut ille qui habʒ: ⁊ talis alieno
rū detētoꝛ iniuſtus cui donatio
fit ante reſtitutionē nō pōt eam
vt verā donationē acceptare vl'
accipe cū bona cōſcia. Ad quod
rñdetur ꝙ donari pñt nō ſolum
res habite: ſʒ etiā iura ⁊ actōes
et que ſperātur haberi: nec ꝓpt̄
ea pōt dici ꝙ non ſit donatio li
bera: qꝛ res actu nō habetur. et
cū hoc negociū agat̄ ⁊ diſcutiat̄
ſecūdū forū ꝯſcie: vbi credendū
eſt cuilibet ꝓ ſe et ꝯtra ſe. Et ne
mo ſit arbitrandus immemoꝛ ꝓ
prie ſalutis. vt di. i. q. 7. c. ſanxi
mus. ex quo debitoꝛ offert ſe pa
ratū ad reſtituēdū ſi vult rogat
tñ vt donet nō coact᷒ nō decep
tus: ſʒ ſpōtaneus pōt ſibi ꝑſuade
re credere libere donaſſe: preci
pue cū non egeat m'tū: nec eñ
preſumit̄ de facili quis proiicere
ſua et donare.
¶ Quantū ad ſextū ꝙ nō poſſit
tolli ꝑ viā renūciationis: ſʒ añꝙ̄
fiat male ablatorū reſtō: nō pōt
ille cui reſtitutio fieri dʒ renun
ciare: ergo nō pōt tolli obligatō
detinētis aliena iniuſte ꝑ viam
renūciatōis. maioꝛ ē nota. minor
ꝓbat̄. nā renūciatio illa que fit
a ſpoliato añꝙ̄ reſtituat̄ ipſa de
cernit̄ eſſe nulla. ſicut ptʒ. 3. q.
.i. c. epis. extra de reſti. ſpo. c.
ſollicite. et iō qꝛ preſumit̄ non li
bere fieri qꝛ nō eſt veriſimile ꝙ
ſpōte iuri ſuo renunciauerit qui
renūciat ſpoliatus. Sic in ꝓpoſi
to videt̄ dicēdū ꝙ creditoꝛ renū
ciās nō reſtitut᷒ nō videt̄ ſpōte
renūciaſſe: ſʒ vt coact᷒ et hmōi.
Ad qd' rñdet̄ ꝙ ea que ꝯtinētur
in dictis capl'is hñt locū in foro
ꝯtētioſo vbi ꝓcedit̄ ꝑ preſūptōeʒ
ſʒ i foro ꝯſcie etiā ſpoliat᷒ pōt re
nunciare iuri ſuo. vt i ꝓpoſito.

preterea eoipso q offert se ad restitutionē si vult iā reuestit. restituit eū iuri suo. ¶ Quātū ad septimū q ñ possit tolli p viā cōueniētie et discretōis pbat sic. Supposito dicte regule peccatū li. 6. Obligatio illa qua inust⁹ detētor alienoꝝ est obligat⁹ ad restitutionē necesse ē q tollat p viā restōis l' aliā equipollētē: et querēdo que sit via equipollens restōni si dicat q sit remissiōis via l' donatōis: sequit inter alia istud inconueniēs q pōt dici restitutio: et tñ in possessiōe minime posit⁹: qd' pz eē falsū. p illud quod hēt. ff. de ver. signi. l. pl⁹ ē. di eni ibi q restituere ē nō solū pñiam rei prebere: sz etiā possessorē facere fruct⁹qz reddere: quapropt nullus pōt dici restitutus Si ergo remissio que fit añ restitutōnem equipollet restōni ipsi: sequit hoc incōueniēs q etiam nō posit⁹ i possessiōe dicetur restitut⁹. Sz ad hoc rñdet q in foro ↄscie et ab Augu. nō sumit ita stricte restō sicut i foro ↄtēti oso secundū iura. Nam quōcūqz impleat volūtas creditoris a debitore di restitutio facta: et cum quis cedit bonis etiā añq ponet eos in possessionē ñ restituit quo ad ↄsciaz. Queritur vtrū vsurario l' cuicūqz alteri qui hz aliēa sufficiat in fore ↄscio remissio si bi facta ab his a quibus extorsit usuras ul' al's quecūqz male ablata. Hāc qōnē de vsuris Laur. in tractatu formās prius recitat opinioēz doctoꝝ. dicit ergo gl'. et in regula peccatū tenet q sic Sz dicim⁹ ibidē ↄtra. s. q ñ sufficit nisi pecunia sit restōni parata. Aliquoꝝ vero theologoꝝ opio fuit q etiā nō sufficit q res sit parata restōni: sz etiā opoitz q offerat. Jo. an. ibidē sup glo. de nū. assumit viā mediā dicēs q aut gerit i mēte vsurarius restituere: et remissio sufficiat. aut nō. et tūc sec⁹. Sz Fede. de senis in ope suo format indistincte opinionē dicte glo. sic dicēs. Si is cui debēt restitui pecunie l' male ablata ñ coact⁹ l' decept⁹ ñ remittit: et oī doloꝝ vi et calliditate et metu cessātib⁹ etiā precib⁹ vel seruitioꝝ exhibitōe induct⁹ debitā sibi pecuniā nō oblatam nec restōni paratā vsurario dimittat: liberat⁹ ē vsurarius a restitutōne: ñ tñ a peccato qd' ↄtraxit exercēdo vsuras: nisi et de illo pctō pñiaz agat. Pōt etiā dici q plus ē q si vsurario pseuerāte in crimie et nō disposito ad aliquā restōnē is qui dz recipe vsuras remittat illas, pprio motu: l' ad petitionē vsurarii liberatus ē vsurarius a restōne rei: et si nō a pctō. q2 de hoc optet satis facere deo p pñiaz. hec ille. Hāc opinionē videt firmare hosti. i sū. et archi. i c. 2. de usur. li. 6. sup verbo satis factū. dicens. Satis factū accipimus quōcūqz volūtati creditoris satisfiat. Idem Lapus. Idē aūt Lau. sic ↄcludit: ut tollatur oīs dubitatio an sit vel nō sit liber animus remittētis: et p ↄñs clara ↄscia usurarii. Et vt facilius inducātur homies ad ↄtritionē et decetero a talib⁹ abstineāt: cautū ē predicare q nō sufficit remissio facta: quis se disponat ad satisfaciendū si ñ remitteret creditor: et caut⁹ q oportet q pecunia sit restitutōni parata: et cautissime q offerat pe

cunia vl' qd' plus ē q̄ ponatur in
manibus creditoris: Sȝ de iure
et ī foro cōſciētie puto illā glo.
cuius opinionē ſequit̄ Fede. vt
dictū ē eſſe veriſſimā: et ad hoc
inducit ipē Fede. plures ratōes
Et prima ē talis. In maioribus
criminibus ſicut ē in crimie fur
ti vel rapine: vel violētie: re fur
tina vel rapta remanente apud
furē vl' raptorē de volūtate dñi
purgatur viciū furti vel rapine
ſine aliqua reſtitutione. vt. l. ſi
fur. de vſu. in prin. et. ff. de pre
cario. l. ſi certe. ergo purgat̄ vi
cui vſure remanēte vſura apud
vſurariū de voluntate dñi: et q̄
illa ſint maiora crimina patȝ ex
maioritate pene ſiue agat̄ civili
ter ſiue criminalit̄. Gravius aūt
ē peccatū quod gravius punitur
vt. 24. q. 3. c. nō offeramus. Se
cūda ratio ē. q2 in crimine vſu
rarū et ī aliis maioribus ſufficit
facere ɔdignā ſatiſfactionē: vl'
emēdationē. extra. de rapto. c.
. i. vt ſit quis liberatus a pctō. c.
quāto. extra. de vſu. Sȝ ſatiſfa
ctū intelligit̄ quōcūqȝ deſideriū
creditoris impleatur etiā ſi ñ ſol
uit. ff. qui ſatiſda. co. l. i. Ter
tia rō ē que uidetur ſecūdū eū in
ſolubil'. Sūt quidā ſpeciales ca
ſus in quibus obligatis ad reſti
tutionē ñ ſufficit remiſſio. vt. c.
exigit. de cēſi. li. 6. et ibi de hoc
ergo in aliis caſib⁹ ſtabit regl'a
q̄ ſufficit remiſſio. Idē tenet pe
trus de palu. in. 4. di. 15. qui di
cit q̄ obligat⁹ reſtitutioni excu
ſatur ꝓpter remiſſōnē creditoris
q2 p acceptationē tollitur: ⁊ hoc
niſi ſit talis pſona que nō habe
at adminiſtrationē: vl' que non
pōt donare nec p ɔñs remittere

q2 remittere ē dare. Itē qñ ī in
re ē cautū q̄ remiſſio nō valeat
tūc nō excuſat̄ ſicut ī iudice de
legato qui munera et expēſas re
cipiēs l' extorquēs tenetur redde
re nulla partiū remiſſōne ſibi ꝓ
futura. extra. de reſcrip. c. ſtatu
tū. li. 6. Et de viſitāte iure ordi
nario recipiēte mun⁹ ad cui⁹ du
plū reſtituendū tenet̄. extra. de
cēſi. c. exigit. hec Pe. q̄ ſi quis
obiiceret regulā. Nō remittitur
peccatū ⁊c. q̄ ē verbū Augu. ⁊
reſtituere ē rē in priſtinū ſtatuȝ
reponere. vñ nō videt̄ ſatiſface
re remiſſio. Ad qd' rñdēt predic
ti Pe. Lau. poſt Fede. q̄ Aug.
in dicta regula ñ hūit reſpectū
ad ſtrictā ſignificationē verbi:
ſȝ eius mēs ē verbis preferenda.
extra de uer. ſigni. c. intelligē
da ſunt. q̄ ſi offēdiſti ꝓximū tuū
rapiendo: iurando: vſuras extor
quendo: recōſilies te cū ipſo: ⁊cō
muniter quia homies nō iactāt
pecunias ſuas: ſed volūt ſibi re
ſtitui res ablatas propterea Au
gu. ſe retulit ad verbū reſtitua
tur. q̄ aūt ſic intellexerit Aug.
oñdit multpliciter. hec ille. Qd'
autē dicit Lau. ſupra. ſ. eſſe pre
dicandū nō ſufficere remiſſionē
niſi fiāt ea que dicūt diverſi ñ
videtur tutū vel cautū. nā ex ta
li predicatōne ita pōt ſequi peri
culū aiarū ſicut cautela. Sicut
enim predicator debȝ ſibi cave
re a predicando ea que habent
homines inducere ad malum: ⁊
ab allegando mala: ita debȝ ca
vere a predicando ſcrupuloſa et
ardua: quādo communis opinio
eſt in contrarium. hoc enim eſſȝ
inicere laqueū aiabus: quod fie
ri non dȝ. 27. q. i. c. viduas. Au

diendo enĩ talia et nõ ſeruando
cũ ex auditis format ſibi ꝯſcien
tiã hoc ſibi neceſſario fierĩ. qui
habꝫ hmõi remiſſionẽ: et ex dif
ficultate nolit ſe ponere ad faci
endũ: erit in malo ſtatu rõne cõ
ſciẽtie ſibi facte ſuꝑ eo ĩ quo bñ
poterat trãſire cũ bona cõſcia.
Preterea ſi predicator hoc dicat
in predicatõe. ſ. ſibi nõ ſufficere
remiſſionẽ niſi ⁊c. ⁊ poſtea ĩ au
diẽtia cõfeſſionis faciat ꝯtrariũ
et dicat illi ſufficere: nonne ex
hoc põt ſequi magnũ ſcãdalum
contra doctrinã predicationis.
Ex hoc enĩ poterunt credere ho
mines ſic eſſe de mltis aliis que
predicatores dicunt. ſ. ꝙ nõ ſũt
ſimpliciť vera: ſꝫ ad terrorẽ dic
ta: et ſic ꝑiclitabit fidei doctrĩa
non video etiã cũ bona ꝯſcia ꝙ
abſqꝫ ſui magno pctõ poſſit hoc
dicere in predicatõne: ſi ſentiat
ꝯtrariũ: qꝛ hoc cõiter tenẽt doc
tores. Sꝫ et ſi teneret aliquã ali
am opinionẽ cũ ille ſint ſcrupu
loſe: nõ debet velle inducere ho
mines ad ſuos ſcrupulos. ñ ergo
predicando dicat ꝙ ſufficiat re
miſſio: ne inducat occaſõnẽ ma
li: ⁊ apiať via vſuris: neqꝫ dicat
ꝙ nõ ſufficit ne dicat mẽdaciũ:
vľ ſcrupulos: et laqueos iniiciat
auditoribus: ſꝫ dicat ꝙ dicit Au
gu. ꝙ oportet ꝙ reſtituat ſi põt.
.14. q. 6. c. ſi res. et in reſtitutõe
includiť remiſſio. Hoſti. in ſũ.
ti. de vſuř. dicit ꝙ ſi fenerator
partẽ pecũie fenebris reſtituat
ei a quo habuerat vel heredi ſuo
et de volũtate eius partẽ retĩeat
dicũt theologi indiſtincte ꝙ nõ
eſt liberatus: niſi totum offerat.
Tu dicas ꝙ ſi ex pacto fit: non ẽ
liberatus. ar. c. veniens. extra.

de ſymo. Si aũt vſurarius par
tẽ ſine pacto liberaliť ſoluat vt
offerat et de altera parte miſeri
cordiã petat: et creditor libera
liter remittat: liberatus ẽ debi
tor: nec teneť vlteriuſ ad reſtitu
tionẽ: ſicut nec teneť ſi gratis
accepiſſet gratis oblatũ. ſecũdũ
G off. Hic tñ bonus iudex ex cer
tis cõiecturis motũ ſui animi in
formabit. Nã ſi creditor ẽ pauꝑ
et inops: et vſurarius diues ⁊ po
tẽs: nõ preſumo ꝙ creditor ipſũ
vſurariũ ex corde liberet: ſꝫ hoc
faciat qꝛ vltra recuꝑare nõ põt.
vt illud tãtillũ quod offert recu
peraret ⁊ nõ amitteret. Si vero
creditor ſit diues ⁊ potẽs qui eti
am cõſueuit hiſtrionibus et iocu
latoribus tãtũdẽ de ſuo donare:
vel plus freqũeter: preſumi põt
ꝙ ex corde hoc faciat. Hec ille.
¶ Item in quadã ſũmula di ꝙ ſi
vſurarius offert libere totã ſum
mã pecunie creditori: oñdẽs ple
nariã volũtatẽ cũ nõ habeat. qꝛ
ſi crederet ꝙ aliquid acciꝑet nõ
offerret: creditor nihil penitus
vult acciꝑe: ſꝫ liberaliter dimit
tere totũ: iſte plenarie ſatiſ fecit
ꝓximo: ſꝫ nõ deo. et ideo poſtea
ſufficit ſibi ſola cõtritio: vt ſatiſ
faciat deo. Uñ cõſulendũ eſt nõ
cõtritis vt haud minus hãc libe
rã ſatiſ factionẽ faciant ꝓximo.
Itẽ ſunt aliqui vſurarii qui nĩ
tũtur deciꝑe deum: qui numera
tã pecuniã et acceptã tunc expo
nũt creditoribus credẽtes ꝙ illã
nõ accipiãt: qꝛ ſi crederẽt ꝙ illã
reciperẽt: nõ illã repreſẽtarent.
at ille timore vel verecũdia vi
ctus nihil ľ parũ recipit: reſidu
um dãs: ⁊ ſic iſti tales diceren̄t
ſe ſatiſ feciſſe: quod nõ ẽ verum

¶ Itē nota secundū quosdam q̄ sūt quiq3 mōi satisfaciēdi. Pri mus modus ē cū pecunia libere offert. Secūdus modus ē cū pe niā ñ h3 et offert pignora. Ter ti' modus ē cū pecuniā ñ h3 nec pignora ꝯgruentia: facit tñ cū instrumētis vt heredes ꝯpellāt ad satisfactionē et etiā ipsemet Quart' modus ē cū mediāte sa cerdote vel aliquo alio religioso fit volūtaria et libera cōcordia iste tñ modus d3 sp oñdere credi tori velle et posse liberū debito ris. Quītus modus ē cū ꝯsensu et mia creditoris ponit debitor aliquā possessiōnē in manu alicu ius honesti viri ex cui' fructibus soluātur p tēpus debita: deinde possessio ad heredes reuertat: l' ita d3 pmanere ꝓ incertis. Hec ibi. ¶ Itē Archi. in rosario. 14. q. 5. c. nō sane. dicit q̄ Host. di cebat q̄ in his in quibus ē pecca tū mortale secundū legē diuinā vt in furto l' rapina dispēsare ñ pōt epūs: immo nec etiā papa ut aliqui dicūt: quomin' penitētiā agat et restō fiat si pōt. extra. de vsur. c. cū tu. In his vero in quib' ē pctm̄ mortale secūdū ius positiuū: et cū epis seu inferiori bus pape interdicta ē dispēsatio nullus dispēsare vl' dilationem prestare pōt: nisi sol' papa. 3. q. . i. c. reintegrāda. vel in quibus specialit ꝯmiserit. Si vero nō ē interdicta poterit. Hec ibi. S3 q̄ di papā nō posse dispēsare in his restitutionib' vbi ē peccatū mortale ppetratū in vsurpatōne ꝯtra legē diuinā facta: vt furto rapina: vsura et hmōi: quomin' restitutio fiat si pōt videt intel ligendū quoad restitutionē cer toꝝ si sciūtur psone: vel quoad i certa cū dispensaret sine causa rationabili: l' saltē dubia ꝓ libi to voluntatis. Nō eni pōt tollere que sūt ꝓpria hominū ⁊ dare ali is sine causa: s3 cū causa rationa bili pōt: puta p modū pene. ut cū aufert regnū l' impiū alicui ꝓpē demerita sua. q2 esset inimicus eccl'ie hereticus vl' scismaticus: nec se vellet corrigere: l' cū face ret mouere bellū ꝯtra aliquē do minū l' ciuitatē psequentē eccle siā vel fauentē hereticis ul' deti nentē bona eccl'ie ⁊ traderet ali is dignitatē iura et bona illoꝝ: sicut factū ē pluries. Nec pōt pa pa cū bona ꝯscia que paupib' de beret dispēsare dare diuitibus sine causa rationabili: s3 cū cau sa rationabili pōt talib' obliga tis remittere seu vt paupibus da re ea que acquisierūt p furta ra pinas et vsuras cū sūt incerta se cundū oēs: al's cū sit supremus et vniuersalis pr̄ paupeꝝ magis q̄ epi: qui hmōi solēt dispēsare. vt . 87. di. c. epūs. extra. de Quia h3 etiā plenitudinē ptātis in dispēsatōe bonoꝝ eccl'iastico rū ⁊ plenā iurisdictionē in terris eccl'ie forte de hmōi bonis. s. ec clesiarū et hoꝝ qui habitāt i ter ris eccl'ie posset remittere debi ta ex furtis rapina ⁊ vsura. etiā cū sciūtur psone sine eoꝝ ꝯsensu et ex aliqua causa rationabili. nā quotidie hoc fit vt iura vni' eccl'ie et fructus auferat ⁊ det al teri q̄ curato illius eccl'ie: cū cā tñ vt credit rōnabili. ⁊ sic m'lto magis i hmōi pōt dare dilatōe3 q2 plus ē remittere debitū q̄ di lationē dare ad soluendū.

¶ Querit vtrū sup incertis cum

epõ qui ẽ pr̃ pauperũ possit fieri compositio vł trãsactio? Rñdet Lau. Sciẽdũ ꝙ Pau. i cle. de pe. et re. hũc passũ examiat: ⁊ fi nalit᷑ detmiat ꝙ ñ. ꝑ illũ tex et ꝑ. c. fi. de of. vica. li. 6. vult eni ꝙ sine mandato apłico id face re nequeãt epi: nisi ꝯponerẽt de tãta ꝗ̃titate quãta ẽ illa ad quã ascendũt: et ñ de minori. Cõtra riũ seruat᷑: lꝫ facta tacita ꝯpositi one ferat᷑ demũ sñia taxatiua ip soꝝ incertoꝝ: et si vera sunt que fatus est Pau. qd᷑ videt᷑ de iure: nec videt᷑ ꝯtraria cõsuetudo va lere: ⁊ ał's mł'toꝝ aie illaquearẽt᷑. Text⁹ tñ illi videre meo ñ ꝓbãt ita clare. Uñ forte posset rñderi ꝙ nõ ẽ credẽdũ ꝙ papa qui pre ficit epõs p̃res paupeꝝ indistin cte ñ cõcessit eis i specie: ꝙ ex cã possꝫ cũ talib⁹ trãsigere ⁊ isti ha bẽt maiorẽ ptãtẽ ꝗ̃ illi quibus li bera admĩstratio ꝯcessa ẽ. Itẽ nõ simpł'r donãt. Itẽ papa scit hãc cõsuetudinẽ et diu tolerauit ꝙ finnt tñ taxatiões ꝑ sñiaꝫ. Hec Lau. Forte posset dici ꝙ exquo ad ecclesiã militãtẽ valet dictũ Lau. ⁊ etiã quoad deũ ⁊ ecclesiã triũphantẽ cũ ex cã rõnabili fa cit ꝯpositionẽ de minori quanti tate ꝗ̃ sint incerta. puta residu um dimittit ei vt paupi: cũ alias nõ posset viuere sine indecẽtia sui status notabilit᷑. Sed vbi ab sqꝫ cã epũs sciẽter ꝯponat de mi nori ꝗ̃titate notabilit᷑ valet dic tũ Pau. in foro dei. ñ eni credẽ dũ ẽ papã fecisse epõs dispẽsato res bonoꝝ paupeꝝ: vt possent ꝓ libito volũtatis remittere vł ꝯpo nere sup incertis vt de his post modũ põpose viuãt. Nec ipse pa pa possꝫ cũ bona ꝯscia absqꝫ ali qua rationabili cã facere hmõi taxationes lõge minus ꝗ̃ sit de bitũ incertoꝝ: ⁊ residuũ sciẽter illis debitoribus dare: cũ oĩa bñ et plene possit restituere. Secus cũ dubitat᷑ vtrũ sit debitor pro incertis. nã in dubio ẽ sp̃ inter pretãdũ factũ pape ꝑmaxime i bonũ. vt di. 40. c. ñ nos. cũ glo. Papa eni et si hẽat plenitudinẽ ptãtis errare põt vt hõ: et inter cetera sue ptãtis ñ auferret᷑ sibi ꝯditõ ista cõis hominũ quin pos sit peccare mortalit᷑ et descẽde re ad inferos grauius ceteris pu niendus si deliquerit. vt di di. 40. c. si papa. ⁊ i gł. Insup cũ re stitutio certoꝝ debeat precedere restõnẽ incertoꝝ ꝙ epi circa usu rarios publicos vt licẽtiẽt ad sa cramẽta ecclie ⁊ sepłturã pri⁹ cõ ponãt sup certa ꝗ̃titate ꝓ icertis quã sibi solẽt inbursare magis ꝗ̃ paupib⁹ dare ⁊ de ceteris ñ ꝓ uideãt sufficiẽter vt reddant᷑ in tegralit᷑ minus bñ faciũt: quini mo si ñ sufficerẽt bona que rema nẽt usurariis vł heredib⁹ eoꝝ te nẽtur que accepert ꝓ incertis cõ tribuere ꝓ restõne certoꝝ. ał's fu res sũt et latrones auferẽtes que debẽtur certis ꝑsonis. extra. de vsu. c. cũ tu. 14. q. 6. c. si res. Sꝫ ꝯsuetudo i hoc ñ excusat. que po tius dicẽda ẽ corruptela. qr ꝯtra ius diuinũ. di. 8. c. que ꝯtra mo res. 32. q. 7. c. flagicia. ¶ Quã tũ ad septimũ. s. de mõ restituẽ di: seu ordie: circa qd᷑ ꝯsiderãda tria. Primũ ẽ ꝙ restitutõ cer toꝝ preponẽda ẽ restõni incerto rum. Sciẽdũ igit᷑ ꝙ certa oĩa oligat restõni. i. cũ sciunt᷑ ꝑsone quibus ẽ facienda pri⁹ integra liter soluẽda sũt ꝗ̃ soluãt᷑ icerta

qñ.s.scit: vl' dubitat bona resti
tuētis ñ sufficere ad vtrūqȝ. nā
restituēda sūt plene prius ⁊ inte
gralit certa. ⁊ hoc triplici rōne
Prio rōe successiōnis. Secūdo
rōe obligatōis. Tertio rōe sil'i
tudis. Quātū ad primā rōnē.
.s. successionis aduertendū dili
gēter ꝙ ñ succedit i paupib' ipē
christ': nisi qñ ñ reꝑiūtur ꝑsone
certe quib' restitui debēt certa
vt quasi ꝑ substitutionē succede
re videant: acsi diceret testator
dimitto meos heredes tales ⁊ ta
les quib' debeo: l' etiā si ñ debeo
Sȝ si eos ñ reꝑiri cōtigat: substi
tuo mihi christū cū pauꝑib' suis
Quātū ad secūdā rōnē obliga
tionis ꝓbat hoc sic. nā pauꝑibus
ñ tenēt heredes dare.s.ꝓ restōe
dictoꝝ icertoꝝ nisi vnica rōe.s.
in foro dei: sȝ creditorib' certis
tenēt duplici rōe.s.i foro dei et
foro mūdi. qr heredes pñt a cre
ditorib' i iudicio ꝯueniri. Quā
tū ad tertiā rōeȝ.s.sil'itudis ꝓba
tur idē a sil'i de voto simplici et
sollenni. nā votū simplex nō ita
obligat sicut id qd' ē sollēne. nā
quoad deū simplex obligat: ⁊ sol
lēne quoad deū ⁊ mūdū i forum
mūdi. vñ simplex votū impedit
matrimoniū ꝯtrahēdū: sȝ ñ diri
mit ꝯtractū. Sollēne aūt ⁊ impe
dit ꝯtrahēdū ⁊ ꝯtractū dirimit.
vt pȝ di.27.ꝑ totū. ⁊ rō hui' ē qr
in voto simplici vnū ē viculū li
gās: in sollēni duplex. ¶ De re
stitutōe vero certoꝝ sciēdū ꝙ re
stitutio etiā fieri dȝ cū quodam
ordie. Pro cui' declaratōe sciē
dū ꝙ secūdū triplicē volūtatem
creditoris ꝯtigit debitorē hēre
substātiā eius. Prima ē violēta
Secūda ē ꝯditōnata. Tertia cō
formata. Prima reꝑit i furto et
sil'ib'. Secūda i usura. Tertia i
ꝯtractib' licitis sine iustis: et se
cūdū hūc triplicē volūtatis gra
dū varie pri' ⁊ posteri' hō resti
tuere obligat. Cū igit prima vo
lūtate.s. violēta debitor tenet.
utputa qr abstulit ꝑ furtū ⁊ rapi
nas ⁊ hi' violētias: talia pri' re
stituēda sūt ꝙ̃ vsura ⁊ alia debi
ta. et hoc ꝓpt tria.s.ꝓpt offēsōeȝ
ꝓpt expropriatōeȝ ⁊ ꝓpt ꝯpulsōeȝ
Propt offēsionē quidē. nā maior
in eis fert iiuria: qr illa penitus
sūt innolūtaria.s. rapia furtū et
hmōi: vsura vero aliquo mō ē vo
lūtaria.s. volūtate cōditōnata.
ꝓptea de sui natura mīorē iniu
riā i ꝓximū sapit: talia vero debi
ta sine iiuria fiūt: qr sūt volūta
ria. puta id qd' debet rōe emptō
nis facte alicui' rei: l' rōe mutui
liciti ⁊ hi'. ⁊ iō rapia ⁊ furtū pri
us restitui debēt ꝙ̃ ipā usura et
alia debita licito mō ꝯtracta: ⁊
eadē rōe prius rapina: quia gra
uior fit' i ea violētia et iniuria:
ꝙ̃ in furto. Secūdo dȝ seruari
tal' ordo ꝓpt expropriatōeȝ. Nā
i rapia ⁊ furto secūdū oēs dñiū ñ
trāsfert. et iō talia nūꝙ̃ totalit
fiūt possidētium: in vsura vero
dñiū trāsferri videt. Tertō ser
uādus ē tal' ordo ꝓpt ꝯpulsionē:
magis eni debitor ꝯpellit et ar
tat a iure restituere que extorsit
ꝑ furtū et rapinā: ꝙ̃ que habuit
per vsurā. nā ad restitutionem
vsure cōpellitur diuino et eccle
siastico iure: sed ad restituēdum
rapinam ꝯpellitur vl' artatur iu
re diuino ecclesiastico et ciuili.
Ex quibus sequitur ꝙ debitor si
nō pōt in solidū restituere qd' ex
torsit ꝑ rapinā et furtū ⁊ etiā qd'

habuit ꝑ vſurã. et hoc cũ rõe vo
lũtatis ꝯcurrẽtiſ: qꝛ i ſoluẽte uſu
rã aliquo mõ volũtas ei⁹ ꝯcurrit
ad illã expoliationẽ vſure. Sed
expoliatus ꝑ furtũ ſeu rapinam
cõtra omnẽ ſuã volũtatẽ expolia
tur. tũ etiã rõe iuris coartãtis.
nã a iure ciuili hõ ꝯpellit̃ ad re
ſtitutionẽ rapie et furti i ſolidũ
etiã ſi ñ hẽat ad reſtituẽdũ vſu
ras. hui⁹ ſñie ẽ gir. oꝛ. heremita
rũ. que videnť rõnabilit̃ dicta:
hoc excepto. ſ. ꝙ debẽt pri⁹ reſti
tui rapina furtũ et vſura ꝙ̃ alia
debita modo licito ꝯtracta. hoc
eni eſſꝫ offerre holocauſtũ de ra
pina. Sicut eni iniuſte acciꝑeť
ab aliquo diuite vt dareť elemo
ſina pauꝑi. vt dicit Aug. 14. q.
5. c. forte. ita ⁊ iiuſtũ videť ut de
eo qď iuſte debeť alti puta hone
ſti mutui ł emptõis ł alicui⁹ lici
ti ꝯtractus reſtituat aliena. hoc
eſſet raꝑe alienũ vt reddat alie
nũ: et ñ ſũt faciẽda mala vt eue
niãt bona. ait Apl's ad Ro. Ad
hec. 14. q. 5. c. neqꝫ eni. ❡ Quã
tũ ad ſecũdã volũtatẽ que dĩ cõ
ditionata. que. ſ. cadit i vſura.
dicit Ale. lõbardus ꝙ pri⁹ tene
tur quis reſtituere que habuit ꝑ
vſurã ꝙ̃ que habuit ꝑ alios ꝯtra
ctus factos volũtarie. Et hui⁹ rõ
ẽ qꝛ i reſtõe debitoꝝ ſolũ ſeruať
iuſticia: ſꝫ i reſtõe vſure ⁊ male
ablatoꝝ ñ ſolũ iuſticia ſeruať: ſꝫ
etiã iniuria deo facta ⁊ proximo
amoueť. et iõ reſtitutõ vſure eſt
preferenda. Si tñ ꝯtrariũ obſer
ueť: qꝛ. ſ. talia iuſta debita in ſa
tiſfactõe preponẽť male ablatis
aduertẽdũ ꝙ duplici caſu hoc fi
eri põt. ſ. qñ debita ſũt clare ma
nifeſta ⁊ reſtitutõ male ablatoꝝ
nõ ſic: ſꝫ obſcure ſic inquirẽdo.

Secũdo qñ res que debeť eſt de
termiata. nam clarũ ſꝑ precedit
obſcurũ in iure ⁊ detmiata rõ in
determiatã. ſꝫ illud coit ñ obſer
uať: etiã in duoſ predictos caſuſ
qď etiã videť rõnabil'r fieri: qꝛ
indecens videť vſurã debere re
ſtitui de re iuſte alteri obligata
Nã ꝑ hoc ñ tollit̃ iniuria facta
ꝓximo ⁊ deo: ſed addit̃ noua. qꝛ
alienũ auferť: nec eni teneť deo
et ꝓximo rõe vſure ꝑpetrate ł al
terius male ablati niſi inq̃ntum
põt de iure. ar. extra. de re. iu.
nemo ad impoſſibile obligatur.
Si ergo ñ põt reſtituere vſurã:
niſi ſubtrahẽdo ius altius ꝓtũc
excuſať a reſtitutõne. ꝓptea hoc
magis erit violentũ ſeu ꝯtra vo
lũtatẽ ei⁹ cui debẽt aliqnid rõe
ꝯtract⁹ iuſti ſiue liciti. ſ. ſubtra
here ſuũ creditũ ꝙ̃ fuerit acciꝑe
vſurã ab alio: ꝓpterea nõ videť
rõnabile vt iuſto obſequio quod
fecit ꝓximo. ſ. ei mutuãdo ſeu ex
pectãdo preciũ rei vẽdite repor
tet incõmodũ et dãnũ qď ꝯtige
ret hoc ſeruãdo cũ qui dedit uſu
rã recepit iã ꝯmodũ magnũ ex
mutuo ſibi facto: et ideo dꝫ ſibi
ſufficere ut vſurarius reſtituat ſi
bi vſurã cũ poterit de ſuo: et nõ
alieno. qꝛ ſecundũ regulã nemo
dꝫ locupletari cũ alterius iactu
ra ł dãno. de re. iur̃. li. 6. ⁊ hoc
niſi iura coia ł municipalia alı
ter diſponerẽt: qꝛ i hmõi ſeruan
da ſunt. nã iure humano poſſeſ
ſioneſ et alia ut ꝓpria poſſidenť
vt patꝫ di. 8. c. quo iure.
❡ Quãtum ad tertiã voluntatẽ
que dicitur ꝯformata hec repit̃
in contractibus licitis vbi volũ
tas cõtrahẽtiũ ꝯformať inſimul
In reſtõe etiã taliũ aliqua priuſ

restituēda sūt. nā prius restituī
debēt omicunqʒ certa debita ꝙ̄
quecūqʒ ad pias cās relicta atqʒ
donata. cui⁹ rō ē: qꝛ donatio et
ad pias cās largitō sūt ex supero
gātis ꝯsilio: ꝉ sūt forte bona icer
ta: restō aūt male ablatorum seu
alioꝝ debitoꝝ certoꝝ sūt ex obli
gationis precepto. Prius enim
restitui debēt que sūt secundum
necessitatē precepti: ꝙ̄ que sunt
sup erogationē ꝯsilii. huic sñie
ꝯcordat Archi. in. c. nō sane. i.
q. 5. Hinc etiā Ray. ait ꝙ si cre
ditores vl' legatores sil' venerāt
ad heredē: prio satis faciendū ē
creditorib⁹: sʒ si veniāt separati
liberabiť heres soluēdo p ordiē
cuilibʒ venienti siue creditoribus
siue legatario: dū tñ nil ī dolo ꝉ
in fraude opeť. verūtñ si legata
rii preueniūt creditores et acci
piūt: ꝉ posteriores creditore: pri
ores et potiores ī iure preueniūt
Creditores postmodū venientes
heredē inquietare nō debent: si
tñ de hereditate remanserit ei
vñ possit adhuc satis facere illis
sʒ hñt tāꝙ̄ potiores ius suū saluū
ꝯtra legatarios qui prio accepe
rūt. Sil'iter et creditores anteri
ores cōtra posteriores qui accepe
rūt. Idē quoqʒ Uul. ait et addit
ꝙ si heres scit ꝉ credit heredita
tē vltra debita nō extendi siue
ex ꝯtractu ꝉ quasi seu ex malefi
cio ꝉ quasi nihil legatariis debʒ
dare. Si vero ꝙ̄titatē debitorū
nescit: dʒ creditorib⁹ satis facere
prio. et si legatarii prius ꝉ simul
cū creditorib⁹ legata petāt etiā
creditorib⁹ potioribus prio soluē
dū ē. Si aūt de hereditate nihil
remanet prio solutis debitis le
gatariis nō teneť. Si vero hūc
ordinē mutauerit heres prio. s.
soluēdo legatariis seu secūdari
is creditorib⁹ priorib⁹ ī foro ꝯsci
entie: minime liberať nisi hoc
faciat ignorant reputās. s. here
ditatē sufficere ad oia soluēda: ꝉ
nesciens hunc creditorē eē potio
rē. his autē cōcordat Hosti.
¶ Itē nota ꝙ ceteris paribus ser
uāda ē regula. Qui prior ē tpe
potior ē ī iure. de reg. iur. li. 6.
Ubi aūt sūt priuilegia paria. s.
psonarū ⁊ actionū insil': et equa
liť satis faciēdū ē: nisi de aliquo
illoꝝ ꝓbeť ꝙ alti preferēdus sit
secūdū legē pacti ꝉ scripti ꝉ vsus
ꝓbati. hec aūt notari solent. C.
de bo. auc. iudi. pos. l. ꝓ debito.
Cū ergo mercator ꝉ ali⁹ frāgit
vl' vt vulgariť dī fallit ñ suffici
ens satis facere creditorib⁹ oib⁹
ex itegro venientib⁹ cūctis vt si
bi satis faciat. hic ordo seruať se
cūdū bal. ī. l. ꝓ debito. C. de bo
auct. iudi. pos. prio dʒ satis fieri
dñis rerū. verbi grā deponēti
bus si deposita erāt sibi facta: ut
. ff. de priui. credi. l. fi. ⁊. l. vete
ri. Secundo satis fit mercium
vēditori si extāt merces. hoc est
ipē merces restituuntur tāꝙ̄ sin
gulariter ꝓ precio obligate. Si
aūt pl⁹ valerēt: id pl⁹ reddiť ad
ꝯmodum creditoꝝ. vt. ff. de ac.
vē. l. iulian⁹. Si aūt ipē merces
nō extāt: sʒ vēdite sūt et loco ea
rū alie subrogate tales subroga
te nō reddūtur loco earū: qꝛ non
sunt ꝓ precio obligate. vt. ff. de
in rē verso. l. quidā. Huius rō as
signať. qꝛ preciū ex illa re reda
ctū obligatū nō erat. : ergo nec
etiā res que emiť. vt hr̄ exo. Idē
quoqʒ ī pmutatōe dictū ē. qꝛ vbi
spēs ī obligatōe ē ñ succedit loco

alterius alia. vt notat. ff. de ver
bo. sig. l. labeo. Tertio ceteris
paribus prefertur uxor: q: ypote
cā habere cēsetur: ⁊ iō prefertur
nedū pretendētib⁹ psonalē obli
gatōez: sȝ etiā pretēdentib⁹ taci
tā ypotecā. ut. l. assiduis. C. qui
po. i pi. ha. n̄ tn̄ preferē credito
r bus hn̄tib⁹ ypotecas expressas
Fiscus quoqȝ sil'e hȝ priuilegiū
cū muliere C. de priui. fisci. l. q̄
uis. et de hoc etiā babes extra.
de pig. c. ex litteris. in glo. qm̄
Quarto post ypotecas veniūt
deponētes. s. si nō extat deposi
tū. ff. depositi. l. si homis. §. fi.
hoc eni priuilegiū dat' cause de
positi ꝓpt frequentiā ꝯtractuū
depositoꝝ. tn̄ sicut i. l. predicta
pȝ: tali priuilegio nō gaudēt qui
sub noie depositi mutuāt ad usu
rā. ypoteca aūt ē potior q: ptiet
ad ipsā rē. ff. de pactis. l. rescri
ptū. Quito veniunt simplices
priuilegiati. i. hn̄tes priuilegia
psonalia n̄ realia. Sexto ⁊ vlti
mo veniunt cyrographarii, ꝓ ra
ta n̄ attēta prioritate ꝯtractuū.
q: licitū ē debitori, ꝓ cumulo cre
ditoꝝ facere deteriorē causā cre
ditoꝝ prioꝝ nō hn̄tiū dn̄iū: nec
ypotecā: nec priuilegiū hn̄tium
vt. ff. de separatōne bonoꝝ. l. i.
. §. ꝯtrario. ⁊ ista ē rō. q: i cyro
grapharijs creditorib⁹ n̄ attēdi
tur tēpus. hec ille. Verū vbi lex
municipalis seu statutū ciuitatis
al'r disponeret: illi ē stādū: etiā
i foro ꝯscie si n̄ sit expresse ꝯtra
deū: qd' nō de facili iudicādū ē.
q: nemo ē arbitrādus immemor
diuini timoris ⁊ sue salutis. i. q.
7. c. sāxim⁹. nihil euidēter appa
ret ꝯtrariū. Vn̄ i aliqib⁹ ciuita
tib⁹ vt florētie fallēte mercatore
p sindicos institutos a ciuitate su
per h noi vbi nō sufficiunt bona
debitoris fallētis ad plene esti
tuendū oib⁹ satisfacit vnicuiqȝ
ꝓ rata secundū facl'tatē bonorū
illius ⁊ nō pri⁹ vni q̄ alteri: nisi
aliqib⁹ psonis priuilegiatis in
hoc. vt i mulierib⁹ ꝓ dotibus rē
habēdis et hmōi: quib⁹ plene sa
tisfacit an̄q̄ cuiq̄ alioꝝ. Item
prio nota q⁹ hi qui tenētur resti
tuere si oino n̄ pn̄t soluere l' resti
tuere sufficit cōtritio et ꝓpositū
restituēdi qn̄ et ꝯmode poterūt.
. 14. q. 6. c. si res. qd' verū ē cū n̄
sit pauptas. tal' eni n̄ dȝ excoica
ri. vt di extra. de solut. c. odoar
dus. nec aliqua pena mulctari.
extra de vsu. c. cū tu. et di nota
pauptas qn̄ cedit bonis. ideoqȝ tali
dȝ cō. niere sacerdos: si de paup
tate dubitat: q⁹ cedat bonis. no
ta tn̄ q⁹ n̄ sufficit hec cessio ita q⁹
n̄ sit ei aliqua pn̄ia iniungēda.
q: nec solutio nec satisfactio ple
naria sufficeret. Nā lȝ cessio seu
solutio quoad satisfactionez hoi
sufficiat: adhuc tn̄ nō ē eccl'ie sa
tisfactū. ergo iudex eccl'iastic⁹
seu sacerdos, ꝓ vsurpatiōe rei ali
ene iniūgat sibi pn̄iaȝ: et i hoc
ostēdūt pl'imi pctōres deliquētes
qui putāt sufficere q⁹ satisfaciāt
nec trāsgressiōnē quā fecerit post
modū ꝯfitētur. hec Hosti. in sū.
ti. de peni. et re. Secūdo nota
q⁹ si tal' puenerit post ad pingui
orē fortunā tenet' satisfacere eti
am si cesserat bonis. q: p hoc nō
sūt liberati: sȝ talis cessio ad hoc
eis ꝓdest ne iudicati trahant' in
carcerē. C. qui bo. cede. pn̄t: vbi
etiā dicit gl'. q⁹ cessio i hoc etiā
ꝓdest q⁹ postea n̄ poterit ꝯuenire
nisi inq̄tū facere pn̄t. e t sic hēt

rō ne egeat et preterea ꝯueniri ñ
dꝫ: nisi tm̄ sit id qđ acquisiuit ꝙ
merito videat̄ debere ꝯueniri.
hec i glo. Sꝫ qui hñt restituere
si ꝯueniant̄ ex maleficio si ñ sūt
soluēdo verberādi sūt ꝓ debito.
Sꝫ si ñ ꝯueniūt̄ ex maleficio: nō
debēt tales verberari: ſꝫ sufficit
ꝙ cedāt bonis. Archi. 14. q. 4. c.
si res. Nota tertio ꝙ si is qui
aliena abstulit pōt restituere et
ñ restituit nō ē in statu salutis.
14. q. 6. c. si res. Dicit aūt Ray.
in sūma sua ꝙ dñs alicui⁹ terre
tenet̄ restituere indebite exacta
a se l' a suis directe l' indirecte.
glo. sup idirecte. vt qñ denegat
eis iusticiā l' ñ defēdit eos vt dꝫ
et sic extorquet aliqua. Si tali
dño ex aliqnib⁹ circūstātiis ap
pareat multū difficile l' impossi
bile tal' restitutio: satis videt̄ ꝙ
possit ꝯsuli hi⁹ ꝙ i ꝯpēsatōe l' re
mittat eis cōiter cū eoꝝ ꝯsēsu et
libera volūtate aliquā seruitutē
vl' ānuā prestātiā ippetuū vl' ad
tēp⁹: ita ꝙ plenissime videat̄ ei
satis factū: l' etiā faciat i remissi
onē pctōꝝ illoꝝ quibus tenet̄ ali
quod hospitale l' aliqđ sil'e opus
pietatis: cū ꝯsēsu tñ eoꝝ dꝫ si po
test requiri. Hec ibi. Quarto
nota ꝙ is qui hꝫ aliena restitue
re et certis psōis si pōt i totū l' in
ptē sꝫ ñ ꝯmode: ſꝫ cū ml'ta sui in
cōmoditate: tūc ꝯponat l' ꝯueiat
cū ipso leso l' spoliato amicabili
ter de redditib⁹ suis moderate:
ita ꝙ vict⁹ remaneat assignādo
sibi quousqꝫ fuerit plenarie satis
factū: l' paulati singul' annis vl'
mēsib⁹: l' aliis tpibus emēdet qđ
pōt: et hec cū volūtate illius cui
dꝫ satis facere. q2 si nullā iueni
ret miaꝫ apud eū absqꝫ dilatiōe
tenet̄ satis facere l' bōis cedere.
q2 talis pctōr sp ē i mora. Hosti.
⁊ Ray.. Sꝫ hec meli⁹ declarabi
tur i vltio. §. se. Si aūt predict⁹
iueiat grāꝫ apud creditores suos
faciētes sibi remissionē vl' dila
tionē: tūc pōt ea vti ⁊ ē i bono sta
tu aīe. si tñ hꝫ i ꝓposito faciēdi
qđ debuissꝫ si ñ potuissꝫ obtiere
ipsā remissionē vl' dilationem.
Quīto nota ꝙ vbi essent pl'es
creditores alicui⁹ ⁊ debitori petē
ti dilationē aliqui creditores vo
lūt dare aliqui ñ: ſꝫ ꝙ cedat bo
nis: stabit̄ maiori parti creditoꝝ
et itellige maiorē ptē: vbi ē ma
ius ⁊ fortius debitū: etiā si vnus
essꝫ cui pl⁹ ꝙ̄ oībus debeat̄. Si
vero par sit debitū: stādū ē ma
iori nūero creditoꝝ. Si vero sūt
paria: eligēda ē clemētior snīa:
.s. dilatio danda. C. de cessione
bonoꝝ. l. fi: Ray. Nota hoc ꝙ
Jo an. sup. c. ꝙ̄ꝙ̄. de vsu. li. 6.
mouet qōnem an heres vsurarii
qñ hereditas ñ sufficit oīb⁹ debe
at satis facere prio veniētib⁹ et
refert se dixisse ꝙ ñ: imo fiet eis
⁊ aliis satis factō ꝓ rata vnūquē
qꝫ ꝯtigēte. ar. supra de testa. c.
relatū. i fi. Sꝫ dicit ipse satis vi
det̄ hoc casu hēri debere cōside
ratio tpis vt ille qui prius soluit
usuras recipiat qđ suū ē integra
liter. et sic de singulis secundū
regulā. i. de reg. iur. Qui prior
cum istoꝝ pars sit causa. vt dixi
ibi: et in ypoteca hoc considera
mus. C. qui po. in pig. ha. l. ſꝫ si
fundus. et bona vsurarii videt̄
esse ypotecata. de vsur. c. cū tu.
multi tamen doctores tenent cō
trarium in hoc scilicet ꝙ bona
vsurarioꝝ sint ypotecata. ut Ho
sti. Archi. Fede. Goff. et. Jo.

etiā dicat q de hac ypoteca nō habemus textum expressum.
¶ Sexto nota q vbi aliquis ē institut⁹ heres et nō sufficit hereditas ad soluendū oīa legata ⁊ debita dicit Ray. q credit i iudicio aīe q nō teneat: nisi inquantū hereditas se extēdit ł sufficit etiā si nō fecit inuentariū. Idē Jo. et Fede. secus i iudicio ꝯtentioso si nō fecisset inuētariū: sed si fecisset nō teneret nisi durāte hereditate. Distinguit tñ inter legata et debita. q: debita sine diminutōne dꝫ ꝑsoluere durāte scilicet ad hoc hereditate. de legatis vero si tot sint q nō remaneat legittimus: pōt detrahere suā legittimā: et iterū quartam secūdū quosdā si fuit institutus heres. Et nota q heres pōt deducere añ oīa expēsas funeris et alias necessarias quas fecit causa hereditatis. vt i testamēto et hmōi. Expēsas tñ quas fecissꝫ supfluas ad honoē et pōpam mūdi nō posset cū tuta cōsciā trahere de ere alieno: sꝫ facere intelligeret de suo. Pe. de pal. i. 4. Si aūt sūt plures heredes ad debita ł legata: regularit tenetur quilibet pro hereditaria parte. .C. l. 3. Sꝫ dꝫ. Ray. Excipiūtur quinqꝫ casus secūdū ipsū Ray. ¶ Prim⁹ ē si aliquod indiuiduū est in obligatione faciendi vel nō faciēdi. tūc enim quilibet tenet in solidum. ff. de ver. obli. l. in executionibus. §. 2. glo. ponit hoc extra. vt si testator ꝑmittit se aliquod opus facturū et ꝑmisit p se vł heredem suū non fieri quominus p fundū suū tibi ire liceat: hic quilibꝫ heredū erit in solidum obligatus.
¶ Secūdus casus ē si res que dꝫ restitui ab vno i solidū possideatur. C. de acquir. here. l. 2. §. nemo. ¶ Tertius est in alimētis legatis: que ꝑ volūtate defūcti ł iudicis vel ab vno in solidū vel a pluribus ꝑ partib⁹ designatis petūtur. ff. de alimē. lega. l. 3. ¶ Quart⁹ ē si testator ab vno heredum legauerit creditori hereditario aīo compesandi: tūc eñ heres ille vsqꝫ ad q̄titatē legati onus illius debiti sustinebit. ff. de le. 3. l. cū ab vno. ¶ Quintus in expēsis funeris vxoris: nō tñ abstrinxit heredes ꝑ hereditariis portionibus: sꝫ etiā virū ꝑ portione que ꝑuenit ad eū de dote vxoris sue: puta si ad eū ꝑuenerit 100. et i hereditate sint. 200. ipē vir tenebit pro tertia ⁊ heredes ꝑ duabus partibus. ff. de reli. et sūptibus funerū. l. quotiēs. et. l. veluti. hec oīa Hosti.
¶ Quō debeat fieri restō vxoris ꝯcipiētis p adulteriū quē vir reputat suū de his que ꝯsumit ipē fili⁹ spuri⁹ de bonis patris putatiui et hereditate tota vel parte ad eū ꝑueniēte. Primo vidēdū est de ipā vxore adultera quō teneatur et ad quid. Secūdo de ipso filio spurio si tenet et quō. Tertio vero de ipso pr̄e qui ex adulterio talē filiū habuit quō ⁊ ad quantū tenet. Similis casus videt qui ponitur extra de pe. ⁊ re. c. officii. §. de muliere supponēte sibi alienū ptū quē vir eius reputās suū nutrit et heredē instituit. Vñ idē videt dicendum quātū ad restitutōnē de ipā muliere ⁊ filio supposito ⁊ huic fraudi dātib⁹ opā efficacē: et de muliere adultera querit p̄io si de

beat reuelare marito. Ad hoc
dicendū ꝙ aliquādo nō: aliquā
do sic. Nā vbi immineat aliqd'
eoꝝ periculoꝝ nō debꝫ reuelare
marito. Primū ꝑiculū est infa
mie.s.mulieris:qꝛ hec taliter re
uelādo cū esset antea bone fame
seipsā pessime ac turpissime dif
famaret:quod quidē magnū pe
riculū est mulieri. Nā quod pro
uer.22.scriptū est. Melius ē bo
nū nomen ꝙ̄ diuitie multe:licet
intelligatᷣ de viris:tñ et ꝑiculosi
us in honestis infamia mulieri
bus ingerit notā. Secundū est
periculū scandali.s. viri et ꝯsā
guineoꝝ et amicoꝝ eius si illis
hoc innotesceret malū.nā nō so
lū apud se turbarētur ex eo: sed
vix extūc possent cū ea amiciciā
et pacē ac ꝯcordiā et societatem
habere:imo forte eā maritus di
mitteret. et ideo nō valētes for
sitan cōtinere:vterqꝫ adulteriū
ꝑpetraret: et sic innumerabilia
et irrecuꝑabilia iter eos orirentᷣ
mala. Tertiū est ꝑiculū mortis
.s.et vxoris et sue spurie ꝓlis at
qꝫ adulteri sui.nā ꝓbabiliter ti
mere posset ꝙ eius maritus seu
quicūqꝫ alius dū occidere alium
quereret:necaretᷣ secūdū Sco.i
.4.Cōcurrētibus predictis ꝑicu
lis que vidētur valde ꝓbabilia:
et in pluribus eueniētia non dꝫ
talis mulier suo cōiugi reuelare
ꝓpt bonū incertū restituendi he
reditatē talibꝰ ꝑiculis se expone
re manifeste. Quartū ꝓpt peri
culū improbitatis.nam nec vir
nec filius nec etiam publicus iu
dex hoc mulier reuelāti credere
obligātur: nisi ꝓbet dicta sua ꝑ
infallibilia signa aut ꝑ violētas
ꝓbationes: siue ꝑ testes idoneos.

Nam ex solo eiꝰ dicto nō pōt ex
hereditare talē filiū: maxime ĩ
terris in quibus primogenita ex
cōsuetudine in toto vel in parte
succedūt. Insuꝑ secundū Sco.in
talibus terris si pr̄ crederet vxo
ri sue:ĩ hoc nō posset tñ a spurio
auferre hereditatē:nisi in publi
co foro:cū ꝓbaret talē: et tūc oꝑ
teret mulierē nō tm̄ apud mari
tū: sꝫ apud totā patriā diffama
ri. et isto presupposito.s.ꝙ ñ de
beat reuelare rōe maloꝝ grauio
rū exinde ꝯtigēciū. Quō debe
at talis mulier satisfacere dicetᷣ
infra. vbi tñ ñ immineret aliud
ꝑiculū lꝫ malū nisi infamie ipius
adultere lꝫ mortis sue:videtᷣ ꝙ si
premoriatur viro suo debeat añ
mortē ordiare cū ꝯfessore lꝫ alia
ꝑsona matura ꝙ si moriatᷣ:post
ea reuelet ex parte sua viro. qñ
.s.ex hoc pōt obuiari ne putati
uus filius habeat hereditatē to
tā lꝫ partē. Aliqñ vero hoc mari
to lꝫ aliis ꝑsonis extra ꝯfessionē
tenetᷣ mulier reuelare: videlꝫ si
hec tria ꝯcurrāt silꝫ Prio si apd'
maritū ⁊ alios fortis ⁊ grauis su
spicio impressa esset ⁊ occasio su
spicādi taliᷣ. Secundo si ex cer
tis et sufficiētibꝰ causis pōt ⁊ dꝫ
vehemēter ⁊ valde ꝓbabiliᷣ cre
di ꝙ nihil de primis ꝑiculꝫ supra
dictis hic sequeretᷣ aut cresceret
sꝫ potiꝰ minueretᷣ. Tertio si fir
miter presumatur ꝙ filius bonis
mariti volūtarie cedet:sꝫ si par
uulus ē filius:cessat ista ratō:qꝛ
mittere pōt illū ad hospitale:cū
nō teneatᷣ alere alienos nisi ĩ ex
trema necessitate: cū alii desūt
qui ꝓuideāt. His aūt tribus con
currētibꝰ reuelari deberet ⁊ pos
set. Sꝫ vix ista ꝯcurrūt ⁊ rarissi

me p̄ſumēdū ē ꝙ cōcurrāt. In
ſuꝑ dici poſſʒ ſecūdū Uul. ꝙ eti
am reuelare poſſʒ ſi n̄ tieret ma
ritū ꝟ aliud immineret ꝑiculū.
Sūt quidā utiqʒ viri ſciēter vxo
rū adultiū ſuſtinētes ꝟ etiā ꝯſen
tientes: imo qn̄qʒ vxores ſuas ad
hoc hortātes: ꝟ qꝛ ꝓprios filios n̄
pn̄t hēre ꝟ alia quacūqʒ ꝓudēda
occaſiōe. Facta etiā hac notifi
catōe, anq̄ꝫ vir ei⁹ ꝓ edificatōe ta
lis filii expēdat videt̄ deobliga
ri a reſtōne aliqua fiēda: qꝛ fecit
qđ i ſe fuit ut dānū euitaret viri
expēſarū i educādo: et heredita
tionis quoad alios. ar. extra de
iniu. ⁊ dā. da. c. ſi culpa. nec tn̄
dʒ manifeſtare adulterū ꝓpt̄ ꝑi
culū ꝑſone ⁊ iſamie detrimētū ⁊
odiū ad eū euitādū: ⁊ ſi an̄ mani
feſtatōnē iā aliqua ꝯſūpſiſſʒ hi⁹
putatiuus fili⁹: tenebit̄ ipſa mat̄
inq̄ꝫtū pōt ſatiſfacere ſi aliquid
vt ſuū poſſidʒ: ⁊ ſi magnus exn̄s
qn̄ notificat̄ nollet ipſe filius cre
dere hoc nec cedere bonis puta
tiui p̄ris petēs ſaltē legittimam
que ſine cauſis expreſſis a iure
auferri n̄ dʒ vt legittim⁹ filius:
nec ꝯtrariū pōt ꝓbari: tenebitur
nihilominus ipſa mulier heredi
bus de portione illa ablata ſibi.
de eo tn̄ qđ pōt ⁊ nō plus. extra.
de reg. iur̄. li. 6. c. nemo. et hoc
qꝛ fuit in mora notificādi qn̄ po
tuit ꝓuideri. Sʒ nūquid mulier
talis dʒ reuelare crimē ſuū filio
ſuo ſpurio ⁊ inducere eum ad di
mittendū hereditatē vero here
di. Ad hoc dicēdū ſecūdū Sco.
vbi ſupra ꝙ aut filius crederet
matri: aut nō. Si autē crederet
nō aūt ꝓbabile eſt ꝙ ꝓpt̄ hoc di
ctū dimitteret hereditatē. nam
paucos reꝑire cōtigit ꝙ ita ꝑfec
ti ſint ꝙ ꝓpt̄ ꝯſeruandā iuſticiā
in foro dei dimittant magnas
poſſeſſōnes quas retinere pn̄t iu
re exteriori et vellēt ſpurii repu
tari: nec hoc iure p̄ſumere pōt
niſi antea fuiſſet multū experta
de bona volūtate filii ſui. Non
ergo debet ſe exponere periculo
certo diffamatōnis apud filiū ꝓ
pter incertā correptionē illius.
Si vero nō crederet: ſequeretur
inde duplex malū. Primū qꝛ
ipſa diffamaret̄. Secūdū qꝛ ab
illo ſicut ātea hereditas poſſide
retur. Si quis aūt obſtet ꝙ tali
filio debeat reuelari: ne ſi igno
rāter forte copularet̄ per matri
moniū ſue ſorori aut alteri ſue ꝓ
pinque: ſeu alia faceret que a iu
re ſpuriis ꝓhibita ſunt. Dicēdū
ꝙ talis ignorantia ꝗdū ꝑſeuerat
oino excuſat cū ſit ignorātia fa
cti. Si qn̄ tū factū ueniret ad lu
cē: tale matrimoniū dirimendū
eſſet. Si uero querat̄ an dato ꝙ
tal' fili⁹ ex verbis matris ſe ſpuri
um credat: teneat̄ reddere bona
que hūit a marito matriſ ceteriſ
filiis atqʒ heredibus aliis p̄di
cti mariti. Dicēdū ꝙ ſi hoc idu
bitāter credit et rationem illud
credendi hʒ tenet̄ ſecundū deū:
nō tn̄ hūano iure. Si tn̄ n̄ hʒ ſuf
ficientē cāʒ ⁊ rōnē credēdi illud
tūc reddere nō tenet̄ ex quo ꝑ ſe
vel ꝑ alterū ſibi claret ꝙ n̄ habʒ
ſufficientē cāʒ ſeu ꝯdignā rōnē
credendi. Sūt aūt inter cetera
quatuor ſigna que reddūt ſuſpe
ctā talē matrē ita ꝙ ei de facili
nō dʒ credi. Primū ē amor. i. ſi
p̄diligit aliā prolē viri ſui. Se
cundū ē odiū. videlʒ ſi p̄ſumit
matrē ipſū vl' eius vxorē odire.
Tertiū ē ſtulticia qꝛ mulier fa

tua et leuis ē et ptinacis sensus.
Quartū ē incertitudo cū nō cō
stat ipsā eē l' fuisse certā q̄ hūc
ꝯcepit de adulterio l' de viro. n̄
eni hoc pōt oī adultere eē certū
Sz qd' remediū tali mulieri dz
adhiberi? Dicēdū q̄ ei secūdū
Sco. vbi supra triplex remediū
dari pōt Primū ē q̄ inducat fi
liū intrare religionē: et tn̄ talē
q̄ possit ꝓfessionē suā seruare ne
.s. incidat i sillā volēs vitare ca
ribdim. Secūdū ē q̄ clericus fi
at. vn̄ valet tn̄ secūdū deū eccl'i
astica bn̄ficia acceptare: et his
quasi sufficiētib' merito iā ꝯtēt'
dimittat hereditatē alti fratri
laico in secl'o remanēti. Si tn̄ p
nullā psuasionez honestā cor tal'
filii mater flectere n̄ pōt vt here
ditatē dimittat: n̄ videt' q̄ debe
at se ꝓdere illi cū certa nō sit q̄
tal' ab ea inpsuabilis i aliis tā li
citis ꝛ honestis flecteret' ex illo.
imo forte tenaci' retieret: ne spu
rius putaret': cū talē notā multi
caueāt male nati. Tūc demum
tertiū remediū addēdum ē. s. q̄
saluo iure hūano ꝛ absq̄ ifamia
sua pōt et dz de sua dote cū eam
hēbit i ptāte l' de parafrenalib'
si hz: ꝛ certis bonis et laborib' ꝛ
sudorib' suis indemnē facere vi
rū ꝛ legittimā ei' ꝓlē. Obligat'
eni satis facere viro de cōsūptis
ab illegittimo filio. Sz tal' fili'
nō tenet' satis facere que ꝯsūpsit
q̄din bone fidei fuit. De heredi
tate autē mulier obligat' heredi
bus viri ab itestato: l' heredib'
scriptis: l' quib' verisil'it credit'
q̄ reliquissz hereditatē: qd' si ne
scit' dz paupib' erogari: tenetur
inq̄ secūdū corrn̄dētiā iusticie.
n̄ eni dico q̄ teneat' ad restituē
dū equiualēs hereditati. q2 supi
us dictū est. Plurimū quidē dif
fert iter hēre ꝛ ꝓprie eē. Sz quia
iste legittim' heres vtrāq3 hūit
hereditatē: lz secūdū iusticiā fue
rit ꝓprie. ꝓptea minus q̄ equiua
lens hereditati sufficit sibi ꝓ he
reditate fiēda. illd' aūt min' de
termiet' secūdū arbitriū boni vi
ri. Qd' si nec hoc fieri pōt ꝓtūc n̄
obligat': tenebit' tū cū puenerit
ad pinguiorē fortunā. extra. de
solut. c. odoardus. Si vero talis
mulier nūq̄ hz vn̄ possit restitu
ere: tūc ex ipotētia excusat': si ha
beat satis faciēdi ꝓpositū. 14. q.
6. c. si res ¶ De adulto aūt cui'
ē fili' dicēdū vr̄ si scit ul' credit
verisil'it illū esse suū vbi mr̄ ipā
satis facere n̄ valeat: vr̄ q̄ tenea
tur de expēsis patri putatiuo. q2
cām efficacē dedit tali dāno. ex
tra. de iu. ꝛ dā. da. c. si cl'pa. se
cūdū tn̄ possibl'itatē suā. ꝛ si mit
teret ipā adulta ad hospitale: ul'
q2 finxit mortuū pepisse: l' q2 no
tificauit sine sui piculo n̄ eē filiū
suū: tenebit' hospitali de nutri
mēto ꝛ aliis expēsis: nisi notabil'
pauptas excuset eā: cum de iure
naturali ad hoc teneat'. di. i. c.
ius naturale. ꝛ hospitalia ꝓpter
paupes nutriēdos siut facta: n̄ ꝓ
pter diuites. Sz ꝛ de hereditate
vel dote si dotaret' a pr̄e putati
uo: teneri videt' ad arbitriū bo
ni viri: attēta sua facultate: que
tn̄ satis factio occl'te fieri dz: cū
sine picl'o manifestari nō possit
ar. 2. q. i. c. si peccauerit. Si aūt
dubitat adulter exeo q̄ mulier
leuis est et cū aliis adulteratur:
vel etiā quia ipsa adultera dubi
tat utrū sit eius l' mariti relinqua
tur indicio dei cui oīa nuda sūt

et apta ⁊ grauari nō videt̄ de re
stitutione. Indecēs ē eni vt i re
dubia certa det̄ sñia ait Greg.
ii.q.3.⁊ di.34. habuisse. In nul
lo tñ casu ad obuiandū hmōi pe
riculis vl' malis debet adultera
vl' adulter querere aborsū l' mor
tē paruuli.22.q.3.c.faciant.

Capitulū septimū.s. qñ debe
at fieri restitutio. quod ꝯtinet i
se magnam difficultatem.

¶ Quantū ad octauū.s. qñ debꝫ
fieri restitutio dicit Tho.2.2.
.q.62.ꝙ statim. qꝛ sicut accipe
rē alienā ē ꝯtra iusticiā: ita ⁊ re
mittere eā. qꝛ per hoc ꝙ aliquis
detinet rē alienā inuito dño im
pedit eū ab vsu rei sue ⁊ sic facit
ei iniuriā. Manifestum ē aūt ꝙ
nec ꝑ modicū tēpus licꝫ alicui i
pctō morari: sꝫ quilibꝫ tenet̄ sta
tim peccatū dimittere l' desere
re. Vñ di. quasi a facie colubri
fuge peccatū. Et ideo quilibet
tenet̄ statim restituere l' dilatio
nē petere ab eo qui pōt vsum rei
ꝯcedere. et siquidē teneātur de
incertis: cū illud essꝫ erogandū
in pias cās cū ꝯsilio eccl'ie: si huꝰ
ꝑsone habentes restituere rema
neāt ita paupes cū filiis et fami
lia ꝙ si habeāt vñ viuāt: fiat di
cit Ray. vt dixi i casu simili. su
pra in tit. de decimis. Ibi autē
sic dicit. Si quis retinuit deci
mas lōgo tpe: et nūc veniat ad
satisfactōnē et postulat intuitu
dei et eccl'ie: et qꝛ hꝫ paruā sub
stātiā sibi remitti quod accepit
tpe preterito cū alit̄ oporteret cū
sua familia mēdicare ꝙ̄uis eccle
sia omēs decimas possꝫ petere si
viderit istū ꝯtritū et preces eius
initi veritati: dꝫ ei tanꝙ̄ paupi
dimittere vñ viuat: cū hoc essꝫ

ei datura postea.16.q.1.c.qm̄.
hec Ray. qd' intelligēdū videt̄
vbi dant̄ decime de more, ꝑut ē
de iure coi. Nā secus vbi de mo
re nō dātur ul' valde diminute:
videntur excusari. de hoc tñ ple
ne habes in prima parte. ti.i. ⁊
dicit ibi glo. Vul. ꝙ illi qui re
signāt i manu pñiarii qui hoc n̄
facerēt: nisi pñiarii restituerēt
eis, ꝓ parte l' ꝓ toto: qñ nescit̄ cui
fiēda ē restitutō ꝙ nō credit eos
eē i statu salutis. dicit etiā pau
lopost ꝙ non ē necesse ꝙ fiat huꝰ
restitutio i manu pñiarii: dūmō
tñ sit paratus ad arbitriū eius l'
alteriꝰ boni viri satisfacere. di
cit etiā ꝙ in hoc casu epūs qui ē
dispēsator pauperū pōt dilatōeꝫ
dare ul' partē dimittere ul' etiā
totā si viderit ei expedire ad ne
cessariā sustētationē illius tāꝙ̄
alicuius alterius paupis: ita tñ ꝙ
ꝙ̄to vtilius pōt gerat negocium
illius cui faciēda esset restitutio
si ꝑsona eius esset nota. videlicꝫ
exponēdo illa que essent restitu
enda in vsus tales qui magis ei
possent ꝓficere quoad deū. Hec
ibi. Si tenetur certis ꝑsonis que
nolūt dare dilationē: dꝫ ad pe
titionē ipsoꝝ absqꝫ dilatione sa
tisfacere l' cedere bonis: qꝛ fur
et raptor sꝑ ē in mora. et ideo sꝑ
augēt peccatū. ff. de ꝯdi. fur. l.
in re fur̄. vbi lesi egent et fame
peūt ne interueniēte paululum
mora inueniri nō valeāt qui re
dimātur. di. s. Sēper eni est vi
tāda mora vbi ē ꝑiculū. di.28.
c. de siracusane. et hoc etiam si
oportet ipsū mēdicare. Vñ non
dico habito respectu ne egeat.
nā ꝯtra hoc nota extra. de usu.
c. cū tu. tñ Vul. addit sine cl'pa

pōt accipe vite necessaria .s. ex
treme. Ray. moderate sibi vita
retēta quousq3 plene sibi satis fa
ciat. Hosti. vero dicit. S3 quid
si n̄ immineat tale piculū neces
sitatis: et is qui tenet restituere
nō pōt induci ad restitutionem
faciēdam: puto ꝙ discret⁹ sacer
dos pōt ꝯscientiā suā informare
ex eo ꝙ intendit utiliter gerere
negociū creditoris. Nā si videt
ꝙ alit nō pōt recupare ipperuū:
vel nō ita cito: vl' nō ita cōmode
pōt recepto iuramēto l' alia suffi
cienti cautione si habere pōt di
lationē ꝯcedere: et sub hac cōdi
tione si hec adimpleuerit in talē
diē absoluere: et sic creditor qd'
ei debetur recupet ⁊ peccator nō
recedat a presbytero despatus.
Hec ille. S3 ꝙ in fine huius. §.
scilicet ꝙ absoluat sub cōditione
cōtrariū asserit Uul. dicēs ꝙ ab
solutio a peccatis nunꝗ d3 fieri
sub ꝯditione. ⁊ iō pōt dici ꝙ ab
soluat simpl'r si ē soluēdo: sed de
claret ꝙ nō valebit absolutio: ni
si adimpleat ꝓmissū Uul.
Archi. vero sup. c. si res. 14. q. 6
querit utrū habēti restituere de
beat haberi respect⁹ ne egeat?
Et dicit videt ꝙ sic. ff. de reg.
iu. l. incōdēnati. ff. de ces. bo. l.
2. et sic no. p B. de solu. c. odoar
dus. et facit ad hoc quod habet
16. q. 2. c. quicunq3 Sed inno. p
no. i. c. cū tu. extra de usu. secus
credit secūdum canones. ubi ibi
notāt Ala. B. et Hosti. ꝙ in soli
dū tenētur detētores usurarū et
nō solū in quātū facere pn̄t. qui
Hosti. i sū. dicit ꝙ qui hn̄t resti
tuere paulatim singulis mēsib⁹
soluāt creditorib⁹: si alit nō pn̄t
sine magno sui detrimēto ꝓut po

terūt: vl' cōponāt se cū spoliatis
ꝙ si nullā pn̄t inuenire misericor
diā apud eos absq3 dilatōne: tūc
tenētur satis facere uel bonis ce
dere. q2 peccator sp ē i mora. ff.
de cōdi. fur. l. i re furtiua. extra
de sy. c. cū i eccl'ia. Multi tenēt
dictū precedēs tāꝗ equū. s. ꝙ te
nētur soluere quantū possūt retē
ta sibi vita commoda. ar. de cō.
di. 5. c. discipl'os. extra. de fur.
c. si quis. sed ar. ꝯtra. sup verbo
reddere. eiusdē. c. et ibi dicit ꝙ
statim d3 reddere totū quod pōt
allegans Tho. 2. 2. q. 62. qui di
cit ꝙ statim est fiēda restitutio.
dictū tn̄ Tho. pōt dici nō esse cō
tra si sane intelligatur ut infra
dicetur. S3 in quadā sūma dici
tur ꝙ qui habent restituere usu
ras et male ablata et ꝓponūt fir
miter reddere et nō pn̄t statim
q2 nolūt cū familia egere l' men
dicare: et tn̄ incipiūt iuxta posse
satis facere: utrū tales pn̄t absol
ui ⁊ coicare? Rn̄deo. aut sciunt
psonas certas: aut nō. et si sciūt
ipsi hn̄tes male ablata et ipsi eti
am quib⁹ debēt hm̄ōi nolunt: tu
tū est ꝙ de cōsciētia eoꝝ stēt ad
terminū ipsoꝝ et voluntatē. Si
vero tales nesciūt dāna sibi da
ta et reuelatio poss3 esse piculosa
illis qui volūt restituere: tūc nō
ē reuelandū illis: s3 presumendū
ꝙ ꝯfessor cā3 illoꝝ utilit agat ⁊
cōfitēs intēdit et ꝓmittat ꝗcito
satis facere pōt: q2 habet locū ra
tihabitio de bono et equo: ⁊ tūc
ꝯfitēs absolui ⁊ coicare pōt. q2 ē
in via salutis. Si vero oino nes
ciātur psone quib⁹ ē restitutō fiē
da: tūc ē liber i ptāte prelati l' di
screti ꝯfessoris dare ⁊ ꝯstituere
terminū ꝯfitēti sicut viderit neci

tatē et cōtritionē ei⁹ et volūtatē promptā restituēdi: ⁊ infra istū terminū talis pōt absolui ⁊ ꝯmunicare. Itē vbi maior ē ꝯtritō: ibi maior misericordia et venia est fiēda et remissio. quia totus mūdus fere ē inuolutus in rapinis: sic ꝓ posse tuo curre p medium ne nimia securitas uł remissio perire faciat quos discreta equitas poterat reuocare. Itē sp iniuriās et spoliās ł ꝯplices eoꝝ debēt humilit̄ postulare veniā ab eis quos offenderūt: ne illi remaneāt i rācore ⁊ mala volūtate
¶ Quid aūt debeat facere vxor et familia raptoris ⁊ vsurarii et hmōi qui nō habēt nisi de obligatis restitutioni habes supra i .c. de rapina. §. 12. in fine
¶ Nota ꝙ Ray. et Hosti. circa istā materiā restitutionis dicūt Hoc notēt sacerdotes ⁊ retineāt ꝙ secūdū ꝙ maior ł mior fuerit fraus vel dolus ł violētia maior vel minor dꝫ esse discretio indicātis: et secūdū hoc i vsuris que fiūt i depositis vt dictū ē supra. in. c. de vsura. que oīno sunt restituēde. tñ ibi qꝛ minor violētia ꝙ̄ in ceteris: poterit cōfessor etiā cū scit ꝓ psona cui fiēda est restitutio magis moderare tēp⁹ restituēdi retēta sibi vita cōmoda ⁊ familie sue. Quidā circa materiā istā dicunt et meo indicio satis rōnabiliter ꝙ in certis casibus nō tenet quis ad statim restituendū actualiter etiā si hꝫ modū aliqualē ad restituendū ⁊ ab eo cui tenet inuenire ñ possit nec dilationē nec remissionem sꝫ subitā velit sibi fieri restitutionē: videlꝫ qñ ex restitutōne statim vł statim restituēdo sequeretur inde euidens vł ꝓbabile dānū tpale ł spūale notabile ipius restituētis vel alioꝝ quod prepōderaret dāno eius qui debet habere ex carētia illius rei. pōt autē tale dānū esse triplex: seu scādalū notabile vel dānū. Periculū mortis. Infamia grauis. Periculū notabile mortalis culpe. Ratio aūt hmōi est ꝙ. s. talis restitutio possit differri. qꝛ secundū Sco. creditor qui debꝫ habere magis dꝫ velle i hmōi casib⁹ vt maximū incōmodū seu dānū eius qui hꝫ restituere euitetur in modica restitutionis dilatione: ꝙ̄ suū modicū incōmodū vel dānū ex carentia ad tēpus sue rei. Et si obiciat ꝙ restituere ē act⁹ negatiui precepti. qꝛ reducitur seu explicatur p hoc quod est nō retinere alienū: sed preceptū negatiuū obligat sēp et ad semp. Rñdet secūdū Sco. ꝙ alienū iniuste et inuito dño retinere simpliciter ꝓhibet: ꝓpterea sēper et ad sēp isto mō necesse est saluti alienū nō retinere. Sꝫ qñ quis habꝫ volūtatē ⁊ ꝓpositū restituēdi alienū ꝓ tpe oportuno extūc tenet dño rei volēte. i. velle debēte. Uult aūt hoc dñs rei et si nō actu elicito: tñ actu debito et honesto. qꝛ velle dꝫ ꝙ qui suū hꝫ retineat quousqꝫ potuerit oportune Et si dicat dñs rei hoc agit inuite: et qꝛ nō vult ꝙ p quātūcunqꝫ tēpus suū retineat. Dicendū secundū Sco. ꝙ dño etiā inordinate volēte statim rehabere suū et p ꝯñs ꝯtra rectā rationē nolēte ꝓximū retinere suū: tūc tenēs ñ ē detētor iniustus. nā et depositū dꝫ redditiōe strictissima reddi cū repetit. vt. C. depositi. l.

fi. ⁊ tñ inuito dño volũtate inor dinata cũ repetit vt cũ eo malũ faciat sibi ł alteri põt retineri. Et Aug. dicit ꝙ mlťa bona sũt prestãda inuitis dũ eorũ potius vtilitati ꝙ̃ volũtati ↄ̄sulitur. di. 45. c. ⁊qui emẽdat. exẽplũ ponit 23. q. 4. c. ipã pietas. de eo. s. qui cõtra volũtatẽ suam extrahiť de domo ruitura. qđ laudabiliť fit ¶ Est ergo vnus casus cũ immi net ex eiꝰ restitutione subita pe riculũ dãni incõparabiliter pre ualẽtis dãno quod inde hꝫ credi tor ex carẽtia rei sue. puta cũ ip se creditor impugnaret bonũ cõ mune ⁊ hñdo illã rẽ seu pecuniã quam quis retinet de suo magis posset impugnare ⁊ preualere. Nã tũc secũdũ Ric. in. 4. nõ te netur illud restituere illi: sꝫ fide liter reseruare vt restituat sibi ł heredibus suis qñ hoc fieri pote rit sine preiudicio boni cõis. vel depositare illud ordinãdo ⁊ ꝓui dẽdo ꝙ tp̃e suo restituatur. Jdẽ videtur dicẽdũ cũ quis uteretur re sua rehabita. puta gladio ad occidendũ se ł aliũ ł hmõi. Jdẽ videtur dicendũ cũ ex subita re stitutione ille qui restitueret rẽ ablatã ꝑ furtũ uł aliud viciũ de tegeretur ⁊ inde ĩfamaretur cũ fama sit quid notabilius substã tia tp̃ali. vñ grauius reputatur peccatũ detractiõis ꝙ̃ furti cete ris paribꝰ. secũdũ Tho. 2. 2. q. 73. et. 7. q. 1. c. deteriores. Cũ er go quilibꝫ debeat ꝓuidere cõser uatõni fame sue: ar. 12. q. 1. c. no lo. põt tał differre restitutionẽ vsqꝫ ad tẽpus quo nõ deprehẽda tur ĩ crimĩe ⁊ infametur: si aliť ꝓuideri ñ põt. Jdẽ dicẽdũ ẽ cũ id quod dꝫ restitui ñ possit resti tui nisi faciẽdo magnas expẽsas ad mittendũ sibi. q2 ĩ n remotis ẽ creditor. Tũc eni quid agẽdũ habes supra. etiam eo. ti. c. 3. Et idẽ dicẽdũ qñ mulier hꝫ filiũ ꝑ adulteriũ nesciẽte viro: ł suppo suit sibi alienũ partũ qui nutriť de bois viri: ł etiã heres dimit titur ut ꝓprius filius cũ teneatur mater tał de oibꝰ que ꝑcepit tał filius bonis. s. putatiui pr̃is: nõ tñ dꝫ reuelare factũ qñ ex hoc se queretur vł sequi ꝓbabiliť possꝫ mors sua ł ꝓlis talis: vel etiã no tabilis infamia seu alia grauia scandala. secundũ Ray. et Jo. neapol. in quodlibet. de quo hẽs supra plene. eo. li. ti. 1. c. de fur to. ibi vide. Alius casus qñ ex hmõi restitutõe possꝫ sequi mors subita spũał seu peccatũ morta le ꝓbabiliť in restõne ł familia eius. puta restituẽdo que hꝫ alie na ad tantã venit paupẽtatẽ vel miseriã ꝙ ñ põt viuere uł ꝓuide re filiis suis de victu ⁊ vestitu: et cũ sint alicuiꝰ nobił ↄ̄ditõis mẽ dicare nimis erubescũt ab ami cis ad sufficientiã nõ inueniunt laborare nesciũt uł ñ pñt: q2 par uuli uł infirmi. et sic restituẽdo exponitur piculo ipse cũ familia sua: furãdi vł ꝓstituẽdi filias uł despatõis: vbi retinẽdo quod hꝫ alienũ cũ ipso ⁊ ĩdustria sua ꝓui det: et parce sibi ⁊ familie sue et disponitur ad satis faciẽdũ pau latim. Hoc sentire videtur Sco tus in. 4. Hen. in quodlibet. 6. q. 24. Et idẽ videť dicẽdũ cum hꝫ instrumẽta artis sue vñ ex la bore suo gubernat se et suos: et vendẽdo vel tradẽdo ea ut resti tuat suis creditoribus nõ poteriť laborare et inde lucrari: puta li

bros quoad iurispitos ⁊ medicos
ferraméta quoad artifices. La
borádo aũt cũ predictis vltra su
stẽtationé suá poterit in futurũ
paulati satisfacere. Nec credo
esse ꝯtra hoc qđ dicit Tho. 2. 2.
q. 62. s. ꝙ statim restituendũ est
alienũ simpliciter. Nõ enim ita
amare verba accipienda sũt: di
cit lex ſ3 ciuilit: et in sacra scrip
tura statim dĩ fieri qđ in ꝓlixo
tpe. vt patet Malach. 3. Statim
veniet ad templũ ⁊c. et precipue
cũ ex cã ita vrgẽti differẽ vt di
ctũ ẽ. Põt etiá multiplicit capi
in iure et nõ solũ ꝓ potẽtia facti:
ſ3 iuris et cõmoditatis. vt patet
23. q. 3. c. faciat. in gl'. Nec tñ si
sunt predicáda ne apireẽ via de
tẽtioni alienoꝝ ad qđ nimis pso
ne sũt inclinate: ſ3 enim magna
discretione in ꝯfessiõe et ꝯsiliis
tractáda et cũ multis circũstãti
is ꝯsiderãda que honestẽt factũ
Ad hoc etiá facit qđ dicit Jo.
neapol. in quodlibet. 9. q. 22. et
Ric. in. 4. ⁊ Pe. de pal'.
Jtẽ potẽti restituere male abla
ta statim vtrũ sufficiat relinque
re in testamẽto l' i instrumẽto ꝙ
heredes restituát. Respõdet ad
hoc Jo. neapol. i. 9. quodlib3. q.
22. ꝙ hoc sufficit i duob' casibus
tm̃. ¶ Primus ẽ qñ habens ma
le ablata credit vere et ꝓ certo l'
quasi ꝓ certo q' talis retẽtio ñ sit
ꝯtra volũtatẽ dñi: talis eni retẽ
tio nõ ẽ iniuriosa l' iniusta: nul
lus eni patiẽ iniusticiá volẽs. vt
dĩ. 5. ethicoꝝ. ¶ Secũdus casus
qñ talis retẽtio rei eliene ẽ ꝯtra
volũtatẽ dñi: ſ3 inordinatá. pu
ta cũ nõ reddiẽ gladius furioso
cũ repetit ipsũ in furia. hoc eni
iuste fit. vt. 22. q. 2. c. ne quis. ⁊
similiter hoc est qñ vult rẽ suaʒ
statim habere quá retinẽs nõ po
test dare sine notabili dãno suo
et ecõtra ille cuius ẽ põt sine dá
no et incõmodo carere ad tẽpus
Extra istos casus nõ sufficit ad sa
lutẽ: nisi statim restituat. Ratõ
est quia de necessitate salutis ẽ
vitare peccatũ mortale: ſ3 nõ so
lũ auferre alienũ: ſ3 etiá detẽtõ
rei aliene extra predictos casus
ẽ mortale: q2 cõtra iusticiá. quia
cum faciat iniuriam proximo et
hoc cũ potest restituere. Uñ nõ
sufficit ad salutẽ tali relinquere
in instrumẽto l' p testamentũ ꝙ
heredes restituát. sed de necita
te salutis ẽ stati restituere si põt
Sed si ille cuius ẽ res vl' cui obli
gatur nõ potest illa re carere: si
ne incõmodo suo etiá ad tẽpus:
oportet ꝙ restituat etiá cũ mag
no incõmodo suo: nec sufficeret
dimittere p testamentum.
¶ Terti' casus excusás a restitu
tione subita ẽ cum ex hoc immie
ret periculum mortis corporalis
Et nota secundum Ric. i. 4. di.
15. q' si ille qui dánũ intulit ha
bet aliquid vltra necessitatẽ su
stẽtatõnis nature quáuis sibi ne
cessarium ad victũ secundũ de
cẽtiam sue persone restituere te
netur. Nõ enim licitũ ẽ de alie
no viuere cũ seculari honore. Si
aũt nõ habet nisi necessaria ad
sustentationẽ nature: tũc subdi
stinguendũ ẽ. q2 aut iste qui est
passus dánũ nõ indiget ad sustẽ
tationẽ nature eo quod ab eo ab
latum est: et ille qui abstulit põt
retinere et restituere nõ tenetur
q2 ex iure nature licit' ẽ vnicui
q3 vsus possessiõis necãrie ad su

stētatione nature. Extrema eni necessitas facit omia coia. ff. ad legē rodiā. de iactu. l. 2. §. cum in eadē. in textu et glo. Aut in diget ad sustētatione nature eo qd ablatū ē: et tūc subdistinguo qr aut primus. i. dñs ipsius rei i diget ista re ad sustētatione sue nature priusq fuit neccāria ad sustētatōe3 nature illi⁹ qui abstu lit. aut eodē tpe vterq3 indigēs factus ē ista re ad sustentatione sue nature. aut iste qui abstulit factus ē indigēs re ista ad sustē tatione sue nature priusq iste a quo ablata ē. Primo mō et secū do pōt dici sine preiudicio q iste qui abstulit rē istā teneat resti tuere illi a quo abstulit. qr nūq facta fuit res illius qui eā abstu lit: s3 semp remāsit illius de iure postq eni sū in statu in quo res mea necessaria est mihi ad sustē tatōne nature ñ pōt fieri alteri⁹ me cōtradicēte. si tertio mō: tūc ille qui abstulit restituere nō te netur. qr ab isto tpe quo facta ē necessaria sibi acquisitū fuit ius in illa re illi qui abstulit. ⁊ ideo q̄uis dānū passus venit postea ad statum in quo res sibi ablata esset sibi necessaria ad sustenta tione nature: nō pp̄ter hoc hab3 maius ius in ista re q iste qui eā abstulit: nisi iste qui eā abstulit deuenisse3 ad statū in quo ampli us res ista ñ esse3 sibi necessaria ad sustentatione nature. Idem p totū. Pe. de pal'. i. 4. et Sco. Ex predictis ho᷑ patet q tales qui habēt restituere et si retine ant sibi quodā modo necessaria ad sustentatione sui et familie: ad vitandū multa picula aīe et corporis que verisil'iter sequi pos

sent bonis suis cedēdo et omibus se expoliādo, p restitutōne fiēda quod forte tutius esset restituere et in deo cōfidere: etiā si oporte ret mēdicare. secūdū Ray. Ad hoc nō videtur teneri de necessi tate salutis: tñ ñ debēt tales lau te viuere et pōpose vestiri cū fa miliis: et filias suas cū magnis dotib⁹ nuptui tradere: sicut si ñ essent obligati restitutioni: sed parce viuere ⁊ paruas dotes tra dere: et si nō pñt nobili vel mer catori nuptui dare debēt artifi ci et plebeo tradere: ⁊ alia super flua resecare. Cū m'lta ergo pru dētia hoc negociū agendū ē: cū efficaciter vidētur facere quod pñt ad restituendū et in aliis se bñ habere ⁊ cū timore dei credo q pñt absolui et coicari. Qui au tem et de eo quod pñt sp, perasti nant ⁊ annuatim repiūtur, pmit tere cōfessoribus restitutione fa cere et postea nō faciūt: nō vide dētur absoluendi: nisi prius faci ant l' disponāt efficaciter nego ciū ut habeat executione. et mul to minus eis pmitti debet cōmu nio sumi: q tū dico spectat ad cō siliū ꝯfessoris. Nā quantū ad sa cerdotē qui hab3 coicare cū ille se in manifesto ad hoc ingerit. quid iuris habes i. 3. pte. ti. eo. ¶ De vsurariis autē manifestis quō sit agendū cū eis in restitu tione et collatōe sacramētorum habes supra. eo. c. de vsur. Pos sent etiā tales petere remissione a creditorib⁹ quā si sine fraude et spōte obtinēt nō ipsis ampli⁹ obligātur: nec etiā paupib⁹ illa remissa eis dare tenētur. Nō tñ decēs esset ut diues a paupe ⁊ in digēs parū a m'tū indigēte pe

teret remissionē.
¶ Queritur vtrū episcopus elap
sis trib⁹ vel 4.30.vel.40.annis
possit agere cōtra heredes vł pos
sessores bonoꝝ quondā illius qui
ī testamēto reliquit mille libras
soluēdas noīe vsurarū incertarū
cū de extorsōne dictarū vsuraꝝ
nō appareat: nisi ꝑ cōfessionem
dicti testatoris? R̄ndet Laur̄.
post Fede.ꝙ cū actio que compe
tit ex testamēto: vel cōditio que
ꝯpetit episcopo ꝑ.l.nulli.sit ꝑso
nalis et spacio.30.annorū.clau
datur ꝑ ꝯn̄s.C.de prescrip.30.vł
40.annoꝝ.ideo contra heredes
bona fide possidentes: que semꝑ
presumit̃ nō cōpetit actio ad dic
tas mille libras: nisi ꝓbaret̃ he
redē malā fidē habuisse et sciuis
se viciū et crimē defūcti. quo ca
su debet intelligi.c.tua nos.cū
si. Et idē si de extorsione appa
reat ꝑ aliud ꝙ̄ ꝑ testamentum.
Quo aūt ad possessores bonoꝝ ī
quos ꝑ testatorē vel eius heredē
bona sūt alienata nō est aliquod
dubium si possederūt spacio.10.
annoꝝ.q꞉ actio ꝑsonalis nō com
petit cōtra successorē singularē.
vt.l.1.§.habes.ff.ad trebe.nec
obstāt primo dicta.s.ꝙ actōnes
episcopo cōpetētes durāt.40.an
nis.q꞉ intelligitur hoc de actio
nibus cōpetētibus episcopatui: vł
ecclesiis collegiatis: sꝫ hic nō cō
petit actio epō vt episcopo: sꝫ vt
iconomo ⁊ administratori bono
rum pauperum.
¶ Queritur quid si premisso ge
nerali edicto ꝙ quicūqꝫ dederit
vsurarū noīe aliquid tali: veni
at infra tot dies ꝛc. Si nemo ve
niat: nec etiā aliquas vsuras cer
tas vsurarius assignauerit īfra

terminū sibi ad id statutū lata
qꝫ ē sētētia ꝑ episcopū declarās
illas esse certas: vtrū vsurarius
sit tutus si postea appareant per
sone certe quibus ē restitutio fi
enda. Fede.de senis sētit ꝙ sic
etiā quoad illos qui tunc erāt ex
tra dyocesim. fatet̃ tn̄ ꝙ talib⁹
cōpetit remedium cōtra epm̄ vł
pauꝑes. Sed cogita dicit Lau.
an sit verū et ꝯtrariū practicat̃
qn̄ nō est determinatū ꝙ oīa ve
niāt sub noīe incertoꝝ: hoc ē qn̄
nō fit taxatio vere: et secundum
quātitatē ad quā ascēdūt: sꝫ mi
nor et secundū ꝙ inter eos ꝯuen
tū est ⁊ de hoc iudici ꝓ cuius sen
tētia alio nō dato presumitur ꝙ
stat legittime. An aūt talis pra
ctica sit iuri cōsona tu ipse vide
Prōpti sunt tn̄ epi ad eius obser
uationē: q꞉ ꝓ seipsis incerta im
bursant: nec ad illoꝝ volūt resti
tutionē venire vł teneri: sed fit
certa taxatio secūdū cōuentionē
secūdum ꝙ moris est. que tn̄ an
possit de iure fieri uidendū est.
¶ Querit etiā Archi. ꝙ si quis
decedēs reliquat sibi heredē ex
testamento vł ab intestato et or
dinauit quēdā executorē tm̄ ad
emendā suoꝝ forefactoꝝ qui de
cedens tēpore mortis sue credito
ribus tenebat̃ et iā termini solu
tionis fluxerant. Dicit r̄ndendo
ꝙ iste executor debita hmōi sol
uere tenet̃: ⁊ pōt ꝯueniri: q꞉ ela
psis terminis solutionis cepit in
iuriari creditoribus in nō soluen
do defūctis. Ex precepto aūt do
mini ē solutio faciēda. ar.xi.q.
i.c.magnū.23.q.vi.c.tributū.
q꞉ peccat in termino nō soluēdo
tamē q꞉ frangit ꝓmissum. extra
de pactis.c.i.⁊.2.tū q꞉ illo elap

so inuito dño detinet alienū. ff. de excep. do. l. 2. §. circa. et hoc tenēt quidā. s. vt nomine forefactorꝫ hoc casu veniāt debita quorū terminus solutionis tēpe mortis elapsus erat et ꝓ illis agi posset. Secus de debitis quorū terminus nō aduenerat. Et ita no. spe in rubrica. qualiter scripta i iudicio proferri. §. nunc vero.

¶ De eo vero demū cui datū est aliquid per errorem dicit Jo. de rip. i tractatu de ꝯtractib9. ꝙ i tali datōne aut ē error psone vl' fortune: l' altius ꝯditionis apposite. Si primo modo: puta intendo dare Petro et do Martino: tunc Martinus tenetur acceptū restituere vl' danti vl' illi cui intēdebat dare. ar. 29. q. i. §. i. Si uero error fortune: puta intendo tibi dare vt paupi: et tu es diues dicit' ꝙ sic acceptū tenet' restituere danti l' alicui paupi: nisi recipiens interim effectus fuisset pauper. Si vero sit error alicui9 alterius ꝯditionis: puta credo te sanctū cū tu nō sis: et ideo dono tibi: vl' credo te celebraturū missas: ideo do tibi: dicit' ꝙ si receptori cōstat de precisa intētione dātis. s. qr alias non daret nisi ista conditio subesset: talis error obligat ad restituendū receptū aut ad sufficienter supplendū p se vl' alium intētionē dātis. quorum ratio est. qr cum res in istū nō trāseat nisi eo modo quo uult dās transferre si nō existat ꝯditio in ipsum res non trāsfertur Alii aūt dicūt ꝙ ad talem restitutionem talis error nō obligat nisi ipsa conditio circa quam errat' esset causa motiua ⁊ final' talis dationis. quod ꝓbāt per simile. Do tibi libras centū: qr credo te esse amicum meū dato ꝙ accipiēs nō sit amicus meus: nō obligatur ad restitutionem. Si aūt amicicia sit causa ꝓpter quā do tibi centū libras. s. si sis amicus meus et non amicus fueris: obligaris ad restitutionem. Ex his patet ꝙ questores sācti Antonii vel alii quicūqꝫ nullo modo pñt sibi retinere ea que illis paupertibus vl' locis pro quibus petunt dant'. qr hic est error psone. Uerūtamē qr nullus tenet' propriis stipēdiis militare nec causas aliorum agere ad suas expēsas: dico ꝙ tales possūt viuere sup questus quos faciunt ⁊ potest eis moderatū salariū dari. Hec ille. Illa vero que dantur eis ex mēdaciis eorum questorꝫ videlicꝫ quia asserunt ꝙ dicētur multe misse pro dantibus vel habebunt talē indulgentiā vel absoluētur a votis eorū vel a casibus reseruatis vel ꝙ fient lectisternia in hospitali de huiusmodi: ꝓ quibus illi dant alias nō daturi: cū nec talia fiunt vel vera sunt: totum ē rapina ⁊ restitui debent dātib9 ea vel paupibus erogari. ar. 14. q. 5. c. non sane.

Explicit titulus de restitutionibus fratris Antonini archiepiscopi Florentini in quo diffuse tractatur de hac materia.

Addi. 14. dicembre. 1567.

Io p. paulino braccinj da Giuliano sono uenuto a stare in casa di ms Giuseppe Andreozzi a insegnare ai figliuoli questo di. 14. dicembre. 1567.

Addi. 31. maggio. 1568.

Io p. paulino braccinj da Giuliano sono uenuto a star in casa di ms filippo di poggio questo di 31 maggio 1568.

C·P·P·B· daguiuiano

a guarire qual si voglia doglia
R. pietra aquilina et fanne poluere
se se ne troua et darne a bere al
patiente . e sino sene troua piglia
una brancata di grano e fallo bollire
nell'Aceto e scol[illegible]o et fanne
uno impiastro doue li sente

A uno che no potesse spaltire una
medicina c'hauesse pigliato
mettere a scaldar un bicchier di vino biancho
dolce se se ne troua e farli un serviziale
con esso et subbito scaricherà

A far guarire una scottatura

Ancora a uno che si fusse scottato piglie
raj una cipolla o piu secondo la scotta
tura e pestemila e fanne uno impiastro
sulla scottatura